

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en ny lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Genom lagen upphävs den gällande lagen med samma namn. Dessutom upphävs lagen om behandling av berusade samt ändras tvångsmedelslagen och lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.

Syftet med propositionen är att reformera lagstiftningen om behandlingen av frihetsberövade som med stöd av lag hålls i förvar hos polisen. Bestämmelserna om frihetsberövades rättigheter och skyldigheter och om inskränkningar i deras grundläggande fri- och rättigheter i samband med förvaring, om befogenheterna för den personal som utför bevakningsuppgifter och om myndigheternas skyldigheter ska uppdateras.

I fråga om tillämpningen av den nya lagen på behandlingen av frihetsberövade som hålls i förvar hos andra myndigheter föreskrivs det på motsvarande sätt som i gällande bestämmelser i speciallagar som gäller dessa myndigheter. Propositionen innehåller förslag till ändring av fjorton andra lagar som huvudsakligen beror på tekniska ändringar som gäller hänvisningar till lagar.

Propositionen hänför sig till statens budgetproposition för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	6
2.1 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.....	7
2.1.1 Internationella avtal och rekommendationer.....	21
2.1.2 Verknningar av genomförandet av direktiv	25
2.1.3 Lagstiftning som hänför sig till lagens tillämpningsområde	26
2.1.4 Förvaring av frihetsberövande på polisens ansvar	28
2.1.5 Nätverket av förvaringslokaler och förvaringslokalernas personal.....	30
2.1.6 Externa övervakningsmekanismer som gäller förvaringslokalerna	31
2.2 Bedömning av nuläget.....	32
2.2.1 Allmänt.....	32
2.2.2 Särdrag i anslutning till lagens tillämpningsmiljö.....	33
2.2.3 Riksdagens justitieombudsmans avgöranden och ställningstaganden	34
2.2.4 Standarder och kritik från kommittén mot tortyr	35
2.2.5 Ensambevakning och bevakningsuppgifter.....	42
2.2.6 Dödsfall i häkten	42
2.2.7 Särskiljande av utredningsansvar och förvaringsansvar samt förvaring av häktade	45
2.2.8 Hälso- och sjukvård	47
2.2.9 Förhållandena i förvaringslokalerna och deras egenskaper	48
2.2.10 Bestämmelser om rökning.....	48
2.2.11 Information om rättigheter och frihetsberövande.....	49
2.2.12 Beslutanderätt och rätt att gripa	49
2.2.13 Olika tillämpningspraxis	50
2.2.14 Ändringssökande.....	51
2.2.15 Projektet som gäller placeringen av häktade samt lagstiftningen om fängstransporter	52
2.3 Lagen om behandling av berusade	53
2.3.1 Nuläge	53
2.3.2 Bedömning av nuläget.....	54
2.4 Tvångsmedelslagen.....	57
2.4.1 Nuläge	57
2.4.2 Bedömning av nuläget.....	58
2.5 Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	58
2.5.1 Nuläge	58
2.5.2 Bedömning av nuläget.....	58
3 Målsättning	59
4 De viktigaste förslagen	59
4.1 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.....	60
4.2 Lagen om behandling av berusade samt ansvaret för att ordna tillnyktringsvård	66
4.3 Tvångsmedelslagen	66
4.4 Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	66

5 De huvudsakliga konsekvenserna	67
5.1 Ekonomiska konsekvenser	67
5.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	71
5.3 Miljökonsekvenser	72
5.4 Andra samhällsliga konsekvenser	72
5.4.1 Konsekvenser för medborgarnas ställning	72
5.4.2 Konsekvenser för regional utveckling	74
6 Alternativa handlingsvägar	74
6.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	74
6.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet.....	75
6.2.1 Förvaring av häktade i polisens förvaringslokaler i andra nordiska länder.....	75
6.2.2 Bestämmelser och rutiner i anslutning till behandlingen av berusade i de nordiska länderna.....	77
7 Remissvar	78
8 Specialmotivering	79
8.1 Lagförslag	79
8.1.1 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.....	79
8.1.2 Tvångsmedelslagen	171
8.1.3 Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	172
8.1.4 Rättegångsbalken	173
8.1.5 Lagen om utredande av dödsorsak	173
8.1.6 Territorialövervakningslagen	173
8.1.7 Lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter ..	173
8.1.8 Gränsbevakningslagen	173
8.1.9 Lagen om försvarsmakten	173
8.1.10 Förundersökningslagen	174
8.1.11 Polislagen	174
8.1.12 Lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten	174
8.1.13 Teckenspråkslagen	174
8.1.14 Lagen om brottsbekämpning inom Tullen	175
8.1.15 Lagen om privata säkerhetstjänster	175
8.1.16 Tullagen	175
8.1.17 Lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet	175
9 Bestämmelser på lägre nivå än lag	175
10 Ikraftträdande.....	176
11 Verkställighet och uppföljning	177
12 Förhållande till andra propositioner.....	177
12.1 Samband med andra propositioner.....	177
12.2 Förhållande till budgetpropositionen	178
13 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	178
LAGFÖRSLAG	193
1. Lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen	193
2. Lag om ändring av 2 kap. 1 och 4 § i tvångsmedelslagen	227

3. Lag om ändring av 6 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	228
4. Lag om ändring av 17 kap. 63 § i rättegångsbalken.....	229
5. Lag om ändring av 7 § i lagen om utredande av dödsorsak	230
6. Lag om ändring av 27 § i territorialövervakningslagen	231
7. Lag om ändring av 1 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter	232
8. Lag om ändring av 35 d och 61 § i gränsbevakningslagen	233
9. Lag om ändring av 22 b § i lagen om försvarsmakten	235
10. Lag om ändring av 4 kap. 11 och 19 § i förundersökningslagen	236
11. Lag om ändring av 2 kap. 2 och 20 § i polislagen	238
12. Lag om ändring av 18 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten	239
13. Lag om ändring av 4 § i teckenspråkslagen	240
14. Lag om ändring av 2 kap. 12 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen	241
15. Lag om ändring av 44 § i lagen om privata säkerhetstjänster	242
16. Lag om ändring av 42 § i tullagen	243
17. Lag om ändring av 2 kap. 5 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet	244
BILAGA	246
PARALLELTEXT	246
2. Lag om ändring av 2 kap. 1 och 4 § i tvångsmedelslagen	246
3. Lag om ändring av 6 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	248
4. Lag om ändring av 17 kap. 63 § i rättegångsbalken.....	250
5. Lag om ändring av 7 § i lagen om utredande av dödsorsak	252
6. Lag om ändring av 27 § i territorialövervakningslagen	253
7. Lag om ändring av 1 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter	254
8. Lag om ändring av 35 d och 61 § i gränsbevakningslagen	255
9. Lag om ändring av 22 b § i lagen om försvarsmakten	257
10. Lag om ändring av 4 kap. 11 och 19 § i förundersökningslagen	259
11. Lag om ändring av 2 kap. 2 och 20 § i polislagen	261
12. Lag om ändring av 18 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten	263
13. Lag om ändring av 4 § i teckenspråkslagen	265
14. Lag om ändring av 2 kap. 12 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen	267
15. Lag om ändring av 44 § i lagen om privata säkerhetstjänster	269
16. Lag om ändring av 42 § i tullagen	270
17. Lag om ändring av 2 kap. 5 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet	271

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

I statsminister Sanna Marins regeringsprogram (valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma) inkluderar målen för den trygga rättsstaten en högklassig lagstiftning som tryggar de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Regeringen ska sörja för att rättssystemet är klart och tydligt, för rättssäkerheten och för att lagstiftningslösningarna är konsekventa. Regeringen ska se till att de grundläggande och mänskliga rättigheterna tillgodoses samt avvärja rättskränkningar. Säkerhetsmyndigheternas funktionsförmåga tryggas bland annat så att de personer som polisen kommer i kontakt med hänvisas också till andra tjänster som dessa personer behöver, till exempel missbrukarvård. Regeringen fortsätter åtgärderna för att garantera säkerhetsmyndigheterna hälsosamma, trygga och funktionellt ändamålsenliga lokaler.

Enligt 7 § 3 mom. i grundlagen ska rättigheterna för den som har berövats sin frihet tryggas genom lag. Samma lags 80 § förutsätter åter att genom lag ska utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) innehåller bestämmelser om behandlingen av häktade, anhållna och gripna som med stöd av lag hålls i förvar hos polisen. Lagens tillämpningsområde omfattar även andra personer som hålls i förvar hos polisen än häktade, om inte annat bestäms någon annanstans i lag.

Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen trädde i kraft den 1 oktober 2006. Lagen var kopplad till totalrevideringen av fängelselagstiftningen, genom vilken häktningsslagen (768/2005) och fängelselagen (767/2005) reformerades. Till de centrala gemensamma målen för reformerna hörde att förbättra rättsskyddet för dem som berövats sin frihet, att förenhetliga de rutiner som iaktas i förvaringsutrymmen och fängelser och att precisera bestämmelserna om dem som berövats sin frihet. Reformerna förutsattes bland annat av Finlands anslutning till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) 1989 och reformerna av de grundläggande fri- och rättigheterna 1995 och 2000. De grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna betonades i reformerna av lagarna om dem som berövats sin frihet, där man förutom Europakonventionen också betonade FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. Efter ikraftträdandet har lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ändrats 16 gånger.

Fängelselagen och häktningsslagen preciseras ingående genom de ändringar som trädde i kraft våren 2015 (lagarna 393/2015 och 394/2015), och i det sammanhanget genomfördes motsvarande ändringar som omfattade häktade placerade i polisens förvaringslokaler (lag 512/2015). Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen motsvarar i många avseenden regleringen i häktningsslagen, men det finns också av grundad anledning vissa skillnader mellan lagarna, till följd av skillnader i den rättsliga ställningen för häktade och andra frihetsberövade som är placerade i polisens förvaringslokaler, i lagarnas syfte och i den omgivning där de tillämpas. Riksdagen godkände i sitt svar RSv 334/2014 rd på regeringens proposition 348/2014 rd ett uttalande enligt vilket riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt bereder en totalrevidering av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Den hänvisningsteknik som använts i fråga om behandlingen av häktade som hålls i förvar i polisens lokaler gör att den gällande lagen är svåräst. Enligt förvaltningsutskottet var det även i övrigt skäl att göra en total översyn av lagens funktionsduglighet (FvUB 51/2014 rd, s. 2–3).

I beredningen av totalrevideringen har det framkommit omfattande utvecklingsbehov som gäller precisering av bestämmelserna, deras tillämpning i praktiken och förenhetligande av förfarandena. Dessutom har ändringar i annan lagstiftning, de högsta laglighetsövervakarnas

avgörandepraxis, rekommendationer från tillsynsorgan för internationella avtal samt frågor i anslutning till den förvaring av frihetsberövade som polisen ansvarar för skapat behov av en ingående reform av lagstiftningen om frihetsberövade personer som hålls i förvar hos polisen.

Propositionen har beretts hos inrikesministeriet. Inrikesministeriets polisavdelning tillsatte 30.3.2015 en arbetsgrupp (SM014:00/2015), som fick i uppdrag att göra en förberedande utredning om behoven av att reformera lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen samt andra lagar med anknytning till den. Projektets mål var en förberedande utredning om en totalrevidering av lagstiftningen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Arbetsgruppens mandatperiod var 1.4.2015—31.10.2016 och den förlängdes genom beslut 21.9.2016, 17.1.2017, 24.5.2017, 27.9.2017, 29.11.2017, 20.2.2020 och 24.8.2020 till 31.12.2020. I beslutet om förlängning av arbetsgruppens mandatperiod konstateras bland annat att arbetsgruppen ska i sitt arbete beakta hur det lagstiftningsprojekt gällande förvaringen av häktade samt fångtransportsystemet som justitieministeriet och inrikesministeriet inlett i samarbete (OM017:00/2020) påverkar totalrevideringen av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

I arbetsgruppen var förutom inrikesministeriet även justitieministeriet, Polisstyrelsen, Polisinrättningen i Östra Nyland, Polisinrättningen i Sydvästra Finland samt Helsingfors polisinrättning företrädna. Arbetsgruppen samlades 32 gånger.

Under arbetets gång hörde arbetsgruppen ett stort antal experter och samarbetspartner om utvecklingsobjekt i lagstiftningen. Som experter hörde arbetsgruppen bland annat följande personer: referendarierådet Mikko Eteläpää, riksdagens justitieombudsmans kansli; regeringsrådet Anne Koskela, social- och hälsovårdsministeriet; direktör Tuomo Junkkari, Södra Finlands brottspåföljdsområde, Vanda fängelse; överinspektör Simo Hihnala, Polisstyrelsen; överväktare Antti Matokangas, Helsingfors polisinrättning; överväktare Heidi Pettersson, Polisinrättningen i Sydvästra Finland; överkonstapel Arto Aaltonen, Helsingfors polisinrättning; Mika Nygård, Finlands Polisorganisationers Förbund rf; Ari Huuskonen, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf; Mervi Salo, Finlands Advokatförbund.

Arbetsgruppen utarbetade den förberedande utredningen i form av en regeringsproposition och avslutade sitt arbete den 1 april 2021.

Inrikesministeriet ordnade en remissbehandling av utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen och till vissa lagar som har samband med den fråga och med den 9 april 2021.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Grund för nuläget och utgångspunkter för bedömningen

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas (se GrUU 51/2006 rd, s. 2/I). För utövning av offentlig makt ska det alltid finnas en behörighetsgrund som i sista hand återgår på en av riksdagen stiftad lag (RP 1/1998 rd, s. 74/II). Enligt 7 § 3 mom. i grundlagen ska rättigheterna för den som har berövats sin frihet tryggas genom lag. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna är det fråga om ett grundlagsenligt uppdrag, som förutsätter att de rättigheter som tillkommer frihetsberövade tryggas genom lag bland annat på det sätt som anges i internationella människorättskonventioner. Lagens 80 § förutsätter att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag.

Tillsammans innebär de ovannämnda bestämmelserna att man i grundlagen tydligt fransäger sig en sådan uppfattning att frihetsberövade personers grundläggande fri- och rättigheter kan begränsas direkt med stöd av särskilt subordinationsförhållande och anstaltsmakt, till exempel på grund av placering i polisens förvaringslokal. I samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna påpekades det att ett frihetsberövande inte i sig utgör någon grund för en begränsning av personens övriga grundläggande fri- och rättigheter. Om det visar sig vara nödvändigt att begränsa också andra grundläggande fri- och rättigheter i samband med ett frihetsberövande, ska det föreskrivas om begränsningarna genom lag och de ska kunna rättfärdigas särskilt i varje enskilt fall och för varje fri- och rättighet (se RP 309/1993 rd, s. 25/I och 49/II, GrUU 12/1998 rd, s. 2/I, GrUU 34/2001 rd, s. 2/I, GrUU 6/2017 rd, s. 2). Tillämpningen av lagar och bestämmelser på lägre nivå om behandlingen av frihetsberövade styrs förutom av den direkta tillämpligheten av grundlagens subjektiva rättigheter av en tolkning som är positiv till de grundläggande fri- och rättigheterna.

I det följande beskrivs endast de stora dragen hos den centrala lagstiftningen och praxisen som gäller behandlingen av frihetsberövade personer i förvar hos polisen för att undvika överlappningar. Paragrafernas innehåll, myndighets- och domstolspraxisen samt annan praxis i anslutning till nuläget samt kraven från internationella förpliktelser och deras inverkan på nuläget behandlas också i avsnitt 8 i samband med specialmotiveringen.

2.1 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

1 kap. Allmänna bestämmelser

I 1 kap. 1—4 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ingår allmänna bestämmelser om lagens tillämpningsområde, centrala definitioner, inskränkning i frihetsberövades rättigheter och behandlingen av frihetsberövade. Enligt 7 § i grundlagen ska rättigheterna för den som har berövats sin frihet tryggas genom lag. I fråga om frihetsberövade i förvar hos polisen föreskrivs det om behandlingen av frihetsberövade i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen som principiell allmän lag. Enligt motiveringen till lagens 1 kap. 1 § börjar hållandet i förvar hos polisen och hörandet till lagens tillämpningsområde när polisen har vidtagit en åtgärd som riktar sig mot individens frihet. Exempelvis när polisen griper en person som gör motstånd ska lagen börja tillämpas från den stund då polisen de facto genom befällningar och uppmaningar eller med andra medel har gripit en person som gjort motstånd (RP 90/2005 rd, s. 60).

Lagen tillämpas på behandlingen av häktade, anhållna och gripna som med stöd av lag hålls i förvar hos polisen. Lagen tillämpas dessutom på behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen på någon annan grund än häktning, anhållande eller gripande, om inte annat bestäms någon annanstans i lag. Enligt 1 kap. 1 § 4 mom. föreskrivs det särskilt om tillämpningen av lagen på anhållna och gripna som hålls i förvar hos andra myndigheter. Lagen kompletteras av statsrådets förordning (645/2008) och inrikesministeriets förordning (646/2008) om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Polisstyrelsen har utarbetat anvisningar om behandlingen av personer i förvar hos polisen (2020/213/5490), godkännande av förvaringslokaler (POL-2019-26858) och anmälning, undersökning och statistik på grund av dödsfall hos frihetsberövade (POL-2018-53680). Dessutom har Polisstyrelsen bland annat skickat ut brev med anvisningar som förvaringsverksamhet.

Kapitlets 3 § innehåller den centrala princip som styr förhållandena för den som berövats sin frihet. Enligt den får inte den frihetsberövades rättigheter inskränkas mera än vad som oundgängligen krävs med tanke på syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, bevarandet av ordningen i förvaringslokalen samt säkerheten för frihetsberövade och andra

personer. I bestämmelsen uttrycks den så kallade normalitetsprincipen, vars utgångspunkt och mål är att minimera olägenheterna av frihetsberövandet och uppställa endast sådana nödvändiga inskränkningar för den frihetsberövade som följer av själva frihetsberövandet.

Till de rättsskyddsgarantier som avses i 21 § 2 mom. i grundlagen hör rätten att betraktas som oskyldig tills skuld lagligen har bevisats (RP 309/1993 rd, s. 74/II). Grundlagsutskottet har betonat vikten av att beakta denna rätt vid en rättvis behandling av dem som är i förvar hos polisen med stöd av den föreslagna lagen (GrUU 21/2006 rd). Det är fråga om en central princip baserad på oskuldspresumtion som styr förfarandet. Principen uttrycks i 4 kap. 2 mom. i förundersökningslagen (805/2011). Enligt artikel 6.2 i Europakonventionen ska envar som har anklagats för ett brott betraktas som oskyldig till dess att hans skuld lagligen har fastställts. En motsvarande bestämmelse ingår i artikel 14.2 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Oskuldspresumtionens centrala syfte har ansetts vara att säkerställa att inga straffliknande drag hänför sig till frihetsberövandet av en person som inte är dömd för brott. Oskuldspresumtionen hör till de grundläggande faktorerna för en rättvis rättegång och tanken bakom den är att en del av misstankarna inte kan bevisas eller rentav visar sig vara felaktiga. Därför måste man försöka minimera de skadliga påföljderna av misstankar (se t.ex. RP 222/2010 rd, s. 192).

Av oskuldspresumtionen följer enligt internationella rekommendationer att den som berövats sin frihet ska i princip ges möjlighet att bland annat använda sina egna kläder, träffa ett rättsbiträde som han eller hon själv valt och till andra besök samt att skaffa tidningar och annan litteratur. Å andra sidan kan till exempel sådana begränsningar av kontakterna som bestämts med stöd av tvångsmedelslagen (806/2011) vanligtvis orsaka inskränkningar i bland annat rättigheterna till besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen, och de kan även ha inskränkande effekter på innehavet av egendom.

I 4 § föreskrivs det om principen om rättvis behandling och aktning för människovärdet samt om förbud mot diskriminering. I 5—7 § föreskrivs det om avtal om bistånd i väktaruppgifter, förordnande av en anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen till en väktaruppgift samt om ställningen för en sådan privat väktare. I statsrådets förordning (872/2016) föreskrivs det om utbildning och dräkt för en person som tillfälligt sköter väktaruppgifter i polisens förvaringslokaler.

2 kap. Intagning i förvaringslokal

Enligt kapitlets 1 § godkänns polisens förvaringslokaler av Polisstyrelsen. Lagen innehåller inga mer exakta bestämmelser om godkännandets innehåll och syfte. I 2 § föreskrivs om skyldighet att underrätta den frihetsberövades närstående eller någon annan person om frihetsberövandet. Paragrafen innehåller möjlighet att skjuta upp underrättelsen högst två dygn från gripandet för en anhållens del. I 3 mom. föreskrivs på det sätt som det så kallade försvarardirektivet (2013/48/EU) förutsätter om möjlighet att få domstolen att pröva om det har funnits förutsättningar att skjuta upp en underrättelse eller lämna den ogjord.

I 3 § föreskrivs det om information om bestämmelser samt om förhållandena i förvaringslokalen. Enligt 1 mom. ska en frihetsberövad utan dröjsmål efter ankomsten till en förvaringslokal informeras om förhållandena i den samt om de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter. Informationen ska vara tillgänglig på de mest använda språken. I 2 mom. föreskrivs om information till utläningar, deras rätt att stå i kontakt med hemlandets beskickning, tolkhjälp samt om skyldighet att ge hjälp med tolkning och översättning för frihetsberövade som använder teckenspråk eller som behöver tolkhjälp på grund av handikapp. Enligt 3 mom. ska en samling bestämmelser som gäller frihetsberövade hållas tillgänglig för de frihetsberövade. I 4 mom. föreskrivs om rätt för en frihetsberövad att under hela frihetsberövandet inneha den skriftliga

underrättelse om sina rättigheter som han eller hon har fått i enlighet med 4 kap. 17 § i förundersökningslagen. I 5 mom. föreskrivs på det sätt som förutsätts i direktiv (EU) 2016/800 mer exakt om rätt för en frihetsberövad som inte fyllt 18 år att få den information som avses i 1 mom. skriftligen på sitt eget språk eller på ett språk som han eller hon förstår.

I 4 § föreskrivs det om ankomstgranskning och registrering av uppgifter om frihetsberövande som intagits i en förvaringslokal. Ankomstgranskningen omfattar enligt bestämmelserna identifiering, antecknande av identiteten, katalogisering och granskning av den egendom som den frihetsberövade medför samt vid behov klädbyte. Enligt 2 mom. finns bestämmelser om registrering av uppgifter om frihetsberövade som intagits i en förvaringslokal i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019). Enligt 9 kap. 4 § kan en frihetsberövad kroppsvisiteras bland annat om det är behövligt med anledning av ankomst till förvaringslokalen.

Kapitlets 5 § innehåller en bestämmelse om beslut om underrättelse om intagning i en förvaringslokal. Det bör påpekas att i 3 § föreskrivs inte längre om underrättelse om intagning i en förvaringslokal utan om underrättelse om frihetsberövande. Rätt att besluta om underrättelse har dessutom föreskrivits endast för anhållningsberättigade tjänstemän. Med stöd av 6 § har närmare bestämmelser om förfarandet vid ankomstgranskning utfärdats genom förordning av inrikesministeriet.

3 kap. Placering i förvaringslokalen, basvård och förflyttning

I kapitlets 1 § föreskrivs det om placering i förvaringslokalen av en frihetsberövad. Bestämmelserna motsvarar internationella rekommendationer om att barn i princip ska hållas avskilda från andra frihetsberövade, att förvaringen ska vara uppdelad enligt kön och att de frihetsberövade ska i möjligaste mån placeras i enmansceller. En frihetsberövad får inte placeras i samma cell som en annan frihetsberövad, om detta äventyrar hans eller hennes eller någon annan frihetsberövads säkerhet, syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen.

I 2—4 § föreskrivs det om frihetsberövades klädsel, frihetsberövades förvaringsrum och mat-hållning och om avvikelser från kosten. Enligt bestämmelsen ska när förvaringslokaler byggs och renoveras de egentliga förvaringsrummen utrustas så att de uppfyller de krav som ställs på bostäder i den allmänna bygglagstiftningen. Detta har varit förenat med praktiska problem särskilt i samband med renoveringar av förvaringslokaler. Förvaringslokalerna ska enligt bestämmelserna utrustas med larmanordningar.

Mathållningen för de frihetsberövade ska ordnas så att de får en hälsosam, mångsidig och tillräcklig föda. Avvikelser från den normala kosten görs i mån av möjlighet, om det är motiverat på grund av den frihetsberövades hälsa eller övertygelse. I 5 § föreskrivs i enlighet med internationella rekommendationer att en frihetsberövad ska ges möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om inte den frihetsberövades hälsotillstånd eller ett särskilt vägande skäl som hänför sig till ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen utgör ett hinder för detta. Laglighetsövervakarna har regelbundet konstaterat att på grund av förvaringslokalernas konstruktioner och de små resurserna är möjligheterna till vistelse utomhus i polisens förvaringslokaler i allmänhet verkligt små och möjligheterna att delta i aktiviteter utanför cellen är mycket begränsade.

I 6 § föreskrivs det om möjlighet att förflytta en frihetsberövad till en annan förvaringslokal och i 7 § om underrättelse om detta till den frihetsberövades närstående och ombud. Underrättelsen

om en förflyttning kan enligt bestämmelsernas ordalydelse framskjutas även i fråga om den frihetsberövades ombud.

I 8 § föreskrivs det om sändande av en frihetsberövad till domstol. I 9 § föreskrivs det om rätten att besluta om avvikelse från kosten, förvägran av vistelse utomhus, förflyttning av en frihetsberövad och om underrättelse av förflyttningen samt om rätt att besluta om de frihetsberövades klädsel. Beslutanderätt har chefen för förvaringslokalen, en anhållningsberättigad tjänsteman och vad gäller de frihetsberövades klädsel en polisman. Till chef för förvaringslokalen ska enligt lagens 18 kap. 1 § i princip utses en anhållningsberättigad tjänsteman. Av särskilda skäl får en kriminalöverkonstapel eller en överkonstapel vara chef för förvaringslokalen.

Genom inrikesministeriets förordning (646/2008), som utfärdats med stöd av kapitlets 10 §, har det utfärdats närmare bestämmelser om mathållningen. I förordningens 2 § föreskrivs det att om frihetsberövandet varar över 12 timmar utan avbrott, har den frihetsberövade rätt till två måltider om dagen. Åtminstone den ena av måltiderna ska vara en varm måltid. För den frihetsberövade kan det också annars vid behov ordnas kost som är lämplig med beaktande av tidpunkten för frihetsberövandet och dess längd. Paragrafen innehåller dessutom bestämmelser om ordnande av friskt och varmt vatten för den frihetsberövade. Inom laglighetskontrollen har tidsgränsen på 12 timmar för måltider betraktats som problematisk, särskilt eftersom den enligt iakttagelser kan tillämpas onödigt strikt.

4 kap. De frihetsberövades egendom

I kapitlets 1 § föreskrivs det om de frihetsberövades rätt att inneha egendom i förvaringslokalen, förutsättningarna för att förvägra innehav, förvaringen av frihetsberövades egendom i förvaringslokalen samt om annan behandling och förstöring av egendom. Enligt huvudregeln får de frihetsberövade i förvaringslokalen inneha en rimlig mängd personlig egendom och innehav av ett föremål eller ämne kan förvägras på de grunder som nämns i paragrafen. Dessa grunder har att göra med äventyrande av säkerheten eller syftet med den frihetsberövande åtgärden, föremålets eller ämnets lämplighet för skadegörelse på egendom och den allmänna ordningen i förvaringslokalen. Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om bland annat alkohol och andra berusningsmedel samt läkemedel.

Bestämmelserna tillämpas enligt ordalydelsen i 1 mom. på samma sätt som häktninglagen (768/2005) endast på innehav av egendom i förvaringslokalen, trots att lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen enligt lagens 1 kap. 1 § tillämpas från början av frihetsberövandet, redan före transporten till och placeringen i förvaringslokalen.

I 2 § föreskrivs det om den egendomsförteckning som ska göras upp över de frihetsberövades egendom som tagits emot i förvaringslokaler. Enligt 3 § har de frihetsberövade inte rätt att inneha pengar eller andra betalningsmedel. Pengar och andra betalningsmedel som innehas av en frihetsberövad ska tas i förvar av polisen eller sättas in på den frihetsberövades bankkonto på hans eller hennes bekostnad. De frihetsberövade kan ges tillstånd att inneha en liten summa pengar som bestäms i ordningsstadgan för förvaringslokalen.

Enligt 4 § 1 mom. får de frihetsberövade på egen bekostnad till förvaringslokalen skaffa sådana bruksföremål, förnödenheter och livsmedel som det enligt 1 § 1 och 2 mom. är tillåtet att inneha i förvaringslokalen. Momentet innehåller inga bestämmelser om det närmare innehållet i rättigheterna eller sättet att tillgodose dem. I praktiken har till exempel polismän i undersökningsuppgifter i vissa förvaringslokaler kunnat se till att rättigheterna tillgodoses.

Enligt 4 § 2 mom. kan en frihetsberövads rätt att använda pengar och andra betalningsmedel som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen begränsas, om det är nödvändigt för att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

Enligt 3 mom. får en frihetsberövad av grundad anledning genom förmedling av polisen sända pengar och andra betalningsmedel till någon utanför förvaringslokalen eller till en annan frihetsberövad.

I 5 § föreskrivs det om anmälan till den myndighet som avses i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999), om den frihetsberövade inte själv kan sköta sådan honom eller henne tillhörig egendom som finns sig någon annanstans. Det är i första hand fråga om en informativ hänvisningsbestämmelse.

I 6 § föreskrivs det om återlämnande av egendom. Enligt 1 mom. ska den frihetsberövades pengar, andra betalningsmedel och annan egendom lämnas tillbaka till honom eller henne mot kvittering. Om den frihetsberövade inte undertecknar egendomsförteckningen, ska två personer som tjänstgör vid polisen intyga riktigheten av förteckningen över återlämnad egendom.

Enligt 2 mom. sänds egendom som lämnats kvar i förvaringslokalen till den frigivne på hans eller hennes bekostnad. Om den frigivne inte avhämtar sin egendom, får egendomen förstöras tre månader efter det att den har sänts tillbaka till förvaringslokalen. Om den frigivne inte kan nås, får egendomen förstöras tre månader efter frigivningen.

I 7 § föreskrivs om rätten att besluta om innehav av pengar och annan egendom samt om försändelse av pengar eller andra betalningsmedel till någon utanför förvaringslokalen eller till en annan frihetsberövad. Beslutanderätten till när det gäller betalningsmedel tillkommer chefen för förvaringslokalen och när det gäller annan egendom en polisman eller väktare.

Enligt 3 § i inrikesministeriets förordning, som utfärdats med stöd av kapitlets 8 §, ska den egendom som den frihetsberövade får ta med till förvaringslokalen granskas. Elektriska apparater som överlämnas till den frihetsberövade ska lämnas för granskning till en person med lämplig utbildning. Egendom som omhändertagits av den frihetsberövade ska förvaras omsorgsfullt och åtskild från andras egendom. Egendomen kan på begäran eller med samtycke av den frihetsberövade överlämnas till en person som denne utsett, om det inte finns något lagligt hinder för det.

5 kap. Hälso- och sjukvård

Kapitlets 1 § innehåller en allmän bestämmelse om att en frihetsberövad har rätt till hälso- och sjukvård som motsvarar hans eller hennes medicinska behov. Paragrafens 2 mom. innehåller de bestämmelser som det så kallade barndirektivet (EU) 2016/800 förutsätter om att för klarläggande av hälsotillståndet hos en frihetsberövad som inte fyllt 18 år ska denne på begäran bli undersökt av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården utan obefogat dröjsmål, om inte det är uppenbart onödigt att göra en sådan undersökning.

Enligt internationella rekommendationer ska polisens anställda i princip sträva efter att ordna begärda medicinska undersökningar för alla frihetsberövade. Det är klart att motsvarande undersökning för klarläggande av hälsotillståndet ska ordnas för alla frihetsberövade redan enligt 1 mom. också utan särskild begäran, om man annars upptäcker ett uppenbart behov av undersökning av hälsotillståndet eller vård.

I 3 mom. ingår en hänvisningsbestämmelse enligt vilken bestämmelserna i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), mentalvårdslagen (1116/1990) och lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) ska iakttas när hälso- och sjukvård ordnas för frihetsberövade.

I 2 § föreskrivs om tillfällig vård och undersökning utanför förvaringslokalen. Enligt bestämmelsen ska en frihetsberövad som är sjuk eller skadad och inte på tillbörligt sätt kan vårdas eller undersökas i förvaringslokalen under behövlig bevakning temporärt sändas för vård eller undersökning utanför förvaringslokalen. I 3 § föreskrivs att en frihetsberövad som är gravid ska i tillräckligt god tid under behövlig bevakning sändas för förlossning till ett sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården. Enligt 4 § ska frihetsberövade i mån av möjlighet ges tillfälle till rådgivning, stöd och vård av en psykolog eller annan motsvarande rådgivning, stöd och vård.

I 5 § föreskrivs om anordnande av och kostnader för hälso- och sjukvård. Internationella rekommendationer förutsätter att frihetsberövade får behövliga hälso- och sjukvårdstjänster avgiftsfritt. Enligt lagens bestämmelser ordnas hälso- och sjukvård för frihetsberövade av den kommun eller den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt vid vars verksamhetsenhet det är ändamålsenligt att ordna vården. Med den gällande regleringen fördelas betalningen av kostnaderna mellan staten och den frihetsberövades hemkommun eller samkommun för ett sjukvårdsdistrikt. Olika polisinsättningar har utformat olika praxis för anordnandet av hälso- och sjukvård och täckande av kostnaderna samt uppföljning av kostnaderna. Exempelvis kostnader för vård och läkemedel har också betalats av polisinsättningarnas anslag.

I 6 § föreskrivs på det sätt som internationella rekommendationer förutsätter om möjlighet för frihetsberövande att i förvaringslokalen på egen kostnad få hälso- och sjukvård som ordnas av en hälso- och sjukvårdsaktör som han eller hon själv valt. Sådan hälso- och sjukvård förutsätter tillstånd av en läkare som polisen ordnar. I 7 § föreskrivs om arrangemangen och de kostnader som staten svarar för om en frihetsberövad avlider. Stoffet efter en frihetsberövad som har avlidit ska på statens bekostnad sändas till den ort i Finland som de anhöriga önskar. En avliden som inte kan överlämnas till anhöriga ska begravas på statens bekostnad.

Enligt 8 § 1 mom. fattas beslut om medicinering, innehav av läkemedel, vård, undersökning och annan hälso- och sjukvård som gäller en frihetsberövad av en läkare som polisen ordnar. Enligt paragrafens 2 mom. beslutar chefen för förvaringslokalen, efter att i mån av möjlighet ha hört en läkare, om att sända en frihetsberövad till vård eller undersökning utanför förvaringslokalen. Om ett brådskande vårdbehov kräver det, kan beslutet också fattas av en polisman eller en vaktare.

6 kap. Brevväxling och telefonsamtal

Kapitlets 1 § innehåller en bestämmelse om frihetsberövades principiella rätt till korrespondens. Rätten till korrespondens kan begränsas på de grunder som anges i 4 kap. i tvångsmedelslagen. I praktiken kan rätten till korrespondens tillfälligt inskränkas också av till exempel inskränkningen av frihetsberövades innehav av egendom med stöd av 4 kap. 1 §. I 2 mom. föreskrivs om granskning av ett brev eller någon annan postförsändelse till eller från en frihetsberövad utan att försändelsen öppnas för undersökning av om den innehåller förbjudna ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. I 3 mom. föreskrivs om granskning av ett brev eller någon annan postförsändelse utan att ett eventuellt meddelande i försändelsen läses för undersökning av om den innehåller förbjudna ämnen eller föremål.

I 2 § föreskrivs om förutsättningarna för att läsa ett meddelande till en frihetsberövad. I 3 § föreskrivs om förbud mot att granska och läsa brevväxling mellan en frihetsberövad och en tillsynsmyndighet eller ett sådant organ som utövar tillsyn över genomförandet av de mänskliga rättigheterna. I 4 § 1 mom. föreskrivs om förbud mot att granska och läsa brevväxling mellan en frihetsberövad och hans eller hennes ombud. I 2 mom. föreskrivs om förutsättningarna att granska ett sådant brev eller någon annan postförsändelse utan att ett eventuellt meddelande i försändelsen läses, om det finns anledning att misstänka att brevet innehåller förbjudna ämnen eller föremål.

I 5 § föreskrivs om kvarhållande av ett brev, en annan postförsändelse eller ett meddelande till eller från en frihetsberövad. Kvarhållande är möjligt, om frambefordrande av försändelsen äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden eller om kvarhållandet är nödvändigt för att förhindra brott eller avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. I 2 mom. föreskrivs om underrättelse om kvarhållande och om returnering av försändelser.

I 6 § föreskrivs om rätt för en frihetsberövad att stå i telefonkontakt med personer utanför förvaringslokalen samt om villkoren för användning av telefon och om förutsättningarna för avbrytande och förvägrande av användning av telefon. I 7 § föreskrivs om avlyssning av telefonsamtal. Enligt 1 mom. får telefonsamtal avlyssnas, om det av grundad anledning i enskilda fall är nödvändigt för att förhindra brott, säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen i förvaringslokalen eller trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. I 2 mom. föreskrivs om underrättelse om avlyssning av samtal. I 3 mom. föreskrivs om förbud mot att avlyssna telefonsamtal mellan den frihetsberövade och hans eller hennes ombud.

I 8 § föreskrivs om beslutanderätt och beslutsförfarande som gäller brevväxling och telefonsamtal. I 8 a § har tillfogats bestämmelser om tystnadsplikt för tjänstemän som övervakar frihetsberövades kommunikation. I 1 mom. ingår både ett förbud mot att obehörigen röja sådant som kommit till tjänstemannens kännedom i uppdraget och ett förbud mot att använda det för att skaffa sig själv eller någon annan fördel eller för att skada någon annan. Det förstnämnda förbudet gäller endast obehörigt röjande av information (LaUB 31/2006 rd). Information som erhållits i sådan granskningsverksamhet som avses i kapitlet får således överlämnas för att sköta uppdrag enligt den föreliggande lagen eller till exempel i fall som avses i 7 kap. 2 § i polislagen. Tystnadsplikten och förbudet mot utnyttjande gäller också efter det att tjänstemannen slutat hos myndigheten eller om personen i fråga av någon annan anledning inte längre sköter uppdraget.

I 2—4 § i statsrådets förordning, som utfärdats med stöd av kapitlets 9 §, ingår närmare bestämmelser om förfarandet vid granskning, läsning och kvarhållande av brev och andra postförsändelser samt om förfarandet vid avlyssning av samtal.

7 kap. Besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen

I kapitlets 1 § 1 mom. föreskrivs om de frihetsberövades rätt att under behövlig övervakning ta emot besökare vid tidpunkter som reserverats för besök så ofta det är möjligt utan att ordningen och verksamheten i förvaringslokalen störs, om inte denna rätt begränsats enligt 4 kap. i tvångsmedelslagen. Besök kan även tillåtas vid andra tillfällen än vid de tidpunkter som reserverats för besök, om det är behövligt med hänsyn till den frihetsberövades kontakter eller av något annat särskilt skäl.

I samband med genomförandet av försvarardirektivet preciserades bestämmelserna så att enligt momentet har en frihetsberövad dock alltid rätt att utan ogrundat dröjsmål ta emot besök av sitt i 6 kap. 4 § i lagen avsedda ombud utan att någon annan är närvarande (lag 893/2016). I 2 mom.

ingår bestämmelser om övervakning av besök hos den frihetsberövade och om underrättelse om övervakningen. I 3 mom. föreskrivs om avlyssning av besökarens samtal. Enligt momentet är det tillåtet att avlyssna samtal mellan en frihetsberövad och andra besökare än det ombud som avses i 6 kap. 4 §, om det är nödvändigt för att förhindra brott, säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen i förvaringslokalen eller trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

Kapitlets 2 § innehåller bestämmelser om oövervakade besök, där som villkor kan ställas bland annat samtycke till kontroll av drogpåverkan. I 3 § föreskrivs om förutsättningarna för att förvägra besök samt om besök under särskilt övervakade förhållanden som ett alternativ till förvägran av besök. Ett besök kan enligt bestämmelserna förvägras om besökaren inte kan legitimera sig på ett tillförlitligt sätt, besökaren vägrar att underkasta sig säkerhetskontroll enligt 10 kap. 2 § eller kroppsvisitation enligt 10 kap 3 §, eller det finns grundad anledning att misstänka att besöket medför fara för ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Enligt 2 mom. kan besök dock ordnas under särskilt övervakade förhållanden, om den fara som avses i 1 mom. kan avvärjas på detta sätt.

I 4 § föreskrivs om mottagning och granskning av varor i samband med besök. Enligt 1 mom. kan de frihetsberövade i samband med besök tillåtas ta emot en rimlig mängd varor eller föremål som det enligt 4 kap. 1 § 1 och 2 mom. är tillåtet att inneha i en förvaringslokal. Närmare föreskrifter om mängden och arten av egendom som kan tas emot meddelas i förvaringslokalens ordningsstadga, om vilken föreskrivs i 8 kap. 1 §. De varor som besökare medför ska granskas innan de överlämnas till den frihetsberövade.

Kapitlets 5 § gäller förutsättningarna för och innehållet i besöksförbud som meddelas en besökare. Om en besökare har konstaterats medföra eller försöka medföra narkotika eller ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. till förvaringslokalen eller äventyra säkerheten eller allvarligt störa ordningen i förvaringslokalen, kan besökaren enligt 1 mom. meddelas ett med hänsyn till omständigheterna skäligt, högst två månaders förbud att besöka förvaringslokalen. Ett besöksförbud kan vid behov förlängas, om det fortfarande är nödvändigt för att förhindra den verksamhet som ligger till grund för förbudet.

Ett besöksförbud kan enligt 2 mom. omfatta ett förbud att träffa en viss frihetsberövad eller vissa frihetsberövade eller ett förbud mot tillträde till en viss förvaringslokal eller vissa förvaringslokaler. Besöksförbud får inte meddelas nära anhöriga, andra närstående eller den frihetsberövades i 6 kap. 4 § avsedda ombud. Besöksförbud får inte heller meddelas om ett besök kan ordnas på det sätt som avses i 3 § 2 mom. så att ordningen i förvaringslokalen inte äventyras. Beslut om besöksförbud ska vara skriftliga. Innan ett besöksförbud meddelas ska besökaren och den frihetsberövade i mån av möjlighet höras. I ett beslut om besöksförbud ska enligt 5 § i statsrådets förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen (645/2008) anges namnet på den som meddelas besöksförbud, grunden för och längden på förbudet, den frihetsberövade som förbudet avser, den förvaringslokal som förbudet avser samt vem som fattade beslutet. Om förbudet avser fler än en förvaringslokal, ska cheferna för förvaringslokalerna i den mån det är möjligt ges tillfälle att yttra sig innan besöksförbudet meddelas.

I 6 § föreskrivs om utländska frihetsberövades rätt att stå i kontakt med en diplomatisk beskickning eller ett konsulat som företräder hemlandet, om inte kontakterna begränsats enligt 4 kap. i tvångsmedelslagen. Enligt 2 mom. ska försändelser som en frihetsberövad adresserat till en diplomatisk beskickning eller ett konsulat vidarebefordras utan dröjsmål.

Enligt 7 § ska de frihetsberövade i mån av möjlighet ges tillfälle till privata samtal om personliga frågor med en företrädare för en församling, en medborgarorganisation som bedriver

fängelsearbete eller någon annan motsvarande institution. I 8 § föreskrivs om möjlighet att bevilja en frihetsberövad tillstånd att under behövlig bevakning för en kort tid avlägsna sig från förvaringslokalen för att på finskt territorium besöka en svårt sjuk nära anhörig eller annan närstående eller för att närvara vid en nära anhörigs eller närståendes begravning eller av något annat motsvarande synnerligen viktigt skäl. Närmare bestämmelser om ansökan och beslut om saken har utfärdats genom förordning av statsrådet. I 9 § föreskrivs om beslutanderätt som gäller kapitlet. Enligt bestämmelserna utövas beslutanderätten av chefen för förvaringslokalen eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen.

8 kap. Ordningen i en förvaringslokal

Kapitlet innehåller bestämmelser om ordningen i förvaringslokaler och de frihetsberövades uppförande. Enligt kapitlets 1 § ska en förvaringslokal ha en ordningsstadga som innehåller närmare bestämmelser om förvaringslokalens område och vistelse inom det, låsning av lokalerna, avdelningar, hur besök, telefonkontakter och fritidsverksamhet ska ordnas, innehav av egendom samt andra motsvarande enskilda omständigheter som hänför sig till upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen och ordnandet av sysselsättningen.

I 2 § föreskrivs om de frihetsberövades uppförande. Paragrafen förutsätter att de frihetsberövade uppträder sakligt och att de iaktta förvaringslokalens ordningsstadga samt personalens uppmaningar och befallningar. Enligt kapitlets 3 § är det polischefen vid polisnärheten som fastställer ordningsstadgan och beslutar om övervakning och låsning av lokalerna. Till skillnad från fängelselagen och häktninglagen innehåller lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen inga bestämmelser om disciplinstraff. Sådana har inte ansetts motiverade, eftersom frihetsberövandet för de personer som hålls i förvar hos polisen i regel är kortvarigt och förhållandena i polisens förvaringslokaler också är sådana att det endast i undantagsfall förekommer mer omfattande ordningsproblem (RP 90/2005 rd, s. 54). Kapitlet eller lagen innehåller inte heller i övrigt några bestämmelser om särskiljande av förvaringsansvaret och utredningsansvaret i fråga om de frihetsberövande.

9 kap. Granskning av lokaler och frihetsberövande

Kapitlets 1 § innehåller en allmän bestämmelse om övervakningen av de frihetsberövade och i förvaringslokalerna. Vid övervakningen ska beaktas syftet med de frihetsberövande åtgärderna, ordningen i förvaringslokalen, förvaringssäkerheten, förhindrandet av rymning eller olovligt avvikande från förvaringslokalen, de frihetsberövades och andras säkerhet samt förhindrandet av brott. I 2 mom. föreskrivs om larmsystem och tekniska säkerhetssystem. I varje förvaringslokal ska finnas sådana med avseende på omständigheterna enligt 1 mom. ändamålsenliga larmsystem och andra tekniska säkerhetssystem som säkerheten kräver.

Kapitlet eller lagen i övrigt innehåller inte några närmare bestämmelser om det förfarande som ska iakttas när övervakningen genomförs eller om minimipersonresurser för bevakningen, och inga bestämmelser om närmare bestämmelser eller föreskrifter om dessa saker. Övervakning som enbart bygger på distansövervakning har i vilket fall som helst enligt grundlagsutskottets utlåtandepraxis ansetts om omöjlig på grund av de stora säkerhetsrisker som hänför sig till den (GrUU 21/2006 rd). Enligt Polisstyrelsens anvisning (2020/213/5490) ska antalet personliga övervakningsgångar fastställas i förvaringslokalens ordningsstadga. Enligt 8 kap. 3 § i den gällande lagen fastställer polischefen vid polisnärheten ordningsstadgan för en förvaringslokal och beslutar om övervakning och låsning av lokalerna. De enskilda polisnärheterna har således olika praxis för till exempel hur ofta övervakningspersonalen personligen ska granska tillståndet hos en person som är placerad i förvaringsutrymmet.

I 2 § föreskrivs det om möjlighet att granska celler och de frihetsberövades egendom för upprätthållande av ordningen och säkerheten i förvaringslokalen. Kapitlets 3 § innehåller bestämmelser om syftet med säkerhetskontroll av frihetsberövade och om genomförandet av kontroll.

I 4 § föreskrivs om förutsättningarna för och innehållet i kroppsvisitation av frihetsberövade. Kroppsvisitation får utföras om en frihetsberövad misstänks för innehav av sådana otillåtna föremål eller ämnen som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. Kroppsvisitation får också utföras om den är behövlig för att förebygga rymning eller olovligt avvikande från förvaringslokalen, för att avvärja en fara som hotar ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen, med anledning av ankomst eller återkomst till förvaringslokalen eller i samband med oövervakade besök.

I 5 § föreskrivs om möjlighet till specialgranskning i en förvaringslokal eller en del av den, om det behövs för att avvärja en allvarlig fara som hotar ordningen eller säkerheten eller för att upptäcka otillåtna föremål eller ämnen. När en specialgranskning utförs, får samtliga frihetsberövade som befinner sig i den lokal som granskas kroppsvisiteras.

I 6 § föreskrivs om kontroll av drogpåverkan. Enligt 1 mom. kan en frihetsberövad åläggas att lämna urin-, saliv- eller utandningsprov, om det finns skäl att misstänka att han eller hon är påverkad av alkohol, något annat berusningsmedel eller dopningsmedel. Om berusningen av yttre tecken att döma är uppenbar, ska prov inte fordras. Enligt 2 mom. kan för oövervakade besök ställas som villkor att den frihetsberövade på begäran lämnar prov som nämns i 1 mom. Enligt 3 mom. kan det bestämmas att blodprov ska tas på en frihetsberövad som utan giltig orsak vägrar lämna urin-, saliv- eller utandningsprov. Paragrafen om kontroll av drogpåverkan motsvarar regleringen i häktningsslagen och fängelselagen och är framför allt tillämplig i fängelseomgivning.

I 7 § föreskrivs om förfarandet vid kroppsvisitation, om skriftlig form för ett beslut om specialkontroll samt om protokoll, vars närmare innehåll anges genom förordning av statsrådet, över kroppsvisitation och specialgranskning. Enligt bestämmelserna ska dessutom observationer om berusning och säkerhetskontroll under transport antecknas.

Kapitlets 8 § innehåller bestämmelser om beslutanderätt som gäller säkerhetskontroll, kroppsvisitation, kontroll av drogpåverkan samt specialgranskning. Beslut om säkerhetskontroll av en frihetsberövad fattas i första hand av en polisman eller, om saken inte tål uppskov, av en väktare. Beslut om kroppsvisitation av en frihetsberövad och kontroll av drogpåverkan fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman eller, om saken inte tål uppskov, av en polisman. Beslut om specialgranskning fattas av chefen för förvaringslokalen eller av en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen.

10 kap. Granskning av andra personer

I kapitlets 1 § föreskrivs det om förutsättningarna för att få tillträde till en förvaringslokal och om möjlighet att ställa villkor som behövs för upprätthållandet av ordningen och säkerheten för tillträde. I paragrafen föreskrivs också om villkor för att förvägra tillträde till förvaringslokalen och om grunderna för förbud mot tillträde. I 2 § föreskrivs om säkerhetskontroll på förvaringslokals område av andra än frihetsberövade för att upprätthålla säkerheten, trygga ordningen eller skydda egendom.

Enligt 3 § kan som villkor för ett besök ställas att besökaren underkastar sig kroppsvisitation, om det finns grundad anledning till misstanke om försök att överlämna förbjudna ämnen eller föremål. Kroppsvisitationen omfattar undersökning av vad besökaren har i sina kläder eller annars på sig.

I 4 § föreskrivs om frantagande och hantering av förbjudna föremål och ämnen. Enligt 5 § kan den som vägrar underkasta sig säkerhetskontroll eller inte iakttar en uppmaning att lämna förvaringslokalen enligt lagen avlägsnas från förvaringslokalen eller förvaringslokalens område. I 6 § föreskrivs om förfarandet vid säkerhetskontroll och kroppsvisitation. Säkerhetskontroll och kroppsvisitation ska utföras finkänsligt. Granskningen får inte orsaka onödig olägenhet för den som granskas eller skada på egendom. Den granskade ska underrättas om grunden för granskningen. Vid kroppsvisitation ska ett vittne vara närvarande. Om kroppsvisitationen kräver att personen ska klä av sig, ska den utföras i ett avskilt rum och den som utför visitationen och den som är vittne ska vara av samma kön som den visiterade. Protokoll ska föras över kroppsvisitation.

I 7 § finns bestämmelser om beslutanderätt i fråga om de saker som föreskrivs i kapitlet. Beslutanderätten har i bestämmelserna i första hand uppdragits åt en anhållningsberättigad tjänsteman och i brådskande situationer även åt en polisman eller väktare.

I 10 § i statsrådets förordning, som utfärdats med stöd av kapitlets 8 §, finns närmare bestämmelser om protokoll över kroppsvisitation av besökare och antecknande av beslut om avlägsnande från förvaringslokalens område.

11 kap. Säkerhetsåtgärder

Enligt kapitlets 1 § 1 mom. är säkerhetsåtgärder i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel, begränsning av kontakter, användning av fängsel, observation samt observation i isolering. Det bör påpekas att bestämmelser om förutsättningarna för och innehållet i begränsning av frihetsberövades kontakter finns endast i 4 kap. i tvångsmedelslagen. Enligt 2 mom. ska i stället för säkerhetsåtgärder i första hand andra medel än sådana som begränsar friheten användas för att lugna den frihetsberövade eller för att förhindra ett brott eller en händelse som orsakar fara.

I 2 § föreskrivs om användning av fängsel. I 1 mom. ingår en definition av användning av fängsel och förutsättningarna för användning av fängsel. Användning av fängsel kommer på fråga bara om det är nödvändigt för att förhindra rymning, betvinga våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld. I 2 mom. anges vissa ytterligare förutsättningarna för och begränsningar av användning av fängsel. Enligt 11 § i statsrådets förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen används som fängsel handbojor, sådana knippförband av plast som är avsedda att användas som fängsel och andra redskap som är avsedda att användas som fängsel. I förordningens 12 § föreskrivs om anteckning vid användning av fängsel. Enligt 4 § i inrikesministeriets förordning om samma sak får som fängsel endast användas redskap som är säkra vid användning och godkända av Polisstyrelsen. Vid laglighetskontrollen har tidigare iakttagits att redskap som kan ifrågasättas har använts som fängsel på det sätt som konstateras nedan.

I 3 § föreskrivs om förutsättningarna och begränsningarna när det gäller att placera en frihetsberövad under observation. Observation kommer i fråga, om det är nödvändigt för att iaktta hälsotillståndet hos och trygga säkerheten för den frihetsberövade på grund av berusning eller abstinenssymtom efter användning av berusningsmedel, förhindra självmord eller självdestruktivt beteende, eller betvinga våldsamt uppträdande. I en sådan situation får en frihetsberövad placeras i ett rum eller en cell där han eller hon kan observeras dygnet runt med hjälp av teknisk utrustning eller på något annat sätt.

I kapitlets 4 § sägs att om det finns grundad anledning att misstänka att en frihetsberövad under vistelsen i förvaringslokalen eller vid ankomsten till förvaringslokalen har förbjudna ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. i sin kropp, får den frihetsberövade placeras

under observation i isolering där det med hjälp av teknisk utrustning eller på något annat sätt dygnet runt är möjligt att observera den frihetsberövade och att de förbjudna ämnena eller föremålen lämnar hans eller hennes kropp.

Enligt bestämmelserna ska en läkare eller någon annan tjänsteman som hör till hälsovårdspersonalen alltid så snart som möjligt undersöka hälsotillståndet hos en frihetsberövad som står under observation eller observation i isolering. I paragraferna föreskrivs om tidsmässiga och andra begränsningar samt om tjänstemäns skyldighet att underrätta hälsovårdspersonalen om placering av en frihetsberövad under observation eller observation i isolering samt om undersökning och kontroll av den frihetsberövades hälsotillstånd. I praktiken har förfarandet vid underrättelse och kontroll av hälsotillståndet varierat i förvaringslokalerna. I 13 och 14 § i statsrådets förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs det om antecknande om observation och observation i isolering.

Kapitlets 5 § innehåller bestämmelser som förfarandet vid observation i isolering och användning av fängsel. Enligt kapitlets 6 § fattas beslut om användning av fängsel, ställande under observation och observation i isolering av chefen för förvaringslokalen eller, om saken inte tål uppskov, av en polisman eller en väktare. I kapitlets 7 § föreskrivs om närmare bestämmelser.

12 kap. Teknisk övervakning

Kapitlet om teknisk övervakning innehåller endast tre paragrafer av den orsaken att i samband med riksdagsbehandlingen av den gällande lagen (LaUU 10/2006 rd, GrUU 21/2006 rd, FvUB 14/2006 rd) ströks de bestämmelser om distansövervakning som ingick i kapitlet. I stället för en befogenhetsbestämmelse innehåller kapitlets 1 § en bestämmelse om teknisk övervakning som närmast kan karakteriseras som en bestämmelse om syftet. Bland annat av denna orsak har den praktiska tillämpningen varit förenad med oklarheter särskilt när det gäller att skilja mellan teknisk övervakning och den observation som avses i 11 kap. Enligt 1 mom. utförs teknisk övervakning så att syftet med den frihetsberövande åtgärden beträffande de anhållna eller gripna som befinner sig i förvaringslokalen säkerställs samt så att förvaringssäkerheten, ordningen i förvaringslokalen och den frihetsberövades och andra personers säkerhet garanteras. Enligt 2 mom. ska den som övervakas utan dröjsmål underrättas om den tekniska övervakningen.

Kapitlets 2 § innehåller uttömmande bestämmelser om syftet med upptagning och användning av material som erhållits i samband med teknisk övervakning. I fråga om förvaring och förstörande av upptagningar hänvisas till vad som bestäms i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.

I 15 § i statsrådets förordning, som utfärdats med stöd av kapitlets 3 §, föreskrivs om antecknande av teknisk övervakning.

13 kap. Specialbestämmelser om häktade

Lagens 13 kap. innehåller specialbestämmelser om häktade. Till övriga delar gäller lagens bestämmelser inte bara häktade utan också andra frihetsberövade. Kapitlets 1 § innehåller en bestämmelse om hörande av den häktade när ett förvaltningsbeslut som gäller honom eller henne fattas. Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen innehåller inga sådana bestämmelser om skyldighet att höra en part på andra grunder som förvaltningslagen (434/2003) för frihetsberövades del. Grundlagsutskottet har påpekat att förvaltningslagen också tillämpas på de myndigheter som håller frihetsberövade i förvar när de vidtar andra än sådana åtgärder som hänför sig till förundersökning och polisundersökning, om inte något annat bestäms i lag (se GrUU 21/2006 rd).

I 2 § föreskrivs om häktades rätt till litteratur och till att följa massmedier. I lagen gäller rättigheterna endast häktade. I 3 § föreskrivs om tillämpning av häktningsslagen på sådana häktade som hålls i förvar hos polisen genom att punktvis hänvisa till aktuella paragrafer i häktningsslagen.

Genom lag 512/2015 förenhetligades bestämmelserna om behandlingen av häktade som hålls i förvar hos polisen i stor utsträckning med de ändringar som företagits i häktningsslagen. I det sammanhanget utökades kapitlet med 4 och 5 §, som gäller beslutanderätt för chefen för förvaringslagen samt för polisen och väktare när häktningsslagen tillämpas. Kapitlet utökades också med 6 och 7 §, där det föreskrivs om rätt för en häktad att söka ändring i beslut som gäller honom eller henne samt om förfarandet vid ändringssökande. Dessa avviker från bestämmelserna om ändringssökande i 17 kap., som tillämpas på andra frihetsberövade. Kapitlets 8 § innehåller bemyndiganden att utfärda förordning. Den hänvisningsteknik som använts i kapitlet i fråga om behandlingen av häktade som hålls i förvar i polisens lokaler gör den gällande lagen svårläst (FvUB 51/2014 rd, s. 2—3).

14 kap. Transport av frihetsberövade

Kapitlet innehåller bestämmelser om de transportmedel som används för att transportera frihetsberövade, tiden för transport, avskildhet mellan frihetsberövade och behandlingen av de frihetsberövade under transport. Bestämmelserna har inte ändrats sedan lagen trädde i kraft. Beträffande ansvaret för ordnandet av transport hänvisas det i 5 § till separata bestämmelser. Exempelvis i förordningen om fångforsling (165 /1954) fastställs polisens ansvar för transporter.

15 kap. Väktare

I kapitlets 1 § föreskrivs om allmänna principer för utövande av väktares befogenheter, till vilka hör saklig och opartisk skötsel av uppdragen samt ett förfarande enligt principen om minsta olägenhet när man ingriper i en persons rättigheter och vidtar andra åtgärder. Paragrafens centrala innehåll motsvarar 1 kap. 4 och 6§ i polislagen. Kapitlets 2 § innehåller bestämmelser om väktares användning av maktmedel. Dessa grundläggande bestämmelser om användning av maktmedel innefattar alla potentiella situationer i samband med vilka en väktare har rätt att använda maktmedel i sitt uppdrag samt de omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om maktmedlen varit försvarbara.

Bestämmelserna om användning av maktmedel har inte ändrats sedan lagen trädde i kraft, trots att kännbara preciseringar har företagits i polislagens bestämmelser. I kapitlets 3 § föreskrivs det om underrättelse om person- och egendomsskador som uppkommit vid utförandet av tjänsteuppdrag och om det förfarande som ska iaktas beträffande skador. Kapitlets 4 § innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning.

I 16 § i statsrådets förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs det om väktares maktmedelsredskap samt om utbildning i användningen av maktmedel och den utbildning som krävs för att få bära maktmedelsredskap. Av väktare förutsätts utbildning som motsvarar utbildningen i användningen av maktmedel för poliser enligt vad som föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet. Enligt 5 § i inrikesministeriets förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen får som väktares maktmedelsredskap endast användas redskap som är säkra vid användning och godkända av Polisstyrelsen. I 17 § i statsrådets förordning föreskrivs bland annat att väktare får endast bära skjutvapen i sådana tjänsteuppdrag som beordrats av chefen för förvaringslokalen. En väktare som ensam utför närarbete med de frihetsberövade i förvaringslokalen får inte bära skjutvapen, om inte situationens farlighet i ett enskilt fall kräver det.

16 kap. Anmälningar och lämnande av upplysningar

I kapitlets 1 § föreskrivs om anmälan om en frihetsberövads hälsotillstånd och om att den frihetsberövade avlidit. I kapitlets 2 § föreskrivs om anmälan om att en frihetsberövad frigivits eller avlägsnat sig från förvaringslokalen, som under vissa förutsättningar får lämnas till bland annat målsäganden och en person beträffande vilken den frihetsberövade har meddelats besöksförbud eller en skyddsåtgärd i civilrättsliga frågor. Regleringen har ändrats till centrala delar i samband med genomförandet av direktivet om miniminormer för brottsoffers rättigheter samt stöd till och skydd av brottsoffer genom lag 16/2016. I kapitlets 3 § föreskrivs om polisens rätt att lämna sådana uppgifter om en frihetsberövad som behövs för att utföra sinnesundersökning. I kapitlets 4 § föreskrivs om beslutanderätt och enligt 5 § utfärdas närmare bestämmelser om anmälningar genom förordning av statsrådet.

17 kap. Ändringssökande

I kapitlets 1 § föreskrivs om de beslut som fattas med stöd av lagen beträffande vilka omprövning kan begäras och besvär anföras hos förvaltningsdomstolen. Enligt 1 mom. är det möjligt att söka ändring i ett beslut som gäller innehav av egendom enligt 4 kap. 1 § samt användning av pengar och andra betalningsmedel enligt 4 kap. 4 §, kvarhållande av brev eller postförsändelse enligt 6 kap. 5 §, besöksförbud enligt 7 kap. 5 § och tillstånd att avlägsna sig av synnerligen viktigt skäl enligt 7 kap. 8 §. Enligt 2 mom. har också en besökare rätt att begära omprövning av ett besöksförbud.

Kapitlet innehåller inga bestämmelser om förbud mot att söka ändring. I fråga om häktade ingår tillämpliga bestämmelser om förbud mot att söka ändring i 13 kap. 6 §. Förvaltningsutskottet har i sitt betänkande (FvUB 51/2014 rd) konstaterat att ändringssökande är en av de frågor som gör en totalrevidering av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen nödvändig.

I kapitlets 2 § föreskrivs det om rättelseyrkande och i 3 § om avgörande och behandling av rättelseyrkande. Enligt kapitlets 4 § får ändring i beslut som polischefen vid polisinrättningen fattat med anledning av en begäran om omprövning sökas genom besvär hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets beslutet har fattats. Bestämmelserna innehåller motsvarande tidsfrister för sökande av ändring som fängelselagen. I kapitlets 5 § föreskrivs det om verkan av ändringssökande på verkställigheten av beslut.

I kapitlets 6 § föreskrivs om förvaltningsdomstolens beslutanderätt och att ärenden ska behandlas skyndsamt. Ändring i förvaltningsdomstolens beslut får inte sökas genom besvär, till skillnad från förfarande vid ändringssökande enligt fängelselagen. Kapitlets 7 § innehåller bestämmelser om beviljande av rättshjälp. Enligt kapitlets 8 § utfärdas närmare bestämmelser om framställande av rättelseyrkanden genom förordning av statsrådet.

Enligt 20 § i statsrådets förordning behandlingen av personer i förvar hos polisen ska den tjänsteman som har fattat ett beslut som nämns i 17 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i polisens förvar delge den frihetsberövade en anvisning om rättelseyrkande bevisligen. I bestämmelserna nämns inte situationer där ett skriftligt beslut inte behöver delges skriftligen. Enligt paragrafen ska förvaltningslagen tillämpas när beslut om besöksförbud delges besökare. I 21 och 22 § i förordningen föreskrivs om innehållet i och framställande av rättelseyrkande.

18 kap. Särskilda bestämmelser

Enligt kapitlets 1 § ska till chef för förvaringslokalen utses en anhållningsberättigad tjänsteman som hör till personalen vid den polisinrättning som administrerar förvaringslokalen. Av

särskilda skäl får en kriminalöverkonstapel eller en överkonstapel vara chef för förvaringslokalen. Kapitlets 2 § innehåller bemyndiganden att utfärda förordning i anslutning till utbildning och dräkten för privatanställda väktare.

2.1.1 Internationella avtal och rekommendationer

Internationella avtal

Flera av de avtal om mänskliga rättigheter som Finland ratificerat innehåller artiklar som är betydelsefulla för behandlingen av frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler och som påverkat utformningen av den gällande lagstiftningen. De internationella avtal som är förpliktande för Finland uppdelas i huvudsak i avtal som antagits inom ramen för dels Förenta nationerna och dels Europarådet. Viktiga avtal är Förenta nationernas konvention från 1966 om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 7—8/1976) samt Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, nedan Europakonventionen. Finland har ratificerat Europakonventionen 1990 (FördrS 16—17/1990).

I Finland gäller också konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 59—60/1989), som antogs av Förenta nationernas generalförsamling 1984, och den europeiska konvention till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 16—17/1991). Också Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som antogs som en del av EU:s primärlagstiftning i samband med Lissabonfördraget, innehåller artiklar om behandlingen av frihetsberövade. Förpliktande avtalsbestämmelser om minderåriga frihetsberövade ingår också i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59—60/1991), som för Finlands del har trätt i kraft i juli 1991.

Artikel 7 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter förbjuder tortyr samt grym, omänsklig och förnedrande behandling. Alla personer som är berövade sin frihet ska enligt artikel 10 i konventionen behandlas humant och med aktning för människans inneboende värde. En viktig princip när det gäller behandlingen av häktade, anhållna och gripna framgår av artikel 10.2, enligt vilken behandlingen ska avpassa med hänsyn till deras ställning som icke dömda personer. Oskuldsprincipen kompletteras av en specialbestämmelse om åtalade unga personer i artikel 10.2 b, enligt vilken åtalade unga personer ska hållas åtskilda från vuxna. Finland har gjort en reservation till artikel 10.2 b i konventionen angående skyldigheten att hålla unga åtskilda från vuxna. Denna reservation gäller fortfarande.

Artikel 14 i konventionen innehåller bestämmelser om domstolsbehandling och minimigarantier för personer som är anklagade för brott, vilka är betydelsefulla framför allt för anhållna och häktade bland sådana personer som hålls i förvar hos polisen. En anklagad ska bli underrättad om innebörden och orsaken till anklagelsen mot honom samt åtnjuta tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar och att kunna rådgöra med rättegångsbiträde, som han själv utsett. En anklagad har rätt att bli rannsakad i sin närvaro och att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som han själv utsett.

I artikel 9 i konventionen behandlas skydd för frihet och personlig säkerhet. Artikeln innehåller bland annat ett förbud mot godtycklig häktning och godtyckligt anhållande samt rätt att inför domstol påfordra att lagligheten av frihetsberövandet ska prövas. Frihetsberövande tillkommer också andra rättigheter som skyddas i konventionen såsom skydd för privatlivet (artikel 17), rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet (artikel 18), yttrandefrihet (artikel 19), mötesfrihet (artikel 21), föreningsfrihet (artikel 22) och skydd för familjelivet (artikel 23) på samma

sätt som andra personer. Beträffande frihetsberövade kan dock dessa rättigheterna begränsas genom nationell lagstiftning på det sätt som godkänns i konventionen.

De viktigaste artiklarna i anslutning till frihetsberövande i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna är artiklarna 3, 5 och 6. Enligt artikel 3 får ingen utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. I artikel 5 uppräknas tillåtna grunder för frihetsberövande. Envar som arresteras ska omgående på ett språk som han förstår underrättas om skälen för åtgärden och om varje anklagelse mot honom. Artikel 6 i Europakonventionen motsvarar i sak till väsentliga delar artikel 14 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. De mänskliga rättigheter för frihetsberövade som avses i andra artiklar i Europakonventionen är skyddade på samma sätt som andra personers mänskliga rättigheter.

Finland har meddelat att man godkänner klagorätt för enskilda i fråga om bägge konventionerna. Frihetsberövade har således kunnat anföra klagomål över sin behandling både till den kommission för mänskliga rättigheter som inrättades genom konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (från och med 2006 kommittén för de mänskliga rättigheterna) och till domstolen för de mänskliga rättigheterna, som inrättades genom tilläggsprotokoll 11 till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Enligt artikel 34 i Europakonventionen får konventionsstaterna inte på något sätt förhindra ett effektivt utövande av denna klagorätt.

Enligt artikel 37 i konventionen om barnets rättigheter ska varje frihetsberövat barn hållas åtskilt från vuxna, om det inte anses vara till barnets bästa att inte göra detta. Barn ska också, utom i undantagsfall, ha rätt att hålla kontakt med sin familj genom brevväxling och besök. Bestämmelserna om förfarandet vid förundersökning och rättegång i artikel 40 i barnkonventionen motsvarar artikel 14 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och artikel 6 i Europakonventionen.

Artikel 4 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna innehåller motsvarande bestämmelser om förbud mot tortyr samt omänsklig eller förnedrande behandling som artikel 3 i Europakonventionen. Artikel 47 i stadgan gäller rättsmedel och i artikel 48 finns bestämmelser om oskuldspresumtion. Bestämmelser om rätt till god förvaltning finns i artikel 41.

Enligt artikel 36 i Wienkonventionen om konsulära förbindelser (FördrS 49—50/1980) ska vederbörande myndigheter i den mottagande staten, när en medborgare i den sändande staten inom konsulsdistriktet anhålls eller tas i förvar på något annat sätt, utan dröjsmål underrätta konsulatet, om han begär det. Varje till konsulatet ställt meddelande från den som anhållits eller tagits i förvar ska vidarebefordras utan dröjsmål. Myndigheterna ska utan dröjsmål upplysa honom om hans rättigheter.

Internationella rekommendationer

De viktigaste internationella rekommendationerna om behandlingen av frihetsberövade har beretts inom ramen för Förenta nationerna och Europarådet. De viktigaste internationella rekommendationer om behandlingen av häktade, anhållna, gripna samt andra frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen är de europeiska fängelsereglerna (Rec(2006)2), som godkänts av Europarådets ministerkommitté, den separata rekommendationen om användning av häktning, villkoren för häktning och införande av garantier mot missbruk (Rec(2006)13) samt Förenta nationernas minimiregler för behandling av fångar. Minimireglerna antogs ursprungligen av generalförsamlingen 1955 och reviderades i praktiken helt och hållet 2015, då de började kallas Nelson Mandela-reglerna.

Både minimireglerna för behandling av fångar och de europeiska fängelsereglerna innehåller heltäckande anvisningar om fängelseadministration och om behandling av fångar. Trots att reglerna inte är bindande, bedömer till exempel Europadomstolen klagomål över förhållandena i fångelser och polisens förvaringslokaler utifrån dem och Europarådets kommitté mot tortyrs (CPT) rekommendationer. Också grundlagsutskottet hänvisar i sin utlåtanedpraxis till fängelse-reglerna, CPT:s rekommendationer och Nelson Mandela-reglerna (se t.ex. GrUU 6/2017 rd).

Viktiga rekommendationer med tanke på behandlingen av frihetsberövade är också de av Förenta nationernas generalförsamling antagna grundläggande principerna för behandling av fångar av den 14 december 1990 (45/111), de grundläggande principerna om skydd av alla personer under någon form av frihetsberövande av den 9 december 1988 (43/173) och minimireglerna för ungdomsstraffrätt (Pekingreglerna) av den 29 november 1985. Inom Europarådet har man antagit bland annat en rekommendation om de europeiska bestämmelserna för ungdomsbrottslingar som omfattas av påföljder eller åtgärder (Rec(2008)11) och Europarådets rekommendation om rekrytering och utbildning av personal på brottspåföljdsområdet.

Förenta nationernas minimiregler för behandling av fångar (Nelson Mandela-reglerna) innehåller detaljerade regler om de grundläggande principerna för behandling av frihetsberövade, underhåll av uppgifter om fångar, indelning av frihetsberövade i grupper, inkvartering och bostadslokaler, hygien, klädsel och sängkläder, föda, motion, hälso- och sjukvård, begränsningar, disciplin och straff, redskap som används som fängsel, kontroller, information till frihetsberövande och frihetsberövades klagorätt, kontakter med omvärlden, litteratur, religionsfrihet, förvaring av egendom, underrättelser till fångars närstående, intern undersökning som inleds i fängelset, transport och förflyttning av fångar, fängelsepersonal samt interna och externa kontroller, arbete och utbildning samt sociala relationer. Trots att reglerna i första hand utarbetats med tanke på fångar som avtjänar straff, innehåller reglerna specialbestämmelser om bland annat behandling av häktade, anhållna, gripna och andra frihetsberövade.

I internationella avtal betonas oskuldspresumtionens betydelse när man jämför ställningen för och behandlingen av häktade, anhållna och gripna med fångar som avtjänar straff. Oskuldspresumtionens innebörd förtydligas av de minimirättigheter som garanteras den anklagade, som är rätt att bli underrättad om innebörden i anklagelsen mot honom, rätt att åtnjuta tillräcklig tid att förbereda sitt försvar, rätt att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som han själv utsett, rätt att höra vittnen samt rätt till avgiftsfri tolkhjälp, om den åtalade inte förstår det språk som används i domstolen. Dessa minimirättigheter hänför sig särskilt till förundersökning och ordnandet av rättegång i brottmål och de tryggas i tvångsmedelslagen, förundersökningslagen och lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

Vad annat som följer av oskuldspresumtionen med tanke på uttryckligen häktades, anhållnas och gripnas rättigheter och behandling i förvaringsutrymmet är dock inte närmare definierat i de aktuella människorättskonventionerna som är bindande för Finland. Innebörden i oskuldspresumtionen och den särskilda ställningen för häktade, anhållna samt andra som berövats sin frihet på grund av brott preciseras däremot i artiklarna 111—120 i minimireglerna för behandling av fångar (enligt regel 122 förutsätts motsvarande rättsskydd i fråga om personer som anhållits och fängslats utan åtal), i bestämmelserna 94—101 i de europeiska fängelse-reglerna samt i artikel 36 i de grundläggande principerna om skydd av alla personer under någon form av frihetsberövande.

I Förenta nationernas minimiregler betraktas som häktad en person som är anhållen eller fängslad på grund av åtal för brott och som hålls antingen i polisens förvaringslokal eller fängelse, men vars ärenden ännu inte har behandlats i domstol eller som inte har dömts. Fångar som inte har dömts ska betraktas som oskyldiga och behandlas i enlighet därmed. Enligt minimireglerna

ska på fångar som omfattas av oskuldspresumtion tillämpas det särskilda systemet enligt reglerna 112—120 utöver andra rättsregler om skydd för individens frihet (regel 111). Frihetsberövade ska hållas åtskilda från dömda fångar och unga frihetsberövade ska hållas åtskilda från vuxna (regel 112). Frihetsberövade får om de så vill på egen bekostnad skaffa mat utifrån till förvaringslokalen via förvaringslokalens personal, familj eller vänner, om det är möjligt inom ramen för ordningen i förvaringslokalen. I annat fall ska förvaltningen ordna mat åt dem (regel 114). Frihetsberövade ska tillåtas bära sina egna kläder, om de är rena och ändamålsenliga (regel 115).

Enligt minimireglerna ska olika grupper av frihetsberövade hållas i olika inrättningar eller i olika delar av förvaringsutrymmet så att indelningen sker enligt de frihetsberövades kön och ålder, straffregistrets omfattning, den rättsliga orsaken till frihetsberövandet och behövlig vård. I en förvaringslokal där både män och kvinnor tas in, ska kvinnoavdelningen vara helt separat. Häktade ska hållas åtskilda från dömda intagna. Civilrättsligt frihetsberövade ska hållas åtskilda från straffrättsligt frihetsberövade, unga frihetsberövade ska hållas åtskilda från vuxna frihetsberövade (regel 11).

Enligt minimireglerna ska en häktad också tillåtas att på egen bekostnad skaffa sådana böcker, tidningar, skrivredskap och andra förnödenheter avsedda för tidsfördriv, som inte skadar den rättsliga behandlingen av hans eller hennes ärende eller säkerheten och ordningen i förvaringslokalen (regel 117). Om det finns grundad anledning till det ska den frihetsberövades egen läkare eller tandläkare tillåtas besöka och behandla den frihetsberövade (regel 118). Den frihetsberövade ska erbjudas möjlighet att arbeta, men det får inte krävas att han eller hon ska arbeta. Om den frihetsberövade arbetar, ska han eller hon betalas lön för arbetet (regel 116). Varje frihetsberövad ska ha rätt, möjlighet och medel att omedelbart underrätta sin familj eller någon annan person som utsetts till kontaktperson att han eller hon har fängslats eller förflyttats till en annan inrättning eller att han eller hon har blivit allvarligt sjuk eller skadad (regel 68). En frihetsberövad ska i enlighet med tillämplig nationell lag erbjudas tillräckligt med möjligheter, tid och lokaler för att ta emot samt hålla kontakt och överlägga med en juridisk rådgivare eller ett rättsbiträde som han eller hon själv utsett och utan att deras samtal avlyssnas eller censureras, samt fullständigt konfidentiellt. Fängelsepersonal kan se överläggningarna men inte höra dem (reglerna 61 och 120).

De europeiska fängelsereglerna innehåller många bestämmelser som liknar Förenta nationernas minimiregler, även om de delvis är mer detaljerade. Enligt de grundläggande principerna i reglerna behåller frihetsberövade personer alla rättigheter som inte lagligen fråntagits dem till följd av dom eller beslut om häktning. De restriktioner som åläggs frihetsberövade personer ska vara så lite ingripande som möjligt och stå i proportion till det legitima syftet med åtgärderna. Förhållandena i fängelse ska så långt möjligt efterlikna de positiva sidorna av livet i samhället. I de grundläggande principerna nämns särskilt att fängelseförhållanden som inkräktar på de intagnas mänskliga rättigheter kan inte rättfärdigas med bristande resurser.

I de allmänna principerna i reglerna konstateras att förhållandena för ej dömda intagna får inte påverkas av att de i framtiden kan komma att dömas för brott (regel 95.1). Angående kontakt med omvärlden konstateras i reglerna att om det inte i det enskilda fallet föreligger av domstol meddelade tidsbestämda särskilda restriktioner, ska ej dömda intagna få ta emot besök och kommunicera med sina familjer och andra personer på samma sätt som dömda intagna. Om domstolen inte har meddelat restriktioner ska ej dömda intagna få ta emot ytterligare besök och därutöver ha tillgång till andra former av kommunikation och ha tillgång till böcker, tidningar och andra nyhetsmedia.

I de allmänna principerna i den separata rekommendationen om användning av häktning, villkoren för häktning och införande av garantier mot missbruk (Rec(2006)13) förutsätts att ej dömda intagna kan endast meddelas restriktioner som är nödvändiga för att trygga justitieförvaltningens verksamhet, anstaltssäkerheten, personers säkerhet och andra personers rättigheter. De omständigheter som konstateras ovan hänför sig till den så kallade normalitetsprincipen. Exempelvis i 1 kap. 3 § i fängelselagen har principen uttryckts så att förhållandena i fängelserna ska ordnas så att de i så hög grad som möjligt motsvarar de förhållanden som råder i samhället. Enligt 1 kap. 3 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen får rättigheterna med stöd av den lagen inte inskränkas mera än vad som oundgängligen krävs med tanke på syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, bevarandet av ordningen i förvaringslokalen samt säkerheten för frihetsberövade och andra personer. En bestämmelse med motsvarande syfte ingår i 1 kap. 4 § i häktningsslagen.

I regel 99 i fängelsereglerna bestäms om ej dömda intagnas rätt till besök och annan kontakt med omvärlden samt om de restriktioner som hänför sig till detta. Ej dömda intagna berörs också av reglerna 24.1 och 24.2 som gäller även andra intagna och där det bestäms om intagnas kontakt med omvärlden och om inskränkningar av kontakter och besök och om kontroll på grund av pågående brottsutredningar, för upprätthållandet av ordning och säkerhet, för att förhindra brott eller skydda brottsoffer. Alla nödvändiga resurser ska ställas till förfogande för att hjälpa ej dömda intagna att förbereda sitt försvar och att träffa sitt juridiska ombud (regel 98.2).

Alla intagna har rätt till juridisk rådgivning och fängelsemyndigheterna ska erbjuda dem rimliga förutsättningar att få tillgång till sådan rådgivning (regel 23.1). Språkliga behov ska tillgodoses med hjälp av kompetenta tolkar och genom att tillhandahålla skriftligt material på de olika språk som förekommer på ett visst fängelse (regel 38.3).

Enligt reglerna 40.1 och 40.2 ska sjukvården på fängelset anordnas i nära samarbete med den allmänna sjukvården. Sjukvården i fängelserna ska vara integrerad i och förenlig med den nationella sjukvårdspolicyn. Enligt reglerna 41.1—41.5 ska alla fängelser ha tillgång till minst en legitimerad allmänpraktiserande läkare. Åtgärder ska vidtas som säkerställer att en läkare alltid finns tillgänglig utan dröjsmål i akuta fall. Om fängelserna inte har en heltidsanställd läkare ska en deltidsanställd läkare komma på regelbundna besök. Varje fängelse ska ha personal med lämplig sjukvårdsutbildning. Enligt regel 42.1 ska läkare, eller en legitimerad sjuksköterska som rapporterar till en sådan läkare, ta emot varje intagen så snart som möjligt efter inskrivning och undersöka dem om det inte är uppenbart onödigt.

Artikel 36 i de grundläggande principerna om skydd av alla personer under någon form av frihetsberövande (43/173) innehåller allmänna principer för oskuldspresumtion, där man bland annat förbjuder alla inskränkningar av frihetsberövades rättigheter som inte är nödvändiga för syftet med frihetsberövandet, undersökningen eller justitieförvaltningen eller för att upprätthålla säkerheten och ordningen i förvaringslokalen.

2.1.2 Verknningar av genomförandet av direktiv

Det straffrättsliga samarbete som baserar sig på Lissabonfördraget har föranlett ändringar även i lagstiftningen om personer som hålls i förvar hos polisen. De lagstiftningsändringar som förutsatts av de direktiv som antagits med stöd av artikel 82 om fördraget om Europeiska unionens funktionssätt har beaktats i de aktuella bestämmelserna i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Genom lag 819/2014 genomfördes direktiv 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden. Genom lagen preciserades bestämmelserna i 2 kap. 3 §, som gäller

intagning i förvaringslokal, om en frihetsberövads rätt att under hela frihetsberövandet inneha den skriftliga underrättelse om sina rättigheter som han eller hon har fått i enlighet med 4 kap. 17 § i förundersökningslagen.

Lag 232/2015 hänförde sig till det nationella genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/99/EU om den europeiska skyddsordern. Genom lagen ändrades bestämmelserna i 16 kap. 2 § om anmälan till målsäganden eller någon annan person om att en frihetsberövad har avlägsnat sig eller frigivits.

Genom lag 16/2016 genomfördes direktiv 2012/29/EU om brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem i fråga om de bestämmelser som gäller personer som hålls i förvar hos polisen. Lagens 16 kap. 2 § kompletterades med bestämmelser om målsägandens rätt till information.

Genom lag 893/2016 genomfördes direktiv 2013/48/EU om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder. Bestämmelserna om underrättelse om frihetsberövande till tredje person preciserades och samtidigt tillfogades bestämmelser om domstolsbehandling av beslut om att skjuta upp en underrättelse. Det gjordes också ett tillägg till bestämmelserna om besök i 7 kap. 1 §, enligt vilket en frihetsberövad alltid har rätt att ta emot besök av sitt ombud utan att någon annan är närvarande.

Lag 327/2019 hänförde sig till direktiv (EU) 2016/800 om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden. Genom lagen preciserades barns rätt till hälsoundersökning i 5 kap. 1 §. När det gäller intagning i förvaringslokal preciserades dessutom bestämmelserna i 2 kap. 3 § om information om bestämmelser samt om förhållandena i förvaringslokal.

Även den föreslagna lagstiftningen uppfyller kraven i de nämnda direktiven på det sätt som konstateras i specialmotiveringen.

2.1.3 Lagstiftning som hänför sig till lagens tillämpningsområde

Till tillämpningsområdet för lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen hänför sig rikligt med lagstiftning i enlighet med den omfattande definitionen i 1 kap. 1 §. Enligt paragrafen ska lagen med beaktande av orsaken till frihetsberövandet gälla behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen på någon annan grund än häktning, anhållande eller gripande, om inte annat bestäms någon annanstans i lag. I fråga om tillämpningen av lagen på anhållna och gripna som hålls i förvar hos andra myndigheter föreskrivs särskilt.

Bestämmelser om gripande, anhållande och häktande på grund av brott finns i förundersökningslagen och tvångsmedelslagen. Bestämmelser om annat gripande eller tagande i förvar finns särskilt i flertalet paragrafer i polislagen och bland annat i lagen om behandling av berusade (461/1973) och utlänningslagen (301/2004).

Lagen om behandling av berusade tillämpas på personer som gripits på grund av berusning för att skydda personen själv med stöd av 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen. Enligt 1 § 2 mom. i lagen om behandling av berusade gäller i fråga om behandlingen av berusade som tagits in i polisens förvaringslokaler förutom den lagen också lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, med beaktande av den berusades berusningstillstånd.

Bestämmelser om förutsättningarna för tagande i förvar med stöd av utlänningslagen finns i 121 § i utlänningslagen och om förutsättningarna för att placera en vuxen utlänning som tagits i

förvar i polisens häkteslokaler i 123 a § i den lagen. Enligt 1 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) tillämpas på utlänningar som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler i första hand den aktuella lagen. Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) tillämpas dock till den del det är nödvändigt med beaktande av ordningen och säkerheten i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler. I lagens 9 § föreskrivs det om placering av en vuxen utlänning i polisens häkteslokaler i syfte att genomföra separat förvar.

Enligt 17 kap. 63 § i rättegångsbalken (4/1734) tillämpas på ett vittne som är föremål för påtryckningshäktning lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen med beaktande av grunden för frihetsberövandet.

Enligt 2 kap. 5 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet (1169/2011) ska bestämmelserna i bland annat lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen i tillämpliga delar gälla i fråga om tagande och hållande i förvar av personer med stöd av den aktuella paragrafen.

Också lagstiftningen om transport av fångar (förordningen om fångforsling 165/1954) ger upphov till polisuppdrag med att transportera och förvara frihetsberövade.

Vid bemötandet och behandlingen av frihetsrövade som hålls i förvar hos polisen ska således orsaken till frihetsberövandet beaktas och bestämmelser i vissa andra lagar som gäller saken tillämpas, beroende på grunden för frihetsberövandet.

I 1 § 4 mom. i lagen om behandlingen av frihetsberövade i förvar hos polisen sägs att i fråga om tillämpningen av denna lag på anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet, tullmyndigheterna, försvarsmakten och andra myndigheter föreskrivs särskilt.

Enligt 35 d § i gränsbevakningslagen (578/2005) föreskrivs i 11 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen om användning av fängsel på gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet. I 61 § i gränsbevakningslagen konstateras att på behandlingen av personer som berövats sin frihet tillämpas inom gränsbevakningsväsendet, om inte något annat föreskrivs nedan i den lagen, bestämmelserna i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Enligt 42 § i tullagen (304/2016) tillämpas på bemötandet av personer som gripits av Tullen med stöd av den lagen lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen samt det som bestäms om tillämpningen av den lagen i 2 kap. 12 § 2 och 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen och förvaringslokaler vid Tullen. Enligt 2 kap. 12 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) iakttas i fråga om bemötandet av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen lagen om behandling av personer i förvar hos polisen och häktninglagen. Paragrafen innehåller också bestämmelser om förvaringslokaler som administreras av Tullen.

Enligt 22 b § i lagen om försvarsmakten (551/2007) tillämpas på behandlingen av personer som gripits i syfte att skydda immuniteten vid transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Enligt 18 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014) förvaras gripna, anhållna eller häktade personer i högvakt eller annars under en militärmyndighets uppsikt eller i ett allmänt fängelse eller någon annan förvaringslokal. I fråga om anhållna

och gripna personer iakttas vad som föreskrivs om bemötandet av dem i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. På bemötandet av häktade personer som står under en militärmyndighets uppsikt tillämpas vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om bemötandet av häktade personer.

Enligt 27 § i territorialövervakningslagen (755/2000) iakttas i fråga om behandlingen av personer som gripits med stöd av den lagen vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

2.1.4 Förvaring av frihetsberövande på polisens ansvar

Personer som berövats friheten med stöd av polislagen

I Finland placeras personer som berövats friheten i polisens förvaringslokaler på olika grunder med stöd av lag. Under åren 2015—2020 har frihetsberövade förvarats i polisens förvaringslokaler sammanlagt cirka 107 000—88 000 gånger per år. Antalet har minskat från år till år. Enligt uppgifter i polisens riksomfattande resultatinformationssystem (PolStat) har flest personer som placerats i polisens förvaringslokaler gripits med stöd av bestämmelserna i 2 kap. i polislagen. Den maximala tiden för frihetsberövande på de grunder för gripande som anges i 2 kap. i polislagen är kort, enligt lagen beroende på grund i princip 6—24 timmar. Antalet förvaringar har sjunkit tämligen jämt år för år, så att på dessa grunder placerades personer i polisens förvaringslokaler cirka 59 700 gånger 2015 och cirka 45 700 gånger 2020.

Flest gripanden har gällt personer som har gripits i syfte att skydda mot brott och störande beteende med stöd av 2 kap. 10 § i polislagen. Antalet har sjunkit från år till år så att 2015 var antalet förvaringar cirka 34 300 och 2020 något under 29 300.

Näst flest personer har varit i förvar för att de gripits i syfte att skydda dem själva med stöd av 2 kap. 2 § i polislagen. Antalet har sjunkit från år till år så att 2015 var antalet förvaringar cirka 22 400 och 2020 cirka 14 550.

Tredje flest förvaringar har gällt situationer där en person har gripits med stöd av 2 kap. 5 § i polislagen för att skydda ett utrymme eller en annan plats som omfattas av hemfrid. Antalet förvaringar har med undantag av 2017 sjunkit årligen så att 2015 förvarades personer något under 2 900 gånger och 2020 något under 1 800 gånger.

Dessutom har sådana personer årligen placerats i polisens förvaringslokaler som berövats sin frihet med stöd av 2 kap. i polislagen på grund av att de inte lytt en befallning att skingra sig eller att flytta på sig (9 §), för identifiering (1 §), för att skydda områden som omfattas av offentlig frid (5 §) och på grund av en annan myndighets efterlysning (3 §). Dessutom har personer placerats i förvaringslokaler i samband med att de hämtats till polisundersökning med stöd av 6 kap. 3 § i polislagen. På dessa olika grunder har personer förvarats i förvaringslokaler högst några tiotal gånger per år.

Frihetsberövande på grund av brott

Gripna och anhållna

Antalet gripna med stöd av tvångsmedelslagen eller förundersökningslagen i polisens förvaringslokaler har enligt PolStat åren 2015—2020 varit som mest cirka 34 200 (2015) och som minst något under 30 700 (2018). År 2020 förvarades gripna något under 31 200 gånger.

Förvaringstiderna för gripna 2015—2019 var 12 timmar och 22—48 minuter. År 2020 sjönk förvaringstiden till 10 timmar och 15 minuter.

Motsvarande år har flest anhållna förvarats i polisens förvaringslokaler 2016 (något under 9800 gånger) och minst 2018 (cirka 8450 gånger). Medelvärdet av de anhållnas förvaringstid har varierat mellan ett dygn och cirka 11 timmar och ett dygn och cirka 21 timmar.

Häktade

Enligt uppgifter i PolStat har häktade åren 2015—2020 förvarats i polisens förvaringslokaler som mest något under 2500 gånger (2016) och som minst något under 2000 gånger (2020). Medelvärdet av häktades förvaringstid har enligt informationssystemet för polisärenden (Patja) minskat avsevärt efter ändringen av häktninglagen (lag 103/2018, i kraft 1.1.2019) så att det under granskningsperioden har varit som högst 2015 (13 dagar och över 15,5 timmar), 2019 var längden 9 dagar och cirka 12,5 timmar och 2020 bara 7 dagar och något över 11 timmar.

Genom lag 103/2018 ändrades häktninglagen så att den maximala förvaringstiden för häktade i polisens förvaringslokaler förkortades. För att hålla en häktad i polisens förvaringslokal längre än sju dygn har från och med den 1 januari 2019 förutsatts exceptionellt vägande skäl som hänför sig till att hålla den häktade avskild. Det bör dock påpekas att den maximala tid på sju dygn som avses i 2 kap. 1 § 3 mom. i häktninglagen för placering av en häktad i polisens förvaringslokal börjar löpa från häktningsbeslutet (se HD 2020:66) och den frihetsberövade har oftast varit placerad i polisens förvaringslokal redan före häktningsrättegången. I fråga om häktade har man dessutom i lagen behållit möjlighet att hålla dem längre än normalt i polisens förvaringslokal i exceptionella situationer.

Enligt uppgifter i Patja förvarades åren 2010—2018 cirka 33—39 procent av de häktade högst sju dagar i polisens förvaringslokal. År 2019 var siffran cirka 58 procent och 2020 cirka 68 procent.

Under de senaste två åren har skillnaden i antalet förvaringar inte varit lika betydande i fråga om sådana häktade som hållits i förvar 8—13 dygn. Åren 2010—2018 var medelvärdet av antalet sådana personer cirka 528. År 2019 var siffran 681 och 2020 åter 426.

Den största skillnaden syns i antalet sådana häktade som har hållits i förvar i polisfängelse 14—20 dygn. Åren 2010—2018 var medelvärdet av antalet sådana personer cirka 400. År 2019 förvarades personer den tiden 134 gånger och 2020 bara 109 gånger.

En avsevärd minskning har likaså gäller förvaringar som varat 21—28 dygn. Åren 2010—2018 var medelvärdet av antalet sådana personer 338, men 2019 och 2020 var antalet fall bara 35 och 29.

Antalet gånger som häktade har förvarats 29—40 dagar har minskat avsevärt från nivån 2010—2013, då antalet förvaringar var som flest 123 och som minst 87. Åren 2014—2018 var antalet förvaringar som flest 57 och som minst 28. Åren 2019 och 2020 var antalet dock fortfarande 33 och 31.

De senaste fem åren har häktade årligen förvarats 41—60 dygn i polisens förvaringslokal färre än tjugo gånger. Ändå är det högsta antalet under åren 2016—2020 från 2020, 19 fall.

Efter 2014 har häktade årligen förvarats 61—90 dygn i polisens förvaringslokal färre än 10 gånger. År 2019 var antalet fall 7 och 2020 var antalet 8.

Också förvaringstider på minst 91 dygn har årligen förekommit färre än 10 gånger efter 2014. År 2019 var antalet 4 och 2020 fortfarande 3.

Tagande i förvar på grund av utlänningslagen

Enligt PolStat har med stöd av 121 § och 123 a § i utlänningslagen personer tagits i förvar i polisens förvaringslokaler årligen något under 1100—cirka 1550 gånger under åren 2015—2020, med undantag av 2020, då personer togs i förvar bara cirka 700 gånger.

Andra frihetsberövade som placerats i polisens förvaringslokaler

I polisens förvaringslokaler placeras dessutom varje år personer som berövats sin frihet på många andra lagstadgade grunder, och som med stöd av lag är föremål för förvaring och transport som polisen administrerar. På det sätt som konstaterats ovan har enligt 2 kap. 3 § i polislagen en polisman rätt att gripa en efterlyst person som enligt en behörig myndighets efterlysning ska häktas eller tas i förvar. Om inte något annat föreskrivs i lag om tiden för de åtgärder som efterlysningen förutsätter, är den efterlysta skyldig att i högst sex timmar från gripandet vara närvarande för dessa åtgärder.

I polisens förvaringslokaler placeras parter, personer som ska höras och vittnen som tagits i förvar med stöd av 12 kap. 33 § och 17 kap. 62 § i rättegångsbalken och som ska hämtas till domstolen. Frihetsberövande som grundar sig på dessa paragrafer får transporttiden inräknad vara högst fem dygn.

Polisen förvarar fångar och häktade utanför fängelse för hörande i anslutning till förundersökning eller andra ärenden med stöd av 6 kap. 5 och 6 § i fängelselagen och 3 kap. 8 § i häktningsslagen.

Polisen håller personer i förvar som handräckning för den myndighet som verkställer fängelsestraff med stöd av 1 kap. 11 §, 2 kap. 1 och 11 § i fängelselagen och 16 kap. 1 § i häktningsslagen. Bland annat författningarna om transport av fångar (förordningen om fängforsling 165/1954) ger upphov till transport- och bevakningsuppdrag i anslutning till fångar som är placerade i fängelse för polismyndigheten. Polisen sköter delvis förvaringen av frihetsberövade även i Tullens, Gränsbevakningsväsendets och försvarsmaktens ärenden.

2.1.5 Nätverket av förvaringslokaler och förvaringslokalernas personal

Nätverket av förvaringslokaler

Polisens nätverk av förvaringslokaler består av 43 förvaringslokaler, som är polisfängelserna och Tölö förvaringslokal. Ett polisfängelse är en lokal där frihetsberövande som gripits på alla slags grunder förvaras. Tölö förvaringslokal är avsedd för förvaring av personer som gripits med stöd av polislagen. I förvaringslokalerna finns sammanlagt cirka 400 celler avsedda för kortvarig förvaring av personer som gripits med stöd av polislagen och cirka 700 celler avsedda för förvaring av personer som berövats sin frihet på grund av brott och för annan långvarigare förvaring. Polisen på Åland förfogar över 4 celler avsedda för kortvarig förvaring och 3 celler avsedda för långvarigare förvaring.

Det nuvarande nätverket av förvaringslokaler ser ut som följer:

Helsingfors polisinrättning: Helsingfors polisfängelse och Tölö förvaringslokal.

Polisinrättningen i Västra Nyland: Esbo, Lojo och Raseborgs polisfängelser.

Polisinrättningen i Östra Nyland: Vanda, Borgå och Hyvinge polisfängelser.

Polisinrättningen i Sydöstra Finland: Kouvola, Kotka och Villmanstrands polisfängelser.

Polisinrättningen i Sydvästra Finland: Åbo, Björneborgs, Raumo, Loimaa, Salo och Nystads polisfängelser.

Polisinrättningen i Tavastland: Tavastehus och Lahtis polisfängelser.

Polisinrättningen i Inre Finland: Tammerfors, Jyväskylä, Jämsä och Äänekoski (tillfällig lokal) polisfängelser.

Polisinrättningen i Österbotten: Seinäjoki, Karleby, Jakobstads och Vasa polisfängelser.

Polisinrättningen i Östra Finland: Kuopio, Joensuu, S:t Michels, Varkaus och Idensalmi polisfängelser. Vid granskningstidpunkten i början av 2021 är polisfängelserna i Nurmes och Nyslott inte i användning.

Uleåborgs polisinrättning: Haukipudas, Brahestads, Kajana, Kuusamo och Ylivieska polisfängelser.

Polisinrättningen i Lappland: Rovaniemi, Kemi, Kemijärvi, Kittilä, Sodankylä och Enare polisfängelser.

Förvaringslokalernas personal

Vid förvaringslokalerna arbetar sammanlagt cirka 380 personer som väktare och överväktare i tjänsteförhållande. Det totala personalantalet har i stor utsträckning förblivit oförändrat under de senaste fem åren. Priset för ett årsverke vid förvaringslokalerna, dvs. den totala arbetskraftskostnaden som bestäms per årsverke, är enligt uppgifter från Polisstyrelsen cirka 62 300 euro 2021 för förvaringslokalpersonalens del, så för väktarnas del är kostnaderna som helhet cirka 23 674 000 euro per år.

Förutom väktare i tjänsteförhållande arbetar också poliser i bevakningsuppgifter vid polisens förvaringslokaler. I vissa polisinrättningar arbetar poliser i chefsuppgifter eller annars permanent i bevakningsuppgifter vid förvaringslokalerna. Det är dessutom vanligt i polisinrättningarna att poliser vikarierar väktare under tjänsteledigheter eller annars vid behov används för att komplettera personalen i situationer som man inte kan förbereda sig på vid skiftesplaneringen. Poliser som arbetar permanent eller tillfälligt vid förvaringslokaler arbetar inte med förundersökningsuppgifter som gäller sådana frihetsberövade som är placerade i förvaringslokalerna. Enligt utredningen är möjligheten till flexibla vikariearrangemang mycket behövlig med tanke på förvaringslokalernas verksamhet i hela landet.

2.1.6 Externa övervakningsmekanismer som gäller förvaringslokalerna

Bestämmelser om ändringssökande i anslutning till beslut enligt lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ingår i lagens 17 kap. För häktades del innehåller lagens 13 kap. specialbestämmelser om ändringssökande, som fogades till lagen 2015, då avsikten med ändringarna av häktningsslagen var att reformera ändringssökandet så att det helt och hållet skulle motsvara kraven i 21 § i grundlagen att få söka ändring i beslut som gäller rättigheter och

skyldigheter (RP 45/2014 rd, 24—25). För häktades del innehåller lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen i sin nuvarande form på samma sätt som häktningenslagen en förteckning över beslut i vilka ändring får sökas (13 kap. 6 § 1 mom.) och å andra sidan över beslut som omfattas av besvärshäktning (13 kap. 6 § 2 mom.). Besvärsvägarna är åter omprövning och förvaltningsbesvär (17 kap. 1 §). Bestämmelser om förfarandet vid förvaltningsbesvär och förutsättningarna för besvär ingår i 2 och 3 kap. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) och om begäran om omprövning i 7 a kap. i förvaltningslagen.

Utöver de ordinära rättsmedlen har en frihetsberövad rätt att anföra förvaltningsklagan enligt 8 a kap. i förvaltningslagen hos den myndighet som övervakar verksamheten. Klagan kan anföras hos chefen för den tjänsteman som gjort sig skyldig till lagstridig verksamhet, en högre myndighet eller de högsta laglighetsövervakarna. I fråga om frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen betyder det sistnämnda framför allt riksdagens justitieombudsman. I 109—111 § i grundlagen bestäms allmänt om riksdagens justitieombudsmans uppgifter, i vilka ingår bland annat övervakning av rättigheterna för dem som är placerade i slutna inrättningar. Enligt 1 § i lagen om fördelningen av åligganden mellan justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman (1224/1990) prövar justitieombudsmannen klagomål som gäller gripande, anhållande, häktning och reseförbud enligt tvångsmedelslagen, tagande i förvar eller annat frihetsberövande samt fängelser och andra sådana inrättningar i vilka någon har intagits mot sin vilja.

På det sätt som konstaterats ovan påverkar förutom den nationella lagstiftningen även internationella och regionala avtalsarrangemang de förhållanden under vilka frihetsberövade förvaras eller borde förvaras. Utöver Europadomstolens rättsliga övervakning i efterhand och i enskilda fall kan som den i praktiken viktigaste övernationella övervakningsmekanismen för frihetsberövade anses Europeiska kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT), som lyder under Europarådet. Kommittén bedömer frihetsberövades förhållanden i olika länder mot sina icke bindande CPT-standards, som är noggrannare och strängare än till exempel de europeiska fängelsereglerna. CPT publicerar en rapport över varje länderbesök, när man konstaterar vilka missförhållanden som upptäckts i systemet samt vad som utvecklats och vad man lyckats med i landet.

2.2 Bedömning av nuläget

2.2.1 Allmänt

Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen har varit i kraft i ungefär 14 år och den har ändrats 16 gånger. Lagen är en allmän författning om behandlingen av personer i förvar hos polisen. I enlighet med vad som konstaterats ovan har riksdagen i sitt svar RSv 334/2014 på regeringens proposition 348/2014 rd godkänt ett uttalande enligt vilket riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt bereder en totalrevidering av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Den hänvisningsteknik som använts i fråga om behandlingen av häktade som hålls i förvar i polisens lokaler gör att den gällande lagen är svårläst. Enligt förvaltningsutskottet var det även i övrigt skäl att göra en total översyn av lagens funktionsduglighet (FvÜB 51/2014 rd, s. 2—3). Motsvarande läsbarhetsproblem gäller också lagens förhållande till exempelvis lagen om behandling av berusade, som åter i många avseenden kan betraktas som osystematisk samt bristfällig och föråldrad ur grundrättsperspektiv.

Utöver de centrala problem och missförhållanden som beskrivs i det följande och som förutsätter ändringar i lagstiftningen behandlas enskilda ändringsbehov mer ingående i specialmotiveringen, som också beskriver lagstiftningens tillämpningspraxis samt internationella förpliktelser inverkan på bestämmelserna och tillämpningen av dem.

2.2.2 Särdrag i anslutning till lagens tillämpningsmiljö

Bestämmelserna om behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen påminner mycket om häktningsslagen och fängelselagen, till stor del därför att lagen stiftades i samband med reformen av fängelselagen. Grunder till att bestämmelserna motsvarar varandra finns också till många delar i människorättsavtal och grundlagsbestämmelser. Vid tillämpningen av lagen har man ändå i många avseenden upptäckt problem och ändringsbehov, som beror på skillnader i den rättsliga grunden för och ändamålet med den förvaring av frihetsberövade som administreras av polisen i förhållande till den verkställighet av frihetsberövanden som administreras av Brottsförhållningsverket.

Ur de praktiska aktörernas och tillämparnas synvinkel borde bestämmelserna tydligare än nu beakta de särdrag i lagens tillämpningsmiljö som hänför sig till egenskaperna hos polisens förvaringslokaler, verksamheten, syftet med förvaringen av personer och de tillgängliga resurserna. I polisens förvaringslokaler finns i princip inga öppna avdelningar och det går i allmänhet inte att ordna möjligheter att delta i olika fritidsaktiviteter och arbete. I den första fasen av ett frihetsberövande är det också typiskt att förfarandena i anslutning till grunden för frihetsberövandet, till exempel förundersökningsåtgärder vid ett straffprocessuellt frihetsberövande, tar mycket tid.

Det behöver också fästas större uppmärksamhet än nu vid frågor som gäller den första fasen av ett frihetsberövande, vilken verkställs i polisens förvaringslokal, och vid att förvaringen i regel är kortvarig. Å andra sidan framgår inte heller kravet på att särskilja utredningsansvaret och förvaringsansvaret tydligt av de gällande bestämmelserna och detta avspeglas också i rutinerna.

Dessutom borde bestämmelserna tydligare än nu beakta att den rättsliga ställningen för personer som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler och som berövats sin frihet på olika grunder varierar och att detta föranleder problem när bestämmelserna ska tillämpas i praktiken. I bestämmelserna borde tydligare än nu beaktas de praktiska möjligheterna att tillgodose rättigheterna och samtidigt att uppnå syftet med frihetsberövande samt upprätthållandet av ordning och säkerhet under transport och i förvaringslokalmiljö.

Bestämmelserna borde också tydligare beakta det drag som hänför sig redan till den gällande lagen och som innebär att en frihetsberövad omfattas av lagens tillämpningsområde från och med den tidpunkt då frihetsberövandet börjar, redan före transporten till förvaringslokalen och genast efter det att polisen har vidtagit en åtgärd som de facto riktas mot individens frihet. I den inledande situationen avviker lagens tillämpningsmiljö avsevärt från exempelvis häktningsslagens tillämpningsmiljö.

Grundlagsutskottet har betonat oskuldspresumtionens betydelse vid tillämpningen av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (GrUU 21/2006 rd) och till exempel i laglighetskontrollen betonas regelbundet också vikten av att ordna förhållanden som överensstämmer med normalitetsprincipen i förvaringslokaler.

I praktiken är den rättsliga ställningen för personer som hålls i förvar hos polisen förenad med olika slags spänningar. I teorin borde ställningen för den som gripits, anhållits eller är häktad på grund av oskuldspresumtionen vara friare än för den som är fängslad, men genom de begränsningar av kontakterna som det kan bestämmas om för att utreda brott ingriper man i praktiken ofta kraftigt i den frihetsberövades rätt att vara i kontakt med andra och isoleringsåtgärder kan i praktiken också påverka möjligheterna att tillgodose andra frihetsberövades rättigheter. För att kunna säkerställa att kontaktbegränsningarna genomförs borde begränsningarna på behövligt sätt också kunna beaktas till exempel i beslut om innehav av egendom som tillhör andra som är

placerade i förvaringslokalen. Trots att de frihetsberövades rättsliga ställning varierar är man i fråga om tillgodoseendet av rättigheterna i praktiken ofta tvungen att agera så även i fråga om andra frihetsberövade att beslut om straffprocessuellt särskiljande som fattats med stöd av lagen beaktas i all verksamhet. Möjligheterna att tillgodose rättigheterna påverkas också av omständigheter i anslutning till förvaringslokalernas resurser och konstruktioner. Tillämpningsmiljöns drag borde beaktas tydligare bland annat i bestämmelserna om innehav av egendom.

Utmanande med tanke på ordnandet av förhållanden och basvård är naturligtvis de särskilda krav som ställs på förvaringen av personer som gripits i syfte att skydda mot brott eller störande beteende eller fara med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen. I praktiken blir man tvungen att tillämpa en delvis annorlunda behandling på dessa personer än på personer som berövats sin frihet på andra grunder.

Frihetsberövade som gripits med stöd av polislagen är ofta mycket berusade eller aggressiva och frihetsberövandet är kortvarigt, endast i undantagsfall längre än ett dygn. Då blir det till exempel inte aktuellt att iaktta bestämmelserna om vistelse utomhus, det är i regel inte motiverat att ordna regelbundna måltider, innehavet av egendom behöver regelmässigt begränsas, förvaringsrummen ska framför allt vara säkert planerade och övervakningen måste vara intensiv för att garantera personernas säkerhet och följa deras tillstånd. Dessa grunder för frihetsberövande gäller största delen av de personer som hålls i polisens förvaringslokaler. Med avseendet på antalet förvaringar och tillämpningen av bestämmelserna är det fråga om en betydande klientgrupp och därför borde särdragen hos förvaringen av personer som berövats sin frihet på dessa grunder framgå tydligare än nu i lagstiftningen. Motsvarande omständigheter i fråga om behovet av effektiviserad övervakning i den första fasen av frihetsberövandet gäller även dem som berövats sin frihet på andra grunder och som är berusade eller beträffande vilka man identifierat eventuell risk för självdestruktivt beteende eller vilkas hälsotillstånd annars förutsätter intensiva övervakning.

2.2.3 Riksdagens justitieombudsmans avgöranden och ställningstaganden

Förutom i lagen om fördelningen av åligganden mellan justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman ingår bestämmelser om riksdagens justitieombudsmans uppgifter och befogenheter vid laglighetskontrollen i lagen om riksdagens justitieombudsman (197/2002). Genom den lagändring som trädde i kraft 2014 (495/2013) blev justitieombudsmannen ett sådant nationellt besöksorgan som avses i det fakultativa protokollet till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Besöksorganets uppgift är att förebygga tortyr och annan förbjuden behandling genom att regelbundet inspektera platser där personer är eller kan hållas frihetsberövade. Det nationella besöksorganet har befogenheter att lämna myndigheterna rekommendationer som syftar till att förbättra behandlingen av frihetsberövade och de förhållanden under vilka de hålls i förvar samt till att förebygga verksamhet som förbjuds i konventionen mot tortyr. Besöksorganet ska också garanteras befogenheter att avge förslag och utlåtanden om befintlig eller planerad lagstiftning. Justitieombudsmannen rapporterar i egenskap av nationellt besöksorgan om sina iakttagelser till riksdagen, de myndigheter som ansvarar för verksamheten i slutna inrättningar samt till FN:s subkommitté mot tortyr (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture). Också enligt lagen om riksdagens justitieombudsman ska justitieombudsmannen i synnerhet inspektera fängelser och andra slutna inrättningar för att övervaka hur de intagna behandlas.

Justitieombudsmannen har årligen företagit flertalet oanmälda inspektioner i polisens förvaringslokaler och meddelat avgöranden på klagomål beträffande den förvaring av frihetsberövade som polisen administrerar samt rekommendationer i syfte att utveckla lagstiftningen. I

riksdagens justitieombudsmans berättelse till riksdagen år 2019 nämns följande brister som återkommande fenomen i polisens förvaringslokaler:

- väktaren måste arbeta ensam
- väktarna har fått även andra uppgifter, till exempel att ta signalement, vilket kan störa bevakningsuppdraget
- polismän används som väktare utan att de får tillräcklig introduktion i bevakningsarbetet
- väktarna är medvetna om omprövningsförfarandet men känner inte till vilka saker som ska dokumenteras i ett skriftligt beslut
- frihetsberövande informeras inte om sina rättigheter
- utrymmena är utomhusvistelse är inte lämpliga för ändamålet
- förvaringsutrymmena är överhuvudtaget inte lämpliga för långvarigare boende
- tillnyktringscellerna har inget integritetsskydd då man använder toaletten
- frihetsberövade har inte möjlighet att tvätta sig dagligen
- brister i snygghet och renlighet.

Som en brist som återkommer i justitieombudsmannens inspektionsrapporter och avgöranden kan dessutom betraktas att det i olika förvaringslokaler och polisrättningar förekommer stora skillnader i de förhållanden under vilka de frihetsberövande hålls och i förfarandena och rutinerna som gäller dem, och därmed i tillgodoseendet av de frihetsberövades rättigheter. I bestämelseerna är det nödvändigt att försöka säkerställa enhetligare förfaranden än nu i olika förvaringslokaler.

I justitieombudsmannens årsberättelse har lyfts fram bland annat avgörandet EOAK 4103/2016, 31.7.2019, enligt vilket Polisstyrelsen måste satsa på att förebygga dödsfall häkten både i verksamheten och i lagstiftningen. I berättelsen har det också påpekats att enligt iakttagelser under inspektionerna har polisens förvaringsverksamhet och undersökningsverksamhet i regel fortfarande inte separerats i förvaringslokalerna.

Justitieombudsmannens ställningstaganden har beaktats i stor utsträckning vid beredningen av totalrevideringen. Avgöranden tas upp särskilt i samband med specialmotiveringen.

2.2.4 Standarder och kritik från kommittén mot tortyr

Genom den europeiska konvention till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning har det inrättats en kommitté, som enligt artikel 1 i konventionen genom besök ska undersöka hur personer som berövats sin frihet behandlas. Europeiska kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) har besökt Finland 1992, 1998, 2003, 2008, 2014 och 2020. Kommittén har i sina inspektionsrapporter gett många rekommendationer för att utveckla behandlingen av personer som hålls i polisens lokaler i Finland. På det sätt som konstaterats ovan använder Europadomstolen bland annat CPT:s rapporter och rekommendationer som källa när man bedömer om Europakonventionen har överträtts i enskilda fall.

Kommitténs standarder

CPT har meddelat materiella rekommendationer om behandlingen av frihetsberövade bland annat i rapporterna CPT/Inf (92) 3, CPT/Inf (96) 21, CPT/Inf (2002) 15, CPT/Inf (2009) 27, CPT/Inf (2010) 28, CPT/Inf (2011) 28, CPT/Inf (2013) 29, CPT/Inf (2015) 1 och CPT/Inf (2019) 9. I rapporterna har kommittén pekat på flera allmänna standarder om behandlingen av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. När det gäller förvaring i polisens lokaler har kommittén särskilt betonat tre rättigheter av grundläggande karaktär, som är den frihetsberövades rätt att underrätta en nära släkting, någon annan person och till exempel ett konsulat om frihetsberövandet och sin situation, rätt att anlita ett biträde i förtroende samt rätt att få komma till läkare, inklusive rätt att på egen bekostnad få komma till en läkare som man själv valt. Kommittén har betonat att oberoende av grunden för frihetsberövandet och formell rättslig ställning borde alla kategorier av människor kunna utöva dessa rättigheter direkt från början av frihetsberövandet. En omständighet av grundläggande art är likaså enligt kommittén att en person som polisen frihetsberövat omedelbart informeras om sina rättigheter på ett språk som han eller hon förstår. Man ska också begära att den frihetsberövade kvitterar att han eller hon har informerats om sina rättigheter.

När de nämnda processuella säkerhetsgarantierna uppfylls säkerställer det att frihetsberövades andra rättigheter tillgodoses och att förfarandet är korrekt. Enligt kommittén är det viktigt att rättigheterna av grundläggande karaktär tillgodoses särskilt för att förebygga tortyr och annan felaktig behandling från polisens sida. Kommittén har iakttagit att i många europeiska länder finns det risk för överdriven användning av våld och behandling som kan klassas som tortyr särskilt vid den tidpunkt då frihetsberövandet börjar och vid tidpunkten för gripandet och genast därefter samt i förhörssituationer. I CPT-standarderna (CPT/Inf (92) 3) förutsätts bland annat klara regler eller anvisningar om platser där förhör får genomföras.

Trots att de nämnda säkerhetsgarantierna har omfattats i nationella lagstiftningar, har det i vissa länder i praktiken fortfarande förekommit dröjsmål till exempel med möjligheten att anlita rättsbiträde. Dessutom har det uppdagats oönskade rutiner, såsom förhör på inofficiella platser utan att frihetsberövandet registrerats och utan möjlighet att utöva rättigheterna. Förutom lagstiftningsändringar har kommittén betonat att det är nödvändigt att ändra poliskulturen för att förhindra oegentligheter. Kommittén har bland annat betonat vikten av övervakningsmekanismer och av att polisens tjänstemannaansvar uppfylls och att tjänstemännen måste kunna identifieras. Uniformerade polisens och specialgruppers uniformer ska vara försedda med synliga beteckningar och individualiserande nummer, rapporteringsskyldigheterna ska vara tydliga och man ska införa metoder för att ta upp iakttagna oegentligheter även inom organisationen.

CPT har betonat att förvaringen i polisens lokaler är kortvarig och har godkänt att man inte kan förutsätta lika goda yttre ramar av polisens förvaringslokaler som är avsedda för kortvarig förvaring som av lokaler som är avsedda för längre förvaring av frihetsberövade. Beträffande cellernas storlek har kommittén ansett man bör eftersträva att celler som används för förvaring av frihetsberövade längre än några timmar är minst 7 kvadratmeter stora, att avståndet mellan väggarna är minst 2 meter och att avståndet mellan taket och golvet är 2,5 meter (CPT/Inf (92) 3). För fångelsernas del har kommittén förutsatt att i gemensamma celler ska varje fånge förfoga över minst 4 kvadratmeter (CPT/Inf (2015) 44).

Enligt CPT:s uppfattning skulle tryggheten av frihetsberövandes rättsskyddsgarantier av grundläggande art främjas och polisens arbete sannolikt underlättas, om det skulle finnas ett heltäckande register över varje frihetsberövad. I detta register kunde man anteckna alla omständigheter i anslutning till frihetsberövandet och de åtgärder som vidtagits, såsom grunden och tiden för frihetsberövandet, information om rättigheter, tecken på skador eller psykiska sjukdomar, när

en släkting, ett konsulat eller en jurist har underrättats och när dessa har besökt den frihetsberövade, när den frihetsberövade har serverats mat, när den frihetsberövade har förflyttats eller frigetts och så vidare. I fråga om flera saker, såsom föremål som den frihetsberövade innehar, information om rättigheter, utövande av rättigheter samt avstående från rättigheter, ska den frihetsberövades underskrift inhämtas eller så ska det förklaras varför ingen underskrift fått. Den frihetsberövades juridiska biträde ska ha möjlighet att bekanta sig med uppgifterna i registret.

Kommittén har konstaterat särskilt i sina allmänna rekommendationer att användningen av elchockvapen som maktmedel bör begränsas till situationer där det faktiskt finns ett direkt hot mot liv eller risk för allvarlig skada och inga lindrigare effektiva medel finns att tillgå i situationen. CPT har ansett att elchockvapen inte bör användas i operationer för att jaga bort människor. I fängelse- och förvaringslokalsförhållanden bör elchockvapen användas under exceptionella förhållanden (som exempel nämns en gisslansituation) och att de inte bör ingå i den utrustning som normalt bärs av dem som arbetar i sådana lokaler. Enligt kommittén är elchockvapen ägnade att öka oegentligheterna i form av överdriven användning till exempel i samband med gripanden, och av denna orsak borde kriterierna för att använda dem vara noggrant fastställda. Endast tjänstemän som bedöms vara lämpliga bör utbildas för att bära elchockvapen. Dessutom borde man välja att använda sådana elchockvapen som registrerar uppgifter om användning och som orsakar så små skador som möjligt hos målpersonen. Man bör också alltid se till att målpersonen får genomgå läkarundersökning efter användningen samt ombesörja rapportering och interna och externa övervakningsförfaranden.

Rekommendationer som gäller Finland

Exempelvis redan i rapporten som gällde besöket 1998 (CPT/Inf (99) 9) påminde kommittén finska staten om de minimikrav som kommittén ställer på lokaler som används för att förvara personer som polisen anhållit och gripit. Cellerna ska vara rena och tillräckligt stora i förhållande till det antal personer som hålls i dem. Det ska finnas tillräcklig belysning i cellerna, varmed kommittén har avsett belysning som är tillräcklig för att man ska kunna läsa vid andra tider än vilotider. Det rekommenderas också att cellerna nås av naturlig belysning, och dessutom ska cellerna ha ventilation. Det ska också finnas en säng, bänk eller någon annan motsvarande viloplats i cellerna och de som hålls i förvar över natten ska ges en ren madrass och ett täcke.

Enligt CPT ska de som tagits i förvar ges möjlighet att utträtta sina naturliga behov och de ska ha tillgång till lämpliga tvättrum. De som tagits i förvar ska ges möjlighet att få dricksvatten och de ska ges mat vid lämpliga tidpunkter, vilket innebär minst en ordentlig måltid om dagen. För dem som hålls minst 24 timmar i förvar ska det ordnas tillbehör som de behöver för att sköta sin personliga hygien samt i möjligaste mån motion utomhus. Kommittén har också betonat att personer som hålls en längre tid i polisens förvaringslokaler, såsom häktade och personer som gripits med stöd av utlänningslagen, har rätt att kräva mera av förhållandena än personer som hålls i förvar en kort tid. Redan i samband med besöket 1998 konstaterade kommittén att inte en enda av polisens förvaringslokaler som man besökte lämpade sig för längre (över 96 timmar) förvaring.

CPT har med anledning av besöket 2008 rekommenderat (CPT/Inf (2009) 5), för att förebygga möjligheterna till osaklig behandling, att den period under vilken en gripen eller anhållen person kan förvägras rätt att underrätta sin närmaste släkting eller någon annan behörig person om sin situation ska förkortas, exempelvis till 48 timmar. Samtidigt har CPT ansett att rätten till underrättelse om gripandet inte bör begränsas på den grunden att det är fråga om ett kortvarigt frihetsberövande. Tiden för underrättelse har förkortats till 48 timmar genom lag 807/2011.

CPT har ansett att vid behov bör lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ändras för att säkerställa att personer som hålls i förvar hos polisen om de så vill faktiskt har rätt att bli undersökt av en läkare som de själva valt så att läkarundersökningen görs på den frihetsberövades egen bekostnad.

CPT har förutsatt att de finska myndigheterna säkerställer att frihetsberövade som polisen gripit systematiskt ges muntlig information om sina rättigheter genast när de berörda personerna måste stanna hos polisen. Dessutom ska de uppgiftsblanketter som förtäljer om rättigheterna innehålla alla rättigheter för personer som berövats sin frihet av polisen och de ska ges systematiskt till alla gripna och personer som annars berövats sin frihet genast när de har förts till polisinsrättningen. Det ska i synnerhet se till att de gripna förstår sina rättigheter. Dessa blanketter ska finnas tillgängliga på alla adekvata språk.

CPT har ansett att det måste säkerställas att ett frihetsberövande omedelbart registreras på behörigt sätt när en person berövas sin frihet av polisen, oberoende av grunden för frihetsberövandet.

Enligt CPT borde polisinsrättningarna ha standardiserade och heltäckande register som innehåller alla omständigheter som gäller förvaringen av en person (inklusive förflyttningar av frihetsberövade) och alla åtgärder som vidtagits i anslutning därtill.

CPT har ansett att de finska myndigheterna måste vidta åtgärder för att utveckla ett särskilt system för oberoende övervakning av polisens förvaringslokaler. Övervakningsbesök borde företas ofta och utan förhandsanmälan. I svaret till kommittén har Finland ansett att man har ett fungerande och oberoende övervakningssystem. I svaret hänvisas till riksdagens justitieombudsmans inspektioner och Polisstyrelsens laglighetskontroll.

När det gäller förvaringsförhållandena har CPT i samband med granskningen 2008 upptäckt brister i fråga om bland annat naturlig belysning, toalettutrymmen som saknar skydd samt förvaringslokalerna utrustning (bland annat lämpliga madrasser för berusade) och renligheten.

Kommittén har rekommenderat att för alla poliser i Finland ordnas specialutbildning i vård av berusade och identifiering av sådana sjukdomar och symtom på dem som man i misstag kan tro att beror på berusning eller som kan förvärras av ett berusningstillstånd. Dessutom borde det företas arrangemang för att säkerställa att en sjukskötare finns snabbt tillgänglig när berusade förvaras i polisinsrättningarna. De finska myndigheterna har uppmanats att erbjuda alla som arbetar i polisens förvaringslokaler regelbundna repetitionskurser i förstahjälpen.

När det gäller häktade har CPT rekommenderat att man vidtar åtgärder som säkerställer att alla häktade som hålls i polisens förvaringslokaler har möjlighet till faktisk utomhusmotion minst en timme om dagen. Det borde också utvecklas stimulerande program för frihetsberövande.

Arrangemangen för häktades tillgång till läkare och specialiserad sjukvård borde ses över och om det inte finns egna hälso- och sjukvårdstjänster i polisens förvaringslokal borde de regelbundet besökas av en sjukskötare som rapporterar till en läkare. Dessutom borde alla nya häktade enligt CPT:s åsikt genomgå läkarundersökning inom 24 timmar efter att de anlät till förvaringslokalen. I Finlands svar har det konstaterats att hälsovården för personer som är bosatta i Finland inklusive hälsoundersökningar är verksamhet som ingår i befolkningsansvaret för kommunernas eller samkommunernas hälsocentraler som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster. Det har inte ansetts nödvändigt att alla frihetsberövande som hålls i förvar i polisens lokaler ska genomgå regelbundna hälsoundersökningar som utförs utan någon slags medicinsk

grund inom en viss tidsgräns. I svaret har man hänvisat till att inte heller de europeiska fängel-sereglererna förutsätter hälsundersökning när det är uppenbart onödigt.

CPT har konstaterat att om det finns en isoleringscell i förvaringslokalen, ska det antecknas i ett särskilt register som gäller den när någon placeras i den. Det ska säkerställas att isolerings-cellerna hålls rena och dessutom ska en sjukskötare dagligen besöka frihetsberövande som hålls i isoleringsceller.

CPT har ansett att polisen bör ges detaljerade anvisningar om användningen av förbud och be-gränsningar som gäller häktades brevväxling, besök och användning av telefon. När förbud och begränsningar används i enskilda fall bör det åläggas skyldighet att informera skriftligen om grunderna. När domstolen upprepade gånger prövar om häktningstiden behöver förlängas ska den som en separat fråga pröva förutsättningarna för att begränsa kontakterna.

Kommittén har i sin redogörelse på grund av det femte återkommande besöket 2014 (CPT/Inf (2015) 25) åter betonat tre rättigheter av grundläggande karaktär (rätten att underrätta en anhörig och tredje part om sin situation, rätten att anlita biträde och rätten att få komma till läkare) och betonat att alla kategorier av människor borde kunna åtnjuta dessa rättigheter direkt från den tidpunkt då personen i fråga måste stanna hos polisen. CPT har uppmanat de finska myndighet-erna att säkerställa att bestämmelserna om underrättelse till en tredje part alltid iakttas i samband med ett gripande, särskilt den tidsgräns på 48 timmar inom vilken underrättelsen kan fördröjas. Kommittén upptäckte brister i fråga om underrättelserna, särskilt för utlänningsars del.

CPT har under sina återkommande besök åter uppmanat myndigheterna att se till att alla fri-hetsberövande (också utländska medborgare) som hålls i förvar hos polisen har full rätt att anlita biträde genast från början av gripandet.

CPT har rekommenderat att man vidtar åtgärder som gör det lättare att få läkar- och i synnerhet specialistvård. När det gäller Böle polisfängelse har man rekommenderat att sjukskötartjänster ska finnas tillgängliga dygnet runt. Dessutom har man rekommenderat åtgärder som gör det avsevärt lättare att komma till läkare och säkerställer sjukskötares regelbundna närvaro i alla andra polisfängelser som besöktes (Esbo, Imatra, Kuopio, Lahtis och Vanda).

På grund av besöket har man vidare rekommenderat att det säkerställs att en läkare eller en sjukskötare som rapporterar till en läkare undersöker alla nyanlända gripna personer och framför allt häktade inom 24 timmar från det att de kommit till polisfängelset. I Finlands svar har man betonat att enligt lag ordnas alltid behövlig medicinsk vård och konsultation med låg tröskel för frihetsberövade, trots att hälsundersökning inte ordnas för alla frihetsberövade som hålls i för-var i polisens lokaler, om det inte finns en medicinsk grund för det.

Kommittén har åter uppmanat ordnandet av regelbundna repetitionskurser i förstahjälpen för alla tjänstemän som arbetar inom polisfängelsernas förvaringsområden. CPT har också upprepat sin rekommendation att det bör säkerställas att den rätt som bestämmelserna möjliggör för fri-hetsberövade att om så de vill även bli undersökta av en läkare som de själva valt utöver den läkare som myndigheterna ordnat tillgodoses så att undersökningen kan utföras på den frihets-berövades egen bekostnad.

Under besöket 2014 påpekade kommittén också brister som gällde tillgången till olika språk-versioner av meddelanden med information om frihetsberövades rättigheter.

Beträffande förvaringsförhållandena konstaterade CPT under besöket 2014 på samma sätt som under tidigare besök att förvaringsförhållandena i polisinrätningarna allmänt taget är acceptabla

i den första fasen av frihetsberövandet (dvs. högst 96 timmar). Under besöket konstaterades det emellertid att fanns brister som måste rättas till. De gällde bland annat förvaringslokalernas skick och osnygghet, mycket små fönster som begränsar naturlig belysning i cellerna och bristen på eller oskyddade toalettutrymmen.

Under besöket konstaterade kommittén att det är problematiskt att berusade personer fortfarande ofta hålls i polisens förvaringslokaler. Delegationen konstaterade att det är oroväckande att företrädarna för personalen har endast ringa eller ingen specialutbildning i vård av berusade och identifiering av sådana sjukdomssymtom som man i misstag kan tro att beror på berusning eller som kan förvärras av ett berusningstillstånd. I flera inspektionsobjekt kunde personalen inte heller på grund av personalbrist genomföra tillräcklig övervakning och tillgången på sjukvårdspersonal var bristfällig. Kommittén ansåg det klart att de rådande arrangemangen var otillräckliga för att förhindra dödsfall hos berusade i polisens förvaringslokaler (CPT/Inf (2015) 25, s. 17).

Kommittén rekommenderade att alla poliser ges specialutbildning i vård av berusade personer. Dessutom upprepade CPT sin rekommendation om att arrangemang vidtas för att säkerställa att hälsovårdspersonal snabbt fås på plats när berusade personer hålls i polisens förvaringslokal. Dessutom borde personalens närvaro och övervakning utökas i dylika fall. CPT har i anslutning till besöket 2014 bland annat begärt tilläggsuppgifter om avsikten att överföra ansvaret för vården av berusade som hålls i förvar hos polisen till de regionala hälsovårdsmyndigheterna i lagutkastet som gäller omorganisering av social- och hälsovårdstjänsterna.

Delegationen anmärkte särskilt på den praxis man iakttagit i två förvaringslokaler, där poliserna tydde sig till mekaniska begränsande metoder i fråga om berusade personer utan behörig utbildning, detaljerade anvisningar eller fortlöpande uppföljning av användningen av metoderna samt utan tillräcklig registreringspraxis. I det ena inspektionsobjektet var det fråga om en bädd som användes för att hålla berusade personer orörliga med ansiktet nedåt och i det andra inspektionsobjektet användes ett bälte till vilket hand- och fotbojor var kopplade. CPT rekommenderade att användningen av dylika metoder ska upphöra genast och att begränsande metoder i princip ska användas endast i medicinsk omgivning och på läkares ordination samt av medicinsk personal med iakttagande av lämpliga skyddsmetoder.

CPT har från första början i samband med alla sina besök riktat synnerligen hård kritik mot Finlands polisfängelsesystem, som såväl till sin administrativa struktur som förvaringstiderna har avvikit från motsvarande system i andra nordiska länder. I sin senaste rapport har kommittén förutsatt att Finland vidtar aktiva åtgärder för att omvärdera systemet och helt upphöra med att förvara häktade i polisfängelserna. Exempelvis i de europeiska fängelsereglerna ingår det i huvudreglerna för häktade att häktade bör endast förvaras i fängelse dvs. i en institution reserverad för frihetsberövade av denna kategori (regel 10.2). Tanken bakom detta är en strävan efter att förundersökningsmyndigheterna inte ska kunna utöva påtryckning på en brottsmisstänkt genom förvaringen eller under den. Dessutom är de materiella förhållandena i polisens förvaringslokaler enligt CPT:s åsikt olämpliga för annat än kortvarig förvaring av frihetsberövade.

Efter besöket 2014 påpekade kommittén åter för Finland att enligt internationella standarder om behandling av fångar ska häktade förvaras i fängelser för häktade. CPT uppmanade de finska myndigheterna att vidta åtgärder för att förvaringen av häktade i polisfängelser ska upphöra. Dessutom begärde kommittén att få en detaljerad verksamhetsplan för uppnåendet av detta mål. Så länge som häktade placeras i polisfängelser uppmanade kommittén de finska myndigheterna att vidta omedelbara åtgärder för att säkerställa att alla häktade som hålls i polisfängelser erbjuds möjlighet till genuin utomhusmotion åtminstone i en timmes tid varje dag. Dessutom var

kommitténs uppmaning att erbjuda häktade verksamhet och tidsfördriv, till exempel möjlighet till idrott, brädspel, böcker och tv.

Med anledning av besöket 2014 hänvisade kommittén också till sina tidigare rekommendationer om att utläningar inte bör placeras i polisens förvaringslokaler med stöd av utlänningslagen. Polisens förvaringslokaler lämpar sig inte heller för förvaring av utläningar i Finland och på grund av förhållandena i förvaringslokalerna blir man tvungen att begränsa friheten för personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen onödigt mycket. I sina standarder har CPT förutsatt att om förvaring äger rum i till exempel polisens förvaringslokal, bör förhållandena avspegla grunden för frihetsberövandet så att inskränkningarna är så små som möjligt och så att det finns möjligheter till olika fritidsaktiviteter. Det bör till exempel finnas möjlighet till kontakt med världen utanför (inklusive regelbundna och täta möjligheter till telefonsamtal och besök) och möjligheterna att röra sig i förvaringslokaler bör begränsas så litet som möjligt (se CPT/Inf (2009) 27).

I sina preliminära anmärkningar med anledning av besöket 2020 (CPT/Inf (2020) 30) konstaterade CPT:s delegation i fråga om skyddsmedlen av grundläggande natur att underrättelsen om ett frihetsberövande fortfarande har fördröjts i stor utsträckning. Underrättelsen kan enligt delegationens iakttagelser fördröjas till och med längre än den maximala anhållningstid som lagen tillåter, framför allt om den gripna personen är en utläning som saknar boningsort i Finland.

Beträffande information om rättigheterna iakttog delegationen att trots att personer som gripits av polisen i allmänhet informerades muntligt om sina rättigheter strax efter gripandet, dröjde det ibland innan skriftlig information gavs, framför allt på andra språk än finska. De materiella förhållandena i de av polisens förvaringslokaler som delegationen besökte var tillräckliga med tanke på den maximala förvaringstiden (96 timmar), med vissa undantag. Inte en enda av de besökta inrättningarna erbjöd enligt delegationens åsikt lämpliga förhållanden för en längre förvaringstid. Den huvudsakliga orsaken till detta var avsaknaden av genuina möjligheter till vistelse utomhus. Man ansåg det också omöjligt att godkänna användningen av fönsterlösa celler för längre förvaring av frihetsberövade.

Som en positiv utveckling betraktade delegationen de lagändringar som trätt i kraft på senare tid, genom vilka den huvudsakliga förvaringstiden för häktade i polisens förvaringslokaler har förkortats så att den kan vara som högst 7 dygn. Delegationen rekommenderade starkt att man genomför de planer som går ut på att förvaringen av häktade i polisens förvaringslokaler upphör helt och hållet senast 2025.

En annan sak som igen oroade delegationen var att berusade personer fortfarande ofta hålls i polisens förvaringslokaler, trots att övervakningspersonalen saknade ändamålsenlig utbildning i behandlingen av sådana personer med undantag av en förstahjälpen-kurs, och de flesta av polisens förvaringslokaler var hälsovårdspersonal inte snabbt tillgänglig. Delegationen hänvisade till de farosituationer och dödsfall som detta orsakat. Avsaknaden av hälsovårdspersonal betraktades som problematiskt även för de häktades del, som fortfarande inte fick genomgå hälsoundersökning rutinmässigt vid ankomsten till inrättningen.

Den sista omständigheten i anslutning till polisens förvaringslokaler som delegationen fäste uppmärksamhet vid var att övervakningspersonalen är otillräcklig (framför allt i polisens förvaringslokaler i norra Finland), som innebär att frihetsberövande ibland måste förflyttas till en annan inrättning långt borta. Delegationen önskade att de finska myndigheterna vidtar åtgärder för att rätta till situationen.

2.2.5 Ensambevakning och bevakningsuppgifter

I riksdagens justitieombudsmans berättelse till riksdagen år 2019 nämns som första bland de brister som är återkommande fenomen i polisens förvaringslokaler att väktaren måste arbeta ensam. Riksdagens justitieombudsman har påpekat att personresurserna i polisens förvaringslokaler är små till exempel i sitt avgörande om dödsfall i häkten (EOAK 4103/2016, 31.7.2019). Också kommittén mot tortyr har bland annat i sina preliminära anmärkningar från det sjätte återkommande besöket i Finland (CPT/inf (2020) 30) fäst uppmärksamhet vid att övervakningspersonalen är otillräcklig och har förutsatt att de finska myndigheterna vidtar åtgärder för att rätta till situationen. Så kallad ensambevakning förekommer i en stor del av polisens förvaringslokaler.

I den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen kan 9 kap. 1 § anses förutsätta bland annat att det ses till att personalresurserna i förvaringslokalen är tillräckliga. Lagen innehåller ändå ingen uttrycklig bestämmelse om minimiantalet personal i förvaringslokalen. Också ur de praktiska aktörernas synvinkel har så kallad ensambevakning ansetts problematisk såväl med tanke på möjligheterna att genomföra bevakningsuppgifterna och övervakningen på korrekt sätt som med avseende på tjänstemannens arbets säkerhet. Exempelvis om en frihetsberövad är våldsam eller får en sjukdomsattack eller om det inträffar en brand eller någon annan motsvarande situation kan små personalresurser ställa till stora problem.

I riksdagens justitieombudsmans ställningstaganden har ensambevakning betraktats som särskilt problematisk i situationer där en väktare som sköter bevakningen ensam dessutom har utfört andra uppgifter som ålagts honom eller henne (EOAK 4103/2016, 31.7.2019). Exempelvis enligt 9 kap. 3 § i tvångsmedelslagen får signalement förutom av en polisman också upptas av en för uppgiften utbildad tjänsteman vid en polisenhet som chefen för polisenheten förordnat att göra det.

I förvaringslokalerna arbetar på det sätt som konstaterats ovan som vikarier för väktare och delvis också permanent sådana polismän som inte arbetar med utredningsuppgifter som gäller de frihetsberövade i fråga. Detta har i sig betraktats som möjligt i laglighetskontrollpraxis. Grundexamen för polis ger färdighet att bistå en erfaren väktare i förvaringslokaler, men inte att fungera som självständig väktare. Inom laglighetskontrollen har man ansett att behörig introduktion i bevakningsuppgifter bör ordnas för polismän i bevakningsuppgifter. Det kan anses nödvändigt att precisera bestämmelserna om minimiantalet övervakningspersonal, uppgifterna för tjänstemän som arbetar i bevakningsuppgifter och polismän i bevakningsuppgifter.

2.2.6 Dödsfall i häkten

Av riksdagens justitieombudsman avgörande EOAK 4103/2016 (31.7.2019) och Polisyrkes-högskolans utredningar till Polisstyrelsen framgår att det under 2000-talet har förekommit 6—27 dödsfall i häkten per år. Dödsfall i häkte är i sig inte definierat i lag och till exempel i Polisstyrelsens anvisningar om uppföljning av dödsfall i häkten har definitionen varierat något. Tillämpningsområdet för polisens anvisning skiljer sig också något från underrättelseskyldigheten enligt 7 § i lagen om utredande av dödsorsak (459/1973). Till kärnområdet för dödsfall i häkten hör i varje fall dödsfall hos frihetsberövade antingen i polisens förvaringslokal eller under transport.

I avgörandet konstateras också att Polisstyrelsen inte har haft tillförlitlig statistik över dödsfall i häkten. Justitieministeriet har uppmanat Polisstyrelsen att utveckla statistiken särskilt för att säkerställa att dödsfallen i häkten fortlöpande analyseras för att förebygga dem och utveckla kvaliteten på verksamheten i förvaringslokalerna. Dessutom har justitieombudsmannen i sitt

avgörande uppmanat Polisstyrelsen att utvärdera huruvida det borde föreskrivas noggrannare än nu om övervakningens intensitet i förvaringsutrymmena. På grund av avgörandet har Polisstyrelsen meddelat om flera åtgärder för att utveckla verksamheten.

Största delen av dödsfallen i häkten gäller berusade som tagits i förvar och det finns ett starkt samband mellan användningen av berusningsmedel och särskilt alkohol och dödsfall i häkten. I undersökningar om dödsfall i häkten och laglighetsövervakarnas ställningstaganden har det betonats att i utbildningen för poliser och väktare som arbetar i förvaringslokaler borde fokus läggas på identifiering av risksituationer samt identifiering av skillnaderna mellan berusning och sjukdomsattacker och personalen borde vid behov och även i oklara situationer kalla på ambulans eller annars få personen undersökt av hälso- och sjukvårdspersonal. Av utredningarna om dödsfall i häkten framgår att snabba förändringar av hälsotillståndet särskilt hos berusade frihetsberövade kan vara svåra att förutse även när en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården kontrollerar den frihetsberövades tillstånd innan han eller hon tas in i förvaringslokalen. Sålunda är enbart en första bedömning inte en tillräcklig åtgärd för att förhindra dödsfall i häkten.

I undersökningar har det konstaterats att i praktiken kan det också vara svårt att förutse självdestruktivt beteende utan några som helst bakgrundsuppgifter. Risken för att personer som förvaras i polisens lokaler på grund av brott ska begå självmord har betraktats som större än för dem som berövats sin frihet på andra grunder. Europadomstolen har i sin praxis ansett att staten ska med stöd av artikel 2 i Europakonventionen vidta behöriga åtgärder för att skydda sådana människors liv som omfattas av dess domsrätt och särskilt fångar på grund av deras skyddslösa ställning. Myndigheterna kan ändå inte åläggas orimliga krav, eftersom de praktiska valen måste träffas inom ramen för resurserna och prioriteterna. I fråga om en fånge som visat självmordstendenser har sagda skyldighet således ansetts uppkomma för myndigheterna när de visste eller vid tiden för händelsen borde ha känt till en omedelbart hotande fara för hans eller hennes liv. Då måste de inom ramen för sina befogenheter vidta åtgärder för att risken förnuftigt sett ska kunna undvikas. Oberoende av detta ska myndigheterna vidta allmänna försiktighetsåtgärder genom vilka det är möjligt att minska risken för att fången skadar sig själv utan att kränka fångens autonomi (se t.ex. Mitic mot Serbien, Europadomstolen 22.1.2013 och Coselav mot Turkiet, Europadomstolen 9.10.2012).

I sitt avgörande om dödsfall i häkten har justitieombudsmannen betonat bland annat vikten av att se till att konstruktionerna och egenskaperna hos förvaringslokaler är säkra bland annat genom att minimera sådana konstruktioner som möjliggör hängning, eftersom självmord i förvaringsutrymmen vanligtvis har begåtts genom hängning. I avgörandet konstateras dessutom att ökad övervakningsintensitet förbättrar naturligtvis förvaringssäkerheten och det borde ses till att det överhuvudtaget finns tillräcklig bevakning i polisfängelser. Förutom ensambevakningen har det också betraktats som ett problem inom laglighetskontrollen att väktarna förutom bevakningsuppgifterna också kan ha andra uppgifter, också utanför förvaringslokalen.

Justitieombudsmannen har också konstaterat att det finns brister i bestämmelserna om ansvar för att ordna tillnyktringsvård och ansett att tillnyktringsvårdens utveckling borde främjas när social- och hälsovårdstjänsterna reformeras så att landskapen (i den förslagna social- och hälsovårdsreformlösningen välfärdsområdena (RP 241/2020 rd)) ser till att det finns heltäckande tillnyktringstjänster (EOAK 4103/2016, 31.7.2019, s. 16).

Vid inspektion av polisens förvaringslokaler har också kommittén mot tortyr (CPT) funnit det klart att i de flesta inspektionsobjekt är de rådande arrangemangen i förvaringslokalerna på grund av bland annat personalbrist samt otillräcklig tillgång till övervakning och vård

otillräckliga för att förhindra dödsfall hos berusade personer i polisens förvaringslokaler (CPT/Inf (2015) 25).

Förebyggande av dödsfall i häkten

Förutom att utnyttja analyser av dödsfall i häkten, utbilda personalen och säkerställa att förvaringslokalernas konstruktioner och egenskaper är säkra kan det anses att uppenbara metoder för att förebygga dödsfall i häkten är åtminstone effektivare övervakning i den inledande fasen av frihetsberövandet, att antalet berusade personer som placeras i polisens förvaringslokaler minskar samt att tillgången på hälso- och sjukvårdstjänster ökar. I undersökningarna nämns bland annat att berusade personer i möjligaste mån skickas till en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats, att de fråntas potentiella självmordsverktyg, att inspektioner utförs mer systematiskt och att teknisk övervakning utnyttjas.¹

Senare i propositionen föreslås att kortvarig effektiviserad övervakning möjliggörs i polisens förvaringslokaler oberoende av grunden för frihetsberövandet i den första fasen av frihetsberövandet även i en sådan situation där nödvändighetsförutsättningen för ställande under observation inte kan anses uppfyllas, men där intensivare övervakning än normalt ändå bedöms vara behövlig.

Dessutom föreslås det att ensambevakning ska upphöra enligt bestämmelserna. Ensambevakning är förenad med uppenbara problem när det gäller att genomföra tillräcklig personlig övervakning och arbetarskyddsfrågor bland annat när det finns berusade frihetsberövade i förvaringslokalen. När det gäller dylika klienter förutsätter behövlig inspektion av personens tillstånd förutom syn- och hörselobservationer ofta också att man går in i förvaringsrummet och har fysisk kontakt med klienten.

De föreslagna bestämmelserna förutsätter också att Polisstyrelsen meddelar närmare administrativa föreskrifter om det förfarande som ska iakttas vid övervakningen av frihetsberövande och förvaringslokalen och registreringen av övervakningen. Härigenom säkerställs enhetliga övervakningsförfaranden.

Med iakttagande av de grundläggande lösningarna för social- och hälsovårdsreformen ska i fortsättningen polisrättningen och välfärdsområdet, som ordnar hälso- och sjukvården enligt de föreslagna bestämmelserna, samarbeta kring de hälso- och sjukvårdarrangemang som förutsätts för frihetsberövade. Detta betyder att man också avtalar om hur man ska gå till väga i olika situationer när det framkommer behov av att undersöka hälsotillståndet hos en frihetsberövad. I samband med social- och hälsovårdsreformen finns det bättre förutsättningar än nu att nå enhetliga arrangemang för att genomföra ändamålsenlig hälso- och sjukvård bland annat därför att de aktörer som ansvarar för servicen växer i storlek.

Det är klart att polisen borde försöka ordna en person som med stöd av polislagen berövats friheten på grund av berusning i syfte att skydda honom eller henne själv till en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats om personen inte kan tas om hand på något annat sätt. För en stor del av de berusade som polisen griper och för till förvaringslokalen för att skydda dem

---

¹ Se Aasebø, Willy & Orskaug, Gunnar & Erikssen, Jan 2015: Can deaths in police cells be prevented? Experience from Norway and death rates in other countries. *Journal of Forensic and Legal Medicine* 2016:1, s. 61—65; Tikkanen, Annika, 2015: Putkakuolemat Suomessa. Tammerfors universitet. Samhälls- och kulturvetenskapliga enheten. Socialpolitik. Pro gradu-avhandling; Keipilä, Roope, 2019: Putkakuolemat Suomessa 2014—2018, Polisyrkeshögskolan. Lärdomsprov.

själv vore det mer ändamålsenligt om de skulle tas om hand inom hälso- och sjukvården än i polisens förvaringslokaler. Exempelvis i Norge minskade antalet dödsfall i häkten enligt en undersökning avsevärt på 2000-talet efter det att personer som led av alkoholförgiftning inte längre förvarades i polisens lokaler utan skickades till en tillnyktringsstation eller till sjukhus, om det var möjligt.

Lagstiftningen som gäller ansvaret för att ordna tillnyktringsvård har krävt precisering så länge som lagen om behandling av berusade (461/1973) har varit i kraft. Till följd av bristen på exakta bestämmelser har nätverket av tillnyktringsstationer och ordnandet av annan tillnyktringsvård förblivit mycket bristfällig i en del av landet, trots att det i nuläget utan tvekan är kommunerna som ansvarar för att ordna tillnyktringsvård. Polisen har övervakat även lugna berusade när ingen tillnyktringsstation funnits tillgänglig.

I svaren på en kommunenkät om ordnandet av tillnyktringsvård framkom behov av att ordna områdesvist och regionalt samarbete kring tillnyktringsvård (Inrikesministeriets publikationer 5/2011, s. 46). Således kan de välfärdsområden som bildas i samband med social- och hälsovårdsreformen antas vara lämpliga aktörer att ordna och samordna även tillnyktringsvård på sina områden.

2.2.7 Särskiljande av utredningsansvar och förvaringsansvar samt förvaring av häktade

I såväl de nationella laglighetsövervakarnas som internationella besöksorgans inspektioner och ställningstaganden har det regelbundet konstaterats att utredningsansvaret och förvaringsansvaret för frihetsberövade borde vara administrativt och faktiskt separerat i polisens förvaringslokaler i Finland. Exempelvis i riksdagens justitieombudsmans verksamhetsberättelse år 2019 konstateras (s. 96) att vid nästan alla inspektioner i polisens förvaringslokaler upptäckte justitieombudsmannen att utredarna i det ifrågavarande brottmålet på många sätt fortsätter att delta i arbetet knutet till förvaringen av den frihetsberövade personen. Utredarna kan besluta om den frihetsberövades civila ärenden och inköp, och ibland även om dennes besök och samtal. Undersökningsledaren kan också bestämma om innehav av egendom, till exempel om frihetsberövade ska få ha TV i cellen. På vissa enheter har utredaren till och med ett i ordningsstadgan fastställt ansvar i vissa förvaringsrelaterade frågor.

I justitieombudsmannens verksamhetsberättelse konstateras det att i laglighetskontrollen har det i princip ansetts möjligt att en polisman med lämplig utbildning deltar i bevakningen av frihetsberövade. Det är också uppenbart att polismannen med ansvar för undersökningen fattar beslut om till exempel begränsningar av kontakt på det sätt som föreskrivs i tvångsmedelslagen. Däremot har justitieombudsmannen ansett det problematiskt att polismannen som är utredare i en frihetsberövad persons brottmål deltar i arbetet kopplat till förvaringen av den frihetsberövade eller i beslut i polisfängelset som gäller honom eller henne. Justitieombudsmannen har fastställt att det ska råda tydlig separation mellan undersökningen av ett brottmål och arbetsuppgifterna kopplade till förvaringen av den frihetsberövade personen.

Också i rekommendationerna från kommittén mot tortyr (CPT) uppmanas att göra en tydlig skillnad mellan rollerna och uppgifterna som gäller undersökning och förvaring vid sådan förvaring av frihetsberövande som administreras av polisen, till exempel med hjälp av separata bestämmelser om saken. En klar separation mellan rollerna och uppgifterna för polisens fältverksamhet, den personal som arbetar med bevakningsuppgifter i förvaringslokalen och den personal som sköter undersökningen kan leda till bättre specialisering, professionalitet och effektivitet. Separata roller är dessutom ägnade att förhindra och lyfta fram dålig behandling av frihetsberövade och ge förutsättningar att genomföra procedurmässiga säkerhetsgarantier, till

exempel när information ges om rättigheter och man kontrollerar om en frihetsberövad är i behov av hälso- och sjukvårdstjänster (se CPT/Inf (2019) 9).

Särskilt Europeiska kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) har redan i över tjugo års tid i samband med sina besök kritiserat systemet med polisfängelser, som såväl till sin administrativa struktur som förvaringstiderna har avvikit från motsvarande system i andra nordiska länder. Kritik har också riktats mot förhållandena i polisens förvaringslokaler, möjligheterna att ordna aktiviteter och överhuvudtaget lokalernas lämplighet för att förvara häktade en längre tid. I sin rapport i anslutning till den femte återkommande inspektionen (CPT/Inf (2015) 25) förutsatte kommittén att Finland vidtar aktiva åtgärder för att omvärdera systemet och helt och hållet upphöra att förvara häktade i polisfängelser. CPT begärde att Finland skulle utarbeta den detaljerad verksamhetsplan, där man anger exakta tidsgränser, säkerställer ekonomiska resurser och fastställer klara åtgärder för att uppnå detta mål.

I sina senaste iakttagelser i anslutning till CPT:s delegations sjätte återkommande besök (CPT/Inf (2020) 30) betraktade kommittén som en positiv utveckling den senaste tidens lagändringar (lag 103/2018), genom vilka den huvudsakliga förvaringstiden för häktade i polisens förvaringslokaler har förkortats så att den kan vara högst 7 dygn, samt planerna på att helt och hållet upphöra att förvara häktade i polisens förvaringslokaler senast 2025 (OM017:00/2020). Delegationen rekommenderade att dessa planer ges första prioritet.

Också FN:s kommitté mot tortyr (Committee against Torture, CAT), som övervakar verkställigheten av FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning har i sina slutsatser i den femte och sjätte återkommande rapporten som gäller Finland (CAT/C/FIN/5–6) uppmanat Finland att ändra lagstiftningen så att häktade snabbare än nu skulle överföras från polisens förvaringslokaler till fängelser.

Eftersom utredningsansvaret och ansvaret för den häktades förhållanden och förvaring ligger hos samma aktör under förundersökningen, är arrangemanget enligt besöksorganens åsikt förenat med risk för påtryckning och mutor. Trots att dylik risk för påtryckning inte kan påvisas i enskilda fall, ger redan möjligheten orsak till kritik. Av orsaker som grundar sig på motsvarande tankesätt ska häktade och fångar enligt Europarådets fängelseregler i princip hållas endast i fängelser (Regel 10.2 och regel 71). I resultaten av utvärderingen av totalreformen av de förhållanden under vilka häktade hålls i Finland och tillgodoseendet av deras rättigheter har det konstaterats tecken på sådan påtryckning som besöksorganen beskrivit och varnat för i polisens förvaringslokaler.² Motsvarande behov av att särskilja utredningsansvar och förvaringsansvar gäller naturligtvis också anhållna, gripna och andra frihetsberövande som hålls i förvaringslokalen. Det är i sista hand fråga om garantierna för en rättvis rättegång.

Också de förundersökningsåtgärder som genomförs i förvaringsutrymmet hänför sig till frågan om separat utredningsansvar och förvaringsansvar. Högsta domstolen har till exempel i sitt avgörande HD 2016:96 ansett att den svarandes rätt till en rättvis rättegång äventyrats under förhållandena i det föreliggande fallet i en situation där domstolen som bevisning utnyttjade samtal med den häktade som hade ägt rum utan att något biträde varit närvarande och utan att de förhållanden som fastställs i förundersökningslagen hade iakttagits. För närvarande finns det inga separata bestämmelser om användning av polisens förvaringslokaler. För tydlighetens skull

---

² Kati Rantala, Sasu Tyni, Lauri Koskeniemi, Anu Liimatainen, Henri Käriäinen: Tutkintavankien olot ja oikeuksien toteutuminen. Helsingfors universitet. Institutet för kriminologi och rättspolitikens undersökningar 4/2017, s. 50.

och med tanke på separationsprincipen är det motiverat att inkludera ordningen i förvaringslokalen till bestämmelserna om arrangemangen i förvaringslokalen.

Principen om separat utredningsansvar och förvaringsansvar behöver skärpas i lagen på olika sätt. Ur rättsskyddssynvinkel är det viktigt att den beslutanderätt i anslutning till förvaringsansvaret som gäller förvaringsförhållandena för frihetsberövade och annan behandling i anslutning till förvaringen i förvaringslokalen klart ligger på personal som tillhör förvaringslokalorganisationen och som inte arbetar med förundersökning eller polisundersökning som gäller den frihetsberövade.

Av rättsskydds- och arbetarskyddsorsaker är det också viktigt att förundersökningsåtgärder inte vidtas i rum som är avsedda för inkvartering av frihetsberövade. Celler och andra rum som är avsedda för inkvartering av frihetsberövade ska användas enbart för inkvartering. För tydlighetens skull ska eventuella rum avsedda för förundersökningsåtgärder och polisundersökning i anslutning till förvaringslokalen vara klart angivna i polisinsrättningens arbetsordning eller något annat dokument. Utredningsåtgärder ska vidtas i separata rum som är avsedda för det ändamålet i förvaringslokalen eller utanför förvaringslokalen. I förvaringslokalerna ska överhuvudtaget inte tillåtas att personer som inte tillhör förvaringslokalorganisationen i onödan till exempel passerar genom lokalerna eller rör sig där utan särskild orsak. Dessutom ska förvaringslokalpersonalen vid alla tidpunkter känna till vilka personer som finns i förvaringslokalen och i vilket syfte de vistas där. Ovannämnda saker borde beaktas klarare än nu i lagen.

2.2.8 Hälso- och sjukvård

På det sätt som konstateras i motiveringen till den gällande lagen är det i regel inte möjligt att anordna hälso- och sjukvård för de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen med hjälp av läkare eller sjukvårdare i polisens tjänst. Att anställa hälsovårdspersonal för att sköta de frihetsberövades hälso- och sjukvård är inte motiverat, eftersom polisens förvaringslokaler utgör så små enheter att de inte erbjuder tillräckligt med uppgifter för heltidsanställd eller ens för deltidanställd hälsovårdspersonal. Ett undantag från detta har varit Helsingfors polisinsrättning, där man även haft deltidanställd hälso- och sjukvårdspersonal. Enligt lag är det kommunerna och samkommunerna som ska ordna hälso- och sjukvård för frihetsberövade.

Förvaringen i polisens lokaler är mycket kortvarig och största delen av de andra än häktade som hålls i förvar i polisens lokaler frigges senast ett dygn efter gripandet. Även för anhållnas del varar frihetsberövandet, med undantag för vissa exceptionella situationer, högst fyra dygn. Under en så kort tid är det i allmänhet inte möjligt att undersöka den frihetsberövade noggrant eller att ge honom eller henne någon annan vård än sådan som är nödvändig på grund av en akut skada eller sjukdom. Enligt Förenta Nationernas minimiregler för behandling av fångar och enligt Europarådets fängelseregler ska utgångspunkten vara att varje inrättning där frihetsberövade hålls i förvar ska ha en egen ordinarie läkare som arbetar vid inrättningen. Rekommendationerna har dock utarbetats med tanke på straffanstalter och i dem har man inte beaktat den speciella karaktären hos den kortvariga förvaring som sker i polisens lokaler (se RP 90/2005 rd, s. 44).

Med anledning av den föreslagna social- och hälsovårdsreformen (RP 241/2020 rd) blir det dock möjligt att åstadkomma bättre och enhetligare arrangemang i polisens förvaringslokaler när det gäller hälso- och sjukvård än nu, när ansvaret för att ordna hälso- och sjukvård överförs från kommunerna till större regionala aktörer, välfärdsområden. När man avtalar om de grundläggande hälso- och sjukvårdsarrangemangen är det möjligt för polisinsrättningarna och välfärdsområdena att bättre än nu beakta åtminstone de europeiska fängelsereglernas krav på att hälso- och sjukvårdspersonal ska finnas snabbt tillgänglig i brådskande situationer och att

förvaringslokalen även annars i situationer som lagen särskilt kräver och andra behövliga situationer har tillgång till en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

De nuvarande, delvis oklara och komplicerade bestämmelserna om vem som är ansvariga för olika hälso- och sjukvårdskostnader har lett till olika praxis när det gäller kostnadstäckning och kostnadsuppföljning. I samband med den ändring som hänför sig till hälso- och sjukvårdsreformen är det möjligt att säkerställa att hälso- och sjukvårdskostnaderna i fortsättning täcks på ett enhetligt sätt samt så att det är möjligt att följa kostnaderna.

Dessutom förutsätts det i vissa lagbestämmelser att åtgärder kan vidtas endast av en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som står i tjänsteförhållande. Detta är onödigt och föranleder praktiska tillämpningsproblem.

2.2.9 Förhållandena i förvaringslokalerna och deras egenskaper

Redan i den gällande lagen förutsätts att det finns ändamålsenliga förvarings- och tvättrum i förvaringslokalerna samt möjlighet till daglig vistelse utomhus. Bestämmelserna behöver preciseras för att garantera tillgång till toaletter. Man har märkt att det i praktiken inte är möjligt att uppfylla de krav som ställs på bostäder i bygglagstiftningen i samtliga fall när befintliga förvaringslokaler ändras och renoveras. Det är befogat att kräva nya förvaringslokaler uppfyller standarderna. Man ska naturligtvis i möjligaste mån eftersträva detta även vid renoveringar och ändringar, men lagstiftningen får inte hindra renoveringar helt och hållet. Bestämmelserna behöver preciseras även i detta avseende.

I samband med laglighetskontrollen har man upptäckt brister och skillnader i förvaringslokalernas egenskaper, utrustning samt snygghet och renlighet. Också bestämmelserna om godkännande av förvaringslokaler bör uppdateras så att Polisstyrelsen fastställer nationellt enhetliga krav på förvaringslokaler som lämpar sig för förvaring av frihetsberövade och godkänner lokalerna samt även andra väsentliga ändringar i dem. När kraven fastställs bör man beakta kommittén mot tortyrs (CPT) standarder för förvaringsförhållanden, som bland annat Europadomstolen hänvisar till i sin praxis.

Dessutom kräver bland annat bestämmelserna om teknisk övervakning uppdatering och preciseringar som gäller trygghet av integritetsskyddet.

Det är fortfarande motiverat att förskriva att den frihetsberövande är skyldig att se till att den förvaringslokal han eller hon förfogar över hålls snygg under frihetsberövandet. Det är emellertid också utan särskilda bestämmelser klart att polisinsättningen ska sköta den regelbundna snyggheten och hygien i förvaringslokalen, och en frihetsberövad ska inte placeras i en ostädad förvaringslokal.

2.2.10 Bestämmelser om rökning

Till skillnad från till exempel häktningslagen och fängelselagen finns inga särskilda bestämmelser om rökning i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Förvaringslokalerna har haft olika praxis för att ordna möjligheter att röka. Polisens förvaringslokaler är inte i sig undantagna från tobakslagens (549/2016) tillämpningsområde. Enligt grundlagsutskottets praxis på senare tid (GrUU 40/2020 rd) måste man när möjligheterna till rökning begränsas i slutna inrättningar bland annat trygga att den som förlorat sin frihet på författningsbasis har rätt till nikotinersättningsprodukter, läkemedelsbehandling och annat stöd. Det kan anses att senast

på grund av utskottets uttalande måste separata bestämmelser om tobaksrökning betraktas som nödvändiga även i fråga om polisens förvaringslokaler.

2.2.11 Information om rättigheter och frihetsberövande

Det finns i och för sig tydliga på grundlagen och internationella avtal baserade bestämmelser om skyldighet att informera den frihetsberövade om hans eller hennes rättigheter och skyldigheter samt om förhållandena i förvaringslokalen genast när han eller hon anländer till förvaringslokalen i 2 kap. 3 § i den gällande lagen. Detsamma gäller underrättelse om frihetsberövandet till en tredje person i kapitlets 2 §. I laglighetskontrollen har man särskilt när det gäller utländska personer upptäckt dröjsmål och problem med underrättelserna.

I praktiken inbegriper särdragen hos den förvaring av frihetsberövade som administreras av polisen på ovan konstaterat sätt att bland de frihetsberövande finns många starkt berusade eller personer som annars akut är i ett sådant tillstånd att deras förmåga att förstå information som ges dem tillfälligt är avsevärt nedsatt. Information eller underrättelse som ges omedelbart efter att en person anlånt till förvaringslokalen tryggar inte tillgodoseendet av personens rättigheter. Av denna orsak behövs det för tydlighetens skull särskilda bestämmelser om uppskjutande av information och underrättelse på grunder som hänför sig till den frihetsberövades tillstånd. Bestämmelserna om information och underrättelse behöver dessutom preciseras i vissa avseenden som behandlas mer ingående i specialmotiveringen.

2.2.12 Beslutanderätt och rätt att gripa

På grundval av utredningar har det betraktats som ett centralt problem att den beslutanderätt som hänför sig till förvaringen av frihetsberövade är oklar och inkonsekvent. Oklarhet har orsakats av att särskiljandet av utredningsansvaret och förvaringsansvaret inte till alla delar framgår av bestämmelserna om förvaringsprocedurerna. I den nuvarande lagen har förvaringsansvaret över hela linjen i stor utsträckning reglerats så att beslutanderätten i första hand vilar på en polisman. Det kan också betraktas som inkonsekvent att väktare, vars huvudsakliga arbete är att sköta förvaringsuppgifter, har endast sekundär beslutanderätt i många frågor som har ett nära samband med den dagliga verksamheten i förvaringslokalen, och bara om saken inte tål uppskov.

Dessutom är beslutanderätten med avseende på den praktiska verksamheten onödigt koncentrerad till den anhållningsberättigade tjänsteman som är chef för förvaringslokalen, trots att en mer konsekvent beslutsnivå ofta vore den tjänsteman som sköter bevakningsuppgifter eller skiftesförmannen för förvaringslokalen. Allmänt taget har beslutsnivån satts tämligen högt. Bestämmelserna om beslutanderätt är stela och förfarandet i enlighet med dem sätter för närvarande hinder och begränsningar för ett ändamålsenligt ordnande av beslutsfattandet och verksamheten. Situationen beträffande bestämmelserna är således liknande den i fängelselagen och häktningsslagen innan bestämmelserna ändrades (se RP 45/2014 rd, s. 16).

Beslutsnivån behöver sänkas. Samtidigt är det motiverat att lyfta upp den praxis på författningsnivå som tillämpas i många förvaringslokaler och som gäller användning av skiftesförmannen i förvaringslokalorganisationen. I detta sammanhang är det för tydlighetens skull också skäl att föreskriva om förmännens devolutionsrätt, som gäller rätt att i enskilda fall åta sig ett förvaringsavgörande.

När det gäller beslutanderätten behövs det för att särskilja utredningsansvaret och förvaringsansvaret också bestämmelser om att en tjänsteman i bevakningsuppgifter har beslutanderätt i

ärenden i anslutning till bevakningsuppgifter. I enlighet med vad som konstaterats ovan kan väktare och polismän arbeta med bevakningsuppgifter.

Också bestämmelserna om väktares och överväktares rätt att gripa på förvaringslokalens område och under transportuppdrag är delvis bristfällig i förhållande till de praktiska behoven och en konsekvent och effektiv användning av myndigheternas resurser. De befogenheter som föreskrivs i 2 kap. 3 § i polislagen och 2 kap. 1 § i tvångsmedelslagen gäller inte andra tjänstemän i bevakningsuppgifter som avses i denna proposition än polismän. Saken påverkar också frågorna om särskiljande av utredningsansvar och förvaringsansvar under transportuppdrag.

2.2.13 Olika tillämpningspraxis

Enligt utredningar och även utifrån laglighetsövervakarnas ställningstaganden är ett centralt problem när det gäller behandling av personer i förvar hos polisen att praxis och rutiner variera mellan olika polisinsrättningar och förvaringslokaler, vilket har ansetts bero på bland annat brister i förvaltningens interna anvisningar. Frågan hänför sig till exempelvis förvaringssäkerheten och en likvärdig behandling av de frihetsberövade. Polisstyrelsen har bland annat utarbetat anvisningar om behandlingen av personer i förvar hos polisen samt om godkännande av förvaringslokaler och även utfärdat detaljerade dokument om förvaringsverksamheten. Trots anvisningarna har betydande skillnader iakttagits i rutinerna i polisens förvaringslokaler. För att främja enhetliga förfaranden har det ansetts nödvändigt att Polisstyrelsen utöver behövliga anvisningar med stöd av lagen meddelar närmare interna förvaltningsföreskrifter om centrala ärenden i anslutning till behandlingen av personer i förvar hos polisen.

En central omständighet i anslutning till förvaringslokalverksamheten är övervakningen av de frihetsberövade och förvaringslokalen. I avgörandena som gäller dödsfall i häkten har riksdagens justitieombudsman förutsatt att det utvärderas huruvida det kunde föreskrivas noggrannare än nu om övervakningsintensiteten (EOAK 4103/2016, 31.7.2019). I Polisstyrelsens anvisning (2020/2013/5490) konstateras det att det bör bestämmas om antalet granskningsrundor som utförs personligen i förvaringslokalens ordningsstadga. Detta kan betraktas som problematiskt med tanke på enhetliga förfaranden och tillräcklig övervakning.

Exempelvis enligt vissa förvaringslokalers ordningsstadgor övervakas berusade och andra som tagits i förvar med stöd av polislagen genom att lokalerna inspekteras med två timmars mellanrum och vid behov ska övervakning utföras oftare. Med beaktande av att teknisk övervakning som gäller bild och ljud inte till alla delar ersätter personlig övervakning (se t.ex. EOAK 4103/2016, 31.7.2019), kan två timmars inspektionsintervall klart betraktas som för långa framför allt när det är fråga om berusade frihetsberövade och personer som berövats sin frihet med stöd av polislagen.

Enligt kommittén mot tortyrs (CPT) standarder är ordnande av ändamålsenlig tillsyn i förvaringslokaler en del av det omsorgsansvar som åvilar polisen vid sådan förvaring av frihetsberövande som administreras av polisen.

Det vore motiverat att Polisstyrelsen meddelar närmare föreskrifter om förfarandet vid övervakningen av frihetsberövade. I dessa föreskrifter borde man uppmärksamma bland annat omständigheter som ska beaktas i behovet av övervakningsintensitet och åtgärder i anslutning till det praktiska genomförandet av övervakningsrundor och -besök. Förfarandena borde utvärderas fortlöpande i förhållande till analysen av risksituationer och dödsfall i häkten och föreskrifterna borde uppdateras i takt med att utvecklingsbehov upptäcks i praktiken.

Även i fortsättningen rekommenderas det att man beaktar förhållandena i enskilda förvaringslokaler när personlig och teknisk övervakning genomförs. Det är fortfarande skäl att besluta om detaljerna i övervakningen av lokalerna i polisinsrättningarna. Det är ändå inte motiverat att olika förvaringslokaler har olika förfaranden när det gäller granskningsintensitet eller hur fasen i och längden på frihetsberövandet samt personens berusningstillstånd, hälsotillstånd och övriga omständigheter som påverkar förvaringssäkerheten beaktas i den personliga övervakningen. För att säkerställa samma förvaringssäkerhet och övervakningsförfarande i hela landet behöver Polisstyrelsen meddela närmare föreskrifter även om övervakningen av frihetsberövade. Motsvarande behov gäller också många andra förfaranden när det gäller förvaringen av frihetsberövade.

2.2.14 Ändringssökande

Under åren 2015—2020 har det inte förekommit ett enda avgörande i förvaltningsdomstolarna där man skulle ha tillämpat lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Omprövningsförfarandet har i den undersökning som gällt fängelselagen och häktningsslagen bedömts fungera på eftersträvat sätt så att felet i myndighetens förfarande kan korrigeras snabbare än om behandlingen redan i första fasen skulle äga rum i domstol. I utredningsarbetet som gällt totalrevideringen av lagstiftningen om behandlingen av personer i förvar hos polisen har man också i omprövningsförfarandet iakttagit betydande oklarheter och problem i polisens förvaringslokaler.

Exempelvis enligt 17 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i den gällande lagen får begäran om omprövning framställas och besvär anföras över beslut som gäller innehav av egendom enligt 4 kap. 1 § samt användning av pengar och andra betalningsmedel enligt 4 kap. 4 §. Enligt 20 § i statsrådets förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen ska beslutet med anvisning om rättelseyrkande delges den frihetsberövade bevisligen. I princip förutsätter tillämpning enligt bestämmelsernas ordalydelse att till exempel när beslut fattas om innehav av egendom med stöd av 4 kap. 1 § ska beslutet jämte anvisning om begäran om omprövning alltid delges den frihetsberövade oberoende om han eller hon har begärt det eller hur han eller hon förhåller sig till beslutet.

När det gäller förfarandet för sökande av ändring har det förekommit olika rutiner i polisens förvaringslokaler. I vissa förvaringslokaler har man till exempel använt blanketter för sökande av ändring. Enligt utredningarna och laglighetsövervakarnas inspektionsberättelser har man i vissa förvaringslokaler i praktiken inte fattat några skriftliga beslut alls i ärenden enligt 17 kap. 1 § om ändringssökande (t.ex. EOAK/2490/2018, 14.6.2018). I den praktiska verksamheten har det rått oklarhet i förvaringslokalerna beträffande i vilken situation blanketten för sökande av ändring borde ges den frihetsberövade. Dessutom har det varit oklart vem som fattar beslut i ärendet.

De bestämmelser i 13 kap. som handlar om möjligheterna för häktade i förvar hos polisen att söka ändring är oklara och avviker från häktningsslagen på grund av 6 § 1 mom. Hänvisningen i momentet förefaller också betyda att möjligheten att söka ändring är vidare än i häktningsslagen.

Det är nödvändigt att uppdatera regleringen genom att placera bestämmelserna om ändringssökande i ett kapitel som gäller alla frihetsberövade och dessutom förtydliga bestämmelserna om överklagbara beslut. Förvaringen av frihetsberövade är förenad med en avsevärd mängd beslutsfattande med anknytning till så kallad sekundär förvaltningsverksamhet. För att det ska vara möjligt att agera i praktiken förutsätts i fråga om även överklagbara beslut att beslutsfattandet i regel inte är skriftligt. Det är klart att skriftligt förfarande enligt förvaltningslagen inte erbjuder några förutsättningar att ordna verksamheten i förvaringslokalerna på ändamålsenligt sätt. Å

andra sidan förutsätts specialbestämmelser för att avvika från förfarandet enligt förvaltningslagen (se GrUU 21/2006 rd, s. 3).

På grund av ändamålet med en förvaringslokal och verksamhetens natur är det beträffande många frågor motiverat att ett överklagbart beslut meddelas på särskild begäran. Bestämmelserna om meddelande av överklagbara beslut fungerar inte som indirekt besvärshänsyn och undanröjer inte den frihetsberövades besvärshänsyn i sista hand direkt med stöd av 21 §, men de preciserade bestämmelserna förtydligar i betydande mån sökandet av ändring i sådana beslut som kan anses lämpa sig särskilt för omprövningsförfarandet.

Bestämmelserna om förvaltningsbesvär behöver ses över även i förhållande till de allmänna bestämmelserna om rättegång i förvaltningsärenden.

2.2.15 Projektet som gäller placeringen av häktade samt lagstiftningen om fängstransporter

I samarbete mellan justitieministeriet och inrikesministeriet pågår ett projekt (OM017:00/2020), varmed avsikten är att bereda ändringar i lagstiftningen varigenom uppgifterna med placeringen av alla häktade överförs på Brottsförvaltningsmyndigheten. Även lagstiftningen om fängstransporter reformeras under projektet.

Trots att förvaringen av häktade i polisens förvaringslokaler har begränsats betydligt i 2 kap. 1 § i häktningenslagen från och med början av 2019 har det ännu inte varit möjligt att fullt ut överföra ansvaret för förvaringen av häktade på fängelserna som administreras av Brottsförvaltningsmyndigheten. Målet för det nämnda projektet är att häktade i regel inte längre ska placeras i polisens förvar efter häktningensrättegången från och med ingången av 2025, utan i fängelserna. Samtidigt bör man dock se till att förundersökningsmyndigheterna har möjlighet att utföra förundersökningarna effektivt och att man kan övervaka de begränsningar som gäller för häktades möjligheter att kontakta andra människor.

En ändring av häktningenslagen kan också innebära att man i polisfängelserna inte behöver beakta tillämpningen av häktningenslagen till den del det är fråga om tillgodoseende av häktades rättigheter. Å andra sidan innehåller den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen bestämmelser som det är motiverat att ska gälla även anhållna och andra personer som berövats sin frihet på olika grunder och som hålls i polisens förvaringslokaler annat än alldeles kortvarigt. Med avseende på internationella rekommendationer är det till exempel inte motiverat att begränsa rätten till litteratur och till att följa massmedier till endast häktade. I vissa fall har man upptäckt att det också i fråga om personer som hålls i förvar hos polisen finns behov sådana möjligheter att använda internet och e-post som föreskrivs i häktningenslagen. Det är inte heller motiverat att tillämpa förvaltningslagens bestämmelser om hörande enbart på häktade. Det är heller inte till alla delar konsekvent att begränsa sökandet av ändring på ett annat sätt för andra frihetsberövade än häktade.

Det kan också påpekas att till exempel preciseringar som gäller separationsprincipen och flera andra ändringar av bestämmelser i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen behöver göras oberoende av om häktade placeras i polisfängelser.

Ändringen av häktningenslagen innebär i princip att frihetsberövade inte längre ska hållas en längre tid i polisfängelser. När man upphör med att placera häktade i polisens förvaringslokaler blir det motiverat att i fortsättningen bedöma om det borde föreskrivas uttryckligen i lagen om en viss maximal förvaringstid (exempelvis en tid som motsvarar den maximala anhållningstiden) i polisens förvaringslokaler, så att den tillämpas på alla grunder för frihetsberövande.

Trots ändringen kommer fortfarande personer som berövats sin frihet på olika grunder att hållas ungefär 90 000 gånger per år i polisfängelserna. Dessa uppdelas med stöd av polislagen i personer som berövats sin frihet som misstänkta för brott och på andra grunder. Om man på grund av projektets lösningar som gäller fängstransporter stannar för ett glesare nätverk av förvaringslokaler, betyder det större enheter och flera transporter. I större inrättningar finns det till exempel bättre möjligheter att ordna högklassiga hälso- och sjukvårdstjänster och -arrangemang än i små enheter. Å andra sidan kan längre transportsträckor betraktas som problematiska särskilt när det gäller kortvariga frihetsberövanden.

Före häktning är grunden för att en person ska berövas sin frihet i regel gripande och anhållande. Trots att antalet personer som ska förvaras inte ändras kommer en ändring av häktninglagen att förutsätta att den frihetsberövade efter häktningsrättegången flyttas från ett polisfängelse till ett fängelse för häktade. Detta uppdrag ankommer enligt den gällande lagstiftningen om fängstransporter på polisen. Om det inte föreslås några ändringar i detta uppdrag i samband med projekten, ökar ändringen polisens och Brottsåtgärdsmyndighetens uppgifter. Fängstransporter tar mycket tid och sysselsätter polisen och Brottsåtgärdsmyndigheten i hög grad. Projekten torde sålunda inte ha åtminstone någon minskande inverkan på polisens personalbehov för verksamheten med förvaring av frihetsberövade.

2.3 Lagen om behandling av berusade

2.3.1 Nuläge

Enligt 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen har en polisman rätt att gripa en person för att skydda denne för en allvarlig fara som utgör en överhängande risk för personens liv, fysiska integritet, säkerhet eller hälsa, om personen är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avvärjas eller personen omhändertas på annat sätt. Enligt 3 mom. föreskrivs om förvaring av berusade i lagen om behandling av berusade (461/1973). I mentalvårdslagen (1116/1990) föreskrivs om hur personer som befinner sig i ett uppenbart förvirrat sinnestillstånd ska föras till vård och om annan handräckning i ärenden som gäller sådana personer.

Enligt den bestämmelse om tillämpningsområde som ingår i 1 § i lagen om behandling av berusade ska den som på grund av berusning gripits i syfte att skydda honom eller henne själv på det sätt som nämns i 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen (872/2011) behandlas och vårdas så som föreskrivs i denna lag. I 2 mom. ingår en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken i fråga om behandlingen av berusade som tagits in i polisens förvaringslokaler gäller förutom denna lag också lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, med beaktande av den berusades berusningstillstånd.

I 2 § föreskrivs om placering av en person som gripits på grund av berusning i syfte att skydda honom eller henne själv. Enligt 1 mom. ska en person som inte genom sitt beteende äventyrar andras säkerhet av polisen föras till en tillnyktringsstation för berusade eller till någon annan vårdplats, om den berusade inte kan tas om hand på annat sätt. Enligt 2 mom. ska en berusad som betar sig våldsamt eller som är känd för att vara våldsam samt en berusad som av någon annan orsak inte kan föras till en tillnyktringsstation eller en vårdplats som avses i 1 mom. tas in i polisens förvaringslokal. I 3 mom. sägs att om den berusades hälsotillstånd ger anledning därtill, ska han eller hon utan dröjsmål föras till sjukhusvård eller underkastas annan åtgärd som påkallas av hans eller hennes tillstånd.

I 3 § sägs att om tagande i förvar på en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats beslutar den person som är ansvarig för dess verksamhet, och om tagande i förvar i polisens förvaringslokal en polisman. I 4 § ingår särskilda bestämmelser om den maximala tid en person får hållas

i förvar och om när han eller hon kan lämna förvaringslokalen och om vem som beslutar om hållande i förvar. Beträffande polisens förvaringslokal har också en polisman rätt att besluta om hållande i förvar.

Lagens 5 § innehåller skyldighet att i mån av möjlighet hålla en berusad under observation samt skyldighet att i mån av möjlighet ge en berusad den vård och sådan annan behandling som graden av hans eller hennes berusning samt hans eller hennes hälsotillstånd kräver. Enligt 6 § är en berusad skyldig att underkasta sig sådan medicinsk undersökning och vård som graden av hans eller hennes berusning samt hans eller hennes hälsotillstånd anses påkalla.

Lagens 7 § förutsätter att den som tagits i förvar ges råd och handledning för att tillgång till tjänster för missbrukare. I 8 § föreskrivs om föremål och egendom som ska fråntas en berusad för den tid han eller hon hålls i förvar. Lagens 9 § innehåller en allmän hänvisning till annan lagstiftning.

Lagens 10 § 1 mom. innehåller en hänvisning till bestämmelser om inrättande och upprätthållande av tillnyktringsstationer samt en bestämmelse om inrättande och upprätthållande av tillnyktringsstationer i experimentsyfte. Enligt 2 mom. ska lokaler som används som tillnyktringsstationer granskas och godkännas av Polisstyrelsen.

Enligt 11 § är den som tagits i förvar på en tillnyktringsstation på grund av berusning skyldig att för den vård han eller hon där erhållit erlägga en avgift, varom bestäms genom förordning. I paragrafen föreskrivs det också om indrivning av avgiften.

Med stöd av 12 § har utfärdats förordningen om vårdavgift för den som tagits i förvar på tillnyktringsstation (302/1980). Vårdavgiften halverades följande år genom den enda ändring som företagits i förordningen (702/1981).

2.3.2 Bedömning av nuläget

Behandlingen av berusade

Lagen om behandling av berusade trädde i kraft den 1 oktober 1973. Lagen kan numera betraktas som klart föråldrad i många avseenden (se t.ex. EOAK 4103/2016, 31.7.2019). Lagens 2 § innehåller den centrala huvudregel som ska iakttas vid behandlingen av personer som gripits för att skydda dem själva. Enligt paragrafen ska den som på grund av berusning gripits i det syfte som nämns i 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen och som inte genom sitt beteende äventyrar andras säkerhet av polisen föras till en tillnyktringsstation för berusade eller till någon annan vårdplats, om den berusade inte kan tas om hand på annat sätt. Att ta in en berusad i polisens förvaringslokal är enligt bestämmelserna den metod som kommer i sista hand. Endast våldsamma berusade eller berusade som inte kan föras till ovannämnda vårdplatser eller som inte kan tas om hand på annat sätt ska tas in i polisens förvaringslokal.

Enligt 4 § 1 mom. ska den som gripits frigges så snart behovet att gripa honom eller henne inte längre föreligger, dock senast 12 timmar efter gripandet. Enligt 2 mom. kan den som ej frigivits före klockan 20 utan hinder av bestämmelserna i 1 mom. kvarhållas till följande morgon, dock högst till klockan 8, om detta är särskilt påkallat för att han eller hon saknar bostad eller övernattningsställe eller av annat skäl.

De ovannämnda bestämmelserna och de huvudregler som framgår av dem kan fortfarande betraktas som motiverade och behövliga även i fortsättningen på grund av den nuvarande myndighetsuppgiftsfördelningen. Bestämmelserna förutsätter ändå inte en separat lag utan när det

gäller personer i förvar hos polisen kan det föreskrivas om behövliga saker i en allmän lag som gäller saken. Till övriga delar innehåller lagen om behandling av berusade i huvudsak bestämmelser som kan betraktas som föråldrade i förhållande till annan lagstiftning som hänför sig till saken samt grundlagen.

Enligt 6 § i lagen om behandling av berusade är en berusad skyldig att underkasta sig sådan medicinsk undersökning och vård som graden av hans eller hennes berusning samt hans eller hennes hälsotillstånd anses påkalla. Enligt motiveringen har det ansetts behövt att föreskriva om medicinsk undersökning samt vårdåtgärder eftersom tidigare har en person inte kunnat åläggas att underkasta sig medicinsk vård och behandling endast på grund av sitt berusningstillstånd utan endast av andra särskilda orsaker (RP 3/1972 rd, s. 1). Med tanke på det nuvarande grundrättssystemet kan det ifrågasättas huruvida det finns grunder för en specialbestämmelse som är separat från de allmänna lagarna om patientens ställning och rättigheter och är bestämmelsens tillämpningsområde konsekvent inriktat.

Den krets av personer som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om behandling av berusade personer har vid tiden för ikraftträdande av 6 § varit vidsträcktare än nu enligt lagens 1 § (461/1973). Lagen har tillämpats på personer som på grund av berusning har gripits med stöd av olika bestämmelser i polislagen (84/66) för att hållas i förvar för tillnyktring. Polislagens befogenheter att ta en person i förvar för tillnyktring har då varit betydligt vidsträcktare än nu. Efter de ändringar som genomfördes 1995 (502/1995) har lagen om behandling av berusade enligt lagens 1 § tillämpats på behandling och vård av en person endast om han eller hon på grund av berusning har gripits i ett syfte som nämns i 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen, alltså för att skydda honom eller henne själv.

Ordalydelsen i lagens 6 § innebär att en berusad persons självbestämmanderätt som patient skiljer sig till exempel från en sådan berusad person som inte är förmögen att ta hand om sig själv och vars tillstånd ska bedömas av en enhet för prehospital akutsjukvård, och en polisman inte har beslutat om personens frihetsberövande. I uppdrag som gäller behandling av berusade larmar nödcentralen i enlighet med sin uppgift enligt 4 § i lagen om nödcentralsverksamhet (692/2010) behöriga myndighetsenheter utifrån myndigheternas larmanvisningar. I praktiken kan det bli fråga om enheter från polisväsendet, hälsoväsendet eller socialväsendet. Att föreskriva annorlunda om en persons rättigheter som patient enbart slumpmässigt på grund av att man hamnat i förvar hos polisen kan inte betraktas som motiverat ur grundrättssynvinkel. Vid vård och undersökning borde man också i fråga om personer som hålls i förvar hos polisen på grund av berusning iakttä de allmänna lagarna om patientens ställning och rättigheter. Dessa lagar borde utökas med bestämmelser om patienters berusningstillstånd, om man upptäcker brister i den gällande regleringen. Exempelvis utandningsprov som utförs av polisen och som i princip grundar sig på frivillighet bidrar till att säkerställa om en person har intagit alkohol, men torde inte kunna utgöra en tillräcklig grund för behov av en sådan specialbestämmelse som den gällande om patientens rättigheter.

Också till exempel 11 § i lagen om behandling av berusade kan betraktas som onödig. Bestämmelser om avgifter för social- och hälsovårdstjänster i samband med missbrukarvård finns i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) och i den förordning som utfärdats med stöd av den (192/1992).

Ansvar för att ordna tillnyktringsvård

Med avvikelser från vad som konstateras i hänvisningen i 10 § i lagen om behandling av berusade bestäms det ännu inte särskilt i någon författning om inrättande och upprätthållande av tillnyktringsstationer. Det är inte heller motiverat att tillnyktringsstationer ska granskas och godkännas

av Polisstyrelsen på det sätt som den nuvarande regleringen förutsätter. På samma sätt som andra hälsovårdstjänster är det för närvarande kommunerna och samkommunerna som ansvarar för ordnandet av tillnyktringsvård. Det finns en del bestämmelser om vård av berusade och missbrukararbete i författningar om hälso- och sjukvård samt socialvård, åtminstone i lagen om missbrukarvård (41/1986), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) och socialvårdslagen (1301/2014) samt statsrådets förordning om grunderna för brådskande vård och förutsättningarna för jour inom olika medicinska verksamhetsområden (583/2017). Det bestäms ändå inte exakt om ansvaret för att ordna tillnyktringsvård i någon författning.

Lagstiftningen om ansvar för att ordna tillnyktringsvård har krävt precisering så länge lagen om behandling av berusade har varit i kraft. Till följd av bristen på exakta bestämmelser om ansvaret att ordna vård har nätverket av tillnyktringsstationer och annan ordnande av tillnyktringsvård förblivit mycket bristfällig i en del av landet, trots att det i nuläget utan tvekan vilar på kommunernas ansvar att ordna tillnyktringsvård. Polisen har inte i praktiken kunnat tillämpa lagens huvudregel om placering av lugna berusade. Polisen har övervakat även lugna berusade, när det inte har funnits någon tillnyktringsstation eller annan vårdplats tillgänglig. Problemet nämns bland annat i motiveringen till lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Samtidigt sägs det att i förarbetena till lagen om behandling av berusade konstaterades år 1973 att tillnyktringsstationerna hör till social- och hälsovårdssektorns verksamhetsområde (se RP 90/2005 rd, s. 19).

Det finns till exempel färre än tjugo tillnyktringsstationer i Finland, och inte ens i alla stora städer. Enligt uppgifter från polisinsrättningarna finns det brister i ordnandet av tillnyktringsvård särskilt i landskapen Egentliga Tavastland, Päijänne-Tavastland, Södra Karelen, Södra Savolax, Norra Savolax, Norra Karelen, Mellersta Finland, Södra Österbotten, Österbotten, Mellersta Österbotten, Norra Österbotten, Kajanaland och Lappland.

Slutsatsen från inrikesministeriets och social- och hälsovårdsministeriets gemensamma arbetsgrupp för gripande, transport, behandling och vård av berusade var att det vore motiverat att minska polisens andel vid gripande, transport och förvaring av berusade och stärka social- och hälsovårdsaktörernas roll. Enligt arbetsgruppens åsikt var det inte centralt att göra nätverket av tillnyktringsstationer mer heltäckande utan att regionalt förbättra utbudet av tillnyktringsvård så att tillnyktringsstationerna placeras i samband med hälso- och sjukvårdens jourtjänster eller missbrukarjänster eller i omedelbar närhet av polisens förvaringslokaler (Inrikesministeriets publikationer 5/2011).

Europeiska kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) påpekade åter i sina iakttagelser under det sjätte återkommande besöket i Finland (CPT/Inf (2020) 30) att polisen fortfarande ofta håller berusade i polisens förvaringslokaler, trots att poliserna inte har någon utbildning i saken förutom en förstahjälpen-kurs. Också tidigare, bland annat i samband med besöket 2014 har CPT ansett det klart att de rådande arrangemangen inte är tillräckliga för att förhindra dödsfall hos berusade personer i polisens förvaringslokaler (CPT/Inf (2015) 25).

På motsvarande sätt har FN:s kommitté mot tortyr (CAT) i slutsatserna (11/2016) i den sjunde återkommande rapporten om Finland (CAT/C/FIN/7) ansett det oroväckande att personer som är påverkade av berusningsmedel fortfarande förvaras i polisens förvaringslokaler enbart på grund av att de är i berusat tillstånd. I slutsatserna förutsätts att ”konventionsstaten säkerställer att berusade personer som tagits i förvar enbart på grund av sitt berusade tillstånd placeras under övervakning av tillräckligt kompetent personal, till exempel på avgiftsstationer”.

I riksdagens justitieombudsmans avgörande som gäller dödsfall i häkten (EOAK 4103/2016, 31.7.2019) har justitieombudsmannen konstaterat att det finns brister i bestämmelserna om ansvar för att ordna tillnyktringsvård och ansett att tillnyktringsvårdens utveckling borde främjas när social- och hälsovårdstjänsterna reformeras så att landskapen (i den förslagna social- och hälsovårdsreformen välfärdsområdena) ser till att det finns heltäckande tillnyktringstjänster. I enlighet med vad som konstaterats tidigare har det i svaren på en kommunenkät i en utredning om ordnandet av tillnyktringsvård framkommit behov av att ordna områdesvist och regionalt samarbete kring tillnyktringsvård (Inrikesministeriets publikationer 5/2011, s. 46). Således kan man anta de välfärdsområden som bildas i samband med social- och hälsovårdsreformen blir lämpliga aktörer också när det gäller att ordna och koordinera tillnyktringsvård på sina områden.

Under årens lopp har frågan om huruvida uppdrag i anslutning till behandlingen av berusade borde överföras från polisen till andra yrkesgrupper regelbundet varit föremål för samhällsdebatt och utredning. Anmälan om att en berusad person är i behov av hjälp kommer i allmänhet till nödcentralen, som förmedlar larmmeddelandena till myndigheter. Exempelvis förutsättningen för att någon ska skickas till prehospital akutsjukvård är i allmänhet ändå ett eventuellt behov av omedelbar sjukvård, så ofta skickas polisen till platsen i egenskap av en slags allmän myndighet på grund av sin omfattande uppgiftsbeskrivning.

Berusade kan vara påverkade av narkotika, läkemedel, alkohol eller en kombination av dessa, så det är en svår situation att bemöta dem. Berusning kan dölja många symtom på allvarliga sjukdomar. Ibland kan berusning hos en person som är föremål för ett uppdrag vara förenad med våldshot till följd av nedsatt impuls kontroll. Den information som nödcentralen får om situationen kan också vara bristfällig eller felaktig, så det är viktigt att reda ut situationen på plats. I uppdrag som gäller berusade möter polisen i praktiken också många efterlysta personer. Sålunda kan det överhuvudtaget vara problematiskt att kategoriskt undanta uppdrag som gäller berusade personer från polisens uppdrag.

Däremot kan det i synnerhet betraktas som ett centralt problem, både med avseende på resurserna och en korrekt behandling av personerna, att nätverket av tillnyktringsstationer eller ordnandet av tillnyktringsvård i många delar av Finland är otillräckligt och av denna orsak måste man i många polisinsatningar placera lugna berusade i polisens förvaringslokaler i stället för på tillnyktringsstationer och andra vårdplatser (se t.ex. inrikesministeriets publikationer 5/2011, s. 46 och 71). Situationen är problematisk med avseende på den personliga säkerheten och en jämlik service. Exempelvis att överföra transportuppdraget på en annan aktör löser inte problemet som sådant.

I social- och hälsovårdsreformen överförs också ansvaret för att se till att tillnyktringsvård ordnas från kommunerna på välfärdsområdena. Inte heller i samband med social- och hälsovårdsreformen har det föreslagits några uttryckliga bestämmelser om ansvaret för att ordna tillnyktringsvård. Av denna orsak behöver bestämmelserna om ansvar för ordnandet av tillnyktringsvård preciseras i samband med reformen av lagstiftningen om behandling av personer i förvar hos polisen.

2.4 Tvångsmedelslagen

2.4.1 Nuläge

I 2 kap. 1 § i tvångsmedelslagen föreskrivs det om polismans rätt att gripa. Enligt 2 mom. får en polisman gripa den som är misstänkt för brott och som enligt beslut ska anhållas eller häktas. Enligt momentet får en polisman dessutom under tiden för huvudförhandling eller beslutsprövning i domstol gripa en svarande vars häktning begärts i samband med dom, om det behövs för

att förhindra att svaranden avlägsnar sig. Den senare meningen i momentet har motiverats med att i verkligheten uppstår det ibland situationer att en svarande, som yrkats bli häktad, i samband med domstolsförhandlingen avlägsnar sig från rätten under tiden som domstolen överväger beslutet. För att förhindra att svaranden avlägsnar sig har det förutsatts att det föreskrivs särskilt om rätten att gripa i bestämmelserna om polismans rätt att gripa (se RP 222/2010 rd, s. 74).

2.4.2 Bedömning av nuläget

Enligt 2 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen gäller bestämmelserna om befogenheter inte polisens väktare i tjänsteförhållande. Situationen är motsvarande i fråga om 2 kap. 3 § i polislagen som gäller gripande av efterlysta. Väktare utför ändå olika transporter av frihetsberövade, bland annat till domstolar, och det har bedömts att avsaknaden av befogenheter i vissa fall leder till oklara situationer och inkonsekvent och ineffektiv användning av myndighetsresurser. Väktarnas befogenheter behöver ses över med avseende på både befogenheterna enligt 2 kap. 1 § i tvångsmedelslagen och rättigheterna enligt 2 kap. 3 § i polislagen. Saken hänför sig också till särskiljande av utredningsansvaret och förvaringsansvaret under transportuppdrag.

2.5 Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet

2.5.1 Nuläge

På behandlingen av personuppgifter som behövs för att utföra uppdrag som ankommer på polisen tillämpas lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019). I 6 § föreskrivs om innehållet i personuppgifter som behandlas i undersöknings- och övervakningsuppgifter. Vilka allmänna författningar som tillämpas på polisens behandling av personuppgifter bestäms enligt ändamålet med behandlingen av uppgifterna. På största delen av polisens behandling av personuppgifter tillämpas lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018, dataskyddslagen för brottmål) som allmän lag. EU:s allmänna dataskyddsförordning och den kompletterande dataskyddslagen (1050/2018) tillämpas på behandlingen av personuppgifter när det är fråga om polisens tillståndsadministrativa uppgifter eller andra tillsynsuppgifter än sådana som hör till tillämpningsområdet för dataskyddslagen för brottmål.

Den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen innehåller flera hänvisningar till lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, där det föreskrivs om behandling av personuppgifter i polisuppdrag på ett sätt som kompletterar den allmänna lagstiftningen om dataskydd. Polisens personuppgiftslag innehåller ändå inga uttryckliga bestämmelser om behandlingen av uppgifter om personer som hålls i förvar hos polisen. I praktiken registreras uppgifterna naturligtvis och behandlas i samband med övervakningen av förvaringslokalen och de frihetsberövade.

2.5.2 Bedömning av nuläget

De internationella rekommendationerna uppmanar till registrering av noggranna uppgifter om händelserna om förvaringen (se t.ex. CPT/Inf (92) 3 och CPT/Inf (2015) 25). Också FN:s minimiregler för behandling av fångar förutsätter att uppgifter om frihetsberövade förs in i en databas eller registerbok. I riksdagens justitieombudsmans avgörande som gäller anteckningar om behandlingen av frihetsberövade som hålls i polisfängelser har det konstaterats att i nästan alla förvaringslokaler som ingick i utredningen i anslutning till avgörandet gjordes anteckningar om de frihetsberövades dagliga verksamhet. Dessa anteckningar görs i huvudsak på separata blanketter. Registreringssättet och innehållet i de saker som registreras varierar dock enligt förvaringslokal.

I avgörandet konstateras att lagstiftningen om saken och polisens anvisningar om vilka personuppgifter om frihetsberövande i förvar hos polisen som kan föras in i polisens personregister kan tolkas på olika sätt. Enligt avgörandet vore det motiverat att bedöma behovet av att precisera registerbestämmelserna i samband med reformen av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (EOAK/4489/2017, 10.7.2019). Det kan anses behövt att precisera regleringen och säkerställa enhetliga förfaranden.

3 Målsättning

Propositionens centrala målsättning är en totalrevidering av lagstiftningen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, där det ses till att de frihetsberövades grundläggande och mänskliga rättigheter tillgodoses och även att rättskyddsaspekterna och arbetarskyddet för den personal som handhar bevakningsuppgifter beaktas bättre än i den nuvarande lagstiftningen. Strävan med reformen är att förbättra bestämmelserna praktiska tillämplighet vid sådan förvaring av frihetsberövade som administreras av polisen. Klarare bestämmelser främjar lagenligheten hos myndighetsförfarandet i anslutning till förvaringen.

Målet är att säkerställa de frihetsberövades säkerhet på olika sätt samt att förfarandena i anslutning till förvaringen ska vara enhetliga i hela landet. Centrala frågor är då att effektivisera övervakningen av förvaringslokalerna, att säkerställa övervakningsresurser och att precisera den administrativa styrningen av övervakningsförfarandena.

I propositionen eftersträvas också bättre och enhetligare hälso- och sjukvårdstjänster för frihetsberövade i samband med social- och hälsovårdsreformen. Till målen hör dessutom att skärpa ansvaret för att ordna tillnyktringsvård samt att bättre regional tillgång på service ska leda till att det placeras färre sådana personer i polisens förvaringslokaler än nu som inte kan ta hand om sig själva på grund av berusning. Detta mål hänför sig i sin tur till målet att minska antalet dödsfall i häkten.

Strävan med propositionen är att utveckla förhållandena och utrustningen i förvaringslokalerna samt att utöka de frihetsberövades möjligheter att sköta nödvändiga ärenden. Avsikten är också att förtydliga förfarandet i anslutning till sökande av ändring.

Målet är att säkerställa att förfarandena och beslutsfattandet i anslutning till förundersökning och annan utredning separeras klarare än nu från det beslutsfattande som gäller förvaringsförhållandena för frihetsberövade och behandlingen under förvaringen.

Med propositionen eftersträvas också bättre arbetarskydd och rättsskydd för den personal som arbetar med bevakningsuppgifter.

4 De viktigaste förslagen

Sammanfattning av de viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att det stiftas en ny lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Lagen ersätter den gällande lagen med samma namn. Dessutom upphävs lagen om behandling av berusade samt ändras tvångsmedelslagen och lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. I fjorton andra lagar företas i första hand tekniska ändringar.

Bestämmelserna om frihetsberövades rättigheter och skyldigheter och om inskränkningar i deras grundläggande fri- och rättigheter i samband med förvaring, om befogenheterna för den personal som utför bevakningsuppgifter och om myndigheternas skyldigheter uppdateras med

beaktande särskilt av avgöranden och ställningstaganden av nationella och internationella tillsynsorgan som övervakar tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, rättspraxis samt tillämpningen av bestämmelserna i praktiken.

I propositionen föreslås det att det stiftas en tydligare allmän lag som ska tillämpas på behandlingen av alla frihetsberövade som med stöd av lag hålls i förvar hos polisen. Användningen av hänvisningar minskas särskilt när det gäller behandlingen av häktade som hålls i förvar hos polisen.

Såväl i bestämmelserna om beslutanderätt i samband med förvaring som i bestämmelserna om ordningen i förvaringslokalerna förutsätts det att man särskiljer utredningsansvaret och förvaringsansvaret. Beslutanderätten överförs från chefsnivå till tjänstemän som konkret arbetar med bevakningsuppgifter och bestämmelserna om beslut förtydligas och förenhetligas också i övrigt.

Det föreslås att lagen om behandling av berusade upphävs som föråldrad och behövliga bestämmelser om detta flyttas till den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Samtidigt preciseras bestämmelserna om ansvaret för att ordna tillnyktringsvård.

I propositionen föreslås det att bestämmelserna om den dagliga verksamheten i förvaringslokalerna uppdateras. I detta sammanhang kompletteras bestämmelserna bland annat i fråga om rökning och användning av medier. Till lagen fogas bestämmelser om elektronisk kommunikation och kontakter. Bestämmelserna om innehav och mottagande av egendom ändras så att de bättre än för närvarande motsvarar kraven på förhållandena i polisens förvaringslokaler.

Bestämmelserna om hälso- och sjukvård för frihetsberövade förenhetligas med de lösningar som man gått inför i den föreslagna strukturreformen av social- och hälsovårdstjänsterna. Bestämmelserna om personlig och teknisk övervakning av förvaringslokaler och frihetsberövade samt om behandlingen av personuppgifter preciseras. Det föreslås att till lagen fogas nya bestämmelser om intensifierad övervakning som vid behov ska användas i början av frihetsberövandet. I propositionen föreslås det också att det föreskrivs särskilt om minimiresurserna i fråga om förvaringslokalens personer vid övervakningen av frihetsberövade.

Befogenheterna för en tjänsteman i bevakningsuppgifter att gripa en person inom förvaringslokalens område och i övrigt under tjänsteutövning ses över. Bestämmelserna om användning av maktmedel i fråga om tjänstemän i bevakningsuppgifter förenhetligas i förhållande till bestämmelserna om polisens användning av maktmedel.

Också bestämmelserna om förfarandet vid sökande av ändring preciseras i sin helhet.

För att säkerställa enhetliga förfaranden föreslås det att det föreskrivs om meddelande av administrativa föreskrifter i centrala ärenden som gäller förvaring.

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023, då också den lagstiftning som gäller ändringar i ansvaret för att ordna social- och hälsovård och som hänför sig till social- och hälsovårdsreformen avses träda i kraft.

4.1 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

Allmänna bestämmelser

I 1 kap. i den nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ingår allmänna bestämmelser. Bestämmelsen om lagens tillämpningsområde preciseras jämfört med nuläget så

att det framgår klart av författningstexten att lagen även tillämpas på frihetsberövade som transporterats av polisen. Även förhållandet mellan lagens tillämpningsområde och annan reglering som gäller frihetsberövande förtydligas. I paragrafen framhävs dessutom förvaltningslagens betydelse vid tillämpningen av den föreslagna lagen.

Definitionerna i kapitlets 2 § preciseras och minskas. Med tjänsteman i bevakningsuppgifter avses väktare och överväktare som är anställda i tjänsteförhållande vid en polisinrättning samt polisman som förordnats till bevakningsuppgifter i en förvaringslokal. Den definition som används i lagen samt bestämmelserna i kapitlets 6 § om behörighet och rätt att överta beslutanderätten preciserar beslutanderätten i anslutning till förvaringsuppgifter och klargör för sin del särskiljandet av utredningsansvaret och förvaringsansvaret för frihetsberövade i verksamheten i förvaringslokalen.

Bestämmelserna om inskränkning av frihetsberövades rättigheter, om behandlingen av frihetsberövade och om de allmänna principerna för utövande av befogenheter uppdateras delvis vad gäller skrivsättet. I kapitlets 7 § föreskrivs om direktören för förvaringslokalen och chefen för förvaringslokalen. Bestämmelserna innebär att en förvaringslokalorganisation med tre steg möjliggörs i förvaringslokalerna, vilket motsvarar den nuvarande praxisen i många förvaringslokaler. I lagen överförs beslutanderätten i många dagliga frågor på chefen för förvaringslokalen, som fungerar som skiftesförman i förvaringslokalen.

I kapitlets 8 § föreskrivs om uppgifter som en tjänsteman i bevakningsuppgifter ska sköta i anslutning förvaringen av personer.

I kapitlets 9—12 § föreskrivs det om anlitan av väktare som är anställda hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen i bevakningsuppgifter i förvaringslokaler på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den gällande lagens bestämmelser. I kapitlets 10 § begränsas möjligheten att anlita väktare som är anställda hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen för bevakningsuppgifter jämfört med den gällande regleringen. En enstaka väktare kan anlitas som hjälp i bevakningsuppgifter endast så att även en person i tjänsteförhållande är närvarande i förvaringslokalen.

Intagning i förvaringslokal

I lagens 2 kap. ingår bestämmelser om viktiga frågor i anslutning till intagning i förvaringslokal samt om underrättelse om frihetsberövande. Bestämmelserna om godkännande av förvaringslokaler preciseras jämfört med nuläget. Bestämmelserna om underrättelse om frihetsberövande preciseras bland annat i fråga om den som gör underrättelse samt underrättelse i strid med den anhållnes eller gripnes vilja. Till 3 § fogas dessutom bestämmelser om en förteckning över tillsynsmyndigheter i förvaringslokalen.

Den nya bestämmelsen i kapitlets 4 § gäller uppskjutande av underrättelse och informerande om den frihetsberövades rättigheter och skyldigheter i anslutning till frihetsberövande på grund av den frihetsberövades tillstånd. I kapitlets 5 § föreskrivs mera exakt än nu om ankomstgranskningens innehåll och granskningsförfarandet. I kapitlets 6 § föreskrivs det om reglering på förordningsnivå och dessutom om meddelande av administrativa föreskrifter för att säkerställa enhetliga förfaranden och rutiner.

Placering i förvaringslokalen, basvård och förflyttning

Lagens 3 kap. innehåller bestämmelser om placering av frihetsberövade som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen. Bestämmelserna om klädsel och klädtvätt preciseras

jämfört med nuläget. I kapitlets 3 § ingår bestämmelser om egenskaperna hos de frihetsberövades förvaringsrum som i någon mån skiljer sig från de gällande bestämmelserna. I bestämmelserna preciseras kraven på ändamålsenliga toaletter och tvättmöjligheter.

I kapitlets 4 § föreskrivs mera exakt än i den gällande lagen om mathållningens innebörd och avvikelser från den normala kosten.

Kapitlets 6 § innehåller nya bestämmelser om rökning.

Kapitlets 7 § innehåller mera exakta bestämmelser än nu om frihetsberövades rätt till litteratur och massmedier så att rättigheterna i fortsättningen gäller även andra frihetsberövade än häktade, om det inte är fråga om kortvarig förvaring.

I de bestämmelser om frihetsberövades vistelse utomhus (5 §), förflyttning av frihetsberövade (8 §) och underrättelse om förflyttning (9 §) samt närvaro vid domstol och andra myndigheter (10 §) som föreslås ingå i kapitlet företas de uppdateringar och preciseringar som anses behövliga.

Kapitlet innehåller också nya bestämmelser om placering av den som gripits i det syfte som nämns i 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen (11 §). Det centrala innehållet i paragrafen motsvarar i stor utsträckning 2—4 § i lagen om behandling av berusade. Paragrafens sista moment innehåller dessutom en bestämmelse om ansvar för ordnande av tillnyktringsvård som är central med tanke på korrekt behandling av lugna berusade personer. Enligt den svarar de välfärdsområden som avses i social- och hälsovårdsreformen (RP 24/2020 rd) för att ordna vård inom sina respektive områden.

I kapitlets 12 § föreskrivs det om beslutanderätt. Paragrafens 2 mom. innehåller en specialbestämmelse om beslutsfattande för att klarlägga förfarandet för sökande av ändring. I paragrafens 6 mom. föreskrivs det om rätt för en tjänsteman i bevakningsuppgifter att besluta om att en person som gripits med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen att få avlägsna sig från förvaringslokalen till följd av att behovet av omhändertagande har upphört.

För att säkerställa enhetliga förfaranden och rutiner föreskrivs i 13 § att Polisstyrelsen meddelar i fortsättningen närmare föreskrifter om förflyttning av en frihetsberövad, om en frihetsberövads mathållning och basvård samt om inkvartering av en frihetsberövad.

De frihetsberövades egendom

I lagens 4 kap. 1 § föreslås bestämmelser om förutsättningarna att begränsa en frihetsberövads innehav av egendom på ett sätt som avviker från den gällande regleringen, så att i bestämmelserna beaktas bättre än nu särdragen hos polisens förvaringslokalmiljö och syftena med de åtgärder som riktas mot personer som berövats sin frihet på olika grunder.

Till bestämmelserna om förvaring och annan behandling av egendom samt egendomsförteckning görs också behövliga tillägg så att för deras del motsvarar regleringen i stor utsträckning häktningsslagen och fängelselagen.

Bestämmelserna om innehav av betalningsmedel i kapitlets 4 § motsvarar den gällande regleringen.

I kapitlets 5 § förenas bestämmelserna om användning av pengar och andra betalningsmedel samt om mottagning och granskning av varor. I bestämmelserna företas preciseringar som motsvarar de praktiska möjligheter att ordna inköpsmöjligheter i förvaringslokalerna.

Bestämmelserna om återlämnande av egendom i kapitlets 6 § utökas med en bestämmelse som motsvarar häktningens och fängselagens reglering och som säger att om en frihetsberövad befinner sin utanför förvaringslokalen när frihetsberövandet upphör, kan den frihetsberövade med sitt samtycke transporteras till förvaringslokalen för att hämta sin egendom.

Kapitlets 7 § innehåller specialbestämmelser om beslutsfattande för att klarlägga förfarandet vid sökande av ändring.

Kapitlets 8 § innehåller förutom ett bemyndigande att utfärda förordning även en bestämmelse om rätt för Polisstyrelsen att meddela föreskrifter i syfte att förenhetliga förfarandena.

Hälso- och sjukvård

I lagens 5 kap. föreskrivs det om frihetsberövades rätt till hälso- och sjukvård på ett sätt som delvis avviker från nuläget. I bestämmelserna företas de preciseringar som uppdateringen förutsätter. I bestämmelserna om hälso- och sjukvård företas de ändringar som reformen av social- och hälsovårdstjänsterna förutsätter och som behövs för att klarlägga finansieringen av kostnaderna. Polisnärheten samarbetar med välfärdsområdet kring hälso- och sjukvårdsarrangemangen.

Lagens bestämmelser uppdateras så att av den läkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal som nämns i dem förutsätts inte längre att de arbetar i tjänsteförhållande.

Brevväxling, telefonsamtal och elektronisk kommunikation

I bestämmelserna om frihetsberövades rätt till korrespondens i 6 kap. företas preciseringar som motsvarar häktningens och fängselagens och kapitlet utökas med bestämmelser om under rättelse om läsning av brev, andra postförsändelser och meddelanden. Bestämmelserna om rätt att använda telefon preciseras och bestämmelserna om avlyssning av telefonsamtal utökas med en bestämmelse om inspelning av telefonsamtal som motsvarar häktningens och fängselagens.

Kapitlet utökas med bestämmelser med stöd av vilka en frihetsberövad kan ges möjlighet att under övervakning använda e-post och internet för att sköta nödvändiga ärenden om frihetsberövandet drar ut på tiden.

Besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen

Bestämmelserna om besök i 7 kap. 1 och 2 § ändras så att bestämmelserna om övervakning av besök i stor utsträckning motsvarar häktningens och fängselagens reglering. På samma sätt som i häktningens och fängselagens föreslås i kapitlets 3 § en separat bestämmelse om besök av ombud. Bestämmelserna om återkallande, avbrytande och förvägran av besök preciseras jämfört med nuläget. I fortsättningen föreskrivs det i 4 kap. 5 § om begränsad mottagning av varor som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen.

I 7 kap. 5 § föreslås en ny bestämmelse om möjlighet att ge en frihetsberövad tillfälle att stå i kontakt med närstående eller sitt ombud via videolänk. Bestämmelserna om besöksförbud i 6 § ändras så att förutsättningarna för att meddela besöksförbud och besöksförbudets längd

motsvarar häktningens och fängselagens reglering. Bestämmelserna om permission av synnerligen viktigt skäl och permission under ledsagning i 9 § motsvarar häktningens reglering.

Övervakningen och ordningen i förvaringslokaler samt granskning av förvaringslokaler och frihetsberövade

Lagens 8 kap. 1 § innehåller nya mera exakta bestämmelser om övervakningen i förvaringslokalerna samt en bestämmelse om minimiantalet övervakningspersonal, som förutsätter att ensambevakningen upphör.

Kapitlets 2 § innehåller nya bestämmelser om behandling av personuppgifter i samband med övervakningen i förvaringslokalerna.

Kapitlets 3 § innehåller bestämmelser om förvaringslokalens ordningsstadga samt om särskiljande av utredningsansvaret och förvaringsansvaret. I paragrafen föreskrivs om ordningsstadgan, som ska innehålla närmare bestämmelser om enskilda omständigheter som hänför sig till upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen och ordnandet av sysselsättningen. Ordningsstadgan ska i fortsättningen innehålla bestämmelser om bland annat hur möjlighet att röka ska ordnas.

I paragrafen föreskrivs det också att det ska finnas sådana separata bestämmelser för personalen om förfarandet och användningen av lokalerna som behövs för att säkerställa att ansvaret för förundersökningen hålls separat från ansvaret för att förvara frihetsberövade. Det ska också finnas bestämmelser om lokaler som används för förundersökningsåtgärder och andra utredningar. Enligt kapitlets 13 § styr Polisstyrelsen utarbetandet av ordningsstadgor.

Kapitlets 5 och 6 § innehåller mera exakta bestämmelser än nu om teknisk övervakning i förvaringslokalerna, upptagningar, användningsändamål samt radering av upptagningar.

Innehållet i bestämmelserna om granskning av celler och egendom, säkerhetskontroll av frihetsberövade, kroppsvisitation och specialgranskning motsvarar de gällande bestämmelserna. Lagen ska inte längre innehålla några bestämmelser om kontroll av drogpåverkan.

I slutet av kapitlet föreskrivs förutom om reglering på förordningsnivå också om meddelande av administrativa föreskrifter för att säkerställa enhetliga förfaranden och rutiner.

Granskning av andra personer

I 9 kap. föreskrivs det om granskning av besökare och andra personer på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen. Det föreslås att kapitlets 6 § utökas med en befogenhetsbestämmelse om gripande. För direktören för förvaringslokalen och en tjänsteman i bevakningsuppgifter föreslås rätt att gripa som hänför sig till förvaringslokalens och polisstationens utrymmen och område. Innehållet i rätten motsvarar de befogenheter att gripa som föreskrivs för tjänstemän i 12 kap. 6 § i häktningenslagen.

För tjänstemän i bevakningsuppgifter föreslås dessutom rätt att gripa på grund av efterlysning även i samband med en transport i anslutning till bevakningsuppgiften. Regleringen motsvarar till denna del i stor utsträckning 2 kap. 3 § i polislagen. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

Säkerhetsåtgärder och användning av maktmedel

I 10 kap. föreskrivs det om säkerhetsåtgärder och användning av maktmedel.

Säkerhetsåtgärder är användning av fängsel, intensifierad övervakning, observation samt observation i isolering. För tydligheten skall nämnas inte längre begränsning av kontakterna som en säkerhetsåtgärd enligt den föreslagna lagen, utan det hänvisas till tvångsmedelslagen. Det är fråga om säkerhetsåtgärder som omfattas av beslutsfattandet enligt utredningsansvaret. Ordalydelsen i 2 § om användning av fängsel preciseras så att fängslens begränsas jämfört med ordalydelsen i den nuvarande bestämmelsen. Enligt kapitlets 11 § föreskrivs det genom förordning av statsrådet om bland annat fängslens.

Kapitlets 3 § innehåller nya bestämmelser om intensifierad övervakning, vilkas syfte är att säkerställa tillräcklig övervakningsintensitet i det inledande skedet av frihetsberövandet, då förändringar i den frihetsberövades tillstånd och uppträdande ofta är svåra att förutsäga.

Bestämmelserna om observation ändras så att en frihetsberövad kan placeras under kortvarig observation också när det är nödvändigt för att hindra den frihetsberövade från att orsaka betydande störning. Behovet hänför sig till att inte heller den föreslagna lagen innehåller några särskilda disciplinära bestämmelser. Bestämmelserna om observation i isolering preciseras och kompletteras bland annat i fråga om användning av observationsklädsel, och de maximala tiderna för observation i isolering beräknas så att de motsvarar fängselagens och häktningens reglering.

I kapitlets 6 § föreskrivs det om rätt för tjänstemän i bevakningsuppgifter att använda maktmedel. Till förteckningen över användningsändamål i den allmänna bestämmelsen om användning av maktmedel fogas gripande. Regleringen utökas också med bestämmelser som motsvarar 2 kap. 17 § 2 mom. i polislagen om tjänsteansvar för en tjänsteman i bevakningsuppgifter vid nödvärn enligt 4 kap. 4 § i strafflagen under tjänsteutövning.

Nya bestämmelser i kapitlet gäller beredskap för och varning om användning av maktmedel samt användning av skjutvapen. Innehållsmässigt motsvarar de vad som föreskrivs om polismän i 2 kap. i polislagen. Även bestämmelserna om bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser i kapitlets 11 § motsvarar regleringen i polislagen.

Transport av frihetsberövade

I 11 kap. föreskrivs det om frågor som gäller transport av frihetsberövade. I bestämmelserna om transportmedel och tiden för transport görs sådana preciseringar som anses behövliga. Med transport avses såväl den egentliga transporten som tillfällig förvaring och inkvartering under transporter som polisen ansvarar för.

Enligt kapitlets 4 § får de frihetsberövades rätt till vistelse utomhus, innehav och användning av egendom samt rätt till besök och användning av telefon begränsas under transporten oavsett grunden för frihetsberövandet, om det är särskilt svårt att tillgodose dessa rättigheter under transporten. Detta betyder också att polispatrullen eller förvaringslokalorganisationen alltid har rätt att i sista hand besluta om tillgodoseendet av dessa rättigheter under transporten. Paragrafen utökas också med bestämmelser om mottagning av pengar, ämnen och föremål under transporten som motsvarar häktningens reglering.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

Kapitlet innehåller bestämmelser om anmälningar om frihetsberövades hälsotillstånd och död och om att en frihetsberövad frigetts och avlägsnat sig från förvaringslokalen samt om lämnande av uppgifter till den enhet som utför sinnesundersökning, vilka har samma innehåll som i den gällande lagen. Till kapitlet flyttas också bestämmelserna om anmälan om och förfarande vid person- och egendomsskada, vilka behåller ungefär samma innehåll som för närvarande.

Ändringssökande

Bestämmelserna om frihetsberövades ändringssökande uppdateras så de i stor utsträckning motsvarar häktningens och fängselagens bestämmelser om ändringssökande. Lagens olika kapitel innehåller dessutom specialbestämmelser som gäller förfarandet vid meddelande av viktiga överklagbara beslut. Strävan med dem är att klarlägga förfarandet som gäller omprövningsbegäran samt beslut så att rättsskyddet kan tillgodoses även i praktiken.

4.2 Lagen om behandling av berusade samt ansvaret för att ordna tillnyktringsvård

Genom lagen upphävs den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Genom lagen upphävs dessutom den gällande lagen om behandling av berusade. I den föreslagna lagen gäller 3 kap. 11 § behandling av berusade, där det föreskrivs om placering av den som gripits på grund av berusning med stöd av 2 kap. 2 § i polislagen. Regleringens centrala innehåll motsvarar i stor utsträckning 2—4 § i den gällande lagen om behandling av berusade. I 3 kap. 11 § i den nya lagen föreskrivs dessutom för tydlighetens skull separat om välfärdsområdenas ansvar för att ordna tillnyktringsvård inom sina respektive områden. Strävan härmed är att minska förvaringen av så kallade lugna berusade personer i polisens förvaringslokaler.

Enligt 8 kap. 1 § ska vid övervakningen av frihetsberövade och förvaringslokaler beaktas bland annat den frihetsberövades grad av berusning och iakttagande av den frihetsberövades hälsotillstånd. I 10 kap. 3 § föreskrivs om intensifierad övervakning bland annat på grund av berusning vid förvaringen av en person som gripits med stöd av 2 kap. 2 § i polislagen. I 5 kap. föreskrivs om anordnande av hälso- och sjukvård för frihetsberövade i polisens förvaringslokaler.

4.3 Tvångsmedelslagen

I 2 kap. 1 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om polismans rätt att gripa. Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att tjänstemän i bevakningsuppgifter som avses i den föreslagna nya lagen ska ha motsvarande rätt som polismän att i tjänsteuppdrag gripa den som är misstänkt för brott och som enligt beslut ska anhållas eller häktas. En tjänsteman i bevakningsuppgifter får dessutom under tiden för huvudförhandling eller beslutsprövning i domstol gripa en svarande vars häktning begärts i samband med dom, om det behövs för att förhindra att svaranden avlägsnar sig.

I propositionen föreslås det inte att befogenheterna för tjänstemän i bevakningsuppgifter ska utvidgas till exempel i anslutning till utredning av identiteten.

4.4 Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet

Det föreslås att 6 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet utökas med en ny 5 punkt, enligt vilken polisen får behandla sådana uppgifter enligt 8 kap. 2 § i den nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen som behandlas i samband med övervakningen i förvaringslokalerna. I 8 kap. 1 § i den sistnämnda lagen föreslås bestämmelser om

heltäckande registrering av övervakningen av frihetsberövade och förvaringslokaler på det sätt som internationella rekommendationer förutsätter. Regleringen motsvarar den praxis som för närvarande tillämpas i många förvaringslokaler. Kapitlets 2 § innehåller en uttömmande förteckning över de kategorier av personuppgifter som ska behandlas vid övervakningen av förvaringslokalerna. Saken förutsätter också att 6 §, som gäller innehållet i personuppgifter som behandlas i polisens uppgifter, i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet kompletteras.

5 De huvudsakliga konsekvenserna

5.1 Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen har på det sätt som är typiskt för en totalrevidering både ekonomiska konsekvenser av engångsnatur och permanenta ekonomiska konsekvenser.

Förändrade förfaranden och övervakningen av frihetsberövade

Strävan med de ändringar som företas i hela den föreslagna lagen är i synnerhet att klarlägga bestämmelserna om beslutanderätt i anslutning till förvaringen och samtidigt betona att förfarandet för förvaring av frihetsberövade ska särskiljas från utredningsförfarandet. Målet framgår särskilt av 1 kap. 6 §, som gäller fastställande av behörigheten, samt 8 kap. 3 §, som gäller ordningsstadgan för en förvaringslokal samt åtskiljande av undersökningar. Såväl internationella avtal som nationella författningar förutsätter att utredningsansvaret och ansvaret för förvaringen av frihetsberövande administrativt måste skiljas åt tydligare än nu. De ändringsåtgärder som gäller förfarandena i anslutning till denna helhet orsakar varierande kostnader för de olika polisinsrättningarna. Konsekvenserna är beroende av de nuvarande rutinerna för verksamheten i förvaringslokalerna, som i någon mån skiljer sig åt mellan olika förvaringslokaler.

I många polisinsrättningar medför arrangemangen i anslutning till bland annat besök, egendom som får innehas i förvaringslokalen, kontakter utanför förvaringslokalen och annan skötsel av frihetsberövades ärenden ökat personalbehov i förvaringslokalerna, därför att den personal som utför utredningar i anslutning till frihetsberövandet har åtminstone delvis ansvarat för arrangemangen i anslutning till dessa frågor. Enligt polisinsrättningarnas bedömningar orsakar detta ett behov av sammanlagt cirka 13 ytterligare årsverken för verksamheten i förvaringslokalerna.

Förslaget till 8 kap. 1 § 3 mom. förutsätter att den så kallade ensambevakningen upphör i förvaringslokalerna så att åtminstone två personer arbetar i bevakningsuppgifter. Slopandet av ensambevakningen är också nära förknippat med personalkonsekvenserna av det förenhetligande av övervakningsförfarandena i förvaringsutrymmena som den föreslagna lagen förutsätter.

Slopandet av ensambevakningen orsakar som helhet en ökning av resursbehovet med cirka 97 årsverken i förvaringslokalerna inom ramen för det nuvarande nätverket av förvaringslokaler. Enligt polisinsrättningarnas utredning genomfördes 2019 sammanlagt 159 081 timmar ensambevakning i polisinsrättningarna, specificerad enligt förvaringslokal. Detta innebär cirka 97 årsverken. Man måste beakta att till exempel en utglesning av nätverket av förvaringslokaler förutsätter bland annat att transportresurserna utökas, så även detta alternativ har ekonomiska konsekvenser. Dessutom bör det påpekas att till exempel kommittén mot tortyr CPT har betraktat det som problematiskt att frihetsberövade personer ibland måste flyttas långa sträckor till en annan insrättning på grund av otillräcklig övervakningspersonal (CPT/Inf (2020) 30).

SlopanDET av ensambevakningen möjliggör också förändrade förfaranden enligt separationsprincipen. Ensambevakning har inte förekommit i Helsingfors polisinsrättnings förvaringslokaler, men separationsprincipen bedöms förutsätta att förvaringslokalernas resurser utökas med tre årsverken. De förändrade förfarandena bedöms således som helhet förutsätta att polisens omkostnader för verksamheten i förvaringslokalerna utökas med en arbetsinsats på cirka 100 årsverken. Enligt uppgifter från Polisstyrelsen är priset på ett årsverke, dvs. den totala kostnaden för ett årsverke, för förvaringslokalpersonalens del cirka 62 300 euro 2021, så resursökningen skulle innebära permanenta årliga kostnader på cirka 6 230 000 euro.

På grund av de författningsändringar som hänför sig till förvaringen av häktade och praktiska åtgärder kan man anta att antalet frihetsberövade i polisens förvaringslokaler och i synnerhet förvaringstiden kommer att minska något inom den närmaste framtiden. Detsamma gäller en situation där tillnyktringsvårdens servicenätverk blir mer heltäckande än nu. Det bör emellertid påpekas att enligt laglighetsövervakarnas åsikt förutsätter redan den gällande lagstiftningen att förvaringsansvaret och förundersökningsansvaret särskiljs procedurmässigt tydligare från varandra än vad som är praxis i dag (se t.ex. biträdande justitieombudsmannens avgöranden Dnr 1351/2/10, 18.10.2011 och Dnr 1154/2/16, 25.9.2017) och att övervakningspersonalen utökas (t.ex. justitieombudsmannens avgörande EOAK 4103/2016, 31.7.2019, s. 13).

Hälso- och sjukvård

Kostnaderna för hälso- och sjukvård som konstaterats vara nödvändig och tillhandahållits under frihetsberövandet ska enligt 5 kap. 4 § i fortsättningen helt och hållet täckas med statlig finansiering enligt den lag om välfärdsområdenas finansiering som föreslås i propositionen som gäller strukturreformen av social- och hälsovårdstjänster (RP 241/2020 rd).

Bland annat internationella rekommendationer förutsätter att frihetsberövade får behövlig hälso- och sjukvård avgiftsfritt. Enligt 5 kap. 5 § i den gällande lagen svarar staten för kostnaderna i fråga om de serviceavgifter som tas ut av patienten inom hälso- och sjukvården och till övriga delar den frihetsberövades hemkommun eller den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt till vilken den frihetsberövades hemkommun hör. Staten betalar hälso- och sjukvården för frihetsberövade som inte har hemvist i Finland. I motiveringen till den gällande regleringen har det uppskattats att de årliga kostnaderna för hälsovårdstjänster för häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen för hela landets del är under 150 000 euro, och eftersom förändringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna är så liten har den inte ansetts ge anledning till en ändring av statsandelarna (RP 90/2005 rd, s. 56).

Enligt utredningar har det funnits betydande skillnader i hur kostnadstäckningen har genomförts i praktiken, och kostnader för vård och läkemedel har också betalats av polisinsrättningarnas anslag. Dessutom kan det finnas stor variation i de årliga läkemedelskostnaderna. Av dessa orsaker, och eftersom de aktörer som svarar för kostnaderna och även kommunsektorns registreringspraxis varierar, har det inte gått att exakt utreda de totala kostnaderna för frihetsberövades hälso- och sjukvård. Av utredningarna framgår också att enbart polisinsrättningarnas andel av de egentliga hälso- och sjukvårdskostnaderna har åren 2015—2019 varit cirka 100 000—150 000 euro.

De totala hälso- och sjukvårdskostnaderna för frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen uppgår enligt Polisstyrelsens uppskattning, som baserar sig på polisinsrättningarnas kalkyler och kostnadsberäkningar, till i genomsnitt 500 000 euro per år, men kan variera avsevärt. De ändringar som gäller förvaringen av häktade kommer i fortsättningen att påverka även de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna. Det bör dock påpekas att i enlighet med vad som konstaterats

ovan har laglighetsövervakarnas åsikt varit att hälso- och sjukvårdsresurserna i polisens förvaringslokaler har konstant varit underdimensionerade.

I 3 kap. 6 § föreslås dessutom på det sätt som grundlagsutskottet förutsatt (se GrUU 40/2020 rd) en separat bestämmelse om att frihetsberövade har rätt till vård för symtom på tobaksabstinens till följd av att möjligheterna till rökning begränsas som en del av hälso- och sjukvården. Härmed avses i första hand nikotinersättningsprodukter som frihetsberövade kan använda som stöd när rökningen minskar. Enligt statistikuppgifter från Polisstyrelsen står den andel frihetsberövade som omfattas av de föreslagna bestämmelserna om rökning för en förvaringstid på något under 50 000 inkvarteringsdygn i polisens förvaringslokaler varje år. För sådana som berövats sin frihet med stöd av polislagen föreslås ingen möjlighet till tobaksrökning eller nikotinersättningsbehandling. Över 80 procent av brottsföljds klienterna röker (RP 165/2020 rd, s. 3). Andelen rökande klienter är stor även i polisens förvaringslokaler. Den föreslagna lagstiftningen innehåller endast minimiantalet rökningstillfällen som ska ordnas per dygn. Behovet av nikotinersättningsprodukter påverkas således till exempel av hur ofta möjlighet till rökning kan ordnas i förvaringslokalen. Man kan uppskatta att som helhet ger nikotinersättningsprodukter upphov till en kostnad på minst 25 000 euro som ingår i kostnaderna för frihetsberövades hälso- och sjukvård.

Tillnyktringsvård

Enligt 3 kap. 11 § 4 mom. i den föreslagna lagen ansvarar välfärdsområdena för att ordna tillnyktringsvård inom sina respektive områden. Den föreslagna bestämmelsen kan framför allt betraktas som informativ och av denna orsak har regleringen i princip inga självständiga ekonomiska konsekvenser. Kostnaderna för att ordna tillnyktringsvård täcks med statlig finansiering som avses i den föreslagna lagen om välfärdsområdenas finansiering (RP 241/2020 rd). I den proposition som gäller strukturreformen av social- och hälsovårdstjänster föreslås att det bildas 21 välfärdsområden, till vilka överförs social- och hälsovårdens och räddningsväsendets uppgifter, som för närvarande ankommer på kommunernas ansvar.

Ansvaret för att ordna social- och hälsovård fördelas på det sätt som anges i lagen och anordnandeavtalet mellan välfärdsområdena, Helsingfors stad samt HNS-samkommunen. Tillnyktringsvården ingår i dessa uppgifter som en del av den missbrukarvård och det missbrukararbete som avses i lagen om missbrukarvård, hälso- och sjukvårdslagen samt socialvårdslagen, och som har beaktats i propositionen om social- och hälsovårdsreformen (se t.ex. RP 241/2020 rd, s. 62—63) och således också i finansieringen av social- och hälsovården.

Flera av de välfärdsområden som avses i social- och hälsovårdsreformen har redan nu en fungerande tillnyktringsstation eller så har servicen ordnats på något annat sätt. I den bestämmelse i syfte att förtydliga lagstiftningen som föreslås i denna proposition anges det inte heller ett visst sätt som tillnyktringsvården ska ordnas på, så inte heller med avseende på den kan man se att preciseringen skulle ha självständiga ekonomiska konsekvenser. På det sätt som konstateras ovan i propositionen har det emellertid funnits regionala skillnader i ordnandet av tillnyktringsvården, så vid behov bör det utredas huruvida enhetligt och ändamålsenligt ordnad tillnyktringsvård förutsätter tilläggsanslag till välfärdsområdenas finansiering. För att uttrycka den ungefärliga storleksklassen på kostnaderna kan som exempel nämnas att inrikesministeriets arbetsgrupp som funderat på kostnadseffekterna av en eventuell reform av bestämmelserna om omhändertagande av berusade utredde att enligt prisnivån 2004 var de årliga kostnaderna för en tillnyktringsstation som inrättas i anslutning till polisens förvaringslokal 228 000 euro (Inrikesministeriets publikationer 5/2011, s. 13).

Andra konsekvenser för den offentliga ekonomin

Preciseringen av bestämmelserna om frihetsberövades rätt till litteratur och att följa med massmedier och utvidgningen av tillämpningsområdet orsakar merkostnader bland annat i form av anskaffning av utrustning. Detsamma gäller bestämmelserna om teknisk övervakning, kontakt via videolänk samt användning och övervakning av e-post och internet. När det gäller litteratur och tidningar förutsätts inte förvaringslokalen erbjuda några omfattande bibliotekstjänster, de årliga kostnaderna för detta blir små. Engångskostnaderna i anslutning till dessa saker för att nå den nivå som bestämmelserna förutsätter har inom Polisförvaltningen uppskattats till cirka 120 000 euro för litteratur och massmedier. Kostnaderna för anskaffning av utrustning som gör det möjligt att använda e-post och internet har uppskattats till cirka 110 000 euro. De årliga driftkostnaderna blir lägre än så. I fortsättningen ska kostnaderna för frihetsberövades hälso- och sjukvård inte finansieras av polisens omkostnader, så finansieringen kan användas för den verksamhet som nämns i detta kapitel.

Enligt förslaget till 7 kap. 1 § ska det finnas lämpliga rum för besök i förvaringslokalen. Det kostar cirka 30 000—40 000 euro att bygga ett sådant rum i förvaringslokalen. Emellertid förutsätter redan den gällande lagen att det finns sådana rum i förvaringslokalen. Det uppstår en del merkostnader om besöksrummet utrustas med konstruktionsmässiga hinder för att upprätthålla ordningen och säkerheten i besöksrummet samt för att förhindra att förbjudna ämnen och föremål når förvaringslokalen. Enligt bestämmelserna är det inte nödvändigt att använda sådana hinder, och besöken kan också övervakas på något annat sätt. De föreslagna bestämmelserna förutsätter inte separata rum i förvaringslokalen för att ordna oövervakade besök.

Att ordna rökning på det sätt som tobakslagen förutsätter medför kostnader, om man skaffar så kallade rökkabiner eller andra utrymmeslösningar som möjliggör rökning. En tobakskabin har tidigare uppskattats kosta 1700—5 200 euro ökad med mervärdesskatten (RP 45/2014 rd, s. 31). Enligt Polisstyrelsens utredningar har det kostat cirka 4 000 euro i året att skaffa ett enskilda utrymme som lämpar sig för rökning till polisens förvaringslokaler jämte underhåll. Det medför också merarbete att släppa ut de frihetsberövade ur cellerna till rökplatsen oberoende av om rökningen sker inom- eller utomhus. När det gäller mängden merarbete bör det påpekas att möjlighet att röka måste enligt förslaget till bestämmelse ordnas minst en gång om dagen och även möjlighet till vistelse utomhus måste ordnas dagligen. Å andra sidan har förvaringslokalerna även för närvarande olika praxis för att ordna möjlighet till rökning. Eftersom rökning i vilket fall som helst måste ordnas på det sätt som tobakslagen förutsätter, kan kostnader i anslutning till rökning anses uppstå oberoende av den föreslagna lagen.

Preciseringen av förvaltningsrättsligt ändringssökande har inga betydande kostnadseffekter för polisen eller andra myndigheter. Redan den gällande regleringen möjliggör begäran om omprövning och besvär i fråga om beslut som gäller till exempel innehav av egendom eller användning av pengar och andra betalningsmedel. När förfarandet med omprövningsbegäran klargörs bedöms det dock öka antalet begäranden om omprövning och besvär i någon mån. Förändringen är inte så stor att den skulle förutsätta att myndigheternas resurser ökas separat.

Anskaffningen av observationsklädsel som ska användas vid observation i isolering orsakar inga betydande kostnader. Enligt uppskattningar kostar det under 10 000 euro att utrusta alla förvaringslokaler med tillräckligt med observationsklädsel.

En del av de föreslagna ändringarna förutsätter programändringar i informationssystemen. De ändringar som krävs är ändå inte omfattande och de kan genomföras med finansiering som för närvarande reserverats för underhåll av informationssystemen.

Den föreslagna lagens bemyndiganden förutsätter att Polisstyrelsen meddelar ett stort antal administrativa föreskrifter. Dessutom förutsätter lagen att polisinsättningarna företar omfattande uppdateringar av arbetsordningarna och förvaringslokalernas ordningsstadgor. Detta genomförs inom ramen för polisens befintliga resurser. Reformen förutsätter att i synnerhet tjänstemän som arbetar i polisens förvaringslokaler utbildas. Utbildningen genomförs som en del av den normala personalutbildningen.

På grund av förslaget föreslås ett tillägg på sammanlagt 6 230 000 euro till de årliga anslagen för omkostnader för polisverksamheten. Detta består av kostnaderna för polisens personalökningar.

Dessutom orsakar ändringarna engångskostnader på 150 000 euro för polisverksamheten, när man beaktar att kostnadsansvaret för ordnande av hälso- och sjukvård flyttas från polisen.

De årliga kostnaderna för att ordna hälso- och sjukvård för frihetsberövande på ovan konstaterat sätt, inklusive vård för abstinenssymtom, enligt uppskattning cirka 525 000 euro. Kostnaderna för hälso- och sjukvård ska inte längre till någon del finansieras från polisens omkostnadsmoment, utan hälso- och sjukvård för frihetsberövade ska i sin helhet bekostas med statlig finansiering som avses i den föreslagna lagen om välfärdsområdenas finansiering. Ändringen kan även antas ha effekter som i någon mån minskar det administrativa arbetet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Övriga ekonomiska konsekvenser

I fortsättningen ska en privat väktare som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen kunna anlitas som hjälp i bevakningsuppgifter endast så att en tjänsteman i bevakningsuppgifter är närvarande i förvaringslokalen. Saken har inga betydande ekonomiska verkningar. Privata väktare har överhuvudtaget anlits i mycket liten utsträckning efter att den lag som möjliggjorde det trädde i kraft.

5.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Konsekvenser för organisation och personal

Den föreslagna nya lagens bestämmelser förbättrar tjänstemännens rättsskydd och arbetarskydd. Särskilt bestämmelsen som förutsätter att ensambevakningen upphör ökar arbetarskyddet avsevärt till exempel i situationer som hänför sig till de frihetsberövades våldsamma uppträdande, självskadeförsök, sjukdomsattacker eller eventuella olyckor. På det sätt som konstaterats ovan i samband med de ekonomiska konsekvenserna förutsätter förslaget permanenta personalökningar inom förvaringslokalverksamheten.

Den föreslagna lagens bestämmelser klarlägger beslutanderätten i anslutning till förvaringsansvaret bland annat så att behörigheten att fatta beslut i frågor som gäller den dagliga verksamheten överförs från ledningen för förvaringslokalen till tjänstemannakåren i bevakningsuppgifter, vilket gör beslutsfattandet mer konsekvent och smidigt. Bestämmelserna om rätt för skiftesförmannen och direktören för förvaringslokalen att i enskilda fall överta avgörandet av ett ärende i 1 kap. har motsvarande effekt, och de kan också antas förbättra rättsskyddet och minska behovet av omprövningsbegäran.

Konsekvenser för uppgifter och arbetsmetoder

De föreslagna bestämmelserna förutsätter att förundersökningsåtgärder och utredningsansvaret särskiljs från beslut och funktioner som hänför sig till förvaringsansvaret, såväl procedurmässigt som i fråga om lokallösningarna. Detta bör beaktas också när transporter planeras. Strävan med ändringarna är bland annat att säkerställa att förvaringslokalpersonalen alltid känner till vilka personer som finns i förvaringslokalen och varför de rör sig i förvaringslokalen, att förfarandena i anslutning till ankomst till förvaringslokalen och hämtning av frihetsberövade är systematiskt genomförda och att eventuella rum i förvaringslokalen som används särskilt för förundersökning är ändamålsenliga och att de planerats för sitt uttryckliga ändamål även med tanke på arbetarskyddet.

I propositionen tydliggörs bestämmelserna om ändringssökande. Detta förbättrar i synnerhet de frihetsberövades men också tjänstemännens rättsskydd. De nya bestämmelserna klarlägger jämfört med nuläget vilka beslut som åtminstone kan bli föremål för omprövning och i vilka situationer beslutet i ärendet ska meddelas skriftligt. Bestämmelserna bedöms inte öka tjänstemännens arbetsbörda i någon betydande mån. Resursökningarna i samband med att ensambevakningen upphör kan för sin del anses garantera tjänstemännen möjligheter att sköta de uppgifter som anvisats myndigheten både i enlighet med separationsprincipen och i enlighet med de preciserade förfarandena i anslutning till ändringssökande, och myndighetsförfarandets lagenlighet måste även i övrigt säkerställas vad gäller resurserna.

När bestämmelserna tydliggörs och i synnerhet befogenheterna för tjänstemän i bevakningsuppgifter uppdateras är strävan också att resurserna ska användas på ett effektivare sätt i förvaringslokalen och i tjänsteuppdrag i anslutning till transporter av frihetsberövade. En sådan inverkan har till exempel de bestämmelseändringar som ger tjänstemän i bevakningsuppdrag befogenhet att gripa i den föreslagna nya lagen och tvångsmedelslagen.

Reformen förutsätter också att särskilt tjänstemän som arbetar i polisens förvaringslokaler utbildas. Utbildningen genomförs som en del av den normala personalutbildningen.

5.3 Miljökonsekvenser

Bestämmelserna förutsätter tydligare än nu att möjlighet till rökning ordnas i polisens förvaringslokaler på det sätt som tobakslagen förutsätter, vilket innebär att det säkerställs att de olägenheter som tobaksrök orsakar för hälsan hos andra som vistas i förvaringslokalen minskar.

Bestämmelserna förutsätter att Polisstyrelsen tillämpar enhetliga kriterier för godkännande av förvaringslokaler i hela landet, vilket innebär att förvaringslokalernas egenskaper och utrustning förenhetligas. Detta förbättrar förhållandena i de frihetsberövades förvaringsrum och tjänstemännens arbetsmiljö.

5.4 Andra samhälleliga konsekvenser

5.4.1 Konsekvenser för medborgarnas ställning

Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna

Propositionens mest centrala konsekvenser hänför sig till de rättigheter som tryggas i 7 § i grundlagen och i artiklarna 2 och 5 i Europakonventionen samt till de rättigheter som tryggas i 21 § i grundlagen. Åtgärderna enligt propositionen förbättrar frihetsberövades personliga säkerhet under frihetsberövandet. Dessutom främjar propositionen rättsskyddet.

Det är klart att effektivare övervakning förbättrar förvaringssäkerheten och således stödjer tillgodoseendet av rättigheterna enligt 7 § i grundlagen och artiklarna 2 och 5 i Europakonventionen för frihetsberövade och andra personer. I propositionen har särskilt bestämmelserna om slopande av ensambevakning, bestämmelserna om effektivare övervakning i början av frihetsberövandet samt bestämmelserna om förenhetligande och registrering av övervakningsförfarandet sådana verkningar.

Slopandet av ensambevakningen förbättrar avsevärt förvaringssäkerheten för frihetsberövande därför att ensambevakning medför både kvantitativa och kvalitativa risker vid personlig övervakning. När minst två personer arbetar i förvaringslokalen finns det bättre möjligheter att utföra personlig övervakning tillräckligt ofta och att genomföra övervakningsförfarandet på ett ändamålsenligt sätt med tanke på behovet av övervakning av de personer som är placerade i förvaringslokalen.

Det är omöjligt att exakt uppskatta hur många dödsfall i häkten som skulle kunna undvikas, och det skulle finnas mer heltäckande tillgång till tillnyktringsvård i landet. Det är emellertid klart att tillträde till tillnyktringsvård tryggar liv och hälsa för personer som tagits i förvar på grund av berusning bättre än vanlig förvaring i polisens lokaler, där personalens kunnande, trots utbildning och anvisningar, inte kan vara på samma nivå som hos yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. I de föreslagna tvingande bestämmelserna om ordnande av tillnyktringsvård i 3 kap. 11 § i den nya lagen är det inte bara fråga om att minska antalet dödsfall i häkten utan också om att förbättra vården av personer med missbruksproblem (se EOAK 4103/2016, 31.7.2019). Till exempel i Norge minskade dödsfallen i häkten enligt en undersökning avsevärt (cirka 75 %) och dödsfallen på grund av alkoholförgiftning upphörde nästan helt och hållet under 2000-talet, när personer som led av alkoholförgiftning inte längre förvarades i polisens lokaler, utan skickades till en tillnyktringsstation eller ett sjukhus, om det var möjligt.³ Man kan i vilket fall som helst anta att när det blir möjligt att ordna tillnyktringsvård med större täckning i välfärdsområdena kan man varje år undvika att flera tusentals personer placeras i polisens förvaringslokaler, och dessa personer kan placeras på vårdplatser som möjliggör lämplig vård och uppföljning.

Rättsskyddet och god förvaltning stärks av de föreslagna tydliga bestämmelserna och de föreskrifter som bestämmelserna förutsätter i syfte att stärka separat utredningsansvar och förvaringsansvar för frihetsberövande i praktiken. Den beslutanderätt som hänför sig till förvaringen har genom hela propositionen tydligare än nu åtskilts från utredningen i anslutning till grunden för frihetsberövandet i syfte att betona att förvaringsförhållandena och behandlingen av den frihetsberövade förhåller sig till utredningen. Bestämmelserna förutsätter också föreskrifter i polisrättingens arbetsordning eller på annat motsvarande sätt om hur förvaringsansvaret och utredningsansvaret särskiljs i praktiken i den lokala förvaringslokalmiljön. Ändringarna tryggar en opartisk förvaltningsverksamhet, god förvaltning samt oskuldspresumtionen och även annars i sista hand en rättvis rättegång enligt 21 § i grundlagen och artikel 6 i Europakonventionen.

Rättsskyddet främjas också av specialbestämmelserna om ändringssökande och skriftliga beslut, som skiljer sig från förvaltningslagen och som klargör förfarandet i anslutning till ändringssökande. Den preciserade förteckningen över överklagbara beslut stärker också

---

³ Aasebø, Willy & Orskaug, Gunnar & Erikssen, Jan 2015: Can deaths in police cells be prevented? Experience from Norway and death rates in other countries. *Journal of Forensic and Legal Medicine* 2016:1, s. 61—65.

frihetsberövades rättsskydd. Rättsskyddet förbättras naturligtvis också när bestämmelserna allmänt görs klarare och beslutsnivån blir mera konsekvent.

I propositionen föreslås Polisstyrelsen få heltäckande behörighet att meddela administrativa föreskrifter om de mest centrala sakerna och förfarandena som hänför sig till förvaring. Ändringen främjar uppfyllande av jämlikhetskravet enligt 6 § i grundlagen.

De föreslagna preciserade bestämmelserna förutsätter också tydligare än nu att integritetsskyddet tryggas vid teknisk övervakning. Bestämmelserna som möjliggör kontakt via videolänk har positiva konsekvenser med avseende på respekten för familjelivet. Översynen av bestämmelserna om till exempel mathållning garanterar också bättre än nu att frihetsberövade får tillräckligt med näring, och reformen förbättrar också på många andra sätt tillgodoseendet av de frihetsberövades rättigheter under frihetsberövandet.

5.4.2 Konsekvenser för regional utveckling

Enligt propositionen föreskrivs det särskilt i lag om välfärdsområdenas skyldighet att ordna tillnyktringsvård inom sina respektive områden. Saken påverkar den regionala tillgången på tjänster. Den nuvarande lagstiftningen innehåller inte någon separat bestämmelse om vem som ska ordna tillnyktringsvård, vilket har lett till att nätverket av tillnyktringsstationer och annat ordnande av tillnyktringsvård är bristfälligt i vissa delar av landet. Enligt laglighetsövervakarnas åsikt har också resurserna för tillnyktringsvård varit konstant underdimensionerade och det borde ordnas mer heltäckande tillnyktringstjänster (se t.ex. EOAK 4103/2016, 31.7.2019).

Det är i sig obestriddigt att som uppgiftshelhet är det fråga om service som flyttas från kommunsektorn till välfärdsområdena i samband med den föreslagna social- och hälsovårdsreformen. De bestämmelser som föreslås i denna proposition förutsätter att servicen ordnas regionalt på ett eller annat sätt, till exempel i samband med hälsocentralernas och sjukhusens jour, på fristående tillnyktringsstationer eller i anslutning till polisens förvaringslokaler. När det regionala serviceutbudet förbättras, blir också det riksomfattande nätverket av tillnyktringsvård mera heltäckande.

6 Alternativa handlingsvägar

6.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Ett alternativ som man funderat på under beredningen är om det finns behov av att sätta totalreformen av lagstiftningen om behandlingen av personer i förvar hos polisen i kraft först i det skedet när förvaringen av häktade i förvaringslokaler som administreras av polisen i huvudsak upphör helt och hållet i enlighet med målet för det projekt som pågår vid justitieministeriet (OM017:00/2020). I den situationen kan det vara motiverat att föreskriva särskilt i lagen att frihetsberövade kan placeras endast kortvarigt i polisens förvaringslokaler. I den situationen kunde det också bli aktuellt med en exakt bestämmelse om den maximala placeringstiden, till exempel på ett sätt som motsvarar de bestämmelser som tillämpas i Norge. Till vissa delar påverkar saken också standarderna som gäller förvaringsförhållanden. Bland annat frågan om huruvida man kommer att upphöra med att förvara häktade i polisens förvaringslokaler i samtliga situationer eller behåller man i lagen möjlighet att i vissa situationer förvara häktade i polisens förvaringslokaler en längre tid har inverkan.

Vid bedömningen har man kommit fram till slutresultatet att de ändringar som föreslås i totalreformen i vilket fall som helst behövs oberoende av om häktade förvaras i polisfängelser. De ändringar som gäller förhållandena, rättigheterna, förfarandena och verksamheten är motiverade

också vid förvaringen av andra frihetsberövade. Av denna orsak har det inte ansetts nödvändigt att de lagstiftningsändringar som avses i projekten träder i kraft samtidigt. I vilket fall som helst behöver det företas vissa ändringar i lagstiftningen om behandlingen av personer i förvar hos polisen om och när förvaringen av häktade i polisens förvaringslokaler upphör helt och hållet.

Under beredningen har de som ska tillämpa lagen i praktiken ställt frågan huruvida lagens systematik borde ändras så att lagen delas upp i delar, som behandlar rättigheterna, skyldigheterna och de förfaranden som ska iakttas vid förvaringen av frihetsberövade som berövats sin frihet på olika grunder. Vid beredningen har man bedömt att det i många avseenden är svårt att motivera olika inskränkningar av de grundläggande rättigheterna och olika behandling enbart med stöd av i lagen angivna grunder för frihetsberövande. Av denna orsak skulle en sådan författningsstruktur oundvikligen leda till att bestämmelserna upprepas eller åtminstone till ännu flera hänvisningar inom lagen. Det bör dessutom påpekas att det inte finns något hinder för att utarbeta till exempel myndighetsanvisningar om förfarandet som är uppdelade enligt olika grunder för frihetsberövandet på beskrivet sätt.

Under beredningen har man bedömt huruvida de frågor som hänför sig till social- och hälsovårdsreformen (RP 241/2020 rd) och som gäller ordnandet av hälso- och sjukvård för frihetsberövade och ansvaret för att ordna tillnyktringsvård borde sammanställas i en separat regeringsproposition, som separeras från den övriga totalrevideringen så att propositionen till övriga delar överlämnas till riksdagen tidigare och de föreslagna författningarna träder i kraft före de författningsändringar som gäller hälso- och sjukvården och tillnyktringsvården. Detta kan betraktas som ett icke önskvärt alternativ med tanke på reformens enhetlighet och beredskapen för verkställigheten av lagen.

Under beredningen har man funderat på möjlighet att föreskriva att hälso- och sjukvård för frihetsberövade ska ordnas på ett sätt som avviker från de ansvars- och finansieringslösningar som föreslås i social- och hälsovårdsreformen. På grund av antalet förvaringslokaler som polisen har, avstånden och eftersom största delen av förvaringslokalerna är små har det bedömts som ett ineffektivt alternativ att utse en separat aktör med ansvar för ordnandet av hälso- och sjukvård.

När beredningen framskridit har man dessutom som ett alternativ funderat på att föreskriva om ansvaret för att ordna tillnyktringsvård i de allmänna författningarna om ordnande av hälso- och sjukvård. Under beredningsarbetet har man bedömt att i stället för frågan om var bestämmelserna ska placeras är det mer väsentligt att det i fortsättningen överhuvud finns tvingande bestämmelser om saken på lagnivå.

6.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

6.2.1 Förvaring av häktade i polisens förvaringslokaler i andra nordiska länder

Island

Polisen får anhålla brottsmisstänkta liksom också personer som kan innebära en fara för den allmänna ordningen och som t.ex. vägrar uppge sin identitet till polisen (90 § i Islands straffprocesslag). Anhållna förvaras i polisens lokaler.

En anhållen ska senast 24 timmar efter anhållandet ställas inför en domare för att bli hörd. Om hörandet inte kan utföras inom den regelrätta tiden på grund av väderförhållanden, den anhållnes berusningstillstånd eller andra tvingande hinder, har det i lagen uppställts en absolut tidsgräns på 30 timmar (94 § i straffprocesslagen). Om den anhållne då inte friges, ska han eller hon så

snart som möjligt och senast efter 24 timmar från att den första domstolsbehandlingen avslutades på nytt ställas inför en domare för häktning (98 §). Begäran om häktning framställs av en polis.

Häktning är endast möjlig om de villkor som anges i straffprocesslagen är uppfyllda (95 § i straffprocesslagen). Häktning kan förordnas för högst fyra veckor och kan förlängas med högst fyra veckor åt gången (97 § i straffprocesslagen).

Den häktade överförs till ett häkte omedelbart efter häktningsrättegången. Förvaring av häktade i polisens lokaler är enligt lagen möjligt av särskilda skäl i högst fyra dagar. Detta alternativ används dock i allmänhet inte i praktiken. (RP 252/2016 rd, s. 23)

Norge

I Norge föreskrivs om förutsättningarna för anhållande (fengsel) och häktning (varetekt) av en brottsmisstänkt person i straffprocesslagen (lov om rettergangsmåten i straffesaker, s.k. straffeprocessloven, LOV-1981-05-22-25).

En brottsmisstänkt anhållen person och en person som berövats sin frihet på någon annan grund kan först förvaras i polisens lokaler (politiarrest), men han eller hon ska flyttas från polisens lokaler till ett häkte inom två dagar från anhållandet, om inte detta är omöjligt av praktiska orsaker. Om den anhållne är under 18 år ska han eller hon flyttas till ett häkte så snart som möjligt och senast dagen efter anhållandet. Om flyttningen sker senare, ska en anteckning om orsaken till förseningen införas i dokumentationen om anhållandet (3 § 1 mom. i föreskriften om användning av polisarrest, forskrift om bruk av politiarrest, FOR-2006-06-30-749).

En brottsmisstänkt får hållas anhållen i högst tre dagar innan han eller hon på polisens initiativ ska ställas inför domstol för häktningsbeslut eller frigivning (183 § i straffprocesslagen). Tre-dagarsfristen för häktnings- eller frigivningsbeslut eller för beslut om ibruktagande av alternativ till häktning innebär att en anhållen ska överföras från polisens lokaler till ett häkte redan före häktningsrättegången, dvs. inom två dagar (RP 252/2016 rd, s. 23).

Sverige

I Sverige kan polisen gripa en brottsmisstänkt och i brådslande fall får polisen också anhålla den som på sannolika skäl är misstänkt för brott utan beslut om anhållande, om förutsättningarna för anhållande uppfylls (24 kap. 1 och 7 § i Sveriges rättegångsbalk). En gripen brottsmisstänkt som anhållits får förvaras i polisens lokaler i tre dygn räknat från gripandet (polisarrest). I polisens lokaler förvaras personer som gripits misstänkta för brott samt personer som tagits i förvar med stöd av polislagen och lagen om omhändertagande av berusade personer.

Uppgift om ett gripande ska skickas till åklagaren. Den gripne ska förhöras så snart som möjligt. Efter förhöret ska åklagaren besluta om frigivning eller anhållande av den misstänkte. Beslut om frigivning eller häktning av en anhållen fattas av en domstol på yrkande av en åklagare så snart som möjligt och senast den fjärde dagen efter beslutet om anhållande (24 kap. 8, 12 och 13 § i rättegångsbalken). Efter beslutet om häktning förflyttas den häktade omedelbart till ett häkte. I Sverige är häktena i allmänhet placerade i samband med polishusen, men administrativt hör de till Kriminalvården och inte till polisen (se RP 252/2016 rd, s. 24).

Danmark

I Danmark får polisen anhålla (anholdelse) en brottsmisstänkt (755 § 1 mom. i processlagen, retsplejeloven). Den danska grundlagen förutsätter att en anhållen som inte frigges senast inom 24 timmar från anhållandet ska ställas inför en domare att bli hörd (grundlovsforhør) (71 § 3 mom. i grundlagen och 760 § 2 mom. i processlagen). Om domaren efter att ha hört den anhållne beslutar förlänga anhållandet, ska den anhållne på nytt ställas inför domstol för häktningsrättegång inom tre dygn från det att den första domstolsbehandlingen avslutades (760 § 5 mom. i processlagen). Då ska domstolen på yrkande av polisen besluta om häktning (varetægtsfængsling), alternativ till häktning eller frigivning (765 § i processlagen). En häktad flyttas till ett häkte omedelbart efter häktningsrättegången.

Bedömning

En central skillnad i förhållande till det finländska systemet är att i de andra nordiska länderna förvaras häktade (och andra som berövats sin frihet) betydligt kortare tid i polisens förvaringslokaler, och det finländska polisfångelsesystemet avviker från andra länder vad beträffar den administrativa strukturen och förvaringstiderna. Kortidsförvaring i polisens förvaringslokaler är naturligtvis en omständighet som påverkar kraven på förhållandena och verksamheten i förvaringslokalen. Exempelvis kan andra än nödvändiga besök och innehav av egendom, som man gjort till exempel i Norge (2 kap. 9 § i föreskriften om användning av polisarrest), på godare grunder begränsas i fråga om hela förvaringslokalen, när förvaringslokalen används endast för mycket kortvarig förvaring.

Å andra sidan har till exempel frihetsberövande i Sverige enligt bestämmelserna också i samband med en kortvarig förvaring som administreras av polisen möjlighet bland annat till besök och elektronisk kommunikation, att inneha tidningar, böcker och personlig egendom samt att följa massmedier, om inte rätten begränsas särskilt av orsaker som har göra med ordningen eller säkerheten eller förundersökningen. Dessutom gäller till exempel rätten att överklaga beslut om förvaring hos förvaltningsdomstolen också förvaring som administreras av polisen (se Häkte-slag (2010:611) 2, 3 och 6 kap. samt 7 kap. 1 och 3).

6.2.2 Bestämmelser och rutiner i anslutning till behandlingen av berusade i de nordiska länderna

Norge

I Norge ankommer huvudansvaret för berusade på polisen med stöd av 9 § i den norska polislagen (politiloven LOV-1995-08-04-53) 9 §. På samma sätt som i Finland har också den norska polisen rätt att gripa en person för att skydda mot störningar. Sådana berusade som inte kan ta hand om sig själva ska i första hand föras till sjukhus, akutmottagning eller tillnyktringsstation. Sådana berusade tas i förvar på polisstationen endast i undantagsfall, om det inte finns något annat ställe att föra dem till. I enlighet med vad som konstateras ovan i avsnitt 5.4.1 har detta förfarande som lagen förutsätter på ett betydande sätt bidragit till att dödsfallen i häkten minskat under 2000-talet. Tillståndet hos frihetsberövade i förvaringslokalen som är sjuka eller påverkade av rusmedel ska enligt bestämmelserna kontrolleras med en halv timmes mellanrum, om inte förhållandena kräver tätare kontroll (2 kap. 5 § i föreskriften om användning av polisarrest).

Sverige

I den svenska lagstiftningen ingår en separat lag om omhändertagande av berusade personer (1976:511). Enligt den får den som anträffas så berusad att han inte kan ta hand om sig själv

eller annars utgör en fara för sig själv eller för någon annan omhändertags av en polisman. Också berusade som äventyrar ordningen och säkerheten får omhändertags. Ger den omhändertagnes tillstånd anledning till det, ska läkare tillkallas så snart det kan ske. I samband med omhändertagandet ska den omhändertagne ges råd och upplysningar om vårdplatser och hänvisas till rätt serviceproducent.

Den svenska Rikspolisstyrelsen har dessutom meddelat föreskrifter om omhändertagande av berusade personer, ”Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om omhändertagande av berusade personer, RPSFS 2000:57, FAP 023-1”. I dessa föreskrifter sägs att är förutsättningar för omhändertagande uppfyllda, ska den berusade omhändertags, om inte särskilda skäl talar däremot. Som allmänt råd nämns bland annat att en polis kan avstå från ett omhändertagande, till exempel om någon anhörig eller annan lämplig person genast vill och kan ta hand om den berusade utan att dennes eller någon annans säkerhet äventyras. Den berusade ska genomgå läkarundersökning bland annat i situationer där tillståndet kan misstänkas vara förorsakat av sjukdom eller berusningen eller omtöckningen närmar sig eller medför medvetlöshet.

I de svenska föreskrifterna har man i ett tidigt skede skrivit in hälso- och sjukvårdens andel i den uppgiftshelhet som hänför sig till berusade. Dessutom bör polismyndigheten i en lokal föreskrift ange, dels vad som ska gälla beträffande samråd med socialnämnden och under vilka villkor omhändertagna personer får överlämnas till en vårdinrättning. Enligt föreskrifterna ska den som är kraftigt berusad ses till med högst 15 minuters mellanrum (5 kap. 1 §). I föreskrifterna konstateras bland annat separat att om det inte bedöms vara obehövt, ska den som utövar tillsynen gå in i arresten och kontrollera den omhändertagnes tillstånd.

Danmark

Bestämmelser om polisens befogenheter i samband med gripande av berusade personer ingår i 11 § i den danska polislagen (Lov om Politiets virksomhed (LBK nr 1270/29.11.2019)). Enligt paragrafen har polisen rätt att gripa en berusad person om det är sannolikt att denne kommer att skada sig själv eller andra eller genom sitt aggressiva uppträdande äventyrar ordning eller säkerhet. Enligt Danmarks högsta polislednings föreskrift (BEK nr 9723, 2.2.2006) kan en berusad person föras till polisens förvaringslokaler med stöd av 11 § i polislagen. Om berusningstillståndet inte är förenat med någon fara för den berusade själv eller andra personer, och den allmänna ordningen och säkerheten inte är hotad, ska polisen enligt föreskriftens 2 § överväga att transportera hem den berusade, överlåta åt någon annan att ta hand om den berusade eller föra den berusade till sjukhus, skyddshärbärge eller motsvarande.

Bedömning

I de andra nordiska länderna betonar lagstiftningen klart att polisens förvaringslokal kommer i sista hand som förvaringsplats för berusade och åtminstone i Sverige och Norge förutsätter föreskrifterna mycket intensiv övervakning när en berusad person placeras i polisens förvaringslokal. När bestämmelserna kan iakttas även i praktiken påverkar det naturligtvis också antalet rusmedelsrelaterade dödsfall som inträffar i polisens förvaringslokaler.

7 Remissvar

8 Specialmotivering

8.1 Lagförslag

8.1.1 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Tillämpningsområde. I paragrafen fastställs lagens tillämpningsområde i sak, den personkrets som tillämpningsområdet omfattar samt det tidsmässiga tillämpningsområdet. För att ange vilka som omfattas av lagens tillämpningsområde föreslås uttrycket personer som hålls i förvar hos och transporteras av polisen. Med frihetsberövade avses enligt definitionen i 1 kap. 2 § 4 punkten en häktad, anhållen, gripen eller annan person, som med stöd av lag berövats sin personliga frihet. Vilka som omfattas av tillämpningsområdet är således inte beroende av vilken aktör som har beslutat att begränsa den personliga friheten. För att en person ska omfattas av tillämpningsområdet förutsätts det att han eller hon med stöd av lag är i förvar hos eller transporteras av polisorganisationen. Ändringen jämfört med de gällande bestämmelserna innebär att i bestämmelsen om tillämpningsområde nämns för tydligheten skull även transport utöver förvaring. Bestämmelser om behandlingen av frihetsberövade och begränsning av deras rättigheter under transporten finns i lagens 11 kap.

Tidsmässigt börjar en frihetsberövad omfattas av lagens tillämpningsområde, på samma sätt som enligt de nuvarande bestämmelserna, när han eller hon har tagits i förvar hos eller börjat transporteras av polisen. Hållandet i förvar hos polisen börjar när en polisman eller någon annan behörig tjänsteman som är anställd hos polisförvaltningen har vidtagit en åtgärd som riktar sig mot individens frihet. Exempelvis när polisen griper en person som gör motstånd ska lagen börja tillämpas från den stund då polisen de facto genom befallningar och uppmaningar eller med andra medel har gripit och omhändertagit en person som gjort motstånd (se RP 90/2005 rd, s. 60).

Tidsmässigt börjar en frihetsberövad också omfattas av lagens tillämpningsområde när en annan myndighet med stöd av lag överlåter honom eller henne till polisorganisationen för förvaring eller transport. I en sådan situation kan det bli fråga om till exempel en häktad eller fängslad som överläts från förvaring som administreras av Brottsförvaltningsmyndigheten till att förvaras eller transporteras av polisen. Tiden för tillämpningen av lagen upphör i princip när den frihetsberövade frigges eller polisorganisationen med stöd av lag överlåter den frihetsberövade till en annan myndighet. Med behandling avses sådana åtgärder som direkt hänför sig till frihetsberövandet och förvaringen i polisens lokaler eller till transporter som polisen ansvarar för. I fortsättningen ska den föreslagna lagens bestämmelser även tillämpas på häktade, och lagen ska inte längre innehålla något kapitel med hänvisningar som gäller behandlingen av häktade som hålls i förvar hos polisen.

I 2 mom. föreskrivs det om den föreslagna lagens förhållande till bestämmelser om frihetsberövade i andra lagar. Den föreslagna lagen ska tillämpas till den del det är nödvändigt med beaktande av ordningen och säkerheten i polisens förvaringslokal eller för en transport som polisen ansvarar för, även i det fallet att någon annan lag innehåller specialbestämmelser om behandlingen av personer som berövats sin frihet till exempel på någon viss grund. Bland annat enligt 1 kap, 1 § 3 mom. i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) tillämpas i första hand den lagen på utlänningar som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler. Enligt momentet tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen dock till den del det är nödvändigt med beaktande av ordningen och säkerheten i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler. I enlighet

med vad som konstateras i motiveringen till bestämmelsen framhävs på grund av verksamhetens art i dessa lokaler att ordningen och säkerheten i dem kan garanteras. Enligt motiveringen är det nödvändigt att möjligheten att tillämpa lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen kvarstår i fråga om vissa omständigheter som påverkar ordningen och säkerheten. Som exempel nämns möten, den fria rörligheten och användningen av telefon. Enligt motiveringen beror detta särskilt på att verksamhetsmiljöerna i olika polisfängelser avviker från varandra bland annat strukturellt samt i fråga om personalresurser och utrustningsnivå (RP 172/2014 rd, s. 37). Enligt det föreslagna momentet är lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen primär i förhållande till annan lagstiftning om behandlingen av frihetsberövade när det är fråga om förfaranden som är nödvändiga med beaktande av ordningen och säkerheten i en förvaringslokal eller under en transport som administreras av polisen. Till den del som beslutsfattandet grundar sig på den föreslagna lagen av orsaker som är nödvändiga med beaktande av ordningen och säkerheten, iaktas förfarandet enligt den föreslagna lagen vid ändringssökande i fråga om dessa saker.

I det föreslagna momentet avses med säkerhet på samma sätt som i 3 § säkerheten för dem som berövats friheten och för andra personer. När det gäller begreppet ordning bör det påpekas att förvaring eller transport som polisen ansvarar för kan med stöd av lag riktas till personer som berövats friheten på väldigt varierande grunder. I de rutiner som hänför sig till ordningen i förvaringslokalen kan man behöva ta hänsyn även till grunderna för att andra som befinner sig i förvaringslokalen har berövats friheten. Exempelvis i 17 § i lagen om bemötande av utläningar som tagits i förvar och om förvarsheter föreskrivs om begränsning av användningen av telefon och annan elektronisk kommunikations- och upptagningsutrustning. Med stöd av det föreslagna momentet kan begränsningar av kontakterna för även andra frihetsberövade som hålls i polisens förvaringslokaler, eller andra nödvändiga orsaker som ordningen och säkerheten i polisens förvaringslokaler förutsätter, medföra begränsningar i rätten för frihetsberövade som placerats i polisens förvaringslokal med stöd av den sistnämnda lagen att inneha och använda telefon och annan elektronisk kommunikations- och upptagningsutrustning.

I motiveringen till den gällande lagen konstateras att det kan till exempel tillåtas att ett vittne som enligt förordnande ska hämtas innehar en mobiltelefon, om detta inte äventyrar ordningen i förvaringslokalen, eftersom grunden för berövandet av friheten för den som hålls i förvar inte i princip förutsätter att personens kontakter övervakas (RP 90/2005 rd, s. 61). Begränsning av rättigheterna även för den som berövats friheten enligt den föreslagna nya lagen kan komma på fråga endast på grunder enligt 1 kap. 3 §, men innehav av smarttelefon eller annan utrustning som lämpar sig för kommunikation kan begränsas även i enstaka celler, om det bedöms medföra risker för exempelvis verkställandet av begränsningar av andra frihetsberövades kontakter.

I 3 mom. ingår en informativ hänvisning till förvaltningslagen (434/2003). Bland annat förvaltningslagens bestämmelser om grunderna för god förvaltning ska tillämpas på myndigheternas verksamhet i allmänhet, både vid beslutsfattande i förvaltningen och i sådan verksamhet som ansluter sig till skötseln av en offentlig förvaltningsuppgift men som inte syftar till att uppnå direkta rättsverkningar. I de grundläggande bestämmelserna om god förvaltning i 2 kap. i förvaltningslagen framhävs kundens synvinkel och att tjänsteuppgifter ska skötas i enlighet med serviceprincipen, jämlikhet och rättvisa. De tillämpas också i faktisk förvaltningsverksamhet (RP 72/2002 rd, s. 49).

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (GrUU 21/2006 rd, s. 3) konstaterat bland annat att ”beträffande garantierna för en god förvaltning vill utskottet helt allmänt påpeka att förvaltningslagen också tillämpas på de myndigheter som med stöd av den föreslagna lagen håller frihetsberövade i förvar när de vidtar andra än sådana åtgärder som hänför sig till förundersökning och polisundersökning, om

inte något annat bestäms i lag”. Förvaltningslagen innehåller allmänna bestämmelser om det förfarande som ska iakttas i förvaltningsärenden, bland annat om i vilken form överklagbara förvaltningsbeslut ska meddelas. Den föreslagna lagen innehåller specialbestämmelser som beaktar förhållandena i polisens förvaringslokaler om det förfarande som ska iakttas när centrala överklagbara beslut meddelas på det sätt som framgår i de olika kapitlen nedan.

2 §. Definitioner. På motsvarande sätt som i den gällande regleringen föreslås det i början av lagen en paragraf med definitioner av de för tillämpningen av lagen mest centrala begreppen.

I definitionerna av häktad och anhållen i 1 och 2 punkten hänvisas till de paragrafer i häktningsslagen (768/2005) och tvångsmedelslagen (806/2011) som gäller dessa definitioner. Enligt 3 punkten avses med gripen i princip en person som gripits på vilken grund som helst som anges i någon annan lag och hålls i förvar hos eller transporterats av polisen.

Paragrafens 4 punkt innehåller en definition av det med tanke på tillämpningen av lagen centrala begreppet frihetsberövad. I lagen används frihetsberövad som en samlande definition som hänvisar till alla de personer som enligt 1 § i lagen hör till lagens huvudsakliga tillämpningsområde. Med frihetsberövad avses en häktad, anhållen, gripen eller annan person, som med stöd av lag berövats sin personliga frihet. Begreppet är därmed brett och täcker exempelvis det som i fängelselagen avses med fånge och det som i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsheter avses med i förvar tagen utlänning. För att höra till lagens tillämpningsområde ska en frihetsberövad enligt 1 § hållas i förvar hos eller transporterats av polisen.

Enligt 5 punkten avses med förvaringslokal en lokal som administreras av polisen och som används för förvaring av frihetsberövade. Med förvaringslokal avses ändå inte sådana utrymmen i transportfordon som används i transport av frihetsberövade och där den frihetsberövade under transporten hålls (RP 60/2005 rd). Bestämmelser om dessa utrymmen finns i 11 kap.

Med polisens förvaringslokaler avses alla lokaler som administreras av polisen och som används för förvaring av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. Vid bedömning av karaktären av en lokal som administreras av polisen som förvaringslokal är det avgörande att lokalen faktiskt används för förvar av den frihetsberövade på ett sätt som förhindrar den frihetsberövade från att avlägsna sig. Också de av polisen administrerade lokaler (så kallade finkor) som är avsedda och används för tillfälligt förvar av frihetsberövade under polisens åtgärder och förfaranden betraktas som i lagen avsedda polisens förvaringslokaler. Dock är exempelvis en brottsutredares arbetsrum som används för förhör av de frihetsberövade inte ett sådant utrymme som enligt lagen avses som polisens förvaringslokal. Inte heller sådana förvaringslokaler i samband med domstolens rättssalar där den frihetsberövade förvaras i samband med domstolarnas sammanträden räknas som polisens förvaringslokaler, om de inte administreras av polisen.

Det föreslås att i 6 punkten införs en i förhållande till gällande lagstiftning ny definition av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. För att på det sätt som avses i avsnitt 2 betona att utredningsuppgifter i anslutning till grunden för frihetsberövandet och uppgifter i anslutning till förvaringen ska separeras ska tjänstemän i bevakningsuppgifter i polisens förvaringslokaler definieras separat. Med tjänsteman i bevakningsuppgifter avses väktare och överväktare som är anställda i tjänsteförhållande vid en polisinsrättning samt polisman som enligt denna lag förordnats till avsedda uppgifter i en förvaringslokal. Med polisman i bevakningsuppgifter avses en polis som antingen huvudsakligen eller på grund av tillfälligt åläggande arbetar med bevakning av förvaringslokal.

Enligt utredningar är det med tanke på förvaltningslokalernas verksamhet på riksnivå mycket nödvändigt att det finns möjlighet till flexibla vikariearrangemang. Det är därför motiverat att

en polisman också enligt den föreslagna lagen kan fortsätta arbeta i bevakningsuppgifter i förvaringslokaler. För att betona särskiljandet av utredningsansvaret och förvaringsansvaret är det ändå viktigt att beslutanderätten i anslutning till förvaring i förvaringslokal i enlighet med bestämmelserna tillkommer endast personalen i förvaringslokalerna. På grund av detta behöver terminologin i lagen preciseras så att beslutanderätten i anslutning till förvaringsansvaret enligt bestämmelserna tillkommer en tjänsteman i bevakningsuppgifter, oberoende om det är fråga om en väktare som är anställd i tjänsteförhållande eller en polisman som arbetar i förvaringslokalen.

Definitionen i sig har ingen inverkan för en polisman som arbetar i bevakningsuppgifter i en förvaringslokal vad gäller polismannens befogenheter och förpliktelser enligt andra lagar. Det är ändå klart att en polisman, som samtidigt arbetar med utredningsuppgifter med anknytning till de frihetsberövade som placerats i förvaringslokalen, inte kan utses till bevakningsuppgifter i förvaringslokalen i fråga (se t.ex. EOAK/3621/2019, 17.10.2019). Också kommittén mot tortyr (CPT) uppmanar i sina rekommendationer tydligt att särskilja roller med anknytning till utredning och förvaring vid sådan förvaring av frihetsberövade som administreras av polisen (CPT/Inf (2019) 9).

Till utredningsutbildningen för poliser hör utbildning om bemötande och behandling av frihetsberövade. Dessutom ska en polisman som arbetar i en förvaringslokal få tillräcklig introduktion i bevakningsuppgifterna i förvaringslokalen i fråga (se riksdagens justitieombudsmans avgörande EOAK 4103/2016, 31.7.2019). Senare i propositionen föreslås flera bestämmelser vars syfte är att tydliggöra beslutanderätten vad gäller förvaring och bevakning av en frihetsberövad i förvaringslokalen. Också enligt bestämmelserna om ordningsstadgan i förvaringslokalerna krävs behövliga bestämmelser för att säkerställa att ansvaret för utredningar och ansvaret för förvaring av frihetsberövade särskiljs. På grund av detta är det nödvändigt att separat definiera en tjänsteman i bevakningsuppgifter.

3 §. Inskränkning i frihetsberövades rättigheter. På motsvarande sätt som i den gällande lagen bestäms i 1 mom. att den frihetsberövades rättigheter inte får inskränkas mer än vad som nödvändigtvis krävs med tanke på syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen samt säkerheten för frihetsberövade och andra personer. Det är fråga om normalitetsprincipen, som innebär att olägenheter orsakade av frihetsberövandet ska minimeras och att endast nödvändiga inskränkningar får riktas mot den frihetsberövade. I sitt utlåtande om den gällande lagstiftningen har grundlagsutskottet konstaterat att rättsskyddsgarantierna i 21 § 2 mom. i grundlagen innefattar rätten att ses som oskyldig tills skyldigheten på lagligt sätt bevisats (RP 309/1993 rd, s. 74/II). Utskottet har understrukt betydelsen av att denna rättighet beaktas i rättvis behandling av dem som med stöd av lagen är i polisens förvaring (GrUB 21/2006 rd, s. 3). Utgångspunkten för behandlingen av frihetsberövade är att verkningarna av häktningen, anhållandet, gripandet eller någon annan åtgärd som riktas mot individens frihet och som omfattas av lagens tillämpningsområde i mån av möjlighet bör riktas endast till den frihetsberövades personliga frihet (RP 90/2005 rd, s. 63).

Med en frihetsberövande åtgärd avses häktning, anhållande, gripande eller någon annan laglig grund med stöd av vilken en individs personliga frihet har inskränkts och som gör att individen förvaras eller transporteras av polisen. Syftet med en frihetsberövande åtgärd framkommer i de grunder för åtgärden som bestäms i lag och med stöd av vilka domstolen, polisen eller någon annan myndighet har rätt att genomföra en åtgärd som berövar individen hans eller hennes personliga frihet. Begreppet frihetsberövande åtgärd inbegriper såväl egentliga tvångsmedel som åtgärder med karaktären av en säkerhetsåtgärd vilka riktas mot en persons frihet, till exempel i 2 kap. 11 § i polislagen avsedda åtgärder för att skydda en person för överhängande fara, i samma kapitel 5 § avsedda åtgärder för att skydda hemfriden och i 10 § avsedda åtgärder för att skydda mot brott och störande beteende. Med frihetsberövande åtgärd avses i den föreslagna

lagen alltid den åtgärd som riktas mot individens frihet på grund av vilken den frihetsberövade hamnat i polisens förvar.

Exempelvis om syftet med anhållande bestäms i 2 kap. 5 § i tvångsmedelslagen. Med tanke på bemötandet av den frihetsberövade är betydande grunder för anhållande därmed att det finns risk för att personen flyr eller på något annat sätt drar sig undan förundersökning, rättegång eller verkställighet av straff, risk för att personen försvårar utredningen och risk för att personen fortsätter sin brottsliga verksamhet. Av dessa förutsättningar är de med stöd av vilka den behöriga myndigheten bestämt att beröva individen i fråga friheten sådana syften med frihetsberövandet med stöd av vilka den anhållnes rättigheter kan inskränkas under frihetsberövandet. I fråga om gripande bestäms åtgärdens syfte på motsvarande sätt utgående från grunderna för gripandet. För häktades del avses med syftet med den frihetsberövande åtgärden det som avses i 1 kap. 3 § i häktningsslagen om syftet med häktning. Syftet med häktning är att säkerställa förundersökningen av ett brott, domstolsbehandlingen och straffverkställigheten samt att förhindra fortsatt brottslig verksamhet. Det är dock viktigt att komma ihåg att det bestäms ingående om exempelvis begränsning av kontakter i 4 kap. i tvångsmedelslagen och att det förvaringsansvar som de personer som arbetar i bevakningsuppgifter har endast gäller att se till att de beslut som fattats med stöd av bestämmelserna i fråga verkställs.

Med förvaringssäkerhet avses att den frihetsberövade förhindras att olovligt avlägsna sig från förvaringslokalen, under transporten och annars under den tid då den frihetsberövade är i polisens förvar. Med förvaringssäkerhet avses både förvaringssäkerheten för den person mot vilken en enskild åtgärd riktas och andra frihetsberövade som är polisens förvar.

Förvaring eller transport utförd av polisorganisationen kan med stöd av lagen riktas till frihetsberövande på många olika grunder. Inskränkning av den frihetsberövades rättigheter ska med tanke på upprätthållande av ordning i förvaringslokalen till viss del bedömas också utgående från på vilka grunder de andra frihetsberövade i förvaringslokalen berövats sin frihet. Som det också konstaterats ovan är exempelvis begränsningar av kontakter i enlighet med tvångsmedelslagen ofta något som behöver beaktas vid upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen. Att beakta förvaringslokalens beläggningsgrad och vilka resurser som finns till förfogande har möjliggjorts bland annat i de föreslagna bestämmelserna om innehav av den frihetsberövades egendom och transport av den frihetsberövade.

Den frihetsberövades rättigheter får inskränkas också om det nödvändigtvis krävs med tanke på upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen eller personers säkerhet. Det är typiskt att de frihetsberövade förvaras endast en kort tid i polisens förvaringslokaler. En persons säkerhet utgör en grund för inskränkning av den frihetsberövades rättigheter, eftersom säkerhetsriskerna inom kortvarig förvaring ofta är större än inom långvarigare förvaring. Särskilt avseende bör fästas vid att förvaringen är säker, eftersom den korta förvaringstiden innebär att en polisman eller en tjänsteman i bevakningsuppgifter ofta har svårt att på förhand bedöma hur den frihetsberövade kommer att bete sig i olika situationer. Det här accentueras när det gäller frihetsberövade med rusmedelsproblem. Dessutom är snabba ändringar i den frihetsberövades hälsotillstånd svåra att förutse, särskilt i början av frihetsberövandet och därför är det i denna fas särskilt viktigt att vid övervakningen trygga den frihetsberövades liv och hälsa. Den frihetsberövades säkerhet, grad av berusning och iakttagande av hans eller hennes hälsotillstånd är också omständigheter som enligt 8 kap. 1 § ska tas i beaktande i övervakningen av förvaringslokalen.

4 §. Behandlingen av frihetsberövade. Paragrafen motsvarar innehållsmässigt gällande reglering. I 1 mom. bestäms om de grundläggande principerna för behandlingen av frihetsberövade. Varje frihetsberövad som hålls i förvar hos polisen ska behandlas rättvist och med aktning för sitt människovärde. Rättvis behandling innefattar krav på aktning för de grundläggande

rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt strävan att enligt vad som är möjligt under omständigheterna i fråga främja dessa rättigheter.

Grunderna för jämlik behandling samt exemplen motsvarar regleringen om förbud mot diskriminering i 8 § i diskrimineringslagen (1325/2014). Ett godtagbart skäl att på grund av hälsotillståndet särbehandla en frihetsberövad är till exempel att han eller hon lider av en smittsam sjukdom. Vid behandlingen av en frihetsberövad som lider av en smittsam sjukdom gäller det att ta hänsyn till hans eller hennes hälsotillstånd med anledning av både andra frihetsberövades och polispersonalens säkerhet. Också då gäller det att se till att den frihetsberövade inte på grund av sjukdomen särbehandlas mer än vad som är absolut nödvändigt för att garantera andras säkerhet. Bestämmelser om hälso- och sjukvård för frihetsberövade finns också i försättningen i 5 kap. Också något annat hälsotillstånd än smittsam sjukdom kan vara en godtagbar grund för att särbehandla frihetsberövade. Exempelvis en persons berusningstillstånd påverkar av praktiska skäl vilken utrustning som måste finnas i förvaringslokalen (se. RP 90/2005 rd, s. 65).

I 3 mom. bestäms om specialbehandling av unga frihetsberövade. Utöver den föreslagna specialbestämmelsen om placering i 3 kap. 1 § 1 mom. bör särställningen för unga frihetsberövade också beaktas i all annan behandling av unga frihetsberövade. I 25 § i barnskyddslagen (417/2007) föreskrivs att de som är i tjänst hos polisen och som vid handhavandet av sin tjänst fått vetskap om att ett barn är i eventuellt behov av barnskydd ska anmäla detta. I lagen bestäms också om en ung under 21 år gammal persons rätt till barnskydd. Eftersom polisen i praktiken ofta inte har möjlighet att ge unga frihetsberövade det stöd och den hjälp de behöver, bör polisen i möjligaste mån samarbeta med socialmyndigheterna för att ordna stöd och hjälp för unga frihetsberövade. I de rekommendationer som kommittén mot tortyr (CPT) utfärdat uppmanas att förvaring av minderåriga frihetsberövade i polisens förvaringslokaler minimeras (CPT/Inf (2015) 1).

5 §. Allmänna principer för utövande av befogenheter. I paragrafen bestäms om allmänna principer för utövande av befogenheter för tjänstemän i bevakningsuppgifter. I 1 kap. i polislagen finns i mångt och mycket innehållsmässigt motsvarande bestämmelser om de allmänna principerna för polismäns del. Enligt 1 mom. ska en tjänsteman i bevakningsuppgifter i sin verksamhet vara saklig, opartisk och främja ett jämlikt bemötande och försonlighet. Bestämmelsen uttrycker jämlikhetsprincipen och innehåller kravet på sakligt och försonligt uppträdande. På motsvarande sätt som i polislagen betonas jämlik behandling också i de allmänna principerna för utövande av befogenheter. I all myndighetsverksamhet ska jämlikhetsprincipen och förbudet mot diskriminering beaktas.

Enligt paragrafens 2 mom. ska en tjänsteman i bevakningsuppgifter i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla förvaringssäkerheten, ordningen och säkerheten i förvaringslokalen samt säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden. En förtydligande bestämmelse om de uppgifter som en tjänsteman i bevakningsuppgifter ska sköta finns i kapitlets 8 §.

I 3 mom. bestäms om proportionalitets- och nödvändighetsprincipen samt principen om minsta olägenhet. De medel som tillämpas och de olägenheter de medför ska stå i rimlig proportion till de mål som eftersträvas, och större befogenheter får inte utövas än vad situationen kräver. Behövighet betyder bland annat att en åtgärd ska bedömas med avseende på uppnåendet av målen för polisens verksamhet, och vid behov ska det också övervägas om det går att avstå från eller skjuta fram en åtgärd.

6 §. Behörigheten. Det föreslås en bestämmelse där behörighetsnivåerna för beslutanderätt i anslutning till bevakningsuppgifter definieras. Enligt 1 mom. 1—3 punkten är det direktören

för förvaringslokalen, chefen för förvaringslokalen och tjänstemän i bevakningsuppgifter som använder beslutanderätt i anslutning till bevakningsuppgifter. I paragrafens 2 och 3 mom. bestäms om enskilda fall i anslutning till bevakningsuppgifter då direktören för förvaringslokalen och chefen för förvaringslokalen har rätt att överta avgörandet av ett ärende.

Bestämmelserna i paragrafen innebär också att beslutanderätt i anslutning till förvaringsansvaret i enlighet med den föreslagna lagen används av de tjänstemän som nämns i paragrafen när det i bestämmelserna om enskilda fall i anslutning till förvaring inte separat bestäms om beslutanderätten.

Bestämmelserna gäller i enlighet med formuleringen i 1 mom. beslutanderätt i anslutning till bevakningsuppgifter i en förvaringslokal, det vill säga beslutanderätt i anslutning till ansvaret för förvaring av de personer som intagits i förvaringslokalen. I de ärenden som gäller beslutanderätt i anslutning till transport som avses i 11 kap. kan också polismän använda beslutanderätt, exempelvis i sådana fall då en person ännu inte placerats i förvaringslokalen efter gripandet.

7 §. Direktören för förvaringslokalen och chefen för förvaringslokalen. I paragrafen bestäms om vilken ställning direktören för förvaringslokalen och chefen för förvaringslokalen har vid övervakningen av förvaringslokalen. I 1 mom. bestäms att direktören för förvaringslokalen är en anhållningsberättigad tjänsteman. Enligt den föreslagna lagen har direktören för förvaringslokalen högsta övervakningsansvaret inom förvaringslokalsorganisationen och i enlighet med 6 § allmän behörighet att besluta om ärenden i anslutning till bevakningsuppgifter. Dessutom är många av de beslut som omfattas av den behörighet som direktören för förvaringslokalen har förenade med prövningsrätt och beaktande av rättsskyddsaspekter. Därför ska den tjänsteman som tillsätts som direktör för förvaringslokalen vara en sådan tjänsteman som avses i 2 kap. 9 § i tvångsmedelslagen. I praktiken kan det främst vara fråga om en sådan polisman som avses i 1 mom. 1 punkten i den paragrafen.

I 2 mom. definieras chefen för förvaringslokalen. Chef för förvaringslokalen är en tjänsteman i bevakningsuppgifter som hör till personalen vid den polisinsättning som administrerar förvaringslokalen. Med chef för förvaringslokalen avses en chef som är underställd direktören och som ansvarar för arbetsledningen i anslutning till förvaringslokalens arbetsskift. Regleringen motsvarar den praxis som redan i nuläget används i förvaringslokalerna. Chefen för förvaringslokalen kan vara en väktare eller överväktare som är anställd i tjänsteförhållande eller en polisman.

Till de uppgifter som direktören för förvaringslokalen och chefen för förvaringslokalen har hör att övervaka att lagen samt de föreskrifter och bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas i förvaringslokalen. Inom förvaringslokalsorganisationen är det polisinsättningens polisdirektör som har det högsta styrnings- och övervakningsansvaret. I egenskap av skiftesförman styr och övervakar chefen för förvaringslokalen verksamheten i förvaringslokalen under ledning av direktören för förvaringslokalen. Det styrnings- och övervakningsansvar som direktören för förvaringslokalen och chefen för förvaringslokalen har kan omfatta flera förvaringslokaler som tillhör en polisinsättning. För att styrning och övervakning dygnet runt ska vara möjligt kan det vid vissa tidpunkter krävas att uppgiften som direktör för förvaringslokalen åläggs till exempel en sådan anhållningsberättigad tjänsteman som också arbetar som allmän direktör. När det krävs kan en direktör för en förvaringslokal styra även förvaringslokaler som hör till olika polisinsättningar. I varje förvaringslokal där det placerats frihetsberövade personer ska dock alltid finnas minst den personal som avses i förslaget till 8 kap. 1 §.

Om chefen för förvaringslokalen inte är närvarande i förvaringslokalen, ska övervakningen och styrningen ordnas genom att tillräckligt ofta med hjälp av fjärruppkoppling kontakta den

personal som är närvarande i förvaringslokalen samt genom rapporter om händelser och verksamheten och andra behövliga åtgärder. Arbetet som chef för förvaringslokalen kräver att man känner till de förvaringslokalerna som styrs och övervakas samt förhållandena i dem. Därför ska chefen för förvaringslokalen i enlighet med 2 mom. vara en tjänsteman som hör till personalen vid den polisinrättning som administrerar förvaringslokalen.

8 §. *Bevakningsuppgifter.* I 1 kap. föreslås en allmän bestämmelse om de uppgifter som tjänstemän i bevakningsuppgifter ska sköta. Som också konstaterats tidigare i avsnitt 2 anses det bland annat för att understryka att förvaringsuppgifterna ska vara separata, av orsaker i anslutning till väktares behörighetskrav och på grund av upphävandet av bestämmelserna om särskilda polisbefogenheter i polislagen att det behöver bestämmas i lag om de huvudsakliga uppgifter som tjänstemän i bevakningsuppgifter ska sköta. Till dessa uppgifter hör övervaknings-, styrnings- underhålls- och transportuppgifter i anslutning till frihetsberövade som hålls i förvar hos och transporteras av polisen samt sådana andra uppgifter i anslutning till förvaring av personer som enligt lag ska skötas av tjänstemannen eller som ålagts tjänstemannen. Exempelvis enligt 9 kap. 3 § i tvångsmedelslagen får signalement utöver av en polisman upptas också av en för uppgiften utbildad tjänsteman vid en polisenhet som chefen för polisenheten förordnat att göra det. Det är fråga om en uppgift som bestäms med stöd av en annan lag som ska verkställas på ett sådant sätt att situationen inte i praktiken leder till i kap. 8 1 § 3 mom. avsedd förbjuden ensambevakning. Utöver bevakningsuppgifter ska andra eventuella uppgifter verkställas så att exempelvis långvarig frånvaro från området inte uppkommer och att kontakt med personalen möjliggörs på ett ändamålsenligt sätt även då.

Den föreslagna bestämmelsen begränsar inte arbetsgivarens arbetsledningsrätt vad gäller att ge arbetsledningsorder och anvisningar i anslutning till arbetsbeskrivningen. Bestämmelsen påverkar inte sådana skyldigheter eller befogenheter för en polisman i bevakningsuppgifter i en förvaringslokal som fastställts i någon annan lag. Bestämmelsen påverkar inte heller möjligheten att använda en tjänsteman i bevakningsuppgifter för andra uppgifter med stöd av någon annan lag. Exempelvis enligt 3 kap. 1 § i polislagen kan i polisinrättningar och andra polislokaler vid behov ordnas säkerhetskontroller. Säkerhetskontrollen kan utföras av en polisman eller av någon annan som är anställd hos polisen eller av en person som har utbildats för uppgiften och godkänts av polisen. Till de uppgifter som en väktare som är anställd i tjänsteförhållande ska sköta på en polisinrättning hör vanligtvis dessutom uppgifter i anslutning till skydd av fastigheten och passagekontroll samt andra uppgifter som ålagts personen särskilt. Bestämmelsen förhindrar inte detta.

9 §. *Avtal om bistånd i bevakningsuppgifter.* I paragrafen bestäms på motsvarande sätt som i den gällande regleringen under vilka förutsättningar anlitande av privata väktare i de uppgifter i en förvaringslokal som avses i lagen är möjlig. Enligt motiveringen till den gällande regleringen (RP 22/2014 rd, s. 100—101) kan en polisinrättning på vissa villkor ingå avtal om detta med innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen. Det är fråga om ett avtal och en polisinrättning är inte skyldig att ingå något avtal. En polisinrättning kan därmed i varje enskilt fall besluta om huruvida man ska anlita privata väktare i polisens förvaringslokal eller inte och vilka villkor som i övrigt ska ställas för avtalet. Avtalsmöjligheterna begränsas naturligtvis av lagen om offentlig upphandling (348/2007). Om villkor för användning av privata väktare bestäms i kapitlets 10 §.

En polisinrättning kan ingå avtal endast med innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen. På detta sätt säkerställs det att den fysiska person som utför tjänsterna eller ansvarspersonerna och ledningen för den juridiska person som utför tjänsterna, vilket i praktiken är vanligare, garanterat är redbara, tillförlitliga och till sina personliga egenskaper lämpliga. Det

är fråga om en uppgift där bakgrundsorganisationen för den som utför uppgiften måste omfattas av föregripande tillsyn.

Innehavaren av näringstillstånd för säkerhetsbranschen ska ha tillräckliga ekonomiska och verksamhetsmässiga förutsättningar att utföra sådana uppdrag som avses i föreslaget till 10 § 1 mom. Endast ett giltigt näringstillstånd för säkerhetsbranschen räcker inte för att påvisa detta, utan polisinspektionen ska innan avtal ingås kontrollera att förutsättningarna finns. Polisinspektionen ska ha rätt att upphäva avtalet om innehavaren av näringstillstånd för säkerhetsbranschen bryter mot sina skyldigheter enligt avtalet eller om förutsättningarna för avtalet upphör.

10 §. *Förordnande av en person som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen till en bevakningsuppgift.* I paragrafen bestäms på ett sätt som delvis motsvarar den gällande regleringen om de förutsättningar som ska gälla för att personer som är anställda hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen ska kunna förordnas av en polisinspektion att anlitas i bevakningsuppgifter. För att man över huvud taget ska kunna överväga att förordna privata väktare till uppgiften, måste det finnas ett i 9 § avsett avtal mellan polisinspektionen och innehavaren av näringstillstånd för säkerhetsbranschen. Det är dock inte helt fritt att anlita privata väktare efter att avtal ingåtts, utan förutsättningarna för användningen måste bedömas i varje enskilt fall i enlighet med 10 §.

En grundförutsättning för anlita privata väktare är att användningen av sådana personer är tillfällig. Utgångspunkten är att en polisinspektion ska använda väktare eller polismän i tjänsteförhållande för utförandet av väktaruppgifter. Därför ska det inte vara möjligt att fortgående anlita privata väktare.

Tillfällig användning av privata väktare kan exempelvis komma i fråga om det inte är ändamålsenligt att sköta uppgiften på annat sätt på grund av att ett stort antal personer hålls i förvar. Det kan till exempel handla om en situation där ett exceptionellt stort antal personer bevakas i förvaringslokalerna och man inte utan svårigheter hade kunnat förbereda sig på det inom ramen för de normala arbetsskiftsarrangemangen. Också om antalet tillgängliga väktare i tjänsteförhållande tillfälligt är reducerat och ett stort antal personer hålls i förvar, kan privata väktare förordnas till uppgiften. Då blir det inte nödvändigt att använda polismän som i normala fall sköter patrulleringsuppgifter för att avhjälpa personalbristen. En privat väktare kan användas vid personalbrist också i sådant fall då det på grund av förvaringslokalens läge är ett motiverat sätt att åtgärda tillfällig personalbrist.

Enligt den gällande regleringen kan en privat väktare anlitas utan närvaro av en person som är anställd i tjänsteförhållande i sådana situationer där det i förvaringslokalen inte finns andra frihetsberövade personer än sådana som avses i 1 § i lagen om behandling av berusade (461/1973). I bestämmelsen i fråga bestäms om behandling av en person som på grund av berusat tillstånd gripits med stöd av 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen. Enligt momentet i fråga har en polisman rätt att gripa en person för att skydda denne för en allvarlig fara som utgör en överhängande risk för personens liv, fysiska integritet, säkerhet eller hälsa, om personen är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avvärras eller personen omhändertas på annat sätt. Enligt den gällande bestämmelsen blir möjligheten att anlita en privat väktare mycket liten och därför kan det bli omöjligt att tillämpa bestämmelsen i praktiken.

Regleringen avviker från den gällande regleringen så att väktare som är anställda hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen kan i fortsättningen anlitas i polisens förvaringslokaler endast tillsammans med minst en person som är i tjänsteförhållande vid polisinspektionen. Denna person i tjänsteförhållande ska vara närvarande i förvaringslokalen och ansvara för styrningen och övervakningen av verksamheten i förvaringslokalen. På detta sätt understryks

den privata väktarens osjälvständiga position och uppgift att vid bevakningen i förvaringslokalen uttryckligen bistå den person som står i förvaltningsrättsligt tjänsteförhållande. Det har upptäckts vissa problem i den gällande regleringen med tanke på bland annat 124 § i grundlagen (GrUB 22/2014 rd, s. 3—5). Bestämmelserna är svåra att tillämpa i praktiken också med tanke på ansvaret för distansövervakning och begränsningarna av privata väktares rätt att använda polisens informationssystem. De praktiska möjligheterna att tillämpa den gällande bestämmelsen kan ifrågasättas också på grund av hur den delar in frihetsberövade personer i grupper. Det kommer inte längre att finnas något sådant undantag i bestämmelserna som gör det möjligt att anlita en privat väktare utan närvaro av en person som är anställd i tjänsteförhållande i sådana situationer då det i förvaringslokalen inte finns andra frihetsberövade personer än sådana som avses i 1 § i lagen om behandling av berusade. Av samma orsak kommer det inte heller längre att finnas bestämmelser om distansövervakning av en förvaringslokal där ingen person med tjänsteförhållande är närvarande i förvaringslokalen.

I 3 mom. bestäms det om de personliga förutsättningarna för en person som med sitt samtycke förordnas till bevakningsuppgifter. Personer som anlitas i bevakningsuppgifter ska för det första ha ett giltigt godkännande som väktare i enlighet med 1 punkten. Trots detta krav tillämpas på dem inte till övriga delar bestämmelserna om väktare i lagen om privata säkerhetstjänster, och de ses inte som väktare enligt den lagen när de utför sådana väktaruppgifter som avses i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Utöver denna utbildning ska privata väktare ha genomgått en sådan särskild utbildning som krävs för uppgiften i enlighet med 2 punkten. Utbildningen baserar sig på krav om vilka det föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Till personliga förutsättningar för en väktare som förordnats till bevakningsuppgifter hör utöver de andra förutsättningarna också att han eller hon även i övrigt är lämplig för uppgiften. Därför krävs i 3 mom. 3 punkten att personen har en giltig säkerhetsutredning eller ett giltigt intyg över säkerhetsutredning. Enligt 4 punkten har polisinrättningen i sista hand möjlighet att bedöma lämpligheten, och innehavaren av näringstillstånd för säkerhetsbranschen har därmed inte rätt att på basis av avtalet förordna vem som helst som uppfyller de övriga förutsättningarna för godkännande att sköta uppgifterna. I 4 mom. bestäms på motsvarande sätt som i den gällande regleringen om när polisinrättningen ska återta förordnandet.

11 §. Ställningen för en väktare som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen. I paragrafen bestäms om vilken ställning en väktare som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen har, i stort sett på motsvarande sätt som i den gällande regleringen men med vissa preciseringar. Enligt 1 mom. bistår en person som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen i sina uppgifter polisen och arbetar under dess direkta tillsyn och ledning och är skyldig att följa de order som en polisman och en tjänsteman i bevakningsuppgifter ger inom ramen för sina befogenheter. En väktare som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen bistår och kompletterar polisens verksamhet. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är också att understryka väktarens osjälvständiga ställning i förhållande till polisen. I sista hand är det en tjänsteman som hör till polisorganisationen som fattar beslut. I beslutsfattandet accentueras ställningen för direktören för förvaringslokalen och chefen för förvaringslokalen.

I 2 mom. bestäms om det straffrättsliga tjänsteansvaret för en privat väktare. Trots att en väktare i straffrättsligt avseende ska ses som tjänsteman med stöd av 40 kap. 11 § 5 punkten i strafflagen även utan separat reglering, behövs fortfarande en separat bestämmelse om tjänsteansvaret av informativa orsaker och orsaker som hänför sig till den straffrättsliga legalitetsprincipen. Genom en separat bestämmelse betonas dessutom den ansvarsfullhet som hör ihop med en väktares uppgifter och betydelsen av att uppgifterna sköts på ett riktigt sätt.

I 3 mom. bestäms om tystnadsplikten för väktare som avses i paragrafen. För väktare i tjänsteförhållande gäller bestämmelsen om tystnadsplikt i 17 § i statstjänstemannalagen (750/1994). Eftersom statstjänstemannalagen inte gäller privata väktare, föreslås det också i fortsättningen en bestämmelse om tystnadsplikt som gäller dem och som motsvarar 17 § i statstjänstemannalagen.

En privat väktares uppgifter och befogenheter motsvarar de uppgifter och befogenheter som väktare och överväktare i tjänsteförhållande har. I 4 mom. bestäms det för tydlighetens skull om vissa bestämmelser som ska tillämpas på privata väktare. Till den del det i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om väktares tjänsteuppdrag, jämföras med sådana uppdrag också uppdrag som utförs av väktare som inte står i förvaltningsrättsligt tjänsteförhållande. Momentet skiljer sig från den gällande regleringen så till vida att det för tydlighetens skull separat föreskrivs om befogenheter och också om bärande av maktmedelsredskap, där bland annat utbildningskraven gäller också privata väktare. Av formuleringen i 1 kap 7 § 2 mom. och 4 mom. i den gällande lagen går det att dra slutsatsen att detta varit avsikten också i den gällande lagen.

I 5 mom. bestäms på motsvarande sätt som i den gällande regleringen separat om begränsning av en privat väktares användarrättigheter till polisens informationssystem och andra register eller informationssystem som har upprättats för myndighetsändamål. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUB 22/2014 rd) ansett att det med tanke på det skydd för privatlivet som avses i 10 § 1 mom. i grundlagen är viktigt att en väktare som är anställd hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen inte i utövning av bistående uppgifter har tillgång till sådana polisens informationssystem och andra register eller informationssystem som har upprättats för myndighetsändamål och som avses i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019).

12 §. Närmare bestämmelser. I paragrafen bemyndigas statsrådet att utfärda förordning om utbildningen och dräkten för en i 1 kap. 10 § avsedd väktare. I fråga om utbildningen hänvisas till det som konstaterats ovan i samband med motiveringen till 10 §. Behörighetskrav för tjänst som väktare och överväktare som är anställd i tjänsteförhållande samt för polismän bestäms också i fortsättningen i 15 § i polisförvaltningslagen (110/1992).

2 kap. Intagning i förvaringslokal

1 §. Förvaringslokal. I paragrafen preciseras den gällande lagens bestämmelser om förfarandet för godkännande av förvaringslokaler. Förvaringslokalen godkänns alltid av Polisstyrelsen. Bestämmelserna preciseras så att syftet med godkännandet framkommer tydligare än i den gällande regleringen. En förutsättning för godkännande är, i enlighet med ställningstaganden som framförts av nationella laglighetsövervakare och internationella övervakningsorgan och också Polisstyrelsen nuvarande anvisning om saken (POL-2019-26858), att lokalen uppfyller de krav som i lagstiftningen ställs på förvaringslokaler för frihetsberövade och att det i utrymmena är möjligt att följa lagstiftningen om förvaring av frihetsberövade. Lokalen ska vara säker och trygga integritetsskyddet för den som förvaras. Lokalens egenskaper och utrustning ska vara sådana att den frihetsberövade har tillgång till de rättigheter som inte på laglig grund inskränkts, exempelvis vad gäller besök och att följa massmedier. Förhållanden i enlighet med normalitetsprincipen ska tryggas i förvaringslokalen. Bestämmelser om kraven på förvaringsrum finns i 3 kap. 3 §.

I samband med godkännandet av en förvaringslokal ska det anges för hurdan förvaring cellerna och övriga förvaringsrum kan användas. I enlighet med gemensamma nationella kriterier ska särskild uppmärksamhet vid godkännandet fästas vid att ange vilka utrymmen i

förvaringslokalen som lämpar sig som förvaringsrum för häktade och andra frihetsberövade som förvaras i flera dygn. Likaså ska lämpliga utrymmen som är avsedda för kortvarig förvaring av personer godkännas. En central del av godkännandet är att trygga att förvaringslokalerna är konstruerade på ett säkert sätt och att exempelvis de områden som blir utan kameraövervakning planerats noggrant och att det fästs uppmärksamhet vid att undvika exempelvis konstruktioner som kan göra det möjligt att hänga sig. Riksdagens ombudsman har tagit ställning till tryggheten av säkerheten i lokalerna bland annat i sitt beslut EOAK/4103/2016, 31.7.2019.

Godkännandet gäller också andra utrymmen i förvaringslokalen, inklusive besöksrum och eventuella särskilt för förundersökningsåtgärder avsedda utrymmen. I granskningsförfarandet ska det också tas ställning till att den verksamhet som förutsätts i bestämmelserna kan genomföras på ett ändamålsenligt sätt i förvaringslokalen (se EOAK/4609/2018, 28.1.2021).

I sådana fall då det i förvaringslokalen finns i 8 kap. 3 § avsedda utrymmen som är reserverade för förundersökningsåtgärder och andra undersökningsförfaranden gäller förfarandet för godkännande också dessa utrymmen. Också egenskaperna och utrustningen i dessa utrymmen ska vara planerade så att de lämpar sig för användningsändamålet och är säkra. Exempelvis vid planering och godkännande av förhörsutrymmen ska också de standarder för förhörsutrymmen (se CPT/Inf (2002) 15) som kommittén mot tortyr (CPT) utfärdat beaktas.

Godkännandet gäller också väsentlig ändring av utrymmena i förvaringslokalen samt situationer då kraven på de egenskaper som förutsätts av förvaringslokalen ändras. Bestämmelserna innebär att godkännandet av alla förvaringslokaler ska ajourföras på det sätt som förutsätts i paragrafen.

Också sådana utrymmen som administreras av polisen och vars användningsändamål är tillfällig förvaring av frihetsberövade (så kallade finkor) omfattas i enlighet med lagens tillämpningsområde av förfarandet för godkännande. Också dessa utrymmen ska uppfylla kraven på säkerheten i förvaringslokaler trots att exempelvis bestämmelser om ankomstgranskning inte tillämpas på dessa utrymmen på grund av den kortvariga förvaringen. Det är dock viktigt att notera att exempelvis enligt 2 kap. 1 § i statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information (122/2014) ska en skriftlig anteckning om förvaring i ett låst utrymme och grunderna till det alltid föras in i informationssystemet.

2 §. Underrättelse om frihetsberövande. Bestämmelserna om underrättelse om frihetsberövande i den gällande lagen uppfyller i fråga om kraven på kontakter för den frihetsberövade de krav som avses i artikel 5 i försvarardirektivet 2013/48/EU (RP 99/2016, s. 5). I paragrafen bestäms på motsvarande sätt som i den gällande regleringen om de förutsättningar på grund av vilka underrättelsen om frihetsberövande kan skjutas upp för att förhindra att utredningen av brottet äventyras samt om rättsmedlen i anslutning till uppskjutande av underrättelsen om frihetsberövande. Såsom konstateras tidigare i avsnitt 2 har kommittén mot tortyr (CPT) systematiskt understrukit den frihetsberövades rätt att underrätta en utomstående som personen själv valt om frihetsberövandet, oberoende av grunden för frihetsberövandet. Det är fråga om en av tre grundläggande processuella säkerhetsgarantier som tryggar tillgodoseendet andra rättigheter och en saklig behandling.

Enligt 1 mom. ska en häktad ha rätt att underrätta en nära anhörig eller någon annan person om frihetsberövandet.

Enligt 2 mom. ska på den anhållnes eller gripnes begäran någon av den frihetsberövades närstående eller någon annan motiverad person utan ogrundat dröjsmål underrättas om frihetsberövandet. Med annan person avses exempelvis arbetsgivare. I regel ska underrättelse lämnas också

om gripande oberoende av hur länge det varar (RP 222/2010 rd, s. 366). Enligt den gällande bestämmelsen ska underrättelsen göras enligt den anhållnes eller gripnes anvisningar. Formuleringen förtydligas så att underrättelse på begäran ska göras till en person som den frihetsberövade angett. Ett sådant dröjsmål som avses i momentet kan vara skäligt exempelvis om det på grund av tillgången till kontaktuppgifter är särskilt svårt att få tag på den person som begärts.

Den underrättelseskyldighet som avses i bestämmelsen gäller dock inte om begäran om underrättelse uppenbarligen är onödig, exempelvis om den angivna personen som redan vet om frihetsberövandet eller om begäran om underrättelse annars är uppenbarligen onödig, exempelvis i syfte att ställa till förtret. I sådant fall är det inte fråga om faktisk användning av rättigheten eller dess väsentliga betydelse. Enligt artikel 5 i försvarardirektivet ska medlemsstaterna se till att de misstänkta eller tilltalade som är frihetsberövade om de så önskar har rätt att utan ogrundat dröjsmål få åtminstone en av dem utsedd person, till exempel en släkting eller arbetsgivare, underrättad om deras frihetsberövande.

I paragrafen bestäms om underrättelse om frihetsberövande, vilket innebär att en underrättelse kan bli aktuell också i en sådan situation då den frihetsberövade inte förts till en förvaringslokal. Bestämmelsen kompletteras i jämförelse med nuvarande bestämmelse så att den frihetsberövade själv kan underrätta om frihetsberövandet om denne inte är förhindrad att göra underrättelsen, exempelvis för att kontakterna begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen, av någon annan orsak som följer av syftet med den frihetsberövande åtgärden eller till exempel av lagbestämda orsaker som hänför sig till begränsningar av innehavet av egendom. Någon annan orsak med stöd av lagen kunde vara exempelvis ett hinder som orsakas av den frihetsberövades hälsotillstånd.

För tydlighetens skull konstateras det i fortsättningen i momentet att underrättelsen görs av en polisman. Polismannen har bästa möjligheten att få tillräcklig information för att bedöma om det finns grunder för att överföra beslut om uppskjutande av underrättelsen till en polisman som hör till befälet. Underrättelse om anhållande kan på samma sätt som i den gällande regleringen uppskjutas högst två dygn och underrättelse om anhållande kan skjutas upp eller lämnas ogjord endast om det är nödvändigt för att förhindra att utredningen av brottet äventyras avsevärt. Bestämmelsen är tillämplig i sådana förhållanden då det finns ett brådskande behov att förhindra att ett straffrättsligt förfarande avsevärt äventyras, och avvikelse från huvudregeln om underrättelse med tanke på fallets särskilda egenskaper är motiverad. Bland annat kommittén mot tortyr (CPT) kräver att den gällande maximitidsgränsen hålls i kraft.

På motsvarande sätt som i den gällande lagen innehåller 3 mom. bestämmelser om att domstolen kan pröva om det har funnits förutsättningar att skjuta upp en underrättelse eller lämna den ogjord. Med bestämmelsen genomförs kravet i punkt 3 i artikel 8 i försvarardirektivet om att beslut om undantag om underrättelse om frihetsberövande som fattats av en annan behörig myndighet än av en rättslig myndighet kan bli föremål för rättslig prövning.

I 4 mom. bestäms om underrättelse om frihetsberövande av ett barn till dennes vårdnadshavare. Om den frihetsberövade är under 18 år ska vårdnadshavaren, om detta inte strider mot barnets bästa, utan ogrundat dröjsmål underrättas om frihetsberövandet. Om det är mot barnets bästa att underrätta vårdnadshavaren har barnet med stöd 2 mom. rätt till att underrättelse om frihetsberövandet lämnas till en annan lämplig vuxen. I fråga om en sådan underrättelse till vårdnadshavaren som på grund av utredningen skjuts upp eller lämnas ogjord tillämpas dessutom vad som föreskrivs i 2 och 3 mom. Underrättelse om ett barns frihetsberövande ska dessutom alltid enligt 4 mom. lämnas till socialmyndigheten. En person som är i tjänst hos polisen och som vid handhavandet av sin tjänst fått vetskap om att ett barn är i eventuellt behov av barnskydd är enligt 25 § barnskyddslagen skyldig att anmäla detta.

En underrättelse får inte utan särskilda skäl lämnas mot den frihetsberövades vilja. I nuläget bestäms detta i paragrafens 2 mom. Som särskilda skäl nämns i motiveringarna till den gällande regleringen främst sådan avsaknad av rättshandlingsförmåga som förutsätter intressebevakning eller skäl som kan jämföras med detta (se RP 90/2005 rd, s. 72 och RP 14/85 rd, s. 52, där som exempel på särskilda skäl nämns ”ungdom, sjukdom eller beroende av en annan person”). I förhållande till den gällande regleringen preciseras bestämmelsen i 5 mom. så att en underrättelse om frihetsberövande får lämnas mot den frihetsberövades vilja, om det behövs på grund av den frihetsberövades omyndighet, sjukdom eller av någon annan orsak.

I 6 mom. bestäms för tydlighetens skull att en polisman beslutar om sådan underrättelse som avses i 4 och 5 mom. En polisman som bestämt om frihetsberövandet eller en polisman som annars arbetar med ärendet i anslutning till grunderna för frihetsberövandet har vanligtvis de bästa förutsättningarna att bedöma ärendet.

Som helhet preciseras regleringen i paragrafen något, men regleringen överensstämmer fortfarande med kraven i försvarardirektivet 2013/48/EU.

I konsulärkonventioner mellan två eller tre parter som är förpliktande för Finland, exempelvis med Ryssland, Rumänien, Ungern och Polen, finns bestämmelser om att stationeringslandets myndighet utan dröjsmål ska underrätta Finlands beskickning om frihetsberövande, oberoende om den frihetsberövade begärt det eller inte. Å andra sidan kan exempelvis internationella avtal om flyktingar, konventioner om mänskliga rättigheter och inhemska reglering om myndighetsverksamhetens offentlighet förhindra att underrättelse i enlighet med konsulärkonventionerna lämnas. Riksdagens biträdande justitieombudsman har i sitt avgörande Dnr 3513/4/08, 8.6.2010 tagit ställning till polisens skyldighet att på grund av konsulärkonventionen underrätta Rysslands beskickning om frihetsberövande av en rysk medborgare samt i sitt avgörande Dnr 1154/2/16, 25.9.2017 till bestämmelser som gäller helheten av ordningsstadgan i polisens förvaringslokal. Syftet med konsulärkonventionerna är att skydda det egna landets medborgare på en annan stats område. Beslut om underrättelse kan kräva omfattande prövning och kännedom om detaljerna. Underrättelse om frihetsberövande oberoende av den frihetsberövades vilja i enlighet med konsulärkonventionerna sker direkt med stöd av konventionerna i fråga. Beslut om underrättelse bedöms i princip av den instans som bestämt om frihetsberövandet. Det är inte motiverat att bestämma om skyldighet att besluta om underrättelse för sådana tjänstemän som avses i 1 kap. 6 § i den föreslagna lagen och ingen separat reglering om detta behöver inkluderas i lagen som föreslås.

3 §. Information om bestämmelser samt om förhållandena i förvaringslokalen. Enligt 1 mom. ska en frihetsberövad utan obefogat dröjsmål efter ankomsten till en förvaringslokal informeras om förhållandena i förvaringslokalen samt om hans eller hennes rättigheter och skyldigheter. Vid informering om den frihetsberövades rättigheter och skyldigheter ska man försöka försäkra sig om att den frihetsberövade förstår sina rättigheter och skyldigheter. Av denna anledning kan informering enligt 4 § skjutas upp exempelvis om det är fråga om en mycket berusad frihetsberövad till dess att den frihetsberövande förstår de rättigheter och skyldigheter som han eller hon informeras om. Vid tillämpningen av paragrafen ska ändå beaktas att informering om rättigheter och skyldigheter utan dröjsmål utgör en av de grundläggande säkerhetsgarantier som bland annat kommittén mot tortyr (CPT) understrukit och som tryggar tillgodoseendet av den frihetsberövades andra rättigheter.

Enligt momentet ska informationen vara tillgänglig på de mest använda språken enligt behoven hos de frihetsberövade som befinner sig i förvaringslokalen. Genom att samla de viktigaste bestämmelserna om de frihetsberövades rättigheter och förhållandena i förvaringslokalen i en avisering som översätts till de språk som vanligen talas av de frihetsberövade, kan de kostnader

som föranleds av den hjälp med översättning som avses i 2 mom. sparas in (RP 90/2005 rd, s. 67). Uttrycket enligt behoven hos de frihetsberövade innebär också att orsaken till frihetsberövandet och dess längd påverkar om det finns behov att få skriftlig information. Exempelvis är det med stöd av 2 kap. i polislagen inte nödvändigt att skriftlig informera en kortvarigt gripen om förhållandena i förvaringslokalen i sådant fall att personen på grund av sitt tillstånd saknar förmåga att förstå den skriftliga informationen. Sådan hjälp med tolkning och översättning som avses i 2 mom. ska ändå vid informerandet om rättigheter och skyldigheter alltid ges om det finns behov.

I 2 mom. bestäms på motsvarande sätt som i den gällande lagen i enlighet med artikel 36 i Wienkonventionen om konsulära förbindelser att utländska frihetsberövade ska informeras om sin rätt att stå i kontakt med den diplomatiska eller konsulära beskickning som representerar deras hemland. Närmare bestämmelser om kontakter med beskickningar ingår i 7 kap. 7 §. Om de frihetsberövade önskar det, ska beskickningen i enlighet med konventionen underrättas om att de frihetsberövade har tagits i förvar av polisen, om inte kontakterna har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen.

I momentet bestäms dessutom i enlighet med vad som förutsätts i 17 § grundlagen att frihetsberövade med funktionsnedsättning eller frihetsberövade som använder teckenspråk också ska ges behövlig hjälp med tolkning och översättning. Den tolknings- och översättningshjälp som avses i momentet bör ges åtminstone i den mån att de frihetsberövade förstår det som de enligt 1 och 2 mom. ska informeras om.

I 3 mom. bestäms på motsvarande sätt som i den gällande regleringen att polisen för de frihetsberövade ska ordna en tillgänglig samling med bestämmelser som gäller dem. Samlingen behöver inte finnas i förvaringsrummen, men den ska vara tillgänglig på begäran och de frihetsberövade ska informeras om hur de kan få samlingen för påseende. De frihetsberövade ska ha tillgång till åtminstone lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, häktningslagen och med stöd av dessa utfärdade förordningar, bestämmelser och anvisningar som utfärdats av Polisstyrelsen samt ordningsstadgan för förvaringslokalen. Dessutom ska förvaltningslagen vara tillgänglig för de frihetsberövade (för fängelsernas del har den biträdande justitieombudsmannen tagit ställning till vilka regelsystem som ska vara tillgängliga exempelvis i inspektionsrapporten EOAK 4397/2016).

I 4 mom. bestäms på det sätt som förutsätts i artikel 4 i direktivet om rätten till information i straffrättsliga förfaranden 2012/13/EU om en frihetsberövads rätt att under hela frihetsberövandet inneha den skriftliga underrättelse om sina rättigheter som han eller hon har fått i enlighet med 4 kap. 17 § i förundersökningslagen.

Enligt 5 mom. ska en frihetsberövad som inte fyllt 18 år ges den information som avses i 1 mom. skriftligen på sitt eget språk, om det är finska eller svenska, och i annat fall på ett språk som han eller hon förstår. Bestämmelser om användningen av samiska ingår i samiska språklagen (1086/2003). Bestämmelserna motsvarar den gällande regleringen (lag 327/2019) genom vilken artikel 4. 1 c och 4.3 i direktivet om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden (EU) 2016/800 har genomförts i fråga om frihetsberövade barn i förvar hos polisen.

Enligt 1 mom. ska information om förhållandena i förvaringslokalen samt den frihetsberövades rättigheter och skyldigheter vara tillgänglig på de mest använda språken enligt behoven hos de frihetsberövade som befinner sig i förvaringslokalen. Enligt 2 mom. ska utländska frihetsberövade få tolkhjälp i möjligaste mån. I artikel 4.3 i direktivet förutsätts att då en minderårig frihetsberövad lämnas en sådan skriftlig underrättelse om sina rättigheter som avses i 4 mom. ska

bifogas en hänvisning till de rättigheter som en minderårig frihetsberövad med stöd av barndirektivet har. Av denna anledning bestäms i 5 mom. om skyldighet att skriftligen underrätta den minderåriga frihetsberövade också om de rättigheter som avses i denna paragraf.

I 6 mom. bestäms att de frihetsberövade ska ha tillgång till en förteckning över de myndigheter som utövar tillsyn. Bestämmelsen motsvarar regleringen i 39 § i statsrådets förordning om fängelse (548/2015) och 14 § i statsrådets förordning om häktning (549/2015), som från och med den 1 maj 2021 flyttas till 4 kap. 4 § i fängelselagen och 2 kap. 3 § i häktningslagen (RSv 18/2021 rd).

4 §. Uppskjutande av underrättelse och informering till följd av den frihetsberövades tillstånd. I Finlands regerings svar på redogörelsen på grund av det besök som kommittén mot tortyr gjorde 2008 konstateras att i polisens lokaler intas för förvaring personer med mycket varierande bakgrund och egenskaper, och deras förmåga att bilda sig en uppfattning om de saker som polisen meddelar varierar (CPT/Inf (2009) 19). Frihetsberövande som omhändertagits av polisen och personer som tas in i polisens förvaringslokaler är ganska ofta påverkade av alkohol eller andra droger i början av frihetsberövandet så att deras förmåga att förstå innebörden i de saker som polisen meddelar är tillfälligt avsevärt nedsatt. Ett mycket upprört tillstånd kan ha motsvarande inverkan. Den gällande lagen innehåller inga särskilda bestämmelser om hur ett sådant tillstånd ska beaktas när en frihetsberövad person underrättas och informeras om frihetsberövandet eller om sina rättigheter och skyldigheter. Frågan hänför sig till bedömningen av när det är motiverat att skjuta upp underrättelse och informering enligt 2 och 3 §. Trots att det finns rättsnormer om saken i de allmänna lagarna om förvaltningsverksamhet, bestäms det för tydlighetens skull separat om saken i kapitlets 4 § på grund av frågans stora praktiska betydelse.

Enligt paragrafen kan en underrättelse om frihetsberövande enligt 2 § 2 mom. och ett informering enligt 3 § 1—3 § kan skjutas upp till senare, om det är uppenbart att den frihetsberövande på grund av berusning eller av någon annan motsvarande orsak saknar förmåga att förstå sakens betydelse. På motsvarande sätt ska till exempel enligt 1 kap. 7 § i polislagen en polisman informera en person som utsätts för frihetsbegränsande åtgärder eller en representant för denne om orsaken till åtgärderna så snart detta är möjligt med beaktande av personens tillstånd och övriga omständigheter. Också enligt polislagens bestämmelser kan informerandet uppskjutas till exempel i situationer där det är uppenbart att personen på grund av berusning eller någon annan motsvarande omständighet inte förstår underrättelsen.

Exempelvis i kommittén mot tortyrs (CPT) standarder (CPT/Inf (92) 3) förutsätts det att en blankett som upptar frihetsberövades samtliga rättigheter ska ges systematiskt till alla frihetsberövade genast från början av frihetsberövandet. Å andra sidan förutsätts det i samma sammanhang att den frihetsberövade ska ombes underteckna ett dokument där det konstateras att han eller hon har informerats om dessa rättigheter. Detta kan naturligtvis inte förutsättas i en situation där personen på grund av sitt tillstånd är oförmögen att förstå innebörden i det dokument som ska undertecknas. Det är klart att det centrala syftet även med standarderna är att säkerställa att de frihetsberövade informeras om sina rättigheter så snabbt som det faktiskt är möjligt med tanke på personens tillstånd. I enlighet med vad som konstateras i standarderna säkerställer detta att andra rättigheter tillgodoses och att förfarandet är korrekt.

I den föreslagna bestämmelsen är det fråga om att en frihetsberövad tillfälligt är oförmögen att exempelvis formulera sin vilja enligt artikel 5 i försvarardirektivet 2013/48/EU när han eller hon underrättas om frihetsberövandet, så att underrättelsen skjuts fram på denna grund begränsar inte det faktiska utövandet av rättigheten och dess väsentliga innebörd. Den föreslagna bestämmelsen främjar det faktiska tillgodoseendet av rättigheten. Detsamma gäller muntlig och skriftlig information om rättigheterna. Sålunda motsvarar preciseringen av bestämmelserna i

sak innehållet i bestämmelserna i de direktiv som nämns i motiveringen till 3 §. Serviceprincipen och kundens synvinkel, som hör till grunderna för god förvaltning, förutsätter i vilket fall som helst att man även i en situation där informerandet uppskjuts bör se till att den frihetsberövade får tillräcklig och korrekt handledning och information i den utsträckning som det är möjligt.

5 §. Ankomstgranskning och registrering av uppgifter. I 1 mom. föreskrivs det om åtgärder i samband med ankomstgranskningen på ett sätt som i huvudsak motsvarar den gällande regleringen. Det föreslås vissa preciseringar av regleringen. Enligt de gällande bestämmelserna omfattar ankomstgranskningen identifiering, antecknande av identiteten, katalogisering och granskning av den egendom som den frihetsberövade medför samt vid behov klädbyte.

Regleringen preciseras så att i 1 mom. nämns kontroll och registrering av personuppgifter som behövs med tanke på förvaringen. I motiveringen till den gällande bestämmelsen konstateras att i samband med granskning av frihetsberövade bör särskilt avseende fästas vid deras hälsotillstånd. På basis av observationer av den frihetsberövades hälsotillstånd kan till exempel de hälso- och sjukvårdsåtgärder som avses i 5 kap. visa sig vara nödvändiga (RP 90/2005 rd, s. 67). Saken är viktig också med tanke på arbetarskyddet. Observationer av den frihetsberövades hälsotillstånd, bland annat iakttagbara skador, vid den tidpunkt han eller hon tas till förvaringslokalen är dessutom betydelsefulla för såväl den frihetsberövades som tjänstemännens rättsskydd.

Enligt 1 § i inrikesministeriets förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen (646/2008) ska den frihetsberövade tillfrågas om eventuella sjukdomar, medicinering och skador samt om andra omständigheter som kan påverka förvaringen. Ändringen jämfört med den gällande regleringen innebär att enligt momentet omfattar ankomstgranskningen kontroll och registrering av personuppgifter som behövs med tanke på förvaringen. Uppgifter som behövs med tanke på förvaringen är tillgängliga personuppgifter, som i enlighet med 1 kap. 3 § i den föreslagna lagen behövs med tanke på syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen samt säkerheten för frihetsberövade och andra personer. Sådana uppgifter är förutom identiteten bland annat uppgifter om hälsotillståndet som erhålls till exempel genom att fråga, observera eller på något annat sätt.

I enlighet med de europeiska fängelsereglerna ska utöver eventuella synliga skador även klagomål rörande tidigare dålig behandling dokumenteras i samband med ankomstgranskningen. Riksdagens justitieombudsman har i sin avgörandepraxis betonat att utgångspunkten är att till exempel alla sjukdomar och skador samt all medicinering som en gripen uppger ska antecknas i protokollet över gripandet utan särskild prövning av vilka sjukdomar som kan påverka förvaringssäkerheten. Informationen kan vara betydelsefull till exempel om man måste beställa prehospital akutsjukvård åt den frihetsberövade och personen själv inte kan berätta om sina sjukdomar och skador samt sin medicinering på grund av sitt hälsotillstånd.

Om frihetsberövandet förutsätter mathållning ordnas ska man vid ankomstgranskningen i möjligaste mån utreda även de krav som den frihetsberövades hälsotillstånd ställer på kosten.

Den föreslagna regleringen skiljer sig från den gällande också på så sätt att i 2 mom. nämns särskilt att vid ankomstgranskningen görs en i 8 kap. 9 § 2 mom. avsedd kroppsvisitation av den frihetsberövade. Syftet med ändringen är att betona att vid granskningen ska man före katalogiseringen noggrant granska vilka föremål och ämnen som personen innehar. Det är fråga om en mycket central åtgärd i anslutning till säkerheten under förvaringen och i förvaringslokalen, uttryckligen vid sådan förvaring av frihetsberövade som administreras av polisen. Därför föreslås det att det bestäms att kroppsvisitation utan undantag ska göras i samband med

ankomstgranskningen. Kroppsvisitation kan också komma i fråga till exempel efter intagningen i förvaringslokalen på grund av återkomst till förvaringslokalen i enlighet med 8 kap. 9 § 1 mom.

Enligt 2 kap. 12 § i polislagen har en polisman i samband med åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten rätt att utföra säkerhetsvisitation av en person. Till exempel i samband med gripande blir man ofta tvungen att utföra sådana säkerhetsvisitationer som avses i bestämmelsen under förhållanden där det är svårt att göra en heltäckande granskning på grund av dålig belysning eller andra störande faktorer. Kroppsvisitation i samband med ankomstgranskningen i förvaringslokalen motsvarar procedurmässigt i stor utsträckning säkerhetsvisitation enligt 2 kap. i polislagen och kroppsvisitation enligt 8 kap. i tvångsmedelslagen. I samband med kroppsvisitation i anslutning till ankomstgranskningen iaktas förfarandet enligt 8 kap. 11 § 1 mom. i den föreslagna lagen i fråga om kön på den som utför kroppsvisitationen och vittnet. En grundlig granskning som förutsätter att man klär av sig ska göras i ett särskilt utrymme. Även kroppsvisitation i samband med ankomstgranskningen omfattar undersökning av den frihetsberövades mun. Utgångspunkten vid granskningen är att den frihetsberövade uppmanas att öppna munnen frivilligt. I 8 kap. i tvångsmedelslagen finns bestämmelser om förutsättningarna för genomskning av personer på grund av brottsmisstanke.

Paragrafens 2 mom. innehåller på samma sätt som den gällande regleringen en hänvisning till bestämmelser om egendomsförteckning och säkerhetskontroll av frihetsberövade. Bestämmelser om behandling av personuppgifter i samband med övervakningen i förvaringslokalerna finns i 8 kap. 2 §.

6 §. Närmare bestämmelser. Enligt 1 mom. utfärdas närmare bestämmelser om utförande av och protokollföring vid ankomstgranskning genom förordning av statsrådet. Eftersom rutinerna behöver förenhetligas föreskrivs det i 2 mom. om befogenhet för Polisstyrelsen att meddela närmare administrativa föreskrifter om det praktiska förfarande som ska iaktas vid ankomstgranskningen. Till exempel enligt 2 kap. 6 § i häktningslagen utfärdar Brottsförmyndighetens centralförvaltningsenhet närmare föreskrifter om ankomstgranskning i de fängelser som administreras av Brottsförmyndigheten.

3 kap. Placering i förvaringslokalen, basvård och förflyttning.

1 §. Placering i förvaringslokalen. På samma sätt som i den gällande regleringen föreskrivs det i 1 mom. att en frihetsberövad som är under 18 år ska hållas avskild från vuxna frihetsberövade i enlighet med förpliktelse i artikel 37 i konventionen om barnets rättigheter och i artikel 10 i konventionen och medborgerliga och politiska rättigheter. I 11 kap. 3 § föreskrivs särskilt att en frihetsberövad som inte fyllt 18 år ska hållas avskild under transport.

Enligt 2 mom. ska män och kvinnor hållas i separata celler. På grund av förvaringslokalernas storlek och de ringa disponibla resurserna för övervakning av förvaringslokalerna är det i allmänhet omöjligt att i polisens förvaringslokaler inrätta separata avdelningar för frihetsberövade som berövats sin frihet på olika grunder eller för frihetsberövade av olika kön. I sådana förvaringslokaler där förhållandena medger det bör i mån av möjlighet, till exempel i samband med att lokalerna utvecklas, separata avdelningar inrättas.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs det, på samma sätt som den nuvarande regleringen, att utgångspunkten bör vara att frihetsberövade ska placeras i enmanscell, dvs. i ett rum där det inte finns andra frihetsberövade. Också grunderna för att en frihetsberövad inte ska placeras i samma cell som en annan frihetsberövad motsvarar de gällande lagen. Den fara som avses i momentet kan inte helt och hållet förutses i praktiken, men som hinder för placering i samma cell ska med

tanke på personernas säkerhet beaktas åtminstone en persons akuta eller annars kända aggressiva uppträdande, och möjliga riskfaktorer ska bedömas även i övrigt.

Placering i samma cell av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen på olika grunder kan komma i fråga endast i undantagsfall, till exempel vid tillfällig brist på förvaringslokaler, och även då ska särskild uppmärksamhet fästas vid grunden för frihetsberövandet och personens rättsliga ställning. Vid behov kan en frihetsberövad förflyttas till en annan förvaringslokal med stöd av 8 § 1 mom. Till exempel en häktad eller anhållen borde inte ens på grund av utrymmesbrist placeras i samma sätt som en berusad som omhändertagits med stöd av bestämmelserna i 2 kap. i polislagen.

I paragrafen föreskrivs det inte heller i fortsättningen uttryckligen om att personer som avtjänar fängelsestraff och icke dömda frihetsberövade ska hållas isär i förvaringslokalen. Bland annat artikel 10 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter förutsätter att fångar som avtjänar straff ska hållas åtskilda från icke dömda frihetsberövade. Också Förenta nationernas minimiregler för behandling av fångar förutsätter att olika grupper av fångar hålls åtskilda. Förvaring av fångar som avtjänar straff i polisens förvaringslokaler kommer på fråga endast i undantagsfall. I enlighet med vad som konstaterats i avsnitt 2 skiljer sig dessutom förhållandena i polisens förvaringslokaler från häkten eftersom förvaringslokalerna saknar öppna avdelningar och vad gäller möjligheten att delta i verksamhet och arbete. Bestämmelsen om placering i enmansceller garanterar för sin del att de frihetsberövade hålls åtskilda i förvaringslokalen. För tydlighetens skull föreskrivs i 11 kap. 3 § om skyldighet att hålla en frihetsberövad som avtjänar ett fängelsestraff avskild under transporten.

2 §. Klädsel. Paragrafen motsvarar i stor utsträckning den gällande regleringen. Bland annat av oskuldspresumtionen följer att en frihetsberövad i regel inte kan förpliktas att använda kläder som polisen ger. De frihetsberövades rätt att använda egna kläder bör trots allt kunna begränsas i vissa fall. En frihetsberövads rätt att använda egna kläder ska kunna begränsas, om kläderna äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen. Till exempel på grund av självdestruktivt beteende kan användningen av egna kläder behöva begränsas på säkerhetsgrund. Riksdagens biträdande justitieombudsman har bland annat i sitt avgörande Dnr 2949/4/08, 5.3.2010 med hänvisning till CPT:s inspektionsrapporter ansett det vara klart att en behandling med respekt för människovärdet inbegriper rätt att bära lämplig klädsel. Den som förvaras ska inte bli tvungen att vara naken i förvaringslokalen. För sådana situationer bör det finnas sådana kläder i förvaringslokalen som inte kan användas i självdestruktivt syfte. Vid sidan av kläder kan man använda s.k. säkerhetsställe eller något annat sådant klädesplagg som den som är i förvar kan svepa in sig i. Av säkerhetsskäl kan också användningen av mycket smutsiga eller trasiga kläder i förvaringslokalen förvägras på grund av äventyrande av hälsan.

Användningen av egna kläder kan äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden till exempel i sådana fall där de häktade eller de gripna är benägna att rymma. Det är lättare att övervaka en frihetsberövad till exempel om den frihetsberövade använder kläder som polisen gett och som är försedda med förvaringslokalens märke när han eller hon ledsagas utanför förvaringslokalen. Overall bör inte användas ens i en sådan situation.

På grundval av risken för att ordningen i förvaringslokalen äventyras kan en frihetsberövad förbjudas att använda kläder som är ett uttryck för tillhörighet till en kriminell organisation eller motsvarande organisation eller gäng. På denna grund kan till exempel frihetsberövade som tillhör ett motorcykelgäng förbjudas att använda skinnvästar.

Bestämmelsen preciseras jämfört med nuläget så att där nämns särskilt att kläder som överlämnas till de frihetsberövade ska vara i gott skick och att de kan granskas på ett tillförlitligt sätt utan att skadas. Dessutom nämns särskilt att antalet klädesplagg kan begränsas av skäl som hänför sig till möjligheterna att granska förvaringslokalen, brandsäkerheten och de begränsade förvaringsutrymmena. Innehav av klädesplagg kan också förhindras med stöd av den allmänna bestämmelsen om innehav av egendom i 4 kap. 1 §.

Enligt 2 mom. ska de frihetsberövade även i fortsättningen svara för vården av de egna kläderna. För att de frihetsberövade ska kunna sköta vården av sina egna kläder ska de frihetsberövade ges tillfälle att tvätta de egna kläderna eller få dem tvättade i förvaringslokalen eller på den frihetsberövades bekostnad utanför förvaringslokalen. Rena kläder ska också kunna överlämnas en frihetsberövad av någon utanför förvaringslokalen på det sätt som avses i 4 kap. 5 §. Frihetsberövade förvaras i regel endast en kort tid i polisens lokaler, varför möjlighet att tvätta kläder i allmänhet behövs bara om frihetsberövandet drar ut på tiden. Den gällande lagen förutsätter dock att möjlighet att tvätta kläder ordnas först efter fyra dagars frihetsberövande utan avbrott, vilket inte kan anses förenligt med normalitetsprincipen.

I 3 mom. bestäms att för de frihetsberövade som på grund av myndigheternas åtgärder eller någon annan orsak inte kan använda egna kläder ska polisen ordna lämplig klädsel för användning i förvaringslokalen samt för domstolsbesök eller andra besök utanför förvaringslokalen. Behovet kan framför allt gälla häktade eller anhållna, men även i fråga om andra frihetsberövade är det motiverat att förutsätta att klädsel vid behov ordnas på motsvarande sätt.

3 §. De frihetsberövades förvaringsrum. I paragrafen föreskrivs det om de rum som är avsedda för förvaring av de frihetsberövade. Enligt 1 mom. ska de frihetsberövade till sitt förfogande ha förvarings- och tvättrum som är ändamålsenliga till skick och utrustning. Förvaringsrummen ska uppfylla kraven på förvaringslokalen och i rummen ska det vara möjligt att följa lagstiftningen om förvaring av frihetsberövade. Rummen ska vara säkra och garantera dem som förvaras integritetsskydd.

Förvaringslokalen ska också utrustas med duschrum så att de frihetsberövade har möjlighet att tvätta sig dagligen. Till utrustningen hör tillgång till normala hygienprodukter. Detta gäller särskilt frihetsberövade vilkas frihetsberövande fortsätter längre än 24 timmar. Enligt Förenta nationernas minimiregler för behandling av fångar ska frihetsberövade ges möjlighet att tvätta sig så ofta som behövs för att upprätthålla den allmänna hygien. I justitieombudsmannens ställningstaganden har det ansetts förenligt med normalitetsprincipen att en frihetsberövad som begär det ska få tvätta sig dagligen genom att duscha (se t.ex. EOAK 1154/2/16, 25.9.2017 och EOAK 895/2020, 28.1.2021). Enligt momentet ska de frihetsberövade också ha tillgång till toaletter vid alla tider på dygnet. Till denna del motsvarar bestämmelsen kravet på fångarnas bostadsrum i 7 kap. 1 § 1 mom. i fängelselagen.

De förvaringslokaler som polisen förfogar över är i varierande skick och standarden på utrustningen varierar. Det kan också förekomma betydande skillnader mellan cellerna i samma förvaringslokal. Vid bedömningen av om inkvarteringslokalerna är ändamålsenligt utrustade beaktas syftet med och tiden för frihetsberövandet. I enlighet med den princip som framgår av 1 kap. 3 § bör frihetsberövade i mån av möjlighet placeras i polisens förvaringslokaler så, att personer som hålls i förvar en längre tid, till exempel anhållna samt häktade som placerats i polisens lokaler, placeras i disponibla celler som är i bäst skick och har bäst utrustning.

Med förvaringsrum avses den del av förvaringslokalen som används för de frihetsberövades boende. Begreppet förvaringslokal har behandlats i samband med motiveringen till 1 kap. 2 § 5 punkten. Förvaringsrum är i praktiken de celler där de frihetsberövade placeras. Som

förvaringsrum betraktas däremot inte till exempel väntrum där de frihetsberövade i samband med intagning i en förvaringslokal kortvarigt väntar på att placeras i en cell eller på att polisen ska vidta andra åtgärder.

När förvaringslokaler byggs ska enligt 1 mom. de egentliga förvaringsrummen utrustas så att de uppfyller de krav som ställs på bostäder i bygglagstiftningen. Momentet hindrar ändå inte att även sådana gamla förvaringsrum delvis renoveras som det till exempel av grundläggande konstruktionsmässiga orsaker inte är möjligt att till alla delar fås att motsvara de krav som ställs på bostäder i lagstiftningen. Det är inte ändamålsenligt att gamla förvaringslokaler på en gång till alla delar ska börja motsvara de allmänna bestämmelserna om nya byggnader. En sådan bestämmelse kan i praktiken hindra partiella renoveringar av förvaringslokalerna. Gamla förvaringslokaler kan renoveras partiellt, trots att förvaringslokalen inte till alla delar blir förenlig med bestämmelserna om nya byggnader. Av denna orsak nämns i momentet särskilt, med avvikelse från den nuvarande lagen, att när förvaringslokaler renoveras så de utrustas så att de i möjligast mån börjar uppfylla kraven i bygglagstiftningen. Man ska i vilket fall som helst avstå från celler som inte uppfyller kraven på skäligen boendeförhållanden.

Också förvaringslokaler avsedda för kortvarig förvaring ska garantera sådan behandling som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna förutsätter. När lokaler som är avsedda för förvaring i högst 24 timmar utrustas är det centrala emellertid att förvaringslokalen är säker och förvaringssäker. Detta gäller i synnerhet lokaler där berusade personer förvaras. Bland sådana frihetsberövade som ska förvaras en kort tid finns vanligtvis också många personer vilkas allmänna hälsotillstånd är svagt. Dessutom ska en frihetsberövad tillfälligt kunna placeras i en lokal som är ändamålsenligt och säker med tanke på övervakningen av hans eller hennes tillstånd, till exempel berusningstillstånd, oberoende av grunden för frihetsberövandet, om det behövs av orsaker i anslutning till kontroll av den frihetsberövades förvaringssäkerhet och hälsotillstånd.

Det förvaringsrum där en frihetsberövad förvaras kortvarigt på grund av hans eller hennes tillstånd för att förvaringslokalen ska vara säker och intensivare övervakning möjlig ska motsvara användningsändamålet framför allt vad gäller utrustningen och säkerhetsegenskaperna. Å andra sidan bör man även i fråga om lokaler som är avsedda för förvaring av berusade beakta att det finns tillgång till behövliga, till exempel flyttbara och användningssäkra möbler, om det ska ordnas måltider i en sådan lokal (se EOAK/1276/2017, 23.2.2018. Detsamma gäller polisens förvaringslokaler EOAK/5680/2018, 2.9.2020).

De oundgängliga säkerhetsarrangemangen kan medföra begränsningar i fråga om i vilken mån de allmänna bestämmelserna och föreskrifterna om bostäder kan iaktas i de lokaler som används för inkvartering av frihetsberövade. Lokalerna ska emellertid vad utrustningen och renheten beträffar trygga en grund- och människorättsenlig behandling och i dem ska bland annat finnas tillgång till toaletter och annan utrustning som lagstiftningen förutsätter, lämplig ventilation och motsvarande egenskaper. I fråga om toaletter ska man när lokaler planeras och ändras beakta kraven på att integritetsskyddet tillgodoses när toaletten används även i lokaler avsedda för förvaring av berusade. Till exempel i riksdagens justitieombudsmans årsberättelse för 2019 konstateras att brister i anslutning till detta är en av de återkommande bristerna i polisens förvaringslokaler. Om integritetsskyddet inte kan tillgodoses på grund av lokalernas konstruktion, bör man försöka undvika att flera frihetsberövade placeras i en cell, vilket också 3 kap. 3 § förutsätter (se t.ex. EOAK 3622/2019, 3.12.2019).

Integritetsskyddet vid användning av toalett har ansetts viktigt även med avseende på artikel 3 i Europakonventionen. Europadomstolen har ansett att det kan vara fråga om brott mot artikeln även under en kortvarig häktning i ett polisfängelse, om förhållandena är bristfälliga på grund

av trånga celler, dålig hygien, smutsighet, avsaknad av privatliv och ringa möjligheter till vistelse utomhus (se t.ex. Casuneanu mot Rumänien, Europadomstolen 16.4.2013). Som nedsättande behandling har ansetts till exempel 7 dagars förvaring i polisfängelse där cellen saknade lämplig ventilation belysning och den klagande hade med undantag av en promenad på en timme hållits i cellen dygnet runt. Under tre dagar hade det också funnits en annan person i cellen och de frihetsberövade var under en del av tiden tvungna att utträta sina behov i ett ämbar i varandras närvaro. En sådan praxis motsvarande inte de europeiska fängelsereglerna, enligt vilka de intagna ska ha tillgång till hygien- och toalettutrymmen som är hygieniska och erbjuder avskildhet. De faktum att avsikten med behandlingen hade varit att förnedra personen hindrade inte att det var fråga om brott mot artikel 3 i Europakonventionen (Kasperovicius mot Litauen, Europadomstolen 20.11.2012).

När frihetsberövade placeras i ett gemensamt rum är det motiverat att beakta Europadomstolens praxis vad gäller utrymmeskraven i fängelser även vid förvaring som administreras av polisen. Domstolen har vid prövning av om det är fråga om brott mot artikel 3 i Europakonventionen hänvisat till bland annat rekommendationerna från kommittén mot tortyr (CPT) att i gemensam cell ska varje fånge ha minst fyra kvadratmeter till sitt förfogande (se t.ex. Hagyo mot Ungern, Europadomstolen 23.4.2013 och Stana mot Rumänien, Europadomstolen 5.3.2013).

Förvaringsrum som är ändamålsenliga till skick och utrustning betyder bland annat att polisens förvaringslokaler som används som förvaringsrum får inte äventyra den frihetsberövades hälsa. För brand- och andra säkerhetsarrangemang i förvaringslokaler för frihetsberövade gäller dessutom vad som bestäms på andra ställen. Även utrustningen och skicket hos ett förvaringsrum som är avsett för kortvarig förvaring ska erbjuda ändamålsenliga boendeförhållanden i förhållande till användningsändamålet, och man ska avstå från att använda lokaler som är bristfälligt utrustade eller i dåligt skick. När det gäller inkvarteringsrummens egenskaper och utrustning bör man beakta kommittén mot tortyrs (CPT) standarder för förvaringsförhållandena (se CPT/Inf (2015) 25, CPT/Inf (2002) 15 och CPT/Inf (92) 3). Man har ansett att det varit fråga om brott mot artikel 3 i Europakonventionen till exempel i en situation där en person har hållits i polisfängelse långa perioder under sådana förhållanden där utrustningen i polisfängelset har varit bristfällig särskilt vad gäller naturligt ljus och annan belysning samt ventilation, lokalerna har varit trånga och förfallna, de hygieniska förhållandena har varit dåliga och mängden mat har varit liten. Det faktum att myndigheterna inte hade avsett att orsaka lidande, hindrade inte att det var fråga om brott mot artikeln (Alver mot Estland, Europadomstolen 8.11.2005).

I 2 mom. ingår en bestämmelse som motsvarar den nuvarande lagstiftningen om att i slutna lokaler ska det finnas en larmanordning med vilken omedelbar kontakt med de anställda kan nås. En sådan anordning ska finnas i alla slutna lokaler där frihetsberövade hålls i förvar, inklusive de väntrum som nämns i samband med 1 mom.

Enligt 3 mom. ska de frihetsberövade sköta om sin renlighet och cellens snygghet. En motsvarande bestämmelse ingår i den gällande lagen. Till ändamålsenliga förvaringsrum hör naturligtvis att cellen ska vara städad och att eventuella sängkläder och motsvarande textilier som hör till cellens utrustning ska vara tvättade när en frihetsberövad placeras i cellen. Polisinspektionen ska se till att rum i förvaringslokalen som används för att förvara berusade städas regelbundet.

4 §. Mathållning. I paragrafen bestäms mer exakt än den gällande regleringen om frihetsberövades mathållning. Enligt 1 mom. ska mathållningen för de frihetsberövade ordnas så att de får en hälsosam, mångsidig och tillräcklig föda. Detta betyder att mathållningen ska ordnas så att kvaliteten på maten, mängden mat samt antalet måltider per dygn motsvarar annan mathållning i inrättningar i Finland. Den mat som serveras som baskost ska innehålla energi- och

skyddsfödoämnen som i genomsnitt överensstämmer med Statens näringsdelegations gällande rekommendationer.

Exempelvis i kommittén mot tortyrs standarder konstateras att personer i förvar hos polisen ska ha tillgång till dricksvatten och de ska få mat vid lämpliga tidpunkter, vilket inbegriper minst en full måltid per dag (se CPT/Inf (2002) 15). Det bör dock påpekas att standarderna utgår från att frihetsberövade förvaras kortvarigt i polisens förvaringslokaler, högst några dagar. För närvarande kan man fortfarande enligt lagen förvara personer även annat än kortvarigt i polisfångelser i Finland. Till exempel Europadomstolen har betonat underlåtenhet att iaktta de allmänna mathållningskraven som ett kriterium vid bedömningen av om de frihetsberövades förhållanden innebär ett brott mot artikel 3 i Europakonventionen (se t.ex. Kurkowski mot Polen, Europadomstolen 9.4.2013).

I 2 § 1 mom. i inrikesministeriets gällande förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs att om frihetsberövandet varar över 12 timmar utan avbrott, har den frihetsberövade rätt till två måltider om dagen. Åtminstone den ena av måltiderna ska vara en varm måltid. I princip kan en fast tidsgräns i timmar för när en frihetsberövad har rätt till måltider betraktas som problematisk i förhållande till regleringen på lagnivå oberoende av att enligt förordningens 2 § 2 mom. kan för den frihetsberövade också annars vid behov ordnas kost som är lämplig med beaktande av tidpunkten för frihetsberövandet och dess längd.

I enlighet med vad som konstaterats i motiveringen till den gällande regleringen måste polisen från fall till fall bedöma behovet av måltider för frihetsberövade som hålls i förvar en kort tid. I 2 mom. föreskrivs det i fortsättningen att den frihetsberövade ska omfattas av förvaringslokalens regelbundna mathållning, om detta inte är uppenbart obehövt på grund av att frihetsberövandet varar en kort tid eller av någon annan motsvarande orsak.

Både den gällande och den föreslagna lagens tillämpningsområde omfattar alla frihetsberövade som polisen förvarar och transporterar med stöd av lag oberoende av frihetsberövandets längd, tidpunkt och grund. Utgångspunkten är också i fortsättningen att polisen inte ska vara skyldig att ordna mathållning för en person som är frihetsberövade en mycket kort tid. Polisen ska naturligtvis inte heller behöva ordna mathållning om polisen transporterar en frihetsberövad så att någon annan myndighet ordnar mathållningen. Inte heller för personer som gripits med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen föreligger i allmänhet behov av att ordna möjligheter till måltider, om frihetsberövandet varar en kort tid. En frihetsberövad behöver inte serveras måltider om det uppenbart onödigt till exempel för att personen har berövats friheten under kvällen eller natten och frihetsberövandet upphör genast på morgonen. På motsvarande sätt behöver mathållning i princip inte heller ordnas om den fortsatta grunden till frihetsberövandet har att göra med den frihetsberövades berusningstillstånd och frihetsberövandet upphör genast när den frihetsberövade är i sådant skick att han eller hon kan frigges från förvaringslokalen. Riksdagens justitieombudsman har i sitt avgörande EOAK/4488/2017, 19.12.2019 konstaterat att det inte alltid ens är ändamålsenligt att ge mat till sådana som berövats sin frihet på grund av berusning. I avgörandet har ändå förordningens tidsgräns på 12 timmar ansetts vara för lång, i synnerhet eftersom den enligt laglighetsövervakarnas iakttagelser kan tillämpas onödigt strikt. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska behovet av föda också ses över från fall till fall och med beaktande av frihetsberövandets längd.

En person ska inte behöva omfattas av den regelbundna mathållningen till exempel om man vet att dennes kortvariga frihetsberövande upphör strax efter tidpunkten för mat. En frihetsberövad som intagits i en förvaringslokal och som väntar på förhör ska dock erbjudas en måltid som ingår i den regelbundna mathållningen före förhöret också när frihetsberövandet förväntas upphöra efter förhöret. Detta förutsätts bland annat i 7 kap. 5 § 5 mom. i förundersökningslagen,

enligt vilket den som förhörs ska ges tillfälle till regelbundna måltider och tillräcklig vila. Riksdagens justitieombudsman har i sitt avgörande EOAK/4488/2017, 19.11.2019 påpekat att man låter den som ska förhöras vara hungrig kan det till och med betraktas som ett förbjudet otillbörligt förfarings sätt som påverkar den förhördes viljestyrka.

Enligt förslaget till 2 mom. ska för den frihetsberövade också annars vid behov ordnas kost med beaktande av tidpunkten för frihetsberövandet och dess längd. I detta syfte ska förvaringslokalerna ha beredskap att erbjuda kost också utanför de regelbundna mattiderna. Förvaringslokalerna ska ha tillgång till exempelvis hållbar mat som kan användas om antalet personer som omfattas av den regelbundna mathållningen har uppskattats för lågt till exempel på grund av en överraskande ökning av förvaringslokalens nyttjandegrad. Exempel tidpunkten på dygnet för frihetsberövandet eller orsaker som hänför sig till den frihetsberövades hälsotillstånd, såsom olika sjukdomar, kan förutsätta att kost ordnas också utanför de regelbundna mattiderna eller även under ett kortvarigt frihetsberövande. Exempelvis riksdagens justitieombudsman har i sitt avgörande EOAK/1426/2018, 15.2.2019 ansett att möjlighet att få mat endast vid de tidpunkter då maten delas ut har varit alltför schematisk. Fallet gällde en frihetsberövad person som hade varit utan mat åtminstone 15 timmar. Enligt avgörandet var detta för lång tid och den frihetsberövade borde ha serverats mat också utanför de regelbundna mattiderna. Den föreslagna regleringen förutsätter att den tid då man anländer till förvaringslokalen inte få leda till att måltidsintervallet blir orimligt långt.

I 2 § i inrikesministeriets gällande förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs det inte bara om antalet måltider utan också om frihetsberövades rätt till måltider och friskt vatten. Regleringen på förordningsnivå kan betraktas som onödig i fortsättningen. För att förenhetliga förfarandet och rutinerna meddelar Polisstyrelsen enligt kapitlets 13 § närmare föreskrifter om en frihetsberövads mathållning. Polisstyrelsen meddelar närmare föreskrifter bland annat för att genomföra mathållningen så att den uppfyller de lagstadgade kraven på kostens kvalitet och mängden mat. I Brottsåtgörandemyndighetens fångelser har Brottsåtgörandemyndigheten meddelat motsvarande föreskrifter om mathållningen och kosten med stöd av fångelselagens och förundersökningslagens bestämmelser.

Den gällande lagen innehåller en bestämmelse enligt vilken avvikelser från den normala kosten i förvaringslokalen görs i mån av möjlighet, om det är motiverat på grund av den frihetsberövades hälsa eller religiösa eller övriga välgrundade övertygelse. Som exempel på sådana frihetsberövade kan nämnas vegetarianer eller veganer. En bestämmelse om saken finns i 3 mom. Ändringen jämfört med den gällande regleringen innebär att i fortsättningen ska avvikelse från kosten i förvaringslokalen enligt författningstexten alltid göras, om den frihetsberövades hälsa eller religiösa övertygelse eller övriga välgrundade övertygelse förutsätter det. Med välgrundad övertygelse avses att övertygelsen förekommer rätt allmänt och är känd i samhället. I praktiken är det omöjligt att ta hänsyn till alla former av övertygelser. Polisen ska inte heller i fortsättningen vara skyldig att ordna kost enligt den frihetsberövades övertygelse, om det medför betydande kostnader.

De krav som den frihetsberövades hälsa ställer på kosten bör i möjligaste mån utredas i samband med den ankomstgranskning som avses i 2 kap. 5 §. Eftersom frihetsberövandet för de personer som omfattas av lagens tillämpningsområde i princip är kort, kan utgångspunkten för klarläggandet av övertygelse vara att den frihetsberövade självmant ska uppge för polisen om han eller hon anser att hans eller hennes övertygelse hindrar honom eller henne att äta någon av de maträtter som serveras i förvaringslokalen (se RP 90/2005 rd, s. 71). Avvikelser från kosten i förvaringslokalen kan i vissa fall leda till en situation där kosten inte till alla delar uppfyller de allmänna dagliga näringsrekommendationerna.

5 §. Vistelse utomhus. I paragrafen föreskrivs det om frihetsberövades rätt att vistas utomhus på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen. På det sätt som internationella rekommendationer förutsätter ska en frihetsberövad i princip ha rätt att dagligen vistas utomhus minst en timme. Den rätt till daglig vistelse utomhus som avses i bestämmelsen innebär att bestämmelsen ska tillämpas på frihetsberövade vilkas frihetsberövande varar längre än 24 timmar. Möjlighet till vistelse utomhus kan naturligtvis, om resurserna tillåter det, ordnas också under frihetsberövanden som varar kortare tid. Tidsmässigt innebär den i bestämmelsen avsedda rätten till daglig vistelse utomhus i fråga om begynnelsepunkten att bestämmelsen, oberoende av den tid på dygnet som en person tas in i förvaringslokalen, inte får leda till den situation där personen befinner sig över 24 timmar utan avbrott i förvaringslokalen utan möjlighet till vistelse utomhus, om inte förvägran av vistelse utomhus beror på de orsaker som nämns i paragrafen. För att garantera tillräcklig vila är det klart att verksamheten inte kan infalla nattetid.

De frihetsberövades hälsotillstånd kan uppställa hinder för vistelse utomhus. Polisens begränsade resurser och, om grunden för frihetsberövandet hänför sig till brottsutredning, behoven av förundersökning begränsar i synnerhet under frihetsberövandets första dygn möjligheterna att ordna annat program för den frihetsberövade. Polisen ska vara att ordna möjlighet att vistas utomhus, om inte den frihetsberövades hälsotillstånd eller ett särskilt vägande skäl som hänför sig till ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen utgör ett hinder för detta. Det sistnämnda kan vara den frihetsberövades våldsamma och hotfulla beteende eller berusningstillstånd. Ett särskilt vägande skäl kan också hänföra sig till exempelvis antalet anställda inom övervakningen i polisens förvaringslokal samt risken för att den frihetsberövade ska rymma. Begränsat antal anställda i förvaringslokalen utgör dock ett i bestämmelsen avsett särskilt vägande skäl bara i sådana exceptionella tillfälliga situationer där ett på förhand oförutsägbart stort antal personer ska bevakas i förvaringslokalerna, och man ännu inte har hunnit komplettera förvaringslokalpersonalen på behövligt sätt.

Frihetsberövade, vilkas frihetsberövande förutspås vara längre än 24 timmar, bör inte placeras i förvaringslokaler som helt saknar utrymmen eller områden som lämpar sig för vistelse utomhus.

I 2 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull särskilt att möjlighet till vistelse utomhus behöver inte ordnas för personer som berövats sin frihet med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen. I sådana situationer behöver personens möjligheter att röra sig i förvaringslokalen begränsas enligt lagen direkt på grund av grunden för frihetsberövandet och uppträdandet i anslutning därtill och ofta också på grund av personens berusningstillstånd. Dessutom är frihetsberövandena korta och ska enligt lagen upphöra genast när grunderna för frihetsberövandet har upphört. Det är således fråga om en frihetsberövande åtgärd som liknar en säkerhetsåtgärd. Det bör påpekas att ett frihetsberövande med stöd av 2 kap. 2 § i polislagen kan enligt lagen, beroende på tidpunkten för frihetsberövandet, vid behov i undantagsfall vara högst 36 timmar.

6 §. Rökning. I paragrafen föreskrivs det om ordnande av i 73 § i tobakslagen (549/2016) avsedd rökning i förvaringslokalerna. Bestämmelserna om rökning gäller således också användning av e-cigarett. Den gällande lagen innehåller inga uttryckliga bestämmelser om rökning i förvaringslokalerna. I riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande EOAK/5349/2019, 30.10.2019 har det förutsatts att bestämmelserna om inskränkning av rökning och innehav av tobaksvaror preciseras i fråga om Brottspåföljdsmyndighetens fängelser. Motsvarande behov finns också i fråga om polisens förvaringslokaler.

När det gäller fängelser har Europadomstolen tagit ställning till rökning till exempel i avgörandet Elefteriadis mot Rumänien, Europadomstolen 25.1.2011. I avgörandet ansåg domstolen att placeringen av en fånge som led av en lungsjukdom i samma sätt som fångar som rökte och

förvaring av fången under transporter i domstolarnas lokaler där man får röka hade förvärrat fångens sjukdom. Detta innebar en kränkning av artikel 3 i Europakonventionen. Också i avgörandet Florea mot Rumänien, Europadomstolen 14.9.2010 ansåg domstolen att exponering för passiv rökning innebar kränkning av artikel 3 i konventionen. Om rökning tillåts inne i fängelser eller polisens förvaringslokaler kan det alltså leda till en situation där artikel 3 i Europakonventionen kränks.

På grund av det som konstaterats ovan bör de skadliga effekterna av passiv rökning beaktas även i bestämmelserna om arrangemang för rökning i polisens förvaringslokaler. Med tanke på förvaringslokalpersonalens arbetarskydd och skyddet av icke rökande frihetsberövades hälsa är det nödvändigt att rökning i förvaringslokalerna sker på det sätt som förutsätts i tobakslagen så att den inte medför olägenheter för utomståendes hälsa.

Enligt 1 mom. kan en frihetsberövad ges möjlighet till rökning på egen bekostnad antingen i samband med vistelsen utomhus eller på något annat sätt med beaktande av tobakslagens bestämmelser. Således ska rökning vara förbjuden i förvaringslokalens allmänna utrymmen samt i celler och andra förvaringsrum. Rökning inomhus i förvaringslokalerna kan i första hand komma i fråga i ett sådant separat rökrum som avses i 76 § i tobakslagen. Alternativt kan möjlighet till rökning ordnas i samband med vistelsens utomhus, med beaktande av tobakslagens krav.

Möjlighet till rökning ska ordnas minst en gång per dygn, vilket kan betraktas som ett tillräckligt minimiantal när man beaktar den i princip korta förvaringstiden, förhållandena i polisens förvaringslokaler samt det stora antal åtgärder som vanligtvis hänför sig till grunden för frihetsberövandet i början av frihetsberövandet. Om resurserna tillåter det kan möjlighet till rökning naturligtvis ordnas oftare än en gång per dag. Man kan låta bli att ordna möjlighet till rökning på samma grunder som vistelse utomhus kan förvägras. Enligt kapitlets 12 § fattas beslut om saken i förvaringslokalerna av direktören för förvaringslokalerna.

Tidsmässigt innebär skyldigheten att ordna daglig möjlighet till rökning, på samma sätt som vistelse utomhus, i fråga om begynnelsestidpunkten att oberoende av den tid på dygnet som en person tas in i förvaringslokalerna får tillämpningen av bestämmelsen inte leda till den situation där personen befinner sig över 24 timmar utan avbrott i förvaringslokalerna utan möjlighet till rökning, om inte förvägran beror på de orsaker som nämns i paragrafen. Sålunda behöver möjlighet till rökning inte ordnas för till exempel en berusad frihetsberövad i början av frihetsberövandet, och detta förutsätter inte något separat beslut.

Enligt grundlagsutskottets utlåtandep Praxis (GrUU 40/2020 rd) ska frihetsberövades rätt till nikotinersättningsprodukter, läkemedelsbehandling och annat stöd tryggas genom en bestämmelse när möjligheter till rökning begränsas i slutna anstalter. I den föreslagna regleringen begränsas möjligheten till regelbunden rökning på det sätt som personen själv beslutar om. Eftersom regleringen innehåller skyldighet att ordna endast ett minimiantal möjligheter till rökning, inverkar också förvaringslokalernas resurser på hur ofta möjlighet till rökning ordnas. Sålunda kan en del av de frihetsberövade utan stödåtgärder få abstinensbesvär mellan de dagliga rökturena. Av denna orsak bör en del av de frihetsberövade erbjudas stöd även för att minska rökningen. Under de förhållanden som råder i polisens förvaringslokaler betyder detta i första hand nikotinersättningsprodukter, som de frihetsberövade kan använda som stöd för att minska rökningen. Eftersom förvaringen i huvudsak är kortvarig kan man inte förutsätta mer omfattande stödåtgärder än så i polisens förvaringslokaler. Enligt 1 mom. är vård för symtom på tobaksabstinens en del av den hälso- och sjukvård som avses i 5 kap. 1 §.

Regleringen hindrar inte att möjlighet till rökning ordnas även under frihetsberövanden som varar en kortare tid när resurserna i förvaringslokalerna tillåter det. För tydlighetens skull nämns

ändå särskilt i 2 mom. att det inte föreligger skyldighet att ordna möjlighet till rökning för en person som gripits med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen. I sådana situationer behöver personens möjligheter att röra sig i förvaringslokalen begränsas enligt lagen direkt på grund av grunden för frihetsberövandet och uppträdandet i anslutning därtill och ofta också på grund av personens berusningstillstånd. Hos en berusad kan till exempel nikotintuggummi eller någon annan nikotinersättningsprodukt som används via munnen också medföra risk för kvävning. Dessutom är frihetsberövandena korta och ska enligt lagen upphöra genast när grunderna för frihetsberövandet har upphört. Det är således fråga om en frihetsberövande åtgärd som liknar en säkerhetsåtgärd. Det bör påpekas att ett frihetsberövande med stöd av 2 kap. 2 § i polislagen kan enligt lagen, beroende på tidpunkten för frihetsberövandet, vid behov i undantagsfall vara högst 36 timmar.

I 3 mom. föreskrivs för tydlighetens skull också om begränsningar av innehavet av tobaksprodukter och rökutrustning utanför de ordnade rökutrustningsfällena. Begränsningen behövs för att hindra förbjuden rökning i förvaringslokalens celler och andra utrymmen och även annars av säkerhetsskäl.

7 §. Frihetsberövades rätt till litteratur och massmedier. I paragrafen föreskrivs om frihetsberövades rätt att följa radio- och televisionsprogram och tidningar. Paragrafen innehåller dessutom bestämmelser om frihetsberövades tillgång till litteratur och tidningar i förvaringslokalen.

Enligt 13 kap. 2 § i den gällande lagen ska endast häktade i mån av möjlighet ges tillfälle att följa massmedier samt att skaffa litteratur. Enligt motiveringen ska hänsyn också tas till polisens resurser när det gäller ordnande av möjlighet att följa litteratur och medier. I polisens förvaringslokaler finns till exempel vanligen inte television- eller radioapparater som de häktade skulle kunna använda för att följa medierna (RP 90/2005 rd, s. 107). Situationen när det gäller förvaringslokalernas utrustning har förbättrats och numera kan man förutsätta åtminstone någon slags utrustning som gör det möjligt att följa massmedierna. Det är motiverat att ges sådant tillfälle som avses i bestämmelsen också till andra frihetsberövade som förvaras en längre tid i polisens förvaringslokaler än häktade, om det är möjligt inom ramen för resurserna.

När tillfälle ordnas att följa massmedier ska man fortfarande kunna ta hänsyn till förvaringslokalens resurssituation, och regleringen förutsätter till exempel inte att en frihetsberövad hela tiden ska ha tillgång till i bestämmelsen avsedd utrustning som lämpar sig för att följa television- och radioprogram i förvaringslokalen. Regleringen förutsätter inte något stort tidsövervaknings- eller antal lösnr. Enligt 1 mom. ska de frihetsberövade i möjligast mån ges tillfälle att följa television- och radioprogram och tidningar. I bestämmelsen nämns inte längre skyldighet att ge de frihetsberövade tillfälle att skaffa tidskrifter och litteratur på egen bekostnad. I 2 mom. föreskrivs om innehav av tidningar och litteratur.

Den föreslagna regleringen innebär att häktade, anhållna och andra frihetsberövade som förvaras flera dygn i lokaler som administreras av polisen inte placeras i sådana förvaringslokaler som helt saknar möjlighet att ordna tillfälle att följa massmedier, om det inte är fråga om en 11 kap. 4 § avsedd kortvarig situation i samband med en transport.

I 1 mom. föreskrivs det att man kan avvika från skyldigheten att ge en frihetsberövad tillfälle att följa massmedier på grund av att hans eller hennes kontakter har begränsats genom ett beslut med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen. Beroende på innehållet i beslutet kan det på grund av begränsningen av kontakterna vara nödvändigt att säkerställa att genomförandet av begränsningen inte heller äventyras på grund av användningen av utrustning som gör det möjligt att följa litteratur eller massmedier eller kommunikation i anslutning till dem, till exempel Text-TV eller andra funktioner som möjliggör kommunikation. Vid begränsning av en

frihetsberövads rättigheter måste man dock utifrån innehållet i den begränsning av kontakterna som det fattats beslut om med stöd av lag noggrant pröva huruvida begränsningen av kontakterna faktiskt äventyras av att den frihetsberövade följer massmedierna.

Enligt 2 mom. ska de frihetsberövade ha tillgång till litteratur och tidningar i förvaringslokalen. Det räcker med att det finns tillgång till en del litteratur och i möjligast mån också tidningar i förvaringslokalen. Det kan inte förutsättas att polisens förvaringslokaler ska erbjuda omfattande bibliotekstjänster, eftersom förvaring i polisens förvaringslokal i regel är kortvarig. I sådana förvaringslokaler som används endast för kortvarig förvaring av frihetsberövade hos polisen behöver de frihetsberövade inte ges tillgång till litteratur. På samma sätt som enligt den gällande regleringen ska enligt momentet bestämmelserna i 4 kap. 1 § tillämpas på innehav av tidningar och litteratur, så en frihetsberövad har vid behov möjlighet att skaffa tidningar och litteratur på egen bekostnad. En separat bestämmelse om detta kan betraktas som onödig, eftersom förvaringstiden i polisens lokaler i regel är kort. Bestämmelser om mottagande av varor från personer utanför förvaringslokalen finns i 4 kap. 5 §.

Också begränsningarna av kontakterna enligt 4 kap. i tvångsmedelslagen kan sätta hinder för innehav av litteratur och tidningar, eftersom begränsningarna kan till exempel i praktiken hindra en frihetsberövad från att läsa samma publikationer tillsammans med andra frihetsberövade. I en sådan situation förutsätts det inte att polisinspektionen ska beställa extra exemplar på polisinspektionens bekostnad, utan innehavet av publikationerna kan förvägras. Också när det gäller litteratur och tidningar bör man noggrant pröva huruvida innehavet av dem faktiskt kan äventyra sådana begränsningar av kontakterna som det förordnats om med stöd av lag.

I 3 mom. konstateras för tydlighetens skull att tillfälle att följa massmedier och litteratur inte ges i sådana förvaringslokaler som används för kortvarig förvaring av frihetsberövade och inte till de personer som förvaras i dem. Med kortvarighet avses också förvaringslokaler och delar av förvaringslokaler som används för förvaring av berusade personer. Sådana lokaler utrustas endast med föremål som är lämpliga för deras användningsändamål. Exempelvis vid förvaring av berusade är det av säkerhetsskäl och för att möjliggöra övervakning i regel behövligt att personen inte innehar någon som helst onödig egendom. Det bör påpekas att ett frihetsberövande med stöd av 2 kap. 2 § i polislagen kan enligt lagen, beroende på tidpunkten för frihetsberövandet, vid behov i undantagsfall vara högst 36 timmar. Även i en sådan situation är personen placerad i förvaringslokalen en kortare tid, så i den föreslagna bestämmelsen används detta tidsattribut som definition av kortvarig förvaring.

8 §. Förflyttning av frihetsberövade. I 1 mom. föreskrivs det om förflyttning av frihetsberövade på ett sätt som motsvarar den gällande lagen. En frihetsberövad kan förflyttas till en annan förvaringslokal, om den frihetsberövande åtgärdens syfte, den frihetsberövades eller någon annans säkerhet, brottsutredningen eller andra motsvarande skäl kräver det.

Enligt motiveringen till den gällande bestämmelsen ska det finnas grundad anledning till att frihetsberövade förflyttas mellan polisens förvaringslokaler och onödiga förflyttningar bör undvikas. Grundad anledning att förflytta en frihetsberövad till en annan förvaringslokal är till exempel behov av förhör eller avskiljande av den frihetsberövande från en annan frihetsberövad som hör samman med det brott som ska utredas. Det kan också bli nödvändigt att förflytta en frihetsberövad, om tillräcklig övervakning inte kan ordnas i den förvaringslokal där den frihetsberövade har placerats. Ett särskilt behov att byta den plats där den frihetsberövade placerats kan vara till exempel ett behov av att hålla frihetsberövade åtskilda, vilket ofta föreligger i ärenden som hänför sig till organiserad brottslighet. (RP 90/2005 rd, s. 72). Vid prövningen av behovet av förflyttning bör möjligheterna att utnyttja tekniken beaktas som ett alternativ till förflyttning.

I 2 mom. föreskrivs det att en frihetsberövad kan för en kort tid förflyttas till en annan förvaringslokal om det är motiverat för anordnandet av ett i 7 kap. 9 § avsett tillstånd. I den nämnda paragrafen föreskrivs det om permission och kortvarig permission under ledsagning av ett synnerligen viktigt skäl eller för att sköta ett nödvändigt ärende.

9 §. Underrättelse om förflyttning. I paragrafen föreskrivs det om underrättelse om förflyttning av en frihetsberövad till hans eller hennes nära anhöriga samt den frihetsberövades advokat eller i 15 kap. 2 § 1 eller 5 mom. i rättegångsbalken avsedda rättegångsombud eller rättegångsbiträde. Den underrättelseskyldighet som avses i bestämmelsen gäller endast i 7 § 1 mom. avsedd förflyttning, inte i 7 § 2 mom. avsedd kortvarig förflyttning. Underrättelsen till nära anhöriga eller andra närstående kan i fråga om anhållna och gripna skjutas upp på samma grunder som underrättelsen om frihetsberövandet till anhållnas och gripnas nära anhöriga eller andra personer kan skjutas upp. På grund av rätten enligt lagens 7 kap. 3 § 1 mom. att ta emot besök av ett ombud avviker 9 § 1 mom. från den gällande regleringen så att den möjlighet att skjuta upp underrättelsen som avses där gäller inte underrättelse till det ombud som avses i momentet.

Underrättelse om förflyttning behöver inte nödvändigtvis lämnas innan den frihetsberövade förflyttas, utan utgångspunkten är att underrättelsen ska lämnas göras omedelbart efter förflyttningen. Exempelvis vid brott som hänför sig till organiserad eller allvarlig kriminell verksamhet kan det föreligga ett särskilt behov av att förflytta en person från en förvaringslokal till en annan så att utomstående inte vet om förflyttningen. På så sätt kan transporten och förflyttningen tryggas. Underrättelse omedelbart efter förflyttningen betraktas inte som uppskjuten underrättelse enligt 1 mom.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om sådana situationer där den frihetsberövade själv motsätter sig underrättelse om förflyttning. En sådan underrättelse ska inte utan synnerliga skäl få lämnas mot den frihetsberövades vilja. Den frihetsberövades vilja ska också beaktas när det gäller sättet att lämna underrättelsen. Om den frihetsberövade i polisens ställe själv vill underrätta sina närstående eller sitt ombud, är utgångspunkten att polisen ska ge den frihetsberövade denna möjlighet, om inte en begränsning av kontakter enligt 1 kap. 18 § tvångsmedelslagen utgör ett hinder för detta. Underrättelse mot den frihetsberövades vilja kan lämnas på grunder som motsvarar 2 kap. 2 § 5 mom.

10 §. Närvaro vid domstol och andra myndigheter. I 1 mom. föreskrivs det på ett sätt som motsvarar den gällande lagen om frihetsberövades närvaro vid domstol. I 2 och 3 mom. tillfogas bestämmelser om frihetsberövades närvaro vid andra myndigheter och om ordnande av behövlig övervakning, varvid regleringen i stora drag motsvarar 3 kap. 8 § i häktningslagen. Bestämmelserna i paragrafen tillämpas på alla frihetsberövade oberoende av grunden för frihetsberövandet.

11 §. Placering av den som gripits på grund av berusning och tillnyktringsvård. På det sätt som föreslås enligt 14 kap. 1 § 2 mom. upphävs lagen om behandling av berusade (461/1973) av de orsaker som behandlas mera ingående i avsnitt 2. I den föreslagna lagen föreskrivs det om behandling av den som på grund av berusning gripits i syfte att skydda personen själv med stöd av 2 kap. 2 § 1 mom. polislagen till den del som det behöver föreskrivas om saken i den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. På det sätt som konstaterats ovan förutsätter 8 kap. 1 § att iakttagande av den frihetsberövades grad av berusning och hälsotillstånd beaktas vid övervakningen av frihetsberövade och förvaringslokaler. Dessutom kan en frihetsberövad placeras under i 10 kap. avsedd intensifierad övervakning eller observation på grund av berusning.

Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen ska den som på grund av berusning gripits i syfte att skydda personen själv med stöd av 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen och som inte genom sitt beteende äventyrar andras säkerhet i möjligaste mån föras till en tillnyktringsstation för berusade eller till någon annan vårdplats, om den berusade inte kan tas om hand på annat sätt. Innehållet i bestämmelserna motsvarar i stor utsträckning 2 § 1 mom. i den gällande lagen om behandling av berusade. På svenska används även i fortsättningen uttrycket tillnyktringsstation i lagen, varmed avses en enhet där en berusad övervakas och får behövlig vård av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården.

Omhändertagande av en berusad på något annat sätt betyder till exempel att personen överlämnas till en enhet för prehospitat akutsjukvård eller till hans eller hennes närstående som tar hand om honom eller henne eller till en omgivning som annars bedöms vara trygg för honom eller henne, till exempel personens eget hem. En berusad kan tas om hand av till exempel en närstående eller någon annan lämplig person, om personen vill det och ingendera partens säkerhet bedöms äventyras av det. Omhändertagande av en person på något annat sätt kan också betyda en annan trygg omgivning där personens har möjlighet att nyktra till, till exempel som en del av boendeservice. Den frihetsberövades ställning som gripen upphör i en situation enligt momentet där personen förs till en tillnyktringsstation eller till någon annan vårdplats eller överlämnas till en enhet för prehospitat akutvård eller för att tas hand om på något annat sätt eller förs till en omgivning som annars bedöms vara trygg för honom eller henne.

Om en berusad persons tillstånd redan i initialskedet bedöms bero på en akut sjukdom eller berusningen närmar sig eller medför medvetslöshet, är det klart att personen i stället för att gripas med stöd av polislagen ska föras till undersökning och vård som utförs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården till exempel genom att en enhet för prehospitat akutsjukvård kallas till platsen. Eftersom det ofta är svårt och i praktiken förutsätter hälso- och sjukvårdsutbildning att bedöma vårdbehovet, ska polispersonalen i samtliga situationer med låg tröskel föra en berusad person för kontroll av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

Enligt 2 mom. ska den som är frihetsberövad av skäl som avses i 1 mom. och som inte på grund av våldsamhet eller av någon annan orsak kan föras till en tillnyktringsstation eller till någon annan vårdplats tas in i polisens förvaringslokal. En i 1 mom. avsedd berusad person som gripits för att skydda sig själv kan till exempel på grund av aggressivt eller oberäkneligt uppträdande utgöra en fara för sig själv eller andra på så sätt att han eller hon inte kan tas om hand i en tillnyktringsstations eller någon annan vårdplats lokaler.

I 2 mom. föreskrivs på samma sätt som i 4 § i den gällande lagen om behandling av berusade att en person som gripits på grund av berusning för att skydda personen själv får hållas i förvar högst 12 timmar från det att frihetsberövandet började. Också bestämmelsen om förlängning av förvaringstiden till morgonen motsvarar innehållet i de nuvarande bestämmelserna. När den gripne hålls kvar i en sådan situation ska grunden vara behov av att skydda personens liv och hälsa. Utgångspunkten ska vara att personen ska friges även kvälls- och nattetid när tidsgränsen på 12 timmar har nåtts om han eller hon vill det.

I momentet ingår dessutom en bestämmelse som i stor utsträckning motsvarar 7 § i den gällande lagen om behandling av berusade och som betonar serviceprincipen, som hör till principer för god förvaltning, om hänvisade av personen till tjänster inom missbrukarvården vid behov. Bestämmelsen ska beaktas särskilt i samband med att grunden för frihetsberövandet upphör och personen lämnar förvaringslokalen. Exempelvis i principbestämmelserna i lagen om missbrukarvård (41/1986) betonas stöd för att personer på eget initiativ ska söka sig till tjänster inom missbrukarvården.

I 3 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull om beslutanderätt som gäller tagande i förvar på en tillnyktringsstation, någon annan vårdplats eller i polisens förvaringslokal. Bestämmelserna motsvarar bestämmelserna om beslutanderätt i 3 § i den gällande lagen om behandling av berusade.

I 4 mom. föreskrivs det om ansvar för att ordna tillnyktringsvård. Ett praktiskt hinder för att tillämpa den gällande lagen om behandling av berusade är för närvarande att utbudet av service som gäller tillnyktringsvård är dåligt, i första hand för att det saknas tvingande bestämmelser om tillhandahållande av service. De regionala skillnaderna är stora. I propositionen som gäller social- och hälsovårdsreformen (RP 241/2020 rd) föreslås det att ansvaret för att ordna social- och hälsovård samt räddningsverksamhet överförs från kommunerna till den nya förvaltningsnivå som inrättas, välfärdsområdena. Sålunda överförs även ansvaret för att ordna heltäckande tillnyktringsvård från kommunsektorn till välfärdsområdena utom i fråga om Helsingfors stad.

För tydlighetens skull nämns det särskilt i 4 mom. att de välfärdsområden som avses i 8 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård ansvarar för att ordna tillnyktringsvård inom sina respektive områden. Kostnaderna för att ordna tillnyktringsvård täcks i enlighet med social- och hälsovårdsreformens finansieringslösningar. Det är inte fråga om en ny uppgift som ankommer på välfärdsområdena. Den reglering som avses i momentet tillämpas i enlighet med 8 § i den föreslagna lagen om ordnande av social- och hälsovård (RP 241/2020 rd) även på Helsingfors stad samt Nylands välfärdsområden. Med tillnyktringsvård avses förutom tillnyktringsstationer även vård som ordnas på annat sätt, och vars syfte är att säkerställa klientens hälsa eller trygga tillnyktring från ett akut berusningstillstånd i en situation där han eller hon på grund av berusningstillståndet inte förmår ta hand om sig själv. Det är fråga om en etablerad definition som används bland dem som tillhandahåller hälsotjänster inom missbrukarvården.

Bestämmelsen i 4 mom. begränsar inte sättet att ordna tillnyktringsvård. Välfärdsområdena kan stanna för olika lösningar som lämpar sig för de lokala förhållandena. Tillnyktringsvård kan ordnas på en separat tillnyktringsstation eller som service i anslutning till polisens förvaringslokal, sjukhuset eller skyddshärbärgesliknande service.

12 §. *Beslutanderätt.* Enligt 1 mom. beslutar en tjänsteman i bevakningsuppgifter om en frihetsberövads klädsel enligt 2 §. Beslut om avviker från den normala kosten av religiös eller någon annan välgrundad övertygelse fattas också av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. Det är i princip fråga om beslutsfattande som hör till de dagliga rutinerna och där negativa beslut inte är vanliga.

Beslut om att förvägra en frihetsberövad vistelse utomhus och beslut om att förvägra en frihetsberövad möjlighet att röka fattas av direktören för förvaringslokalen, eftersom förvägran förutsätter synnerligen vägande skäl, och internationella rekommendationer i princip förutsätter att vistelse utomhus ordnas. Förvägran av möjlighet att röka innebär också ett ingrepp i självbestämmanderätten. I förhållande till begynnelsepunkten för frihetsberövandet bör man lägga märke till att i enlighet med 5 och 6 § blir det aktuellt att besluta om att förvägra vistelse utomhus och möjlighet att röka på det sätt som avses i denna paragraf om verksamheterna inte kan ordnas vid den tid som bestämmelsen förutsätter. Ingetdera beslutet räknas i princip till besluten enligt 13 kap. 1 §, eftersom beslutsfattandet baserar sig på lokal- och säkerhetsfrågor som gäller enskilda situationer.

Enligt 2 mom. fattas det inget separat beslut som ska delges om avvikelse från den frihetsberövades klädsel eller den normala kosten, om inte den frihetsberövade begär det separat. I fortsättningen räknas dessa beslut till de överklagbara besluten enligt förslaget till 13 kap. 1 § på

samma sätt som föreskrivs i 15 kap. i häktninglagen. Trots möjligheten att söka ändring och kopplingen till de grundläggande rättigheterna är det i dessa beslut fråga om sådana sedvanliga förfaranden i anslutning till förvaringen beträffande vilka det i princip inte behöver fattas något separat beslut som ska delges. Det är i första hand fråga om faktisk förvaltningsverksamhet, beträffande vilken det i vilket fall som helst ska göras behövliga registreringar i handlingarna om förvaringen i enlighet med förslaget till 8 kap. 1 §. För att den möjlighet till förvaltningsrättsligt ändringssökande som föreskrivs i 13 kap. vid behov ska kunna tillgodoses i praktiken, ska beslutet jämte anvisningar om begäran om omprövning delges den frihetsberövade på dennes separata begäran. Begäran kan vara muntlig eller skriftlig. På begäran fattas ett skriftligt beslut i saken av chefen för förvaringslokalen.

Enligt 3 mom. fattas beslut om en i 8 § 1 mom. avsedd förflyttning av en frihetsberövad och om informering om den av direktören för förvaringslokalen. För att bedöma bland annat möjligheterna till tillräcklig övervakning och andra resurser behöver direktören för den mottagande förvaringslokalen höras innan beslutet om förflyttning fattas.

Enligt 4 mom. fattas beslut om kortvarig förflyttning enligt 8 § 2 mom. till en annan förvaringslokal av direktören för förvaringslokalen. En förflyttning blir aktuell, om den är motiverad för att ordna permission som avses i 7 kap. 9 §. Direktören för förvaringslokalen beslutar om permissionen i fråga. För att förflyttningens betydelse med avseende på syftet med den frihetsberövande åtgärden och till exempel vad som är behövlig övervakning ska kunna bedömas på korrekt sätt, ska utredningsledaren eller någon annan tjänsteman som har fattat beslutet om den frihetsberövande åtgärden höras i saken. Dessutom ska direktören för den mottagande förvaringslokalen höras för att säkerställa att det finns övervakningsresurser.

Enligt 5 mom. fattar chefen för förvaringslokalen beslut om en frihetsberövad ska tillåtas avlägsna sig från förvaringslokalen enligt 10 §, och chefen för förvaringslokalen svarar också för att behövlig övervakning ordnas i en sådan situation. Förvaringslokalorganisationen kan egentligen inte fatta beslut om att tillfälligt avlägsna sig från förvaringslokalen av skäl som har att göra med förundersökningen. Emellertid kan det anses höra till skyldigheterna för chefen för förvaringslokalen att som skiftesförman se till att grunden för att avlägsna sig och övervakningen är korrekt och att avlägsnandet registreras på det sätt som förutsätts i 8 kap. 1 §.

I 6 mom. föreskrivs om beslutanderätten för en tjänsteman i bevakningsuppgifter i fråga om frihetsberövandets upphörande och när en person avlägsnar sig från polisens förvaringslokal till följd av att behovet av omhändertagande har upphört när personen i fråga har gripits med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen.

I polislagens 2 kap. 2 § föreskrivs om gripande av en person för att skydda denne, i 5 § om gripande för att skydda hemfriden och offentlig frid, i 9 § om befogenhet att skingra en folksamling och gripande av en person som tredska och i 10 § om gripande för att skydda mot brott och störande beteende. Enligt bestämmelsernas ordalydelse har endast en polisman rätt att gripa, men å andra sidan ska den gripne enligt bestämmelserna tillåtas att avlägsna sig eller frihetsberövandet upphöra genast när behovet av att hålla den gripne kvar har upphört.

När det gäller beslutanderätten bör det påpekas att en polisman inte nödvändigtvis är närvarande i förvaringslokalen. Riksdagens biträdande justitieombudsman har i sin avgörandepaxis (se t.ex. EOAK 2756/4/10, 29.5.2012 och EOAK 2495/4/10, 29.5.2012) påpekat att ett frihetsberövande inte får fortgå längre än nödvändigt och det ska i vilket fall som helst bedömas individuellt med hänsyn till dess särdrag. Också Europadomstolen har vid bedömningen av om ett frihetsberövande i det syfte som avses i artikel 5 punkt 1 b) i Europakonventionen, dvs. för att säkerställa ett fullgörande av någon i lag föreskriven skyldighet, är proportionellt betonat att

den frihetsberövade ska frigges senast när den tid då de brott som ska förhindras har förväntats ske har gått ut och skyldigheterna således har upphört. Vid bedömningen av om en åtgärd varit proportionell har man betonat att frihetsberövandet ska ha varit nödvändigt för att förhindra brott och störande beteende och att personen inte har hållits onödigt länge i förvar (se Ostendorf mot Tyskland, Europadomstolen 7.3.2013, se också t.ex. Foka mot Turkiet, Europadomstolen 24.6.2008).

För tydlighetens skull föreskrivs det i förslaget till 6 mom. att beslut om att en person som gripits med stöd av de nämnda bestämmelserna i 2 kap. i polislagen ska få avlägsna sig från polisens förvaringslokal till följd av att behovet av omhändertagande har upphört kan även fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. Denne har i praktiken ofta bäst möjlighet att bedöma situationen och den frihetsberövades tillstånd i förvaringslokalen, så att även de uppgifter och eventuella anvisningar som lämnats av den polisman som fattat beslut om gripandet blir beaktade. En väktare får dock inte besluta om att en person ska få avlägsna sig från polisens förvaringslokal, om annan lagstiftning sätter hinder. Exempelvis 30 § i mentalvårdslagen förutsätter åtgärder från polisens sida när polisen påträffar en person som sannolikt kan tas in för vård oberoende av sin vilja. En frihetsberövad kan också beröras av till exempel en efterlysning som utfärdats av en behörig myndighet och som förutsätter att polisen vidtar fortsatta åtgärder efter det att polislagens grund för frihetsberövande har upphört. I sådana situationer fattas beslutet om att personen ska få avlägsna sig från förvaringslokalen av en polisman.

13 §. Närmare föreskrifter. I paragrafen föreskrivs det om bemyndigande för Polisstyrelsen att meddela administrativa föreskrifter. För att förenhetliga förfarandena och rutinerna meddelar Polisstyrelsen närmare föreskrifter om förflyttning av en frihetsberövad, om en frihetsberövads mathållning och basvård, varmed avses även vistelse utomhus, rökning och klädsel, enligt 7 § 1 och 2 mom. Polisstyrelsen meddelar också närmare föreskrifter om inkvartering, varmed avses placering i förvaringsrum, samt om förvaringsrum och deras egenskaper och utrustning, varvid kraven i 3 § ska beaktas.

4 kap. De frihetsberövades egendom.

1 §. Förutsättningar för begränsning av innehav av egendom. I paragrafen föreskrivs det om förutsättningarna för att begränsa en frihetsberövads innehav av egendom. Bestämmelsen avviker avsevärt från den gällande regleringen. I enligt med vad som konstateras i avsnitt 2 skiljer sig polisens förvaringslokaler avsevärt från häkten, bland annat i fråga om fasen i frihetsberövandet och dess längd, de åtgärder som hänför sig till grunden för frihetsberövandet, många frihetsberövades tillstånd, förvaringslokalernas egenskaper och antalet frihetsberövade som förvaras i lokalen på olika grunder. Det är nödvändigt att beakta dessa omständigheter även i bestämmelserna om innehav av egendom.

Ett förfarande enligt principen om minsta olägenhet enligt 1 kap. 3 § i den föreslagna lagen förutsätter att den frihetsberövades rättigheter inte får inskränkas mer än vad som nödvändigtvis krävs med tanke på syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen samt säkerheten för frihetsberövade och andra personer. I enlighet med vad som konstateras i motiveringen till bestämmelsen ska inskränkning av den frihetsberövades rättigheter med tanke på upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen och förvaringssäkerheten till viss del bedömas också utgående från på vilka grunder de andra frihetsberövade i förvaringslokalen berövats sin frihet och vilka inskränkningar som ålagts dem. Förvaringslokalens belägningsgrad och vilka resurser som står till förfogande kan också beaktas vid tillämpningen av bestämmelserna om innehav av egendom. Riksdagens biträdande justitieombudsman har till exempel i sitt avgörande Dnr 567/4/09, 8.4.2010 betonat att begränsningar av innehav av egendom ska prövas från fall till fall och fastställt att begränsningar av

kontakterna för andra frihetsberövade i förvaringslokalen måste kunna beaktas när rättigheterna tillgodoses och inskränks.

Det bör påpekas att enligt 1 kap. 1 § omfattas frihetsberövade även i fortsättningen av lagens tillämpningsområde redan innan de placeras i förvaringslokalen, dvs. genast efter det att en polisman eller någon annan behörig tjänsteman anställd hos polisförvaltningen har vidtagit en åtgärd som riktas mot den personliga friheten, till exempel gripande. Enligt 14 kap. 4 § 1 mom. i den gällande lagen ska bestämmelserna i den lagen i tillämpliga delar gälla vid behandlingen av de frihetsberövade under transport. Tillämpningsanvisningen som gäller transport preciseras i förslaget till 11 kap. 4 §. I anslutning härtill förtydligas bestämmelserna om begränsning av frihetsberövades innehav av egendom så att bestämmelsens tillämpningsområde inte begränsas endast till förvaringslokalen. Det ska vara möjligt att begränsa innehavet av egendom med stöd av förslaget till 4 kap. 1 § också under transport och även i övrigt genast från första början av frihetsberövandet.

Enligt 1 mom. en frihetsberövad fråntas sådana föremål och ämnen som kan äventyra någons säkerhet, förvaringssäkerheten eller syftet med den frihetsberövande åtgärden eller som avsevärt stör övervakningen av förvaringslokalen. Föremål som äventyrar säkerheten är till exempel enlighet med vad som nämns i motiveringen till den gällande lagen skjut- och eggvapen, sprängämnen och tårgasspray, men också andra slags föremål, till exempel föremål och ämnen med vilka den frihetsberövade kan skada sig själv kan vara sådan egendom som avses i bestämmelsen. Vid bedömningen av föremål som äventyrar säkerhet har grunden för frihetsberövandet och personens tillstånd central betydelse, och dessutom kan de resurser som står till förfogande för övervakningen ha betydelse vid begränsning av den egendom som får innehas. Exempelvis vid förvaringen av en kraftigt berusad person är det av säkerhetsskäl och för att möjliggöra övervakning i regel nödvändigt att personen inte innehar någon egendom utöver kläder och eventuella nödvändiga hjälpmedel.

Om man åter har identifierat risk för självdestruktivt beteende borde man redan från första början av frihetsberövandet och redan före transport försäkra sig om att personen i fråga inte innehar ämnen eller föremål med vilka han eller hon kan orsaka fara för sig själv. Detta borde ytterligare säkerställas vid ankomstgranskningen i förvaringslokalerna. Eftersom det av utredningar och undersökningar som gäller dödsfall i häkten framgår att självmord i polisens förvaringslokaler vanligtvis begås genom hängning, borde särskild uppmärksamhet fästas vid olika rep, snören och band till exempel i klädseln. Också under transport bör en person som identifierats som eventuellt självdestruktiv övervakas särskilt (se t.ex. EOAK 4103/2016, 31.7.2019).

För tydlighetens skull nämns också förvaringssäkerheten särskilt som en förutsättning för att begränsa innehavet av egendom i bestämmelsen. Exempelvis att fotografera förvaringslokalerna och skicka bilden elektroniskt utanför förvaringslokalerna kan äventyra förvaringssäkerheten och personens säkerhet. På samma sätt som enligt den gällande regleringen kan en frihetsberövad fråntas sådan egendom som kan äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden. Om syftet med den frihetsberövande åtgärden till exempel är att förhindra att bevis som hänför sig till ett brott under utredning förstörs, kan innehav av till exempel en smarttelefon, någon annan mobiltelefon eller annan kommunikations- eller upptagningsutrustning gör det möjligt för den frihetsberövade att kringgå fastställda begränsningar av kontakterna.

Särdragen hos polisens förvaringslokal bör kunna beaktas också på så sätt att en frihetsberövad inte får inneha egendom som avsevärt stör övervakningen av förvaringen. Det är fråga om att trygga övervakningen på såväl platsen för frihetsberövandet och under transporten som i förvaringslokalen. Vid bedömningen av egendom som avsevärt stör övervakningen kan man till vissa delar också beakta beläggningsgraden i förvaringslokalen och vilka resurser som står till

förfogande. Exempelvis en frihetsberövades innehav av smarttelefon eller annan utrustning som lämpar sig för kommunikation kan begränsas även i fråga om sådana som berövats friheten med stöd av utlänningslagen, om innehavet av utrustningen äventyrar övervakningen av begränsningar av kontakter som ålagts någon annan frihetsberövad, och detta inte kan förhindras till exempel genom att placera den frihetsberövade i en separat del av förvaringslokalen. I fråga om utrustning som lämpar sig för kommunikation kan det uppstå risker för genomförandet av begränsningar av kontakter även i det fallet att innehavet begränsas till den cell som används av den frihetsberövade.

Begränsning av frihetsberövades innehav av egendom baserar sig även på andra ställen i lagstiftningen på den olägenhet som orsakas myndigheternas verksamhet. Exempelvis enligt 17 § 1 mom. i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter kan användningen av telefon och annan elektronisk kommunikations- och upptagningsutrustning begränsas, om användningen föranleder oskäliga olägenheter för förvarsenhetens verksamhet eller för någon annan myndighetsverksamhet. Även i en sådan situation bör man emellertid i polisens förvaringslokal på alla sätt försöka trygga rätten för den som berövats friheten med stöd av utlänningslagen att i enlighet med kommittén mot tortyrs (CPT) standarder (se CPT/Inf (2009) 27) ha kontakt med omvärlden så att täta och regelbundna kontakter per telefon, besök och till exempel elektronisk kommunikation med den frihetsberövades egen eller myndighetens utrustning möjliggörs, trots att den frihetsberövade inte kan inneha sin egendom hela tiden i förvaringslokalen.

Det föreslagna momentet innehåller dessutom en mera detaljerad punktförteckning över föremål eller ämnen vilkas innehav kan förvägras i förvaringslokalen. Till denna del motsvarar regleringen i stor utsträckning regleringen i 5 kap. 1 § 1 mom. i häktningsslagen. Enligt 1 punkten i det föreslagna momentet kan innehav också förbjudas om föremålet särskilt lämpar sig för skadegörelse på egendom. Till exempel arbetsredskap kan vara sådana föremål. Enligt 2 punkten ska en frihetsberövad inte heller ha rätt att inneha ett föremål eller ett ämne vars innehav vållar olägenhet för den allmänna ordningen i förvaringslokalen. Det är klart att en frihetsberövad inte har rätt att inneha sådana föremål eller ämnen som den frihetsberövade inte skulle ha rätt att inneha utanför förvaringslokalen. Ordningen i förvaringslokalen kan äventyras av bland annat ett sådant föremål eller ämne som medför olägenhet för renligheten i förvaringslokalen. Exempelvis ohygieniska föremål och ämnen kan medföra olägenhet för den frihetsberövades samt andra frihetsberövades och polispersonalens hälsa.

För närvarande innehåller lagen ingen bestämmelse om att innehav av ett föremål eller ämne kan förvägras därför att föremålet eller ämnet inte kan granskas. I fortsättningen kan enligt 3 punkten innehav av ett föremål eller ett ämne förvägras, om föremålet eller ämnet inte kan granskas utan oskäligt besvär eller utan att det skadas. I polisens förvaringslokalmiljö betyder detta att innehav av ett föremål kan förvägras till exempel i fråga om viss elektronisk utrustning, om den kan vara förenad med risker för att begränsningar av kontakter äventyras. På samma grund kan man låta bli att ta emot ett i 4 kap. 5 § avsett föremål som en besökare har med sig. Enligt 4 punkten kan innehav av ett föremål eller ämne förvägras, om detta behövs för att förhindra brott. Med stöd av bestämmelsen kan en frihetsberövad förvägras eller fråntas ett annars tillåtet föremål på det grundet att den frihetsberövade använder eller av grundad anledning kan misstänkas använda det som hjälpmedel vid brott. Enligt 5 punkten kan innehav av ett föremål förvägras också om myndigheten har ställt motsvarande föremål till de frihetsberövades förfogande, vilket minskar extra behov av att granska föremål.

I 2 mom. föreskrivs på ett sätt som i stora drag motsvarar den gällande lagen att de frihetsberövade inte har rätt att inneha alkohol, andra berusningsmedel, dopningsmedel, föremål avsedda för narkotikabruk eller andra läkemedelssubstanser än sådana vilkas innehav har godkänts av

en läkare som avses i 5 kap. 9 §:n 1 mom. När läkemedelssubstanser överläts till en frihetsberövad bör avseende fästas vid begränsningarna enligt 1 mom., till exempel i fråga om doseringen av sådana läkemedel som på grund av överdosering eller självmordsrisk kan äventyra den frihetsberövades säkerhet. Med alkohol avses samtliga drycker, preparat eller ämnen som räknas upp i 3 § alkohollagen (1102/2017). Med berusningsmedel avses andra ämnen som används i berusningssyfte. I momentet föreslås också bli bestämt att en frihetsberövad inte ska få inneha sådan egendom som han eller hon utan tillstånd av en tjänsteman i bevakningsuppgifter fått av någon annan frihetsberövad. En frihetsberövad ska få överlåta egendom med tillstånd av en tjänsteman i bevakningsuppgifter, men det förutsätter att överlåtagandet antecknas i den egendomsförteckning som avses i 3 §.

I 3 mom. föreskrivs för tydlighetens skull också om frihetsberövades rätt att inneha egendom i förvaringslokalen, om inte något annat följer av 1 eller 2 mom. Enligt 1 mom. i den gällande paragrafen om innehav av egendom får de frihetsberövade i förvaringslokalen inneha en rimlig mängd personlig egendom. Även till denna del behöver bestämmelsen preciseras av orsaker som har att göra med övervakningen och ordningen i förvaringslokalen så att frihetsberövade får i förvaringslokalen inneha en liten mängd personlig egendom. En grundrättspositiv tolkning förutsätter att bestämmelser som begränsas de frihetsberövades rättigheter tillämpas i enlighet med principen om minsta olägenhet enligt förslaget till 1 kap. 3 §. Paragrafen om begränsning av innehav av egendom möjliggör också till exempel ett sådant arrangemang där en person som berövats sin frihet med stöd av utlänningslagen får inneha och använda sin egendom, till exempel kommunikations- och upptagningsutrustning endast i en viss del av eller i ett visst utrymme i förvaringslokalen och vid behov endast vid en bestämd tid, om det behövs på grund av till exempel förvaringslokalens konstruktioner eller tillfälligt hög belägningsgrad i förvaringslokalen.

I 4 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull särskilt om begränsning av innehavet av egendom i fråga om sådana personer som berövats friheten i syfte att skydda dem själva eller skydda mot brott, störningar eller fara med stöd av 2 kap. i polislagen. Vid sådana frihetsberövanden finns det i regel behov av att begränsa innehavet av egendom på grund av förvaringssäkerheten och syftet med den frihetsberövande åtgärden. Det är fråga om en frihetsberövande åtgärd som liknar en säkerhetsåtgärd. Vid kortvariga frihetsberövanden på dessa grunder är det svårt att förutse förändringar i personernas hälsotillstånd och uppträdande, och de frihetsberövade är ofta påverkade av berusningsmedel. För att säkerställa förvaringssäkerheten ska de frihetsberövande fråntas alla ämnen och föremål med vilka det är möjligt att skada sig själv, andra personer eller egendom.

Det är klart att om syftet med ett frihetsberövande som gjorts med stöd av polislagen är att förhindra brott och störningar, bör personen inte inneha till exempel utrustning som lämpar sig för kommunikation. Det är i regel motiverat att frånta en person föremål som möjliggör risk för strypning och annan risk för att personen skadar sig själv eller andra i samband med placeringen i förvaringslokalen. Med nödvändig personlig egendom avses i bestämmelsen sådan klädsel som är nödvändig med tanke på förvaringen. Nödvändig egendom kan beroende på situationen också vara glasögon och motsvarande hjälpmedel, om de behövs för att vistelsen i förvaringslokalen ska vara trygg.

Det är motiverat att låta en i 4 mom. avsedd frihetsberövad inneha bara sådana föremål och förnödenheter som säkerställer en trygg och sund förvaring under ändamålsenliga förhållanden. Enligt bestämmelsen gäller en liten mängd personlig egendom av denna orsak inte sådana som är placerade i förvaringslokalen med stöd av polislagen. Det fattas inte heller något separat beslut om begränsning av innehavet av egendom, utan begränsningen av innehavet av egendom framgår av egendomsförteckningen. Enligt kapitlets 8 § 2 mom. ska begränsningen inte heller

höra till de saker där omprövning kan begäras. Det är klart fråga om ett förfarande i anslutning till lokal- och säkerhetsfrågorna som hör till den faktiska förvaltningsverksamheten, och då finns det inte heller i praktiken något behov av eller möjlighet till ett förfarande med omprövningsbegäran.

2 §. Förvaring och annan behandling av egendom. I paragrafen föreskrivs det om förvaring och annan behandling av frihetsberövades egendom. I den gällande lagen föreskrivs det om detta i 4 kap. 1 § 3—5 mom., som gäller innehav av egendom.

I 1 mom. föreskrivs det att egendom som den frihetsberövade medför vid ankomsten till förvaringslokalen eller som han eller hon får under tiden för frihetsberövandet kan tas i förvar hos polisen tills den frihetsberövade friges från förvaringslokalen, om det är möjligt med avseende på de utrymmen som är tillgängliga för förvar av sådan egendom. Polisens skyldighet att förvara de frihetsberövades egendom bestäms enligt de lokaler som står till förfogande.

I 2 mom. föreskrivs det att sådan egendom som inte kan ges till den frihetsberövade och som inte kan förvaras av polisen ska på den frihetsberövades bekostnad sändas till det ställe som den frihetsberövade anvisar. Förskämda föremål och ämnen kan förstöras i närvaro av ett vittne. Momentet innehåller även i fortsättningen av informativa skäl en hänvisning till narkotikalagens (373/2008) bestämmelser om förstöring av narkotika. I 86 § i alkohollagen föreskrivs det om en polismans rätt att frånta en gripen person alkoholhaltiga ämnen bland annat på grund av berusning för att skydda personen själv eller skydda mot brott och störningar samt om förstöring av ämnen av obetydligt värde.

Paragrafens 3 mom. innehåller en informativ hänvisning till hittegodslagen (778/1998) på samma sätt som den nuvarande regleringen.

3 §. Egendomsförteckning. I paragrafen föreslås bestämmelser om en egendomsförteckning och uppgörandet av den. Enligt 1 mom. ska en egendomsförteckning göras upp över de frihetsberövades egendom som tagits emot i förvaringslokaler. Egendomsförteckningen kan vid behov också upprätthållas i bildform så att den frihetsberövades egendom och föremål avbildas. För tydlighetens skull nämns det i momentet att egendom av ringa värde inte upptecknas i förteckningen, om inte den frihetsberövade särskilt begär det. Sådan egendom kan vara till exempel sockor och andra motsvarande klädesplagg samt tidningar. Föremålets skick inverkar också på om det upptas i egendomsförteckningen.

Momentet skiljer sig från den gällande regleringen också så till vida att egendomsförteckningen inte behöver undertecknas av ett vittne när den frihetsberövade undertecknar den själv. Om den frihetsberövade inte går med på att eller inte kan underteckna egendomsförteckningen ska två personer intyga riktigheten av förteckningen med sin underskrift. Som sådana personer som nämns i bestämmelsen kommer främst i fråga polismän, tjänstemän i bevakningsuppgifter eller en privat väktare som förordnats till bevakningsuppgifter. Om den frihetsberövade anger orsaken till att han eller hon vägrar underteckna, bör orsaken antecknas i förteckningen eller i andra handlingar hos polisen som gäller den frihetsberövade.

Enligt 2 mom. ska egendomsförteckningen uppdateras så att den egendom som i förvaringslokalen överlämnas till den frihetsberövade antecknas i förteckningen. Enligt momentet ska den frihetsberövade också ha rätt att på begäran få en kopia av egendomsförteckningen.

Enligt 3 mom. ska egendomsförteckningen också kunna användas för att övervaka olovliga överföringar av egendom mellan frihetsberövade. En frihetsberövad kan därmed fråntas sådan egendom som han eller hon tagit emot utan tillstånd och som enligt polisens

egendomsförteckning antecknats som en annan frihetsberövades egendom. Bestämmelsen behövs för att förhindra överföringar av egendom som grundar sig på påtryckning eller hot mellan de frihetsberövade eller som syftar till att försvåra utredningen av brott trots att de frihetsberövade i regel förvaras åtskilda från varandra i förvaringslokalen.

4 §. *Innehav av pengar och andra betalningsmedel.* I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen om frihetsberövades innehav av pengar och andra betalningsmedel. Enligt 1 mom. har de frihetsberövade inte rätt att inneha pengar eller andra betalningsmedel som avses i 37 kap. 12 § i strafflagen, till exempel bank-, betal- eller kreditkort. Pengar och andra betalningsmedel som innehåses av en frihetsberövad ska tas i förvar av polisen eller sättas in på den frihetsberövades bankkonto på hans eller hennes bekostnad.

I 2 mom. föreskrivs ett undantag från huvudregeln enligt 1 mom., där det föreskrivs att frihetsberövade inte ska ha rätt att inneha tillgångar. Det föreslås bli bestämt att polisen ska kunna ge en frihetsberövad en liten summa pengar eller låta honom eller henne tillfälligt använda ett annat betalningsmedel till exempel i en eventuell kantin i förvaringslokalen, om inte något annat följer av 1 §. Pengar som eventuellt getts en frihetsberövad eller ett betalningsmedel som överlåtit till honom eller henne ska i enlighet med 3 § 2 mom. antecknas i den frihetsberövades egendomsförteckning. I syfte att främja lika behandling av de frihetsberövade ska den summa pengar som får ges en frihetsberövad föreskrivas i ordningsstadgan för förvaringslokalen.

5 §. *Användning av pengar och andra betalningsmedel samt mottagning och granskning av varor.* I paragrafen föreskrivs det mer exakt än i den gällande regleringen om frihetsberövades rätt att använda pengar och andra betalningsmedel. I paragrafen bestäms det dessutom om mottagning och granskning av varor som på olika sätt har sitt ursprung utanför förvaringslokalen.

I anslutning till polisens förvaringslokaler är det inte alltid möjligt att ordna verksamhet som motsvarar kantinverksamheten i fängelser. En möjlighet att skaffa varor som avses i 1 mom. kan i förvaringslokaler genomföras som kantinliknande försäljning, varuautomater eller till exempel genom att utnyttja närområdets detaljhandlars tjänster. Det som kommer på fråga är olika bruksföremål, förnödenheter, livsmedel samt till exempel tidningar, om inte sådana begränsningar av kontakter som bestämts med stöd av tvångsmedelslagen medför hinder för innehav av dem. I förvaringslokalens ordningsstadga bestäms närmare hur den rätt som avses i paragrafen ska tillgodoses.

I 2 mom. föreskrivs det om de frihetsberövades rätt att ta emot en liten mängd sådana bruksföremål, förnödenheter och livsmedel som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen och som det med stöd av 1 § är tillåtet att inneha i förvaringslokalen. Det är fråga om mottagning av föremål som lämnas i samband med besök eller som förmedlas av en annan person när det inte är fråga om postförsändelser. I den gällande lagen föreskrivs det endast om varor som tas emot i samband med besök. Momentet skiljer sig från den gällande regleringen också på så sätt att man får ta emot endast en liten mängd varor, medan den gällande bestämmelsen nämner en rimlig mängd. Genom ändringen minskas mängden varor som hämtas till frihetsberövade i samband med besök eftersom utrymmet är begränsat. Närmare föreskrifter meddelas i förvaringslokalens ordningsstadga, varvid förvaringslokalens egenskaper och de övervakningsresurser som står till buds kan beaktas i mängden och arten av varor som får tas emot.

Enligt momentet ska varor som besökare haft med sig eller som förts till förvaringslokalen på något annat sätt granskas innan den överlåts till den frihetsberövade. Den frihetsberövade kan enligt 4 kap. 1 § 1 mom. förvägras innehav av ett föremål eller ett ämne bland annat om föremålet eller ämnet inte kan granskas utan oskäligt besvär eller utan att det skadas. På samma sätt som andra föremål ska också livsmedel och andra varor som har sitt ursprung utanför

förvaringslokalen i enlighet med 1 § 1 mom. 3 punkten kunna granskas utan besvär, om det inte kan säkerställas på något annat sätt att de är som sig bör. Vid granskningen kan man vid behov anlita en sakkunnig. En frihetsberövads rätt att ta emot föremål och varor kan också hindras genom sådana begränsningar av kontakterna som bestämts med stöd av tvångsmedelslagen. I enlighet med principen om separat förvaringsansvar ansvarar förvaringslokalpersonalen för att den granskning som avses i bestämmelsen genomförs. Personalen i förvaringslokalen är till exempel inte skyldig att ta emot elektronisk utrustning, som dess egenskaper kan vara förenad med risker för verkställandet av sådana begränsningar av kontakter som bestämts med stöd av lag.

I enlighet med vad som konstaterats i motiveringen till 1 § är det i regel behövligt att en person som berövats friheten med stöd av polislagen inte innehar någon som helst onödig egendom på grund av syftet med den frihetsberövande åtgärden och eftersom frihetsberövandet är kortvarigt. Vid kortvarig förvaring finns det inte heller något behov av att skaffa varor. Av denna orsak föreskrivs det för tydlighetens skull i 3 mom. att det som föreskrivs i 1—2 mom. inte tillämpas på personer som berövats sin frihet med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen.

I 4 mom. föreskrivs det om förutsättningarna för att begränsa en frihetsberövads rätt att använda pengar och andra betalningsmedel som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen. Begränsningen ska vara nödvändig för att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Bestämmelsen är nödvändig för att förhindra påtryckning på den frihetsberövade och brottslig verksamhet.

I 4 mom. föreskrivs det också om sändande av pengar utanför förvaringslokalen. En grundad anledning till att sända pengar utanför förvaringslokalen kan vara till exempel fullgörande av underhållsskyldighet. Med momentets uttryck polisen avses polisen som organisation, så pengar och andra betalningsmedel kan också förmedlas via någon som hör till förvaringslokalens personal.

6 §. Återlämnande av egendom. I 1 mom. föreskrivs på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen om polisens skyldighet att lämna tillbaka den frihetsberövades egendom som tagits i förvar av polisen när den frihetsberövade friges från förvaringslokalen. Om den frihetsberövade inte går med på att kvittera den egendom som lämnats tillbaka till honom eller henne, ska riktigheten av förteckningen över återlämnad egendom intyggas. Om den frihetsberövade anger orsaken till att han eller hon vägrar underteckna, bör orsaken antecknas i förteckningen eller i andra handlingar hos polisen som gäller den frihetsberövade.

Paragrafens 2 mom. innehåller en bestämmelse som i stor utsträckning motsvarar 1 kap. 2 § 3 mom. i häktningsskyddslagen om att den frihetsberövade kan med sitt samtycke transporteras till förvaringslokalen för att hämta sin egendom. Bestämmelsen blir tillämplig till exempel när domstolen beslutar att frige en häktad direkt från domstolen. I fråga om personer som berövats friheten på olika grunder och som hålls i förvar hos polisen kan frihetsberövandet också upphöra i någon annan situation så att den frihetsberövade inte befinner sig i förvaringslokalen vid den aktuella tidpunkten.

I 3 mom. föreskrivs det på ett sätt som motsvarar de nuvarande bestämmelserna om förfarandet när en frihetsberövads egendom har blivit kvar i förvaringslokalen. Egendom ska i första hand sändas till den frihetsberövade, men om detta inte lyckas ska egendomen kunna förstöras efter en tidsfrist som anges i lagen. Som tidsfrist föreslås tre månader.

7 §. Beslutanderätt. Beslut om innehav av egendom i förvaringslokalen fattas i princip av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. Under transport före intagningen i förvaringslokalen fattas beslutet naturligtvis i allmänhet av en polisman. Beslutsfattandet som gäller innehav av egendom ska i regel även i polisens förvaringslokaler betraktas som faktisk förvaltningsverksamhet, där frågor i anslutning till ordningen och säkerheten i lokalen betonas. Eftersom det beslut om innehav av tillgångar som avses i 5 § 2 mom. samt det beslut om sändande av pengar eller andra betalningsmedel som avses i 5 § 3 mom. förutsätter mera omfattande prövning, ska chefen för förvaringslokalen besluta om dessa åtgärder.

I 2 mom. föreslås för tydlighetens skull en bestämmelse enligt vilken det inte fattas något separat överklagbart beslut som delges den frihetsberövade om förvägran av innehav av egendom och om andra ärenden som avses i 1 mom., om inte den frihetsberövade begär det särskilt. Beslut om innehav av egendom samt om användning av pengar och andra betalningsmedel är redan nu ärenden som omfattas av ändringssökande enligt 17 kap. 1 § i den gällande lagen. Trots möjligheten att söka ändring och ärendens grundrättskoppling är det i beslut om innehav och användning av egendom vanligtvis fråga om sådana förfaranden som genomförs med stöd av ordningsstadgan och beträffande vilka det i princip inte behöver fattas något separat beslut jämte anvisningar om begäran om omprövning som ska delges.

Också i beslutsfattande med anknytning till faktisk förvaltningsverksamhet ska det i vilket fall som helst göras behövliga anteckningar i handlingarna om förvaring. Beslutens karaktär av faktisk förvaltningsverksamhet framstår särskilt klart vid kortvariga frihetsberövanden. Även exempelvis specificeringen av egendom som tas i förvar av polisen i samband med ankomstgranskningen ska i sin helhet betraktas som faktisk förvaltningsverksamhet, och det behöver inte fattas något separat i momentet avsett överklagbart beslut om detta. Detsamma gäller egendom som tas i förvar av polisen under en transport. För tydlighetens skull konstateras det särskilt i 2 mom. att ett separat beslut om förvägran av innehav av egendom i förvaringslokalen meddelas på begäran endast i ärenden som avses i 1 § 1—3 mom. på det sätt som konstaterats i motiveringen till 1 §. Beslut behöver inte meddelas när innehav av egendom begränsas i fråga om en person som berövats friheten med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen.

För att den möjlighet till förvaltningsrättsligt ändringssökande som föreskrivs i 13 kap. vid behov ska kunna tillgodoses i praktiken, ska beslutet jämte anvisningar om begäran om omprövning delges en frihetsberövad som redan är placerad i förvaringslokalen på dennes separata begäran. Begäran kan vara muntlig eller skriftlig. På begäran fattas ett skriftligt beslut i saken av chefen för förvaringslokalen. Rätten att söka ändring hör till de rättigheter enligt 2 kap. 3 § som en frihetsberövad ska informeras om när han eller hon anländer till förvaringslokalen. När det gäller tidpunkten för informationen ska den frihetsberövades tillstånd beaktas på det sätt som föreskrivs i 2 kap. 4 §. Ett separat beslut kommer i praktiken främst i fråga vid frihetsberövanden som fortgår en längre tid.

8 §. Närmare bestämmelser och föreskrifter. Närmare bestämmelser om egendom som innehas av frihetsberövade samt om användning av pengar och betalningsmedel utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare föreskrifter om förvaring, sändande och förstöring av egendom, om egendomsförteckningen och om vilken egendom som ska upptecknas i den meddelas av Polisstyrelsen i syfte att förenhetliga praxisen.

5 kap. Hälso- och sjukvård.

1 §. Hälso- och sjukvård. I 1 mom. föreskrivs på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen om principen att en frihetsberövad som hålls i förvar hos polisen ska ha samma rätt till hälso- och sjukvård som andra personer. Enligt förslaget ska välfärdsområdena i fortsättningen ansvara

för att hälso- och sjukvård ordnas på det sätt som följer av social- och hälsovårdsreformen, och polisinsättningen och välfärdsområden ska samarbeta kring de hälso- och sjukvårdsarrangemang som behövs. Trots att välfärdsområden enligt 4 § ska ansvara för att hälso- och sjukvård ordnas, ansvarar polisen som organisation för att en frihetsberövad får tillgång till den vård han eller hon behöver. Momentet skiljer sig från den gällande regleringen så till vida att det nämns särskilt i författningstexten att polisen ska se till att den frihetsberövade har tillgång till vård som motsvarar behoven. Bestämmelsens syfte är att framhäva vikten av att särskilt beakta att polisen som organisation ska se till att övervakningen av en frihetsberövad har ordnats så i alla situationer under frihetsberövandet att framför allt en frihetsberövads behov av brådskande vård kan upptäckas tillräckligt snabbt. Eftersom polismän eller tjänstemän i bevakningsuppgifter inte förutsätts ha hälsovårdsutbildning, bör man även i oklara situationer ordna det så att en frihetsberövad snabbt kan undersökas och få vård av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

Underlåtenhet att ge tillräcklig och ändamålsenlig medicinsk behandling under frihetsberövandet kan innebära ett brott mot artikel 3 i Europakonventionen och avsaknad av läkemedel kan ligga till grund för brott mot artikeln, om avsaknaden har negativa konsekvenser för den klagandes hälsa eller den i viss mån orsakar svårt lidande. Europadomstolen bedömer nivån på den vård som krävs för fångar från fall till fall, men man kan åtminstone kräva att diagnos ställs och vård ges snabbt och korrekt och att patienten beroende på hälsotillståndet observeras regelbundet och systematiskt och att observationen omfattar en heltäckande plan för att behandla åkommorna och förhindra att de förvärras. (se t.ex. Wenner mot Tyskland, Europadomstolen 1.9.2016, Ivakhnenko mot Ryssland, Europadomstolen 4.4.2013 och Gurenko mot Ryssland, Europadomstolen 5.2.2013). Stor belastning på resurserna eller strukturella brister inom fångvården befriar inte staten från dess skyldigheter mot sjuka fångar (se Cirillo mot Italien, Europadomstolen 29.1.2013).

Sådant säkerställande av vård som nämns i bestämmelser betyder att en polisman eller en person som hör till förvaringslokalens personal alltid ska ledsaga en frihetsberövad till undersökning och vård hos en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, om det finns skäl till det på grund av den frihetsberövades begäran eller meddelande eller annars på grund av saker som framkommit eller tjänstemannens iakttagelser. Momentet motsvarar den praxis som iaktas för närvarande, där behövlig medicinsk vård och konsultation ordnas med låg tröskel för frihetsberövade i samtliga faser av frihetsberövandet.

Eftersom rutinemässiga hälsoundersökningar inte ordnas för frihetsberövade i samband med ankomsten till förvaringslokalen, behöver polisorganisationens skyldighet att trygga tillträdet till hälso- och sjukvård föras fram även i författningarna. Exempelvis i standarderna från kommittén mot tortyr (CPT) förutsätts det att om en frihetsberövad begär att en läkare ska utföra en medicinsk granskning eller undersökningen, ska polisen omedelbart kontakta en läkare för att möjliggöra detta, och polisen ska inte göra någon bedömning av behovet. I standarderna betonas dessutom en frihetsberövads rätt att på egen bekostnad bli undersökt av en läkare som han eller hon själv valt. Det är fråga om en av tre processuella säkerhetsgarantier som säkerställer att andra rättigheter tillgodoses samt korrekt behandling. Saken är av central betydelse också med tanke på dokumenteringen och rapporteringen av dålig behandling (CPT/Inf (2013) 29).

Välfärdsområdet och polisinsättningen ska samarbeta kring hälso- och sjukvårdsarrangemangen. Detta gäller till exempel överenskommelse kring arrangemang för granskning av frihetsberövades hälsotillstånd.

Också 8 kap. 1 § har nära koppling till tryggheten av hälso- och sjukvård. Enligt den paragrafen ska bland annat den frihetsberövades grad av berusning och iakttagandet av den

frihetsberövades hälsotillstånd beaktas i intensiteten hos övervakningen av frihetsberövade. I 10 kap. 3 § föreskrivs dessutom om teknisk övervakning, som kan användas som stöd för övervakning som utförs av personer vid iakttagandet av hälsotillståndet i den inledande fasen av frihetsberövandet, då det ofta kan vara svårt att förutse förändringar i hälsotillståndet.

I 2 mom. föreskrivs det om läkarundersökning av frihetsberövade som inte fyllt 18 år. Regleringen motsvarar lag 327/2019, genom vilken genomfördes artikel 8 i direktivet om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden i fråga om frihetsberövade barn som hålls i förvar hos polisen.

Enligt momentet ska en frihetsberövad som inte fyllt 18 år på begäran bli undersökt av en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i syfte att utreda hälsotillståndet utan obefogat dröjsmål, om det inte är uppenbart onödigt att göra en undersökning. Det kan vara uppenbart onödigt att göra en undersökning till exempel om det inom en kort tid framställs två eller flera begäranden om läkarundersökning. Enligt rekommendationerna från kommittén mot tortyr (CPT) ska polispersonalen i princip försöka ordna begärda medicinska undersökningar för alla frihetsberövade.

Sådan i momentet avsedd undersökning som utförs av en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården kan också begäras av en minderårig frihetsberövads vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare eller av en i 7 kap. 14 § 4 mom. i förundersökningslagen avsedd annan närstående vuxen till barnet. Läkarundersökning kan också begäras av den frihetsberövades i 6 kap. 5 § avsedda ombud. När momentet tillämpas ska bestämmelserna i lagen om patientens ställning och rättigheter iakttas.

Enligt momentet ska undersökningen göras utan obefogat dröjsmål. En undersökning är i regel onödig på det sätt som avses i bestämmelsen om frihetsberövandet kommer att vara kortvarigt och pågå en kortare tid än ett dygn (RP 177/2018 rd, s. 46). Frihetsberövade barn har dock även i fortsättningen rätt till i 1 mom. avsedd hälso- och sjukvård som motsvarar hans eller hennes medicinska behov. Med stöd av det gällande 1 mom. kan en läkarundersökning av en frihetsberövad göras antingen utifrån polispersonalens iakttagelser eller på begäran av den frihetsberövade (RP 90/2005 rd, s. 77).

I 3 mom. ingår en hänvisning enligt normalitetsprincipen som motsvarar 2 mom. i den gällande paragrafen och som avser sådana lagar som ska iakttas även när hälso- och sjukvård ordnas för frihetsberövade.

2 §. Temporär vård och undersökning utanför förvaringslokalen. I paragrafen föreskrivs det om sändande av frihetsberövade till vård utanför förvaringslokalen. Paragrafens innehåll motsvarar den gällande regleringen. Under vård och undersökning ansvarar polisorganisationen för övervakningen av en frihetsberövad i förvar hos polisen. Beslut om ordnande av behövlig övervakning och övervakningens omfattning fattas av direktören för förvaringslokalen, som enligt 9 § i regel också beslutar om en frihetsberövad ska sändas utanför förvaringslokalen.

3 §. Psykologisk rådgivning, stöd och vård. I paragrafen ingår en bestämmelse som motsvara den gällande regleringen och som innebär att förvaringslokalens personal ska i möjligaste mån bidra till att den aktör som ansvarar för hälso- och sjukvården ordnar psykologisk rådgivning, stöd och vård i förvaringslokalen.

4 §. Ordnande av och kostnader för hälso- och sjukvård. Enligt den gällande lagen ordnas hälso- och sjukvård för frihetsberövade av den kommun eller den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt

vid vars verksamhetsenhet det är ändamålsenligt att ordna vården. Polisen och den frihetsberövades hemkommun samarbetar kring de vårdarrangemang som behövs.

Den frihetsberövades hemkommun eller den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt till vilken den frihetsberövades hemkommun hör svarar för kostnaderna för hälso- och sjukvård. De patientavgifter för offentliga hälso- och sjukvårdstjänster som konstaterats vara nödvändiga av en läkare som polisen ordnar ska betalas med statsmedel. Staten betalar hälso- och sjukvården för frihetsberövade som inte har hemvist i Finland.

I propositionen som gäller social- och hälsovårdsreformen (RP 241/2020 rd) föreslås det att ansvaret för att ordna social- och hälsovård samt räddningsverksamhet överförs från kommunerna till den nya förvaltningsnivå som inrättas, välfärdsområdena. Sålunda överförs även ansvaret för att ordna hälso- och sjukvård för frihetsberövade i förvar hos polisen från kommunsektorn till välfärdsområdena. Ansvaret för att ordna hälso- och sjukvård fördelas på det sätt som anges i lagen och anordnandeavtalet mellan välfärdsområdena, Helsingfors stad samt HNS-samkommunen.

Enligt de föreslagna bestämmelserna ska vård för frihetsberövade i fortsättningen ordnas av det välfärdsområde vid vars verksamhetsenhet det är ändamålsenligt att ordna vården. Detta avser det välfärdsområde på vars område förvaringslokalen ligger eller på vars område den frihetsberövande åtgärden har vidtagits om den frihetsberövade inte befinner sig i förvaringslokalen. Regleringen om välfärdsområden tillämpas i enlighet med 8 § i den föreslagna lagen om ordnande av social- och hälsovård (RP 241/2020 rd) även på Helsingfors stad samt Nylands välfärdsområden. Polisinrättningen kommer överens om hälso- och sjukvårdsarrangemang för frihetsberövade på sitt område med de välfärdsområden på vilkas område polisinrättningen ligger.

Exempelvis kommittén mot tortyr CPT har regelbundet under sina besök påpekat att i många av polisens förvaringslokaler har hälsovårdspersonal inte funnits snabbt tillgänglig. Att avtala om dessa arrangemang ankommer naturligtvis på kärnområdet för det samarbete som avses i bestämmelsen, liksom att avtala om frihetsberövades läkemedelsbehandling. Till de grundläggande hälso- och sjukvårdsarrangemangen hör också att avtala om rutinerna i anslutning till undersökning av sådana frihetsberövades hälsotillstånd som är under observation och observation i isolering enligt 9 kap. 4 och 5 §. Välfärdsområdet och polisinrättningen bör naturligtvis också komma överens om till exempel hur man ska gå till väga när det i övrigt framkommer behov av att undersöka en frihetsberövades hälsotillstånd under frihetsberövandet.

CPT har regelbundet anmärkt på Finland bland annat för systematiska hälsoundersökningar saknas i polisens förvaringslokaler. Polisinrättningen och välfärdsområdet ska i samarbete komma överens om sådana hälso- och sjukvårdsarrangemang som åtminstone motsvarar de europeiska fängelsereglernas krav på att hälso- och sjukvårdspersonal ska finnas snabbt tillgänglig i brådsnande situationer och att förvaringslokalen även annars i situationer som lagen särskilt kräver och andra behövliga situationer har tillgång till en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Sådan tillgång till hälso- och sjukvård kan krävas för frihetsberövade i förvaringslokaler oberoende av grunden för frihetsberövandet. Sålunda har till exempel frågan om förvaringen av häktade i polisens förvaringslokaler ingen relevans i saken.

Enligt 2 mom. täcks kostnaderna för hälso- och sjukvård som motsvarar de frihetsberövades behov med statlig finansiering enligt den föreslagna lagen om välfärdsområdenas finansiering (RP 241/2020 rd). Kostnaderna ingår således i grunderna för fastställande av välfärdsområdenas finansiering med allmän täckning som en del av behovet av social- och hälsovård inom välfärdsområdets verksamhetsområde. En klar förändring jämfört med den gällande regleringen är att i fortsättningen ansvara välfärdsområdena helt och hållet både för att ordna hälso- och

sjukvård och för hälso- och sjukvårdskostnaderna. Som en del av finansieringen med allmän täckning kan välfärdsområdet styra medel till uppgiften enligt egen beslutanderätt.

På det sätt som konstaterats i avsnitt 2 behöver hälso- och sjukvårdskostnaderna täckas på ett enhetligt sätt och kostnaderna måste kunna följas på ett heltäckande sätt. I vilket fall som helst förutsätter internationella rekommendationer (t.ex. Förenta nationernas grundläggande principer om skydd av alla personer under någon form av frihetsberövande (43/173) princip 24) avgiftsfri hälso- och sjukvård för frihetsberövade. Välfärdsområdets kostnadsansvar förutsätter att vård som ges en frihetsberövad eller en undersökning som han eller hon genomgår är ordinerad eller godkänd av en läkare som är verksam inom den hälso- och sjukvård som avses i 1 mom. Detsamma gäller vård eller undersökning som utförs av en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som är verksam inom sådan hälso- och sjukvård som avses i 1 mom. På fråga kommer således endast sådan vård eller undersökning som konstateras behövlig inom sådan hälso- och sjukvård som avses i 1 mom. och som också genomförs under frihetsberövandet.

5 §. Hälso- och sjukvård på egen bekostnad. I paragrafen föreskrivs det om frihetsberövades rätt att på egen bekostnad få hälso- och sjukvård i förvaringslokalen. På det sätt som motsvarar den gällande regleringen och internationella rekommendationer ska en frihetsberövad ha rätt att på egen bekostnad till exempel kalla en läkare som han eller hon själv valt till förvaringslokalen, om det inte enligt en medicinsk bedömning är omotiverat och det inte äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden. I paragrafen är det fråga om att vård ordnas på den frihetsberövades egen bekostnad i förvaringslokalen. Om vård eller undersökning på egen bekostnad enligt en läkares bedömning inte är medicinskt omotiverat, ska möjlighet att få sådan förvägras endast av en vägande orsak i anslutning till grunden för frihetsberövandet. CPT har i sina rapporter om Finland förutsatt att det faktiskt säkerställs i förvaringslokalerna att den rätt som avses i bestämmelsen tillgodoses. Till exempel regel 118 i Förenta nationernas minimiregler för behandling av fångar förutsätter denna möjlighet.

6 §. Underrättelse om sjukdom. Den gällande lagen innehåller inte någon bestämmelse om underrättelse om en frihetsberövads sjukdom. I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som motsvarar 6 kap. 6 a § i häktninglagen och 10 kap. 6 a § i fängelselagen att en frihetsberövad ska ges möjlighet att underrätta en nära anhörig eller någon annan närstående om att han eller hon blivit allvarligt sjuk eller skadad. Med allvarligt sjuk eller skadad avses en sjukdom eller skada som kräver omedelbar sjukhusvård. Skyldighet att ge tillfälle föreligger emellertid inte om kon-takterna har begränsats med stöd av 4 kap. tvångsmedelslagen så att underrättelse förhindras.

7 §. Förlossning. Paragrafen motsvarar den gällande regleringen. En frihetsberövad som är gravid ska i tillräckligt god tid sändas till ett sjukhus eller någon annan sådan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som är utanför förvaringslokalen.

8 §. Dödsfall. Paragrafen motsvarar den gällande regleringen. Stoffet efter en avliden sänds på statens bekostnad till den ort i Finland som de anhöriga önskar. En avliden som inte kan överlämnas till de anhöriga ska begravas på statens bekostnad.

9 §. Beslutanderätt. I 1 mom. föreskrivs om den person tillhörande hälso- och sjukvårdspersonalen som beslutar om medicinska frågor i anslutning till vård av frihetsberövade inklusive vilka mediciner som en frihetsberövad får inneha. Beslut om vård och undersökningar som gäller frihetsberövade fattas enligt bestämmelsen av en läkare inom den i 4 § avsedda hälso- och sjukvården som ordnas av välfärdsområdet. Om en frihetsberövads i 5 § avsedda egna läkare och en läkare som avses i 4 § inte blir eniga om hälso- och sjukvård som gäller en frihetsberövad, beslutar den sistnämnda läkaren om hälso- och sjukvården.

I 2 mom. föreskrivs att chefen för förvaringslokalen beslutar om att sända en frihetsberövad till vård och undersökning utanför förvaringslokalen. Eftersom det avgörs på medicinska grunder om en frihetsberövad ska sändas till vård och undersökning utanför förvaringslokalen, ska chefen för förvaringslokalen i möjligaste mån höra en läkare innan beslutet fattas.

Behovet av att sända en frihetsberövad till vård utanför förvaringslokalen kan vara brådskande och då är det inte alltid möjligt att vänta på att chefen för förvaringslokalen ska fatta beslut om sändande till vård. Av denna orsak föreskrivs det i 2 mom. på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen att i brådskande situationer kan beslutet om sändande till vård också fattas av en polisman eller en tjänsteman i bevakningsuppgifter. I praktiken kan det handla om till exempel den väktare som svarar för övervakningen av den frihetsberövade och som ofta har bäst möjligheter att upptäcka en sådan förändring i den frihetsberövades hälsotillstånd som kräver brådskande vård. Eftersom polispersonalen inte har hälsovårdsutbildning bör polispersonalen i oklara fall se till att den frihetsberövade så snabbt som möjligt kan undersökas och få vård av hälso- och sjukvårdspersonal.

När en frihetsberövad sänds till vård utanför förvaringslokalen är det oftast fråga om en situation där det ska bedömas om överföringen är motiverad utan att den frihetsberövade begär det särskilt. I fortsättningen räknas beslut om temporär vård utanför förvaringslokalen till de överklagbara beslut som nämns i 13 kap. 1 §. I detta avseende motsvarar regleringen häktningsslagen. För att möjligheten till förvaltningsrättsligt ändringssökande i 13 kap. ska kunna tillgodoses i praktiken, ska beslutet om förvägran att sända den frihetsberövade utanför förvaringslokalen delges honom eller henne även skriftligt.

6 kap. Brevväxling, telefonsamtal och elektronisk kommunikation.

1 §. Brevväxling och granskning av postförsändelser. Paragrafens 1 mom. skiljer sig från den gällande regleringen på så vis att bestämmelsen utökas för tydlighetens skull med ett omnämnande av att de frihetsberövades rätt till korrespondens gäller endast korrespondens per post. Till denna del motsvarar bestämmelsen 12 kap. 1 § i fängelselagen och 8 kap. 1 § i häktningsslagen. Rätten till korrespondens gäller således inte meddelanden och brev som frihetsberövade skickar till varandra som så kallad intern post. Bestämmelsen betyder ändå inte att förvaringslokalens personal inte kan leverera ett brev som en frihetsberövad adresserat till en annan frihetsberövad direkt utan att anlita postväsendet och betala porto. På detta sätt iakttas bestämmelserna om granskning av brev vid granskningen av brev som skickats som intern post.

I 2 och 3 mom. föreskrivs om förutsättningarna att granska brev och andra postförsändelser utan att försändelsen öppnas och så att försändelsen öppnas på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen. Också 4 mom. om hantering av föremål och ämnen som hittas i samband med granskningen motsvarar den gällande regleringen.

2 §. Läsning av meddelanden. Paragrafens 1 mom. skiljer sig från den nuvarande regleringen så att även en anledning som har samband med brevets mottagare kan utgöra grund för att läsa ett brev. För närvarande har man inte kunnat ge betydelse åt mottagaren av en frihetsberövads brev vid bedömningen av om kriterierna för att läsa brevet är uppfyllda, trots att avsändaren av ett brev till den frihetsberövade har haft sådan betydelse. Brevets mottagare har dock betydelse på motsvarande sätt. Dessutom behöver beslut om att läsa en frihetsberövads brev, postförsändelser och andra meddelanden inte alltid fattas fall för fall. Bestämmelsen gör det möjligt att fatta ett beslut som gäller läsning för en tid av högst två veckor. Ett beslut om läsning som gäller en viss tid gör det inte automatiskt möjligt att läsa alla inkommande eller avgående brev under den tiden.

I 2 mom. ingår en bestämmelse om att den frihetsberövade ska anteckna sitt namn på brev som han eller hon sänder till någon annan än en myndighet enligt 4 § som övervakar förvaringslokalens verksamhet, om inte han eller hon personligen överlämnar brevet direkt till förvaringslokalens personal. Om den frihetsberövades namn inte framgår av ett brev som en frihetsberövad skickar eller om förvaringslokalens personal inte annars känner till avsändaren, kan brevet öppnas för att avsändaren ska kunna utredas. Brevet får läsas endast i den utsträckning som behövs för att ta reda på vem som är dess avsändare.

3 §. Underrättelse om läsning. I den nya paragrafen föreskrivs det om underrättelse om läsning av brev. För närvarande innehåller lagen ingen bestämmelse om underrättelse om läsning, till skillnad från kvarhållande av brev. I paragrafen föreslås en bestämmelse som i stor utsträckning motsvarar 8 kap. 2 a § i häktninglagen om att endast den frihetsberövade, ingen annan person, ska underrättas om att ett brev till eller från den frihetsberövade har lästs. Underrättelsen får uppskjutas om det behövs för att förhindra brott, avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen eller trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Grunderna är desamma som när brev kvarhålls. Enligt förslaget ska dock underrättelse om läsningen och dess grund lämnas senast två veckor från läsningen.

I paragrafen föreslås för tydlighetens skull en bestämmelse om att även någon annan lagstiftning än den föreslagna lagen kan ligga till grund för att den frihetsberövade inte underrättas om läsningen. Härmed avses till exempel att när ett brev beslagtas med stöd av tvångsmedelslagen, iaktas tvångsmedelslagens bestämmelser i fråga om underrättelse. Om man efter läsningen beslutar att kvarhålla ett brev, iaktas bestämmelserna om underrättelse om kvarhållande. Den frihetsberövade underrättas då om läsningen av brevet först när han eller hon underrättas om kvarhållandet.

4 §. Brevväxling med tillsynsmyndigheter. I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som till innehållet motsvarar den gällande regleringen om förbud mot att granska och läsa brevväxling mellan en frihetsberövad och ett organ som utövar tillsyn över polisorganisationens verksamhet. Sådana tillsynsmyndigheter som avses i paragrafen är Polisstyrelsen, inrikesministern, inrikesministeriet, riksdagens justitieombudsman och biträdande justitieombudsman, justitiekanslern, Tillstånds- och tillsynverket för social- och hälsovården, dataombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen och andra sådana nationella myndigheter som övervakar polisens verksamhet.

Med internationella organ som utövar tillsyn över iakttagandet av de mänskliga rättigheterna avses Europadomstolen, Europeiska kommittén mot tortyr (CPT), Förenta nationernas kommitté mot tortyr och kommitté för mänskliga rättigheter samt andra sådana internationella organ som utövar tillsyn över iakttagandet av de mänskliga rättigheterna, till vilkas tillsyn Finland har förbundit sig internationellt. Skyddet gäller brev som skickats av både den frihetsberövade och tillsynsmyndigheten eller organet. När det framgår av kuvertet till ett brev som en frihetsberövad sänder att mottagaren är en tillsynsmyndighet eller ett tillsynsorgan som avses i bestämmelsen, får brevet inte öppnas. Förvaringslokalen ska tillhandahålla brevpapper och kuvert för skrivelser till de myndigheter som övervakar förvaringslokalen och dessa försändelser ska skickas till tillsynsmyndigheten på statens bekostnad.

I 2 mom. finns en hänvisning som motsvarar den gällande regleringen om kontakter med diplomatiska beskickningar och konsulat.

5 §. Brevväxling med ombud. I 1 mom. föreskrivs det på ett sätt som innehållsmässigt motsvarar den gällande regleringen om förbud mot att granska och läsa ett brev eller någon annan postförsändelse som en frihetsberövad adresserat till sitt ombud eller sitt biträde. I bestämmelsen är det

fråga om sådant skydd för kommunikation som grundlagen tryggar och om brevväxling med advokat som åtnjuter särskilt skydd.

Bestämmelsen i 2 mom. om att ett brev som skickats av ett ombud får öppnas skiljer sig från den nuvarande regleringen så att i bestämmelsen stryks på samma sätt som i 8 kap. 4 § 2 mom. i häktningslagen den punkt som säger att bestämmelsen gäller de brev eller andra postförsändelser av vars kuvert eller på något annat sätt det tillförlitligt framgår att avsändaren är den frihetsberövades ombud. Riksdagens biträdande justitieombudsman har ansett att en dylik förutsättning är alltför beroende av tolkning (Besluten Dnr 1234/4/07 och Dnr 1843/4/07).

För tydlighetens skull föreslås det att bestämmelsen utökas med en punkt som säger att det av brevets avsändaruppgifter ska framgå att avsändaren är ett rättegångsombud som avses i 15 kap. 2 § 1 och 5 mom. i rättegångsbalken. Förutsättningarna för att fungera som ombud ändrades genom en lagändring (718/2011), som trädde i kraft den 1 januari 2013. Rättegångsombud kan vara endast en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd.

Av brevets avsändaruppgifter ska det framgå att brevet på det sätt som bestämmelserna kräver har skickats av en person som avlagt juris magisters- eller kandidatexamen samt hans eller hennes namn. Uppgifterna behöver antecknas för att förvaringslokalens personal ska kunna kontrollera att det ombud som antecknats på brevet uppfyller de nämnda förutsättningarna. På grund av uppgiften kan förvaringslokalens personal vid behov kontrollera med ombudet att det är fråga om ett brev som just han eller hon skickat. Det räcker således inte att endast advokat- eller juristbyråns namn framgår av kuvertet.

Om ett brev i ett kuvert märkt med en advokat- eller juristbyråns namn anländer till den frihetsberövade utan uppgift om det ombud som skickat brevet, får brevet ändå inte öppnas på samma sätt som ett vanligt brev innan det har utretts att brevet inte har skickats av ett ombud. Brevet kan också returneras oöppnat till byrån i fråga.

6 §. Kvarhållande av brev eller postförsändelser. I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen om kvarhållande av brev eller postförsändelser. I 1 mom. bestäms om villkoren för kvarhållandet av brev, andra postförsändelser eller meddelanden. Villkoren är desamma som villkoren för läsning av brev enligt 2 § i kapitlet. Eftersom brevväxling mellan de frihetsberövade och deras ombud enligt 5 § inte ska få granskas eller läsas, kan korrespondens mellan de frihetsberövade och deras ombud inte heller kvarhållas med stöd av den föreslagna paragrafen.

I 2 mom. bestäms om förfarandet för kvarhållande av brev, andra postförsändelser eller meddelanden. Avsändaren eller mottagaren ska i regel underrättas om kvarhållandet. Uppgifterna behöver emellertid inte lämnas om det medför att avvärjande av situationer som avses i 1 mom. äventyras eller hindras. Ett brev, någon annan postförsändelse eller ett meddelande som inte levereras till mottagaren ska returneras till avsändaren. Avsändaren kan vara en frihetsberövad eller någon utomstående. Eftersom avsändaren inte alltid är bekant, ska alternativet vara att brevet ska ges till den frihetsberövade vid frigivningen. Så ska man kunna förfara till exempel när avsändarens namn saknas på ett brev som anländer till förvaringslokalen.

Det förfarande för kvarhållande som föreskrivs i paragrafen avviker från beslag som regleras i tvångsmedelslagen och som enligt 7 kap. 1 § i tvångsmedelslagen förutsätter att det finns skäl att anta att föremålen kan användas som bevis i brottmål, att de har avhånts någon genom brott, eller att de döms förverkade. Det förfarande för kvarhållande av brev, andra postförsändelser eller meddelanden som föreslås i denna lag förutsätter inte att det föremål som kvarhålls har ställningen som bevis eller något annat föremål med anknytning till ett brott, utan de grunder

för kvarhållande som anges i denna lag hänför sig till säkerställande av syftet med den frihetsberövande åtgärden och till säkerställande av förvaringen. Om villkoren för beslag enligt 7 kap. tvångsmedelslagen uppfylls, kan brev, andra postförsändelser eller meddelanden förutom eller i stället för att kvarhållas enligt paragrafen också beslagtas med stöd av tvångsmedelslagen.

7 §. Användning av telefon. I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen om frihetsberövades användning av telefon. I 1 mom. föreskrivs att en frihetsberövad ska ges tillfälle att stå i telefonkontakt med personer utanför förvaringslokalen. I ordningsstadgan för en förvaringslokal kan meddelas de föreskrifter om tider för användning av telefon som är nödvändiga med hänsyn till verksamheten och ordningen i förvaringslokalen. Till exempel arrangemangen för polispersonalens arbetsskift och behovet att övervaka samtalen medför att det kan vara nödvändigt att begränsa användningen av telefon till sådana tider då det finns tillräckligt med personal i förvaringslokalen för att samtalen ska kunna övervakas. Av denna orsak föreskrivs det inte längre i bestämmelsen att tillfälle att stå i telefonkontakt med personer utanför förvaringslokalen ska ges i möjligaste mån. Utgångspunkten är att de frihetsberövade själva ska betala samtalskostnaderna. En frihetsberövad kan också tillåtas använda sin egen smarttelefon eller en annan mobiltelefon vid tiderna för användning av telefon och på den plats som reserverats för ändamålet, om det inte finns några hinder i anslutning till övervakningen för det. Möjligheten att använda telefon kan begränsas särskilt på grund av beslut som fattats med stöd av 4 kap. 1 § i tvångsmedelslagen, beroende på innehållet i begränsningarna av kontakter.

I 2 mom. föreslås en särskild bestämmelse om de frihetsberövades rätt att stå i telefonkontakt med ett ombud som avses i 5 § som motsvarar den nuvarande regleringen.

I 3 mom. anges begränsningar i fråga om de frihetsberövades användning av telefon. För användningen av telefon kan ställas som villkor att den frihetsberövade uppger med vem han eller hon har för avsikt att stå i kontakt. Anmälningsskyldigheten gäller inte bara namnet på den person med vilken den frihetsberövade har för avsikt att stå i kontakt utan också personens telefonnummer. Om den frihetsberövade inte på begäran uppger med vem han eller hon har för avsikt att stå i kontakt, kan användningen av telefon förvägras.

I 3 mom. bestäms också om andra grunder för att användning av telefon ska kunna avbrytas eller förvägras. Användning av telefon ska i enskilda fall kunna avbrytas eller förvägras, om det behövs för att förebygga brott eller upprätthålla ordningen i förvaringslokalen. En sådan situation kan uppkomma till exempel när det framgår att en frihetsberövad ringer någon hos vilken han eller hon meddelats besöksförbud som avses i 3 § lagen om besöksförbud (898/1998). Den som meddelats besöksförbud får inte ta kontakt med den skyddade enligt de närmare bestämmelser som anges i beslutet om besöksförbud. Gärningen har kriminaliserats i 16 kap. 9 a § (902/1998) strafflagen. I praktiken kan det också förekomma situationer där en frihetsberövad önskar ringa någon som han eller hon upprepade gånger har hotat och som har grundad anledning att frukta att den egna personliga säkerheten är hotad. En sådan gärning har kriminaliserats i 25 kap. 7 § (578/1995) strafflagen. Bestämmelser om straff för olaga förföljelse finns i 7 a § i samma kapitel.

Användning av telefon ska kunna avbrytas eller förvägras också om samtalet äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden. Ett telefonsamtal kan äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden, om avsikten är att till exempel försöka kringgå den begränsning av kontakter som meddelats den frihetsberövade. Om den begränsning av kontakter som enligt 4 kap. i tvångsmedelslagen meddelats den frihetsberövade gäller bara vissa personer, ska den som övervakar den frihetsberövades samtal på lämpligt sätt försäkra sig om att samtalet inte strider mot begränsningen av kontakter. I praktiken betyder det här att det säkerställs att den frihetsberövade

faktiskt står i kontakt med den han eller hon uppgett. Den som övervakar samtalet kan försöka försäkra sig om den persons identitet som den frihetsberövade står i kontakt med per telefon, till exempel genom att utreda vem som innehar det telefonnummer som den frihetsberövade uppgett och vem som svarar på telefonnumret. Om tillräckligt tillförlitlig identifiering inte kan göras per telefon, ska samtalet eller fortsättningen av samtalet inte tillåtas.

Förvägran att använda telefon på grund av att ordningen i förvaringslokalen eller syftet med den frihetsberövande åtgärden äventyras kommer i regel i fråga också när syftet med frihetsberövandet är att förhindra brott, störande beteende och fara med stöd av 2 kap. i polislagen. Berusning kan komma på fråga också som en självständig grund för att förvägra eller avbryta samtal.

Enligt 4 mom. kan kostnadsfri användning av telefon tillåtas för skötseln av nödvändiga ärenden eller av andra särskilda skäl. Ett sådant skäl kan vara underrättelse om frihetsberövandet eller intagningen i förvaringslokalen till en närstående, skötsel av familjerelationer eller skötsel av rättsliga eller myndighetsärenden. Även samtal till ett ombud är i princip sådana samtal.

8 §. Avlyssning och inspelning av telefonsamtal. I paragrafen föreskrivs det om villkoren för att avlyssna och spela in samtal på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar 8 kap. 7 § i häktningsslagen. Paragrafens 1 mom. skiljer sig från den nuvarande regleringen på så vis att villkoren för att avlyssna samtal överensstämmer med villkoren för att läsa brev. Dessutom kan beslut om att avlyssna och spela in telefonsamtal fattas samtidigt. Enligt 2 mom. ska den frihetsberövade och den som han eller hon står i telefonkontakt med underrättas om avlyssningen och inspelningen av samtalet innan åtgärden inleds.

I 3 mom. föreskrivs det på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen om förbud mot att avlyssna telefonsamtal mellan den frihetsberövade och tillsynsmyndigheter eller den frihetsberövades ombud. Bestämmelsen utökas med förbud mot att spela in sådana samtal samt skyldighet att förstöra inspelningen.

9 §. Användning av e-post och internet. I paragrafen föreslås en ny bestämmelse om möjlighet att ge en frihetsberövad tillstånd att sända och ta emot e-postmeddelanden eller använda internet av någon nödvändig orsak som hänför sig till försörjning eller skötsel av arbets- eller utbildningsärenden, rättsliga angelägenheter, social- eller bostadsärenden. Regleringen skiljer sig från fängelselagen och häktningsslagen på så vis att till användningsändamålen för e-post eller internet hör inte den frihetsberövades upprätthållande av kontakter med utrusning som myndigheten ordnat utan användningsområdet för elektronisk kommunikation är mera begränsat. Skillnaden baserar sig på att frihetsberövanden som administreras av polisen är kortvariga och dessutom är resurserna för att övervaka kommunikationen ringa. Det har i vilket fall som helst upptäckts att möjlighet att sköta ärenden som anses nödvändiga via e-post eller internet behövs även i polisens förvaringslokaler.

Särskilt i början av ett frihetsberövande som polisen administrerar är det vanligt att åtgärder och förfaranden i anslutning till grunden för frihetsberövandet tar mycket tid, och det går inte att särskilt reservera tid och resurser för skötseln av de ärenden som avses i bestämmelsen. Vanligtvis är det dessutom möjligt att sköta och ordna de ärenden som avses i bestämmelsen preliminärt till exempel per telefon eller via någon annan person eller till exempel med fullmakt. Av denna orsak behöver det inte föreskrivas om möjlighet att använda e-post eller internet med utrusning som myndigheten ordnas vid kortvariga frihetsberövanden. Tillstånd att använda e-post eller internet eller vid behov bäge kan enligt 1 mom. ges en frihetsberövad som har hållits i förvar hos polisen minst ett dygn.

Sändning och mottagning av e-postmeddelanden sker med en server och anordningar som förvaringslokalen tillhandahåller. Bestämmelsen gäller endast användning av e-post och den möjliga inte kommunikation med hjälp av andra tekniska applikationer. Vid granskning av inkommande och avgående e-post iakttas bestämmelserna om granskning av brev. Granskningen av avgående e-post ordnas tekniskt så att e-posten går via förvaringslokalens server. Då skickas e-posten vidare först efter att förvaringslokalpersonalen har bedömt om det finns grund för granskningsåtgärder i saken.

Sändning och mottagning av e-post baserar sig på tillstånd som ges av förvaringslokalen. Innehållet i tillståndet kan variera. Tillstånd kan ges för att sända eller ta emot endast ett meddelande eller för en viss tid. Också tillstånd att använda internet kan beviljas för en enstaka gång eller för längre tid. I tillståndets innehåll bör man emellertid beakta den nödvändiga orsak som bestämmelsen förutsätter och som oundvikligen förutsätter att även tillståndet till elektronisk kommunikation är exakt.

Tillstånd att använda e-post och internet kan ges endast av en i bestämmelsen avsedd nödvändig orsak som hänför sig till skötseln av ärenden. För närvarande går det till exempel bäst att sköta ärenden hos många myndigheter via internet. Användning av elektronisk kommunikation kommer främst i fråga vid skötsel av myndighetsärenden. När man vid tillståndsprövningen bedömer vad som är en nödvändig orsak måste man emellertid beakta huruvida den frihetsberövade vid sidan av e-post eller internet har andra alternativa och lämpliga sätt att skicka meddelanden. Dessutom bör man bedöma om saken kan skjutas upp till en senare tidpunkt. Nödvändig orsak betyder att skötseln av ärendet har en betydande inverkan på den frihetsberövades intressen eller ställning, och att ärendet rimligtvis inte kan ordnas i tid på något annat alternativt sätt, till exempel med fullmakt. Exempelvis sedvanlig korrespondens med ett ombud är inte nödvändig via e-post på det sätt som avses i bestämmelsen, eftersom besök, samtal samt brev kan användas för kontakt med ombudet. Med utbildningsärenden avses inte distansstudier utan till exempel skötsel av en nödvändig anmälan i anslutning till studierätt.

Enligt bestämmelsen sätter en begränsning av kontakter med stöd av tvångsmedelslagen hinder för tillstånd att använda elektronisk kommunikation. En begränsning av kontakter hindrar också att sådana personer använder e-post som inte berörs av begränsningen av kontakter. En begränsning av kontakter hindrar likaså användningen av internet. Detta behövs för att säkerställa en effektiv övervakning av begränsningen av kontakter. I häktningenslagen finns motsvarande bestämmelser om begränsning av kontakter.

Enligt 2 mom. är en förutsättning för beviljande av tillstånd att sändandet och mottagandet av e-post eller användningen av internet inte äventyrar ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Bestämmelsen överlämnar omfattande prövningsrätt åt beslutsfattaren. Beviljande av tillstånd förutsätter till exempel att man kan anta att det görs några försök att skicka meddelanden med anknytning till fortsatt brottslig verksamhet via e-posten.

Förvaringslokalens övervakningsresurser kan också vara betydelsefulla för beslutsprövningen med avseende på när och hur ofta möjlighet ges till elektronisk kommunikation. När övervakningsresurserna tillfälligt är knappa så att annan övervakning av förvaringslokalen äventyras om elektronisk kommunikation övervakas bör tillstånd inte beviljas. De anordningar som används för elektronisk kommunikation bör dessutom begränsas tekniskt så att anordningarna kan användas endast för vissa funktioner och användningen av andra program och applikationer förhindras. En förutsättning för beviljande av tillstånd att använda e-post är också att förvaringslokalpersonalen i tillräcklig utsträckning kan försäkra sig om att meddelandets mottagare eller avsändare är den aktör som den frihetsberövade uppger. Användningen av internet är tillåten

bara när den frihetsberövades tillgång till andra än tillåtna webbsidor har hindrats på tillbörligt sätt. Användningen av internet sker på förvaringslokalens dator i en sluten teknisk miljö, varvid tillgången till andra än tillåtna webbsidor förhindras med tekniska arrangemang.

I 3 mom. föreskrivs om återkallande av tillstånd. Tillståndet kan återkallas, om man efter att tillstånd beviljats får sådan ny information som gör att förutsättningarna för beviljande av tillstånd inte längre uppfylls eller om den frihetsberövade bryter mot tillståndsvillkoren.

10 §. Övervakning av elektronisk kommunikation.

Innehållet i bestämmelserna om övervakning av elektronisk kommunikation motsvarar fängel-selagens och häktningsslagens bestämmelser. Paragrafens 1 mom. innehåller en hänvisning till lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014). I 1 mom. föreslås dessutom en bestämmelse om att en tjänsteman i bevakningsuppgifter har vid behov rätt att hämta avsändar- och mottagaruppgifter för meddelanden och samtal ur den anordning som den frihetsberövade använt för kommunikationen eller ur de system som förvaringslokalen tillhandahåller för för-medling av kommunikation. Med stöd av bestämmelsen kan förvaringslokalpersonalen kontrol-lera avsändar- och mottagaruppgifter för e-post ur den anordning som den frihetsberövade använt samt ur förvaringslokalens anordningar och servrar.

Förvaringslokalpersonalen har rätt att ta reda på vilka webbsidor den frihetsberövade har besökt. Med stöd av bestämmelsen har förvaringslokalpersonalen också rätt att hämta uppgifter om samtal och textmeddelanden via smarttelefoner och andra mobiltelefoner ur anordningens an-vändarloggar, om telefonerna används i förvaringslokalen. Bestämmelserna om övervakning gäller också en situation där det framgår att olovlig elektronisk kommunikation har ägt rum.

I 2 mom. föreskrivs det att vid övervakningen av e-postmeddelanden tillämpas bestämmelserna om brevväxling i 2—6 §. Inkommande och avgående e-post läses och kvarhålls på samma grun-der som i fråga om brevväxling. Bestämmelsen tillämpas också på textmeddelanden som skickas och tas emot med smarttelefon och andra mobiltelefoner samt på andra program som används för att skicka meddelanden. Det ska vara möjligt att läsa dessa meddelanden på samma villkor som brev och e-post. I 3 mom. föreskrivs det att användning av e-post och internet kan övervakas så att personalen är närvarande i samma rum och på teknisk väg. Bestämmelsen möj-liggör inte läsning av e-post, men personalen kan övervaka att e-postmeddelanden skickas till adressen enligt tillståndet. Vid användning av internet kan man också övervaka att den frihets-berövade besöker de sidor som anges i tillståndet.

11 §. Beslutanderätt och beslutsförfarande. Beslut om granskning av brev och andra postför-sändelser utan att meddelandets innehåll läses med stöd av 1 § eller 5 § 2 mom. är en åtgärd som hör till förvaringslokalens dagliga rutiner. Av denna orsak är det motiverat att en tjänste-man i bevakningsuppgifter har beslutanderätt i fråga om de åtgärder som nämns i bestämmel-serna.

I 2 mom. föreskrivs det om beslutanderätt i fråga om läsning och kvarhållande av korrespondens samt avlyssning av telefonsamtal. Beslut om läsning av en frihetsberövads brevväxling, andra postförsändelser eller meddelanden förutsätter att det finns en i 2 § avsedd grundad anledning till läsningen. Bedömning av om det finns förutsättningar enligt 6 § att kvarhålla brev, postför-sändelser eller meddelanden är sådan rättslig prövning som förutsätter att den som fattar beslutet är en anhållningsberättigad tjänsteman.

Grundlagsutskottet har ansett det viktigt med tanke på skyddet för förtroliga meddelanden att endast vissa, för uppgiften utsedda tjänstemän berättigas att läsa sådana meddelanden (GrUU

59/2006 rd). Av denna orsak föreskrivs det i momentet på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen att beslut om läsning av brev, andra postförsändelser eller meddelanden med stöd av 2 § 1 mom., om utredning av avsändaren med stöd av 2 § 2 mom., om underrättelse om läsning enligt 3 § samt om kvarhållande av brev, försändelser eller meddelanden enligt 6 § fattas av direktören för förvaringslokalen eller av en anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt förordnats för sådana uppgifter. Dessa tjänstemän genomför också de nämnda åtgärderna. Det kan finnas flera tjänstemän som särskilt förordnats för sådana uppgifter. För uppgifterna bör inte förordnas en polisman som arbetar med undersökningsuppgifter som gäller frihetsberövade som är placerade i förvaringslokalen vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningen av om förutsättningarna enligt 8 § för avlyssning och inspelning är uppfyllda är på motsvarande sätt sådana rättslig prövning som förutsätter att den som fattar beslutat är en anhållningsberättigad tjänsteman. Förvaringslokalen står dygnet runt under övervakning av direktören för förvaringslokalen. Av denna orsak är det direktören för förvaringslokalen som fattar beslut om avlyssning och inspelning av telefonsamtal. Beslut om tillstånd att använda e-post och internet fattas av chefen för förvaringslokalen.

I 3 mom. ingår en bestämmelse, som också motsvarar den nuvarande regleringen, om registrering av beslut om läsning och kvarhållande av brev, andra postförsändelser eller meddelanden samt om avlyssning och inspelning av telefonsamtal. Även beslut om läsning av e-postmeddelanden ska registreras på motsvarande sätt.

12 §. Tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande. I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen om särskild tystnadsplikt och särskilt förbud mot utnyttjande i anslutning till uppgifter som erhållits vid övervakningen av brevväxling och samtal. Tystnadsplikten gäller med stöd av 1 kap. 11 § också en väktare som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen. Tystnadsplikten och förbudet mot utnyttjande är i kraft också efter det att tjänstemannen har avgått från myndigheten eller skötseln av uppdraget annars har avslutats. Tystnadsplikten hindrar endast röjande av orättmätig information, så information som erhållits i gransknings- och övervakningsverksamheten kan till exempel i fall som avses i 7 kap. 2 § 1 och 2 mom. i polislagen lämnas ut på begäran eller på eget initiativ (se RP 224/2010 rd, s. 147).

Enligt 2 mom. får utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag uppgifter som avses i 1 mom. lämnas ut till en tjänsteman som nödvändigt behöver dem för att sköta uppgifter enligt den föreslagna lagen. Uppgifter får också lämnas ut när det är nödvändigt med hänsyn till syftet med åtgärder som vidtas med stöd av bestämmelserna i kapitlet. Bestämmelsen möjliggör bland annat att information om innehållet i ett meddelande som lästs med stöd av 2 § får lämnas ut om det är nödvändigt för att förhindra brott eller skydda en tredje persons säkerhet. Momentet motsvarar den nuvarande regleringen.

13 §. Närmare bestämmelser. I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den nuvarande regleringen att närmare bestämmelser om förfarandet vid granskning, läsning och kvarhållande av brev, om avlyssning och inspelning av samtal samt om användningen och övervakningen av elektronisk kommunikation utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 kap. Besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen.

1 §. Besök. I 1 mom. föreskrivs det om frihetsberövades rätt till besök. En frihetsberövad ska ha rätt ta emot besökare vid tidpunkter som reserverats för besök i förvaringslokalen. De frihetsberövades rätt att ta emot besök ska dock kunna begränsas på de grunder som anges i 4 kap. i tvångsmedelslagen i fråga om de personer som berörs av begränsningen. Närmare föreskrifter

om besökstider ska meddelas i förvaringslokalens ordningsstadga enligt 8 kap. 3 §. Besök kan ordnas även vid andra tidpunkter om det finns orsak till det. Begäran om att besök ska ordnas utanför de normala besökstiderna kan avslås i första hand i sådana situationer där utförandet av förundersökning eller polisundersökning eller brist på sådana resurser som behövs för att ordna besök gör att besök inte kan ordnas utan att äventyra ordningen eller verksamheten i förvaringslokalen. Momentet innehåller en hänvisning till lagens 9 kap. där det föreskrivs om granskning av besökare.

Paragrafens 1 mom. skiljer sig från den nuvarande regleringen så att i bestämmelsen nämns särskilt att besök kan hindras också av att säkerheten i förvaringslokalen äventyras vid sidan av att ordningen och verksamheten i förvaringslokalen störs. Regleringen motsvarar faktisk praxis i polisens förvaringslokalers verksamhetsmiljö. När det gäller frihetsberövade blir det i regel aktuellt att förhindra besök med tanke på ordningen, säkerheten och verksamheten i förvaringslokalen med stöd av polislagen i syfte att skydda mot brott och störningar samt för att skydda personen själv.

De begränsningar av rätten till besök som avses i paragrafen begränsar inte besök och samtal för den frihetsberövade som ska ordnas på behövt sätt med i 2 kap. 3 § 6 mom. avsedda myndigheter som övervakar förvaringslokalen och personalens verksamhet samt organ som utövar tillsyn över iakttagandet av de mänskliga rättigheterna. En frihetsberövad har också alltid rätt att utan ogrundat dröjsmål träffa sitt i 6 kap. 5 § avsedda ombud utan att någon annan är närvarande. Den sistnämnda bestämmelsen har hänfört sig till genomförandet av försvarardirektivet 2013/48/EU. Bestämmelser om besök av ombud finns i kapitlets 3 §.

I varje förvaringslokal ska det i vilket fall som helst reserveras ett lämpligt rum för ombuds och laglighetsövervakares besök. I 2 mom. föreskrivs det i fortsättningen särskilt att i förvaringslokalen ska det finns lämpliga rum för besök. Förvaringslokalen kan dessutom ha lämpliga rum för kontakt via i 7 § avsedd videolänk. När rum avsedda för användning av videolänk ordnas kan man beakta förvaringslokalens användningsändamål, resurser och storlek, också sådana rum förutsätts inte i alla förvaringslokaler.

2 §. Övervakning av besök. Paragrafen innehåller mer exakt bestämmelser om övervakning av besök än den gällande lagen. Enligt 1 mom. ska besöken övervakas på behövt sätt. Besöksrummet kan vid behov utrustas så att det finns konstruktionsmässiga hinder mellan den frihetsberövade och besökaren för att ordningen och säkerheten i förvaringslokalen ska upprätthållas, införsel av förbjudna ämnen och föremål i förvaringslokalen förhindras och syftet med frihetsberövandet tryggas. Med konstruktionsmässiga hinder avses till exempel plexiglas, vars syfte är att förhindra eller försvåra att den frihetsberövade och besökaren rör vid varandra och att förbjudna ämnen och föremål förs in till förvaringslokalen. Besök kan också ordnas så att det inte finns några konstruktionsmässiga hinder mellan den frihetsberövade och besökaren i besöksrummet. I princip bör man gå till väga på detta sätt under besök av ombud.

Besök får övervakas så att personalen är närvarande och genom teknisk övervakning. När personalen övervakar besök kan de inte undvika att höra samtal mellan den frihetsberövade och besökaren, men i 2 mom. föreskrivs det om grunderna för avlyssning. Teknisk övervakning omfattar åter endast iakttagande och upptagning av bild.

Enligt 1 mom. kan besök också ordnas utan övervakning, om det är motiverad med hänsyn till bevarandet av den frihetsberövades kontakter eller av någon annan motsvarande orsak, och om besöket inte bedöms äventyra ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller den frihetsberövades eller någon annan säkerhet. Härmed avses till exempel att man kan anta att förbjudna ämnen eller föremål inte förs in till förvaringslokalen i samband med besöket.

I paragrafen konstateras tydligare än i den nuvarande bestämmelsen att i beslutsprövningen beaktas också den risk som besöket medför för både personens och förvaringslokalens säkerhet. Således ska också besökarens säkerhet beaktas. Bestämmelsen om övertvakade besök omfattar i första hand den frihetsberövades nära anhöriga och andra närstående, dvs. första hand de frihetsberövades makar och sambor, syskon och släktingar. Ett övertvakat besök kan emellertid komma på fråga med någon annan person som är viktig för den frihetsberövade. Ett övertvakat besök skiljer sig från de besök som avses i häktningslagens och fängeslagens bestämmelser så att i förvaringslokaler som administreras av polisen behöver man inte ordna ett separat rum, utan besöket kan ordnas i ett vanligt besöksrum.

I 2 mom. föreslås en ny bestämmelse om avlyssning av övertvakade besök med hjälp av en teknisk anordning. Bestämmelsen tillämpas alltså inte på övertvakade besök som avses i 1 mom. Samtal mellan en frihetsberövad och en annan besökare än ett i 6 kap. 5 § avsett ombud får avlyssnas och upptas med hjälp av en teknisk anordning under samma förutsättningar som samtal får avlyssnas och upptas med stöd av 6 kap. 8 §. Den frihetsberövade och besökaren ska underrättas om detta innan åtgärden inleds.

3 §. Besök av ombud. Bestämmelserna om besök av ombud föreslås ingå i en särskild paragraf. Enligt 1 mom. ska en frihetsberövad ha rätt att utan ogrundat dröjsmål ta emot besök av ett i 6 kap. 5 § avsett ombud utan att någon annan är närvarande. Rätten är inte vara beroende av grunden för frihetsberövandet utan den ska i princip gälla alla frihetsberövade. Det är fråga om en av de tre grundläggande processuella säkerhetsgarantierna som betonas av kommittén mot tortyr (CPT) och som säkerställer att andra rättigheter tillgodoses. När man bedömer om det är motiverat att ordna eller fördröja ett besök kan man naturligtvis också beakta ombudets bedömning av hur brådskande saken är.

Besök av ombud ska i regel inte övervakas alls. Besök kan dock ordnas så att de övervakas delvis på de grunder som nämns i paragrafen. Detta kan bli aktuellt när övervakning är nödvändig för att upprätthålla ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen.

Det är då oftast fråga om en grundad misstanke om att det under besöket kommer att överlämnas sådana föremål eller ämnen till den frihetsberövade som det med stöd av lag är förbjudet att inneha i förvaringslokalen. Ombudet eller den frihetsberövade kan också begära att besöket ska övervakas. Övertvakningen utförs endast genom synkontakt. Övertvakning med hjälp av teknisk anordning får inte upptas. I de situationer som nämns ovan kan besöket mellan ombudet och den frihetsberövade också ordnas i ett besöksrum där det finns konstruktionsmässiga hinder mellan dem, till exempel en mellanvägg av glas eller plast som hindrar att varor överlämnas. Ett sådant rum kan också användas i en situation där ombudet till exempel tidigare har gjort sig skyldig till införsel av olovliga föremål eller ämnen till förvaringslokalen. Besöket kan ordnas i ett sådant rum också om ombudet eller den frihetsberövade själv begär det. Inte heller då får deras samtal avlyssnas eller upptas.

Om det finns konstruktionsmässiga hinder mellan ombudet och den frihetsberövade bör man ändå se till att behövliga rättegångshandlingar kan behandlas och överlämnas i samband med besöket utan att förtroendefullheten mellan ombudet och den frihetsberövade äventyras.

Ombudets besök kan i möjligaste mån också ordnas via videolänk, och en bestämmelse om detta föreslås i kapitlets 5 §.

4 §. Återkallande, avbrytande och förvägran av besök. För närvarande innehåller lagen inga bestämmelser om återkallande av besök. Enligt 1 mom. kan ett besök återkallas om förutsättningarna för besöket inte längre uppfylls. Återkallande av besök kommer på fråga i första hand

i sådana situationer som gäller tillstånd till övervakat besök där det på grund av uppgifter som framkommer efter att beslutet fattats finns skäl att misstänka att besöket till exempel medför fara för säkerheten eller ordningen i förvaringslokalen.

I momentet föreskrivs det också om avbrytande av besök, som det inte heller finns några bestämmelser om för närvarande i lagen. Ett besök får avbrytas om det behövs för att förhindra ett brott eller för att upprätthålla säkerheten eller ordningen i förvaringslokalen. Med brott avses till exempel försök att föra in narkotika till förvaringslokalen. Också våldsamt uppträdande kan vara en orsak att avbryta ett besök. Med ordningen förvaringslokalen avses till exempel en situation där den frihetsberövade uppträder störande och fortsätter med det trots förbud.

I 2 mom. föreskrivs det om förvägran av besök, som det för närvarande bestäms om i 7 kap. 3 §. Enligt den gällande bestämmelsen ska man i samband med förvägran utreda om besöket kan ordnas under särskilt övervakade förhållanden. Det föreslås att paragrafen ändras så att förutsättningarna för förvägran av besök och tillträde i förvaringslokalen är mer enhetliga än nu. Om besökaren vägrar att underkasta sig säkerhetskontroll eller kroppsvisitation ska besöket kunna förvägras. I en sådan situation behöver man inte längre utreda i förvaringslokalen om besöket kan ordnas på ett särskilt övervakat sätt. Ändringen klargör ordnandet av besök. Ändringen motsvarar regleringen i den gällande fängelselagen och häktningsslagen. I paragrafen intas också en bestämmelse om att besök kan förvägras om det på grund av yttre tecken eller andra iakttagelser är uppenbart att besökaren är berusad.

Enligt 3 mom. kan besök fortfarande ordnas under övervakning i en situation där besökaren inte kan legitimera sig på ett tillförlitligt sätt. Bestämmelsen behövs för att undvika orimliga situationer till exempel om besökare har åkt en lång väg och det inte finns orsak att tvivla på den identitet som besökaren uppger trots att han eller hon saknar legitimation eller annat officiellt bevis på sin identitet. Bestämmelser om egendom som får tas emot i samband med besök finns i 4 kap.

5 §. Kontakter via videolänk. I lagen föreslås en i förhållande till nuläget ny bestämmelse om möjlighet som ska ges frihetsberövade att stå i kontakt med världen utanför förvaringslokalen via videolänk. Deltagarna har syn- och hörselkontakt med varandra via videolänken. Besök som ordnas via videolänk är främst avsedda för kontakter med nära anhöriga och andra närstående. Av grundad anledning kan kontakt också tillåtas med någon annan person som är viktig för den frihetsberövade. Med bevarandet av kontakter avses till exempel kontakt med släktingar som bor långt från förvaringslokalen. Detta är av särskild betydelse för utländska frihetsberövades kontakter med släktingar som bor utomlands. Bestämmelsen innehåller en hänvisning till bestämmelserna om begränsningar av kontakterna i 4 kap. i tvångsmedelslagen.

I paragrafen regleras inte den tekniska metod som används för att ordna kontakter via videolänk, utan det kan ske med hjälp av olika tekniska informationsförmedlingsmetoder. I fråga om övervakning och avbrytande av kontakter samt återkallande av tillstånd till kontakter tillämpas vad som föreskrivs om övervakade besök. Personalen kan således vara närvarande i samma rum där den frihetsberövade står i kontakt med någon via videolänk. Enligt bestämmelsen kan kontakter via videolänk ordnas i möjligaste mån, varvid man kan beakta både de personresurser som står till buds för övervakning och förvaringslokalens tekniska resurser. Strävan ska vara att ordna teknisk beredskap för kontakter via videolänk i förvaringslokalen eller på något annat sätt, om inte förvaringslokalen används enbart för kortvarig inkvartering av frihetsberövade.

I paragrafen föreslås dessutom en egen bestämmelse om ordnande av besök av ombud via videolänk. Då tillämpas bestämmelserna om övervakning av besök av ombud vid övervakningen.

6 §. Besöksförbud. I paragrafen föreslås en bestämmelse om besöksförbud som i stor utsträckning motsvarar 7 kap. 5 § i den gällande lagen. Paragrafen skiljer sig från den gällande regleringen så att besöksförbud inte längre hindras av att besöket kan ordnas under särskilda övervakade förhållanden. Eftersom besöksförbud inte kan meddelas den frihetsberövades nära anhöriga, andra närstående eller ombud, gäller ändringen endast den frihetsberövades andra besökare. Dessutom ändras bestämmelsen så att som uppträdande som omfattas av förutsättningarna för meddelande av besöksförbud kan beaktas även besökarens agerande i Brottspåföljdsmyndighetens fängelser.

Paragrafens 3 mom. preciseras i förhållande till den nuvarande regleringen så att där nämns särskilt att ett beslut om besöksförbud jämte anvisningar om begäran om omprövning ska delges den som berörs av beslutet. Detta behov hänför sig till klargörandet av bestämmelserna om ändringssökande i 13 kap.

7 §. Kontakter med en beskickning. Innehållet i paragrafen motsvarar den gällande regleringen om utländska frihetsberövades rätt att stå i kontakt med hemlandets diplomatiska beskickning eller konsulat. En frihetsberövad har dessutom den rätt som avses i 2 kap. 2 § och som gäller underrättelse om frihetsberövandet, och underrättelse till beskickningen ersätter inte underrättelse till den frihetsberövades närstående eller någon annan person som den frihetsberövade anger. Exempelvis kommittén mot tortyr har påpekat för Finland att det handlar om separata rättigheter (se CPT/Inf (2015) 25).

8 §. Privata samtal. Paragrafen motsvarar den gällande regleringen om frihetsberövades rätt till privata samtal med en företrädare för en församling, en organisation som bedriver fängelsearbete eller någon annan motsvarande instans. Med församling avses religionssamfundets lokalsamfund som det föreskrivs om i 13 § 1 mom. i religionsfrihetslagen (453/2003).

9 §. Permission av synnerligen viktigt skäl och permission under ledsagning. Paragrafen skiljer sig från den nuvarande regleringen så att 2 mom. innehåller en ny bestämmelse enligt vilken en frihetsberövad kan beviljas tillstånd att under ledsagning för en kort tid avlägsna sig förvaringslokalen även av andra synnerligen viktiga skäl än i anslutning till en nära anhörigs hälsotillstånd enligt 1 mom. Enligt bestämmelsen kan tillstånd beviljas att under behövlig bevakning avlägsna sig för att sköta brådskande och tvingande ärenden. I praktiken betyder detta permission under ledsagning. Permission kan beviljas till exempel för att hämta viktiga saker i den frihetsberövades bostad. Som ett sådant ärende som avses i bestämmelsen betraktas inte ärenden som någon annan kan sköta i stället för den frihetsberövade. Sålunda kommer permission med stöd av bestämmelsen i fråga i endast synnerligen exceptionella fall. Om det är klart att det inte är fråga om ett i momentet avsett brådskande och tvingande ärende, att begäran har gjorts för att ställa till förtret eller annars är klart ogrundad, behöver det inte heller meddelas något skriftligt beslut om permissionen.

Beslut om permission fattas av direktören för förvaringslokalen. Enligt 13 kap. föreligger det inte rätt att söka ändring i ett beslut genom vilken tillstånd som begärts med stöd av 2 mom. inte har beviljats. Däremot kan den frihetsberövade begära omprövning av ett beslut som avses i 1 mom. För tydlighetens skull nämns det särskilt i 3 mom. att för att möjliggöra förvaltningsrättsligt ändringssökande ska beslut som avses i 1 och 2 mom. meddelas den frihetsberövade skriftligen.

10 §. Beslutanderätt. Direktören för förvaringslokalen beslutar om avlyssning av ett övervakat besök med en teknisk anordning och upptagning vid ett övervakat besök, om besöksförbud samt om tillstånd att avlägsna sig enligt 9 § 1 och 2 mom. För att avlägsnandets betydelse ska bedömas på behörigt sätt med avseende på syftet med frihetsberövandet samt vad som är behövlig

övervakning, ska förundersökningsledaren eller någon annan tjänsteman som har fattat beslut om frihetsbegränsande åtgärder höras innan beslut fattas i ärendet.

Chefen för förvaringslokalen beslutar om oövervakade besök, om besök mellan frihetsberövade, om kontakter via videolänk samt om återkallande av tillstånd till dessa. Chefen för förvaringslokalen har i egenskap av skiftesförman vanligtvis de bästa möjligheterna att bedöma förhållandena och förvaringslokalens resurser är det gäller att uppfylla förutsättningarna i anslutning till dessa saker. Beslut om övervakning av besök av ombud fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. Tillgodoseende av den i kapitlets 3 § 1 mom. angivna rätten till besök av ombud förutsätter inte som sådan att det förskrivs särskilt om beslutanderätten. Förvaringslokalens personal ordnar besök av ombud.

Chefen för förvaringslokalen beslutar också om förvägran och avbrytande av besök. Det är fråga om avgöranden som ligger nära faktisk förvaltningsverksamhet. I praktiken kan förvägran eller avbrytande av besök förutsätta omedelbara åtgärder. Av denna orsak kan också en tjänsteman i bevakningsuppgifter besluta om saken i en brådskande situation.

11 §. Närmare bestämmelser och föreskrifter. Närmare bestämmelser om permission och besöksförbud samt innehållet i det utfärdas genom förordning av statsrådet. För att förenhetliga rutinerna meddelar Polisstyrelsen närmare föreskrifter om ordnandet av övervakningen av besök samt tekniska och konstruktionsmässiga övervakningsarrangemang i besöksrummen samt om ordnandet av besök.

8 kap. Övervakningen och ordningen i förvaringslokaler samt granskning av förvaringslokaler och frihetsberövade

1 §. Övervakningen i förvaringslokalerna. I 1 mom. föreskrivs det noggrannare än i de nuvarande bestämmelserna om de krav som ställs på övervakningen av frihetsberövade. Vid bevakningen ska på samma sätt som enligt den gällande regleringen beaktas syftet med de frihetsberövande åtgärderna, ordningen i förvaringslokalen, säkerställande av att de frihetsberövade hålls i förvaringslokalen, förhindrande av rymning och olovligt avlägsnande från förvaringslokalen, de frihetsberövades och andras säkerhet samt förhindrande av brott.

Med förvaringssäkerhet avses förhindrande av rymning från förvaringslokalen, annat avlägsnande utan tillstånd samt försök att rymma och bli fri. Förvaringssäkerheten säkerställer därmed det omedelbara syftet med den frihetsberövande åtgärden, dvs. att begränsa friheten för den som åtgärden gäller. Med säkerhet avses den frihetsberövades egen säkerhet, säkerheten för andra som hålls i förvar hos polisen, polispersonalens säkerhet samt säkerheten för personer som besöker förvaringslokalen och för andra utomstående. Hot mot säkerheten kan höra samman med den frihetsberövades eget beteende, till exempel avsiktliga försök att skada sig själv, eller olycksfall som den frihetsberövade råkar ut för. Från annat håll kan den frihetsberövades säkerhet äventyras på grund av andra frihetsberövades, polispersonalens eller utomståendes beteende. Också förhållandena i förvaringslokalen kan utgöra ett hot mot den frihetsberövades säkerhet, till exempel i form av eldsvåda eller någon annan olyckshändelse (RP 90/2005 rd, s.101).

Förvaltningsutskottet konstaterade i sitt betänkande (FvUB 14/2006 rd) om den gällande regleringen att det är svårt att genom bestämmelser exakt definiera vad säkerheten kräver. Säkerheten i enskilda situationer är en helhet som består av många delfaktorer och som bland annat är beroende av i vilket skick den frihetsberövade befinner sig när det gäller dennes egenskaper, exempelvis berusningsgrad, sjukdom eller hälsotillståndet i övrigt, samt den tillbudsstående personalen och utrustningen. Om man utfärdar mycket exakta föreskrifter exempelvis om maximitiden mellan övervakningsbesök kan detta ha den motsatta effekten, dvs. att personalen anser

att ett agerande i överensstämmelse med sådana bestämmelser är tillräckligt också när särskilda förhållanden skulle förutsätta en noggrannare övervakning. Dessa synpunkter kan i princip fortfarande betraktas som motiverade. Det är dock motiverat att delvis precisera regleringen jämfört med nuläget.

Paragrafens 1 mom. skiljer sig från den gällande regleringen på så vis att i momentet nämns den frihetsberövades grad av berusning och iakttagandet av den frihetsberövades hälsotillstånd som omständigheter som ska beaktas särskilt. I motiveringen till den gällande lagen konstateras att till den frihetsberövades säkerhet hör också iakttagandet av den frihetsberövades hälsotillstånd (RP 90/2005 rd, s. 101), men det är skäl att betona sakens betydelse bland annat därför att hälsotillståndet måste beaktas särskilt när övervakningen genomförs. I propositionen föreslås att lagen om behandling av berusade upphävs och att de bestämmelser som behövs flyttas till den föreslagna nya lagen. Av denna orsak är det skäl att i bestämmelserna betona också betydelsen av berusningstillstånd som en omständighet som ska beaktas vid övervakningen.

Vid övervakningen av frihetsberövade och i övervakningsintensiteten ska man i enlighet med de föreslagna bestämmelserna beakta bland annat omständigheter som framkommit i anslutning till den frihetsberövades hälsotillstånd, grunden för den frihetsberövande åtgärden samt frihetsberövandets längd och tiden på dygnet. Särskilt i början av frihetsberövandet är det av största vikt att iaktta den frihetsberövades hälsotillstånd och att övervakningen är heltäckande både i fråga om granskningens intensitet och det förfarande som iakttas därvid. Man kan anse att det principiella granskningsintervall på två timmar som för närvarande ingår i vissa förvaringslokalers ordningsstadgor är för långt, framför allt i den inledande fasen av frihetsberövandet, då förändringar i den frihetsberövades tillstånd och uppträdande är svåra att förutse. Då är det motiverat att förvaringslokalens personal personligen granskar den frihetsberövades tillstånd betydligt oftare än så. Till exempel kraftigt berusade frihetsberövade behöver övervakas särskilt intensivt. Också till exempel en persons sjukdom eller risk för självdestruktivt beteende kan förutsätta tätare övervakning. Det är motiverat att man övergår till enhetliga övervakningsförfaranden i hela landet.

Exempelvis den svenska Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter om omhändertagande av berusade personer, ”Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om omhändertagande av berusade personer, RPSFS 2000:57, FAP 023-1”, där det nämns bland annat att den som är kraftigt berusad ska ses till med högst 15 minuters mellanrum så att den som utövar tillsynen går in i arresten och kontrollera den omhändertagnes tillstånd. Det nämns särskilt bland annat att en omhändertagen som snarkar bör väckas eftersom snarkning kan vara tecken på ett allvarligt tillstånd. I Finland innehåller de anvisningar om konstaterande av sjukdomar och skador och förfaranden i anslutning till dem som utgör bilaga till Polisstyrelsens anvisning om behandling av personer i förvar hos polisen (2020/2013/5490) bland annat anvisningar om hur man mäter nivån på medvetandet. I Norge ska tillståndet hos sjuka och berusade frihetsberövade granskas med en halv timmes mellanrum, om inte förhållande kräver intensivare övervakning (föreskriften om användning av polisarrest (FOR-2006-06-30-749) 2 kap. 5 §).

Enligt kommittén mot tortyrs (CPT) standarder är ordnandet av behörig övervakning i förvaringslokalerna en central del av polisens ansvar för att ta hand om frihetsberövade i förvar som administreras av polisen. När frihetsberövandet fortsätter längre än tillfälligt måste man å andra sidan beakta att till exempel under övervakning nattetid måste de frihetsberövade ges möjlighet till tillräcklig vila, som också räknas till standardernas minimikrav (se CPT/Inf/ (2002) 15). Exempelvis 7 kap. 5 § i förundersökningslagen förutsätter att den som förhörs ges möjlighet till tillräcklig vila.

Enligt kapitlets 13 § meddelar Polisstyrelsen närmare föreskrifter om bland annat förfarandet vid övervakningen av frihetsberövade. I dessa föreskrifter bör man beakta bland annat omständigheter i anslutning till hur täta övervakningsbesök som behövs och åtgärder i anslutning till det praktiska genomförandet av övervakningsbesök. Förfarandena ska utvärderas kontinuerligt, särskilt med avseende på analysen av farliga situationer och dödsfall i häkten, och föreskrifterna ska uppdateras i den takt som man upptäcker behov av att utveckla rutinerna.

Den registrering av övervakningen som nämns i 1 mom. betyder att granskningsrundor, transporter av frihetsberövade och andra gånger när de avlägsnar sig från förvaringslokalen, besök av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, besök och motsvarande uppgifter som är motiverade med tanke på förvaringen och övervakningen registreras på behörigt sätt i enlighet med kapitlets 2 §.

I 2 mom. bestäms om larmsystem och tekniska säkerhetssystem. I varje förvaringslokal ska det finnas larmsystem och andra tekniska säkerhetssystem som är lämpliga med hänsyn till de krav som avses i 1 mom. Att larmsystemen och de övriga tekniska säkerhetssystemen fungerar ska säkerställas genom regelbundna kontroller. Med tekniska säkerhetssystem avses låsnings-, passagekontroll- och kamerasystem.

I 3 mom. föreskrivs för tydlighetens skull om minimiantalet personal i förvaringslokalen. Den gällande lagen innehåller ingen motsvarande bestämmelse. Momentet gäller polisens samtliga egentliga förvaringslokaler, som används för annan än tillfällig förvaring av frihetsberövade och som är godkända som förvaringslokaler på det sätt som avses i 2 kap. 1 mom.

Minimiantalet personal som avses i momentet krävs i förvaringslokalen naturligtvis bara när frihetsberövade är placerade i lokalen. Exempelvis i riksdagens justitieombudsmans avgörande EOAK 4103/2016, 31.7.2019 har det betraktats som problematiskt att så kallad ensambevakning förekommer i polisens förvaringslokaler. Ensambevakning kan ifrågasättas enbart på grund av omständigheter som har att göra med brandsäkerhet och evakuering. Bevakning som utförs ensam kan av grundad anledning betraktas som problematisk med avseende på såväl de frihetsberövades förvaringssäkerhet som arbetarskyddet för tjänstemannen i bevakningsuppgifter. Av denna orsak borde bevakningsuppgifterna i förvaringslokalerna ordnas så att man alltid arbetar i par i en förvaringslokal. Den resurstilldelning som momentet förutsätter hindrar inte att en tjänsteman som utför ett arbetspass i en förvaringslokal kan sköta andra uppgifter i förvaringslokalen förutom övervakning (till exempel ta signalement) och momentet sätter inga hinder för att den ena som arbetar i bevakningsuppgifter i en situation med minimibemanning tillfälligt avlägsnar sig från förvaringslokalens område, om tjänstemannen snabbt är tillgänglig för uppgifter i förvaringslokalen och möjlighet till kommunikation har ordnats tekniskt på lämpligt sätt.

2 §. Behandling av personuppgifter i samband med övervakningen i förvaringslokalerna. I paragrafen föreskrivs det om behandling av personuppgifter i samband med övervakningen av frihetsberövade och i förvaringslokalerna. På det sätt som konstateras i avsnitt 2 innehåller den gällande lagstiftningen inga exakta bestämmelser om saken, trots att uppgifterna i sig kan anses omfattas av de användningsändamål som föreskrivs i 5 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. För att genomföra övervakningen och säkerställa personernas säkerhet i polisens förvaringslokaler är det nödvändigt att göra olika registreringar om de frihetsberövades dagliga verksamhet och händelser under förvaringen samt att behandla dessa uppgifter. Också för att övervaka tillgodoseendet av de frihetsberövades rättigheter är det motiverat att uppgifter som ansluter sig till tillgodoseendet av deras rättigheter registreras. För att precisera lagstiftningen föreslås i 1 mom. en bestämmelse som i stor utsträckning täcker uppgifter som gäller den frihetsberövade om olika aktiviteter, beslut och händelser under frihetsberövandet.

Heltäckande registrering överensstämmer också med rekommendationerna från kommittén mot tortyr (CPT/Inf (92) 3). På det sätt som avses i 1 mom. 1—7 punkten kan i anslutning till den frihetsberövade registreras alla saker som hänför sig till frihetsberövandet och de åtgärder som vidtagits i fråga om dem, grunden för frihetsberövandet, tidpunkten för intagning i förvaringslokalen, informering om rättigheter, tecken på skador eller psykiska sjukdomar och andra iakttagbar eller annars tillgängliga uppgifter om en persons hälsotillstånd, uppgifter om när en släkting, ett konsulat, en jurist eller någon annan person har underrättats och när dessa har besökt den frihetsberövade, när den frihetsberövade har serverats mat, när den frihetsberövade har förflyttats eller frigetts, vilket egendom som har överlåtits till den frihetsberövade och motsvarande omständigheter. CPT har rekommenderat att man följer praxisen i sådana polisinsatningar som gör noggranna registreringar av också möten med till exempel brottsutredare och biträden, andra besök, samtal, vistelse utomhus och möjlighet att gå i duschen (CPT/Inf (2015) 25).

Också säkerhetsåtgärder och användning av maktmedel kan registreras i registret över förvaringen, och den föreslagna regleringen förutsätter också på samma sätt som den gällande regleringen att de i huvudsak registreras. I kapitlets 1 § förutsätts särskilt att övervakningen registreras. I kapitlets 6 § föreskrivs särskilt om användningsändamålet för upptagningar från teknisk övervakning och radering av dem ur registret.

I nödvändiga anteckningar om hälso- och sjukvård enligt 3 punkten är det fråga om med tanke på förvaringssäkerheten nödvändiga registreringar av personens hälsotillstånd, av tidpunkten för undersökningar av hälsotillståndet och vård och av därpå följande åtgärder som påverkar förvaringen av personen. På motsvarande sätt föreslås det i lagförslag nr 3 att 6 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet preciseras så att i bestämmelsen nämns som en separat punkt uppgifter enligt 8 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen som behandling i samband med övervakningen i förvaringslokalerna.

Paragrafens 2 mom. innehåller en hänvisning till lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, i enlighet med vilken man ska förfara vid registrering av uppgifter om frihetsberövade och behandling av personuppgifter. Således ska till exempel 34 § 1 mom. i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet tillämpas på raderingen av uppgifter som avses i paragrafen. Det bör påpekas att behandling av till exempel uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter, såsom hälsouppgifter, kommer enligt 15 § i fråga endast om det är nödvändigt för ändamålet med behandlingen. Bestämmelser om registrerades rättigheter finns i 6 kap. Polisstyrelsen som registeransvarig ansvarar för att registreringen, förvaringen, hemlighållandet, arkiveringen och raderingen av personuppgifter, tillgodoseendet av den registrerades kontrollrätt samt annan behandling av uppgifterna är lagenlig, korrekt samt genomskådlig.

3 §. Ordningsstadgan för en förvaringslokal samt åtskiljande av undersökningar. I 1 mom. föreskrivs det om ordningsstadgan för en förvaringslokal på ett sätt som delvis motsvarar den gällande regleringen. Ordningsstadgan ska innehålla kompletterande bestämmelser som ska iakttas i respektive förvaringslokal, och genom vilka det bestäms närmare om gränserna för möjligheterna att röra sig i förvaringslokalen och på dess område, låsning av lokalerna till den del det är fråga om informering av de frihetsberövande och personer som uträttar ärenden i förvaringslokalen samt om eventuella avdelningar i förvaringslokalen. Ordningsstadgan ska också innehålla bestämmelser för respektive förvaringslokal om innehav av egendom och hämtande av egendom från förvaringslokalen eller, på det sätt som ordnas i förvaringslokalen, skaffande av egendom som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen, genomförande av annan verksamhet samt ordnande av besök, användning av telefon och fritidsaktiviteter. Om det i förvaringslokalen har ordnats möjlighet att hålla kontakt på andra sätt, såsom att använda e-post och

internet eller stå i kontakt via videolänk, bör ordningsstadgan också innehålla bestämmelser om dessa.

Enligt momentet ska ordningsstadgan också innehålla bestämmelser om hur möjlighet att röka enligt 3 kap. 6 § ordnas och om tilldelande av nikotinersättningsprodukter i anslutning därtill. Den gällande lagen innehåller inga bestämmelser om saken. Det förutsätts inte att möjlighet att röka ordnas för personer som har berövats friheten med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen, och möjlighet att röka enligt 3 kap. 6 § behöver inte ordnas för till exempel berusade frihetsberövade i den inledande fasen av frihetsberövandet. Förvaringslokalernas inomhusutrymmen omfattas i princip av det allmänna rökförbudet enligt 74 § 1 mom. § punkten i tobakslagen (549/2016) på grund av användningen av lokalerna. I fråga om ordnandet av möjlighet att röka kan man stanna för olika lösningar till exempel genom att utnyttja förvaringslokalens utomhusutrymmen eller vid behov separata rökrum som avses i 76 § i tobakslagen.

I förvaringslokalen kan det finnas rum som är särskilt reserverade för förundersökningsåtgärder eller annan utredning, såsom sådana åtgärder som polisundersökning enligt 6 kap. i polislagen förutsätter. Enligt 2 mom. ska polisinrättningens arbetsordning, reglemente eller motsvarande handling som styr verksamheten i förvaringslokalen innehålla bestämmelser för personalen om dessa utrymmen. Exempelvis i standarderna från kommittén mot tortyr (CPT) förutsätts klara regler eller anvisningar om platser där förhör kan genomföras. Bestämmelserna enligt momentet gäller bestämmelser om saken i fråga om förvaringslokalernas område. Syftet med momentet är att betona att förfarandena för förvaring av frihetsberövade och undersökningsförfarandena ska hållas separata. Saken har koppling till frågor om både den frihetsberövades och tjänstemannens rättsskydd samt arbetarskyddsaspekter. I de nationella laglighetsövervakarnas och internationella tillsynsorgans avgörandepraxis och inspektioner (t.ex. EOAK Dnr 1351/2/10, 18.10.2011) har det påpekats att ansvaret för utredningar och ansvaret för förvaring av frihetsberövade ska särskiljas både administrativt och i praktiken. Frågan hänför sig i sista hand till säkerställandet av den rätt till en rättvis rättegång som 21 § i grundlagen garanterar. I förvaringslokalen ska inte celler eller andra rum som är avsedda för inkvartering användas för förundersökningsåtgärder eller polisundersökningsåtgärder, såsom förhör, utan förfaranden ska äga rum utanför förvaringslokalen eller i rum som reserverats särskilt för detta ändamål i förvaringslokalen.

För att säkerställa en systematisk och klar verksamhet samt arbetarskyddet och förvaringssäkerheten ska polisinrättningens arbetsordning eller ett motsvarande styrdokument också innehålla bestämmelser om underrättelser och andra förfaranden som gäller hämtning av frihetsberövade från förvaringslokalen för förundersökningsåtgärder, polisundersökning eller andra myndighetsförfaranden. I bestämmelserna om hämtning ska principen om separat utredningsansvar och förvaringsansvar beaktas även i samband med planeringen av transporten av den frihetsberövade så att man vid valet av transportpersonal beaktar bland annat syftet med transporten (se t.ex. justitieombudsmannens avgörande EOAK/6092/2019, 17.2.2021). Likaså bör det finnas bestämmelser om begränsningar för andra än tjänstemän i bevakningsuppgifter att röra sig i förvaringslokalen samt bestämmelser om anmälan av ankomst till förvaringslokalen. Med begränsningarna enligt momentet avses bestämmelser som säkerställer att förvaringslokalpersonalen alltid på behörigt sätt är informerad om de personer som finns på förvaringslokalens område och om syftet med deras verksamhet. Bestämmelserna ska innehålla ett anmälningsförfarande som gäller åtminstone dessa omständigheter.

Polisinrättningens arbetsordning eller motsvarande instrument ska också innehålla motsvarande bestämmelser som behövs för att säkerställa att ansvaret för utredningar och ansvaret för förvaring av frihetsberövade hålls separat. Förvaringsförhållandena och den frihetsberövades bemötande får inte vara beroende av hur förundersökningen framskrider eller den frihetsberövade förhåller sig till undersökningen. Polisinrättningens bestämmelser ska säkerställa att

förvaringen och undersökningen hålls separat både formellt och i praktiken. Syftet med momentet är att säkerställa att förvaringslokalpersonalens beslutanderätt i fråga om verksamhet som hänför sig till förvaringsansvaret förverkligas även i praktiken.

Det är vanligt att de polismän som för en frihetsberövad till förvaringslokalen eller hämtar en frihetsberövad därifrån biträder förvaringslokalens personal i samband med ankomstgranskningen och placeringen i förvaringslokalen. Polismän som inte tillhör förvaringslokalens personal kan i enstaka situationer behövas som stöd för förvaringslokalpersonalens arbete också till exempel på grund av en frihetsberövad persons våldsamma uppträdande. De bestämmelser som avses i bestämmelsen begränsar inte möjligheten till sådana åtgärder.

4 §. De frihetsberövades uppförande. I paragrafen föreskrivs på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen att en frihetsberövad ska iaktta ordningsstadgan och förvaringslokalens personals uppmaningar och befallningar samt uppträda sakligt mot andra personer. Den gällande lagen innehåller inte separata bestämmelser om disciplin. Inte heller den föreslagna lagen innehåller några bestämmelser om disciplin bland annat därför att polisen i regel förvarar frihetsberövade endast en kort tid. Frihetsberövades uppträdande kan dock påverka till exempel den bedömning och det beslutsfattande som gäller möjligheten till besök samt innehav av egendom.

5 §. Teknisk övervakning i förvaringslokalerna. I paragrafen föreskrivs det om teknisk övervakning som kan genomföras i förvaringslokalerna. Enligt 1 mom. ska den som är föremål för teknisk övervakning underrättas på tillbörligt sätt underrättas om övervakningen. Den frihetsberövade ska underrättas om teknisk övervakning och de använda övervakningsmetoderna innan han eller hon placeras i en cell. I förvaringslokalens mottagningsrum ska det finnas väl synlig information om att lokalerna övervakas med teknisk övervakning. I en cell som är utrustad med övervakningsanordningar ska det finnas information som påminner om den tekniska övervakningen. Om ett utrymme inte står under kontinuerlig övervakning ska den som övervakas dessutom få information om när han eller hon är föremål för övervakning, till exempel genom att anordningens signallampa tänds eller på något annat sätt.

När övervakning genomförs ska den övervakades integritet beaktas. Användning av teknisk övervakning för att övervaka frihetsberövade får inte leda till att deras integritet kränks genom att utsätta en frihetsberövad för övervakning till exempel i samband med toalettbesök. Bestämmelsen hindrar inte helt och hållet teknisk övervakning av utrymmen som omfattar sanitetsutrymmen som används av de frihetsberövade därför att i vissa av polisens förvaringslokaler finns toaletter och tvättfaciliteter också i anslutning till enskilda celler utan att något särskilt rum reserverats för detta. På det sätt som konstateras ovan i samband med 3 kap. 3 §, som gäller förvaringsrum bör man i en sådan situation försöka undvika att placera flera frihetsberövade i samma cell. Integriteten bör dock tryggas särskilt vid övervakningen av cellernas sanitetsutrymmen med hjälp av kamerornas placering eller andra åtgärder så att personernas i 7 § och 10 § i grundlagen skyddade rätt till integritet inte inskränks onödigt. Riksdagens biträdande justitieombudsman har till exempel i avgörandet Dnr 4005/2/08, 9.11.2011 förutsatt att möjligheten att kränka integritetsskyddet beaktas vid kameraövervakningen av toaletter i cellerna i polisens förvaringslokaler. Riksdagens justitieombudsman har i sitt utlåtande EOAK/3803/2019, 28.8.2019 ansett att den som är fånge hos Brottsförhållningsmyndigheten inte ska vara tvungen att klä av sig under kameraövervakning, vilket borde beaktas både i lagen och när övervakningskameror installeras i praktiken. För att säkerställa integritetsskyddet och en människovärdig behandling är det också i polisens förvaringslokaler motiverat att avklädning som sker med stöd av lag äger rum i ett separat rum och att kameraövervakning inte används under avklädningen. Avklädning enligt paragrafen betyder att man klär av sig i underkläderna eller naken och den betyder inte att man tar av sig ytterkläder och skor som används utomhus till exempel i samband med ankomstgranskningen.

Enligt 2 mom. får teknisk övervakning användas på förvaringslokalens område och i dess allmänna områden, varmed avses bland annat förvaringslokalens entréhall, korridorer och utomhusutrymmen och förvaringslokalens andra områden, naturligtvis dock inte toaletter och tvätt-rum som används av besökare eller rum avsedda för grundlig kroppsvisitation som kräver att man klär av sig eller för i tvångsmedelslagen avsedd kroppsbesiktning. Teknisk övervakning på förvaringslokalens i momentet avsedda områden och i dess allmänna utrymmen omfattar endast iakttagande och upptagning av bild med teknisk anordning, eftersom till exempel förtroliga samtal kan föras i de allmänna utrymmena.

Enligt 2 mom. kan den tekniska övervakningen vid elektronisk kommunikation, intensifierad övervakning, observation och observation i isolering omfatta iakttagande och avlyssning med hjälp av en teknisk anordning och annan övervakning i förvaringslokalen med hjälp av teknisk utrustning samt upptagning av bild, ljud och annan information som produceras med hjälp av teknisk utrustning. Vid teknisk övervakning får man använda bara sådana tekniska anordningar som behövs på grund av syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, ordningen och säkerheten samt för att förhindra brott i förvaringslokalen eller som den frihetsberövades grad av berusning och iakttagandet av hans eller hennes hälsotillstånd förutsätter. Till exempel vid iakttagande av den frihetsberövades tillstånd kan det behövas en teknisk anordning som följer den frihetsberövades rörelser samt andning. Sådana anordningar har testats med stöd av den gällande lagstiftningen. Syftet med den tekniska övervakningen är att stödja den personliga övervakningen. Även om man eventuellt utnyttjar teknisk övervakning ska förvaringslokalpersonalen utföra personlig övervakning med jämna mellanrum och alltid när det finns särskilt behov av det.

I 3 mom. hänvisas till den föreslagna lagens relevanta bestämmelser om teknisk övervakning samt till bestämmelserna om kameraövervakning av arbetstagare.

6 §. Användningsändamålet för upptagningar från teknisk övervakning och radering av dem ur registret. I 1 mom. föreskrivs det om användningsändamålet för uppgifter som upptagits vid teknisk övervakning på ett sätt som motsvarar innehållet i den gällande regleringen. Med hjälp av upptagning av information som fås genom teknisk övervakning kan de frihetsberövades säkerhet förbättras samt utredningen av frågor kring behandlingen av dem främjas. Upptagningen behövs för kontroll i efterhand, för utredning av misstänkta brott som inträffar i förvaringslokalen samt för att utreda eventuella klagomål över förvaringslokalpersonalens eller polisens verksamhet.

Upptagningar som gjorts i samband med teknisk övervakning kan användas på behövligt sätt för att stödja all personlig övervakning i förvaringslokalen. Upptagningarna stärker rättsskyddet för de personer som hålls i förvar hos polisen, övervakningspersonalen samt andra personer som uträttar ärenden i förvaringslokalen. Vid sjukdomsattacker kan upptagningarna ge yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården information som kan vara till hjälp för planeringen av vården och vårdåtgärderna. Av upptagningarna kan också fås information som gör att behandlingen av frihetsberövade kan bli ännu tryggare samt också i övrigt utvecklas. Exempelvis för att iaktta en berusad frihetsberövades tillstånd kan man använda en teknisk anordning som följer den frihetsberövades rörelser och andning. Också när det gäller till exempel en våldsam klient kan man behöva kontrollera den frihetsberövades uppträdande för att kunna förbereda åtgärder.

På motsvarande sätt som enligt den gällande regleringen ska upptagningarna få användas endast för utredning av oklarheter i en enskild situation, till exempel på grund av klagomål, eller allmän granskning av praxisen i en förvaringslokal utan att en enskild frihetsberövad fokuseras. Upptagningarna kan således inte användas för till exempel systematisk observation av en

frihetsberövad. För granskning av den allmänna praxisen för behandlingen av frihetsberövade krävs det inte någon misstanke om enskilt missbruk. En utredning av förfarandena kan basera sig på till exempel en begäran om utredning som framförts av den myndighet som övervakar verksamheten hos den polisinskrivning som administrerar förvaringslokalen, till exempel chefsmyndigheten, eller av riksdagens justitieombudsman.

Upptagningarna kan också användas för utredning av brott som misstänks ha begåtts i en förvaringslokal. Det ska då uttryckligen handla om brott i en förvaringslokal. Upptagningarna får inte användas för utredning av brott som misstänks ha begåtts utanför förvaringslokalen. Exempelvis när det gäller medhjälp till brott enligt 5 kap. 6 § 1 mom. i strafflagen (515/2003) kan upptagningarna användas för brottsutredningen, om råd, dåd eller annan verksamhet har utförts från en förvaringslokal. (RP 90/2005 rd, s. 106).

I 2 mom. bestäms om förvaring och radering av upptagningar som tillkommit i samband med teknisk övervakning. Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis (GrUU 36/2020 rd) i fråga om den reglering som gäller Brottsåtgärdsmyndigheten ansett att regleringen av teknisk övervakning bör kompletteras med en bestämmelse om den tid upptagningen bedöms vara nödvändig. Också för polisens förvaringslokaler är det motiverat att föreskriva om en månads förvaringstid för upptagningar, varefter uppgifterna ska raderas, om det inte uttryckligen bedöms vara nödvändigt att bevara dem med tanke på registrets användningsändamål. På så vis säkerställs det att registren innehåller endast upptagningar som är nödvändiga för deras användningsändamål.

7 §. Granskning av celler och egendom. I paragrafen föreskrivs om granskning av celler och egendom på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen. Granskningar ska kunna utföras när de anses nödvändiga för upprätthållande av ordningen och säkerheten i förvaringslokalen.

8 §. Säkerhetskontroll av frihetsberövade. I paragrafen föreskrivs om säkerhetskontroll av frihetsberövade i förvaringslokalen och på dess område samt under transport på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen. Syftet med säkerhetskontrollerna är att se till förvaringslokalerna, de frihetsberövade och polispersonalen är trygga, säkerställa att ordningen i förvaringslokalen bevaras och skydda förvaringslokalerna eller transportmedlen och den egendom som finns i dem mot skador. Avsikten är att finna sådana föremål och ämnen som kan äventyra säkerheten eller orsaka skadegörelse på egendom eller vars innehav enligt lag eller bestämmelser som meddelats med stöd av lag är förbjudet.

I 2 mom. finns bestämmelser om de redskap och förfaranden som ska användas vid säkerhetskontroller samt närmare bestämmelser om de föremål och ämnen i fråga om vilka säkerhetskontrollerna syftar till att förhindra att de förs in i förvaringslokalerna eller på förvaringslokalernas område eller i ett transportmedel vid transport. Sådana föremål eller ämnen som avses i 2 mom. är till exempel skjutvapen, sprängämnen, eggvapen, andra tillhyggen, tårgasspray, narkotika och redskap för användning av sådana, andra berusningsmedel, olika hormonpreparat, smarttelefoner, mobiltelefoner samt andra motsvarande föremål och ämnen.

Säkerhetskontrollen omfattar en ytlig granskning med hjälp av en metalldetektor, någon annan teknisk anordning eller en tränad hund eller ytlig granskning av kläderna genom att känna på dem. Vid säkerhetskontroll är det i allmänhet inte nödvändigt att beröra den som granskas eller att den som granskas ska byta kläder, men kontrollen kan också göras så att man ytligt känner på kläderna.

Vid säkerhetskontrollen får personen till exempel passera genom en portliknande metalldetektor eller gå förbi en hund tränad för att leta efter narkotika som finns vid ingången till

förvaringslokalen. Med tekniska anordningar avses anordningar som utvecklats för att identifiera narkotika eller andra liknande redskap eller anordning.

Säkerhetskontrollerna kan utföras i förvaringslokalen, på dess område eller under transport. I 3 mom. föreslås på motsvarande som i den nuvarande regleringen att i det syfte som nämns i 1 mom. kan en frihetsberövad åläggas att byta kläder i närvaro av polispersonalen.

Befogenheten som gäller säkerhetskontroll är självständig i förhållande till bestämmelserna i 2 kap. 12 § i polislagen om en polismans rätt att i samband med gripande, anhållande, häktning, tagande i förvar och andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten kontrollera en person och dennes medhavda saker. Säkerhetskontroll enligt den bestämmelsen kan utföras endast av en polisman. I 2 kap. 5 § i den föreslagna lagen föreskrivs om ankomstgranskning och kroppsvisitation i samband med den. En tjänsteman i bevakningsuppgifter kan vid behov utföra i den föreslagna paragrafen avsedd säkerhetskontroll när som helst under frihetsberövandet, dock med beaktande av vad som i 1 kap. 3 § föreskrivs om inskränkning av frihetsberövades rättigheter.

9 §. Kroppsvisitation. I paragrafen föreskrivs om kroppsvisitation av frihetsberövade på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen. Enligt 1 mom. ska kroppsvisitation kunna utföras, om den frihetsberövade misstänks för innehav av otillåtna föremål eller ämnen. Om det behövs ska kroppsvisitation också kunna utföras i samband med ankomsten till en förvaringslokal eller efter ett oövervakat besök. Kroppsvisitation utförs alltid i samband med ankomstgranskning. Det föreskrivs särskilt om saken i 2 kap. 5 §, så det behöver inte längre föreskrivas om möjligheten till kroppsvisitation i samband med ankomsten till förvaringslokalen i det kapitel som behandlas nu.

Syftet med bestämmelsen är bland annat att förhindra att otillåtna ämnen och föremål förs in i förvaringslokalerna. Med ankomst till förvaringslokalen avses en frihetsberövads återkomst till förvaringslokalen efter permission, sjukhusvård eller någon annan verksamhet utanför förvaringslokalen. Andra godtagbara grunder för kroppsvisitation är förebyggande av flykt och avvärjande av att ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen äventyras. Behovet av kroppsvisitation ska bedömas separat i varje enskild situation och med hänsyn till varje enskild frihetsberövad.

Kroppsvisitationen ska omfatta en undersökning av vad den frihetsberövade bär i kläderna eller i övrigt på sig, till exempel mellan kläderna och huden. I 2 mom. föreslås på ett sätt som motsvarar 11 kap. 4 § i häktninglagen och 16 kap. 4 § i fängelselagen att kroppsvisitation kan även omfatta undersökning av den frihetsberövades mun. Den gällande lagen innehåller inget omnämnande av detta. Utgångspunkten är att den frihetsberövade uppmanas att öppna munnen frivilligt. En frihetsberövad ska också kunna förpliktas att klä av sig för att det ska vara möjligt att undersöka att han eller hon inte medför några otillåtna ämnen gömda under kläderna. Enligt 11 § 1 mom. ska den som utför en sådan grundlig kroppsvisitation vara av samma kön som den visiterade frihetsberövade.

10 §. Specialgranskning. I paragrafen föreskrivs det om specialgranskning som riktar mot en frihetsberövad på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen. Specialgranskning ska kunna utföras om det behövs för att avvärja en allvarlig fara som hotar ordningen eller säkerheten eller för att hitta otillåtna föremål eller ämnen. I samband med en specialgranskning ska liksom för närvarande samtliga frihetsberövade som vistas i den undersökta lokalen eller på den undersökta avdelningen kunna kroppsvisiteras.

11 §. Förfarande och protokoll. I paragrafen föreskrivs om granskningsförfarandet och registrering av beslut på ett sätt som innehållsmässigt motsvarar den gällande regleringen. I 1 mom. bestäms om förfarandet för kroppsvisitation av de frihetsberövade. Kroppsvisitationen ska utföras i närvaro av ett vittne. Närvaron av ett vittne är motiverad både med hänsyn till de frihetsberövades och polispersonalens rättsskydd. Vittnet är vanligen en polisman eller en väktare, men vittnet kan också vara någon annan som tjänstgör vid polisen. I brådskande fall när den frihetsberövade befinner sig utanför förvaringslokalen ska kroppsvisitation under tillsyn av en tjänsteman i bevakningsuppgifter dock få utföras utan närvaro av vittne. Ett ytterligare villkor är att dröjsmål inte kan tillåtas. Här avses till exempel en situation där det misstänks att den frihetsberövade har gömt ett föremål som kan användas för att skada en person i kläderna under transport.

I 1 mom. anges dessutom den finkänslighetsprincip som ska iakttas vid kroppsvisitation. Enligt finkänslighetsprincipen ska den som utför kroppsvisitationen och den som är vittne till den vara av samma kön som den frihetsberövade som visiteras, om kroppsvisitationen kräver att den frihetsberövade klär av sig.

Enligt 2 mom. ska beslut om specialgranskning fattas skriftligt. Den frihetsberövade ska också underrättas om grunden för specialgranskningen.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om skyldighet att föra protokoll över kroppsvisitation och specialgranskning. Närmare bestämmelser om innehållet i protokollet utfärdas genom förordning av statsrådet. Genomförande av säkerhetskontroll under transport ska antecknas i enlighet med Polisstyrelsens föreskrifter.

12 §. Beslutanderätt. Enligt 1 mom. fastställer polischefen vid den polisnärättning som administrerar förvaringslokalen ordningsstadgan. Polischefen beslutar också om principerna för övervakning av förvaringslokalen och låsning av passagerarna i förvaringslokalen. Momentet skiljer sig från den nuvarande regleringen så till vida att i brådskande situationer kan beslut om övervakning och låsning av förvaringslokalen också fattas av direktören för förvaringslokalen eller chefen för förvaringslokalen. En sådan situation kan orsakas av till exempel en allvarlig störning av ordningen eller någon annan farlig situation i förvaringslokalen. För närvarande är endast fängelsedirektören behörig att fatta beslut om saken. I 15 kap. 16 § i fängelselagen företogs nyligen en ändring med i stort sett motsvarande innehåll (se RP 45/2014 rd, s. 55).

I 2 mom. bestäms om beslutanderätt i fråga om specialgranskning. Specialgranskning som utförs i polisens förvaringslokaler är en åtgärd som i omfattande grad påverkar de frihetsberövades ställning och ordnandet av verksamheten i förvaringslokalerna. Direktören för förvaringslokalen ska ha rätt att fatta beslut om specialgranskning. Direktören har de bästa yrkesmässiga förutsättningarna att bedöma om det finns behov av att utföra specialgranskning i förvaringslokalen och hur specialgranskningen ska kunna utföras utan onödiga olägenheter för verksamheten.

I 3 mom. anges beslutanderätten i fråga om kroppsvisitation. Beslutanderätten ska tillkomma chefen för förvaringslokalen som har ställning som skiftesförman. Eftersom det på de grunder som framförs i fråga om 4 mom. kan vara nödvändigt att beslut om kroppsvisitation fattas utan dröjsmål, ska också en tjänsteman i bevakningsuppgifter kunna fatta besluten i brådskande fall.

I 4 mom. föreskrivs det att beslut om säkerhetskontroll av en frihetsberövad fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. Beslut om säkerhetskontroll är en ofta återkommande uppgift inom verksamheten vid polisens förvaringslokaler. Eftersom ett oväntat hot i förvaringslokalen kan förutsätta att säkerhetskontroll utförs omedelbart, ska även en tjänsteman i

bevakningsuppgifter ha befogenheter att besluta om säkerhetskontroll. En sådan situation kan uppkomma t.ex. när det observeras att en frihetsberövad gömmer något föremål i kläderna. En liknande situation kan också uppkomma under transport av en frihetsberövad eller när en frihetsberövad ledsagas utanför förvaringslokalen. Ett behov av ofördröjd granskning kan också uppkomma vid en sådan tid när mindre personal är i arbete.

13 §. Närmare bestämmelser och föreskrifter. På samma sätt som enligt den nuvarande regleringen utfärdas enligt 1 mom. närmare föreskrifter om protokoll över kroppsvisitation och specialgranskning genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. meddelar Polisstyrelsen närmare föreskrifter om förfarandet vid övervakning av frihetsberövade och registrering av övervakningen. På det sätt som konstateras i avsnitt 2 är det motiverat att säkerställa att förfarandena för övervakning av frihetsberövade är enhetliga i hela landet. I polisstyrelsen föreskrifter om förfarandet vid övervakning av frihetsberövade bör det meddelas bestämmelser om bland annat intervallet mellan personliga granskningsrundor och de omständigheter som ska beaktas därvid. Det kan således inte bestämmas om saken enbart i förvaringslokalens ordningsstadga.

I föreskrifterna om övervakningsförfarandet bör man beakta bland annat vad som i motiveringen till kapitlets 1 § konstateras om granskningsintensitet, uppdatering av föreskrifterna samt registrering av uppgifter som behövs med tanke på förvaringen. Vid registreringen av personuppgifter förfar man i enlighet med lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, där regleringen är teknikneutral. Behandlingen av uppgifter är inte bunden till vissa tekniska tillämpningar, utan regleringen möjliggör olika sätt att genomföra registreringen. I synnerhet av denna orsak är det viktigt att säkerställa enhetliga förfaranden vid registreringen av uppgifter för att säkerställa att behandlingen av personuppgifter är lagenlig, korrekt och genomskådlig.

Polisstyrelsen meddelar också närmare föreskrifter om innehållet i ordningsstadgan. Till exempel riksdagens justitieombudsman har i samband med laglighetskontrollen konstaterat att det är synnerligen viktigt att det säkerställs på författningsnivå att förvaringslokalernas ordningsstadgor är ajour, som sig bör och enhetliga i hela landet och att deras förhållande till de saker som det bestäms om i arbetsordningen klargörs (EOAK 1154/2/16, 25.9.2017). Polisstyrelsen bör styra utarbetandet av ordningsstadgor i hela landet men ändå så att vid samordningen beaktas även de olika förvaringslokalernas särdrag. Detta kan genomföras till exempel genom en modellordningsstadga som fogas till föreskrifterna och genom annan styrning av beredningen av ordningsstadgor och arbetsordningar.

9 kap. Granskning av andra personer

1 §. Tillträde till en förvaringslokal. I paragrafen föreskrivs på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen om de villkor som ska ställas för tillträde till en förvaringslokal. Den föreslagna paragrafen ska gälla samtliga personer som anländer till förvaringslokalens område eller befinner sig där, med undantag av frihetsberövade. Besökare i förvaringslokalen, varuleverantörer och andra utomstående som anländer till förvaringslokalen eller befinner sig på dess område kan vara sådana personer. Med förvaringslokalens område avses sådana lokaler i polisens besittning som är direkt förenade med den lokal där de frihetsberövade hålls i förvar samt en eventuell gårdsplan som används för de frihetsberövades vistelse utomhus. Förvaringslokalens område anges närmare i ordningsstadgan för förvaringslokalen. Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller också besökare hos frihetsberövade. Bestämmelser om intagning av frihetsberövade i en förvaringslokal föreslås i 2 kap.

Enligt 1 mom. är villkoret för tillträde till en förvaringslokal att det finns ett behörigt tillstånd eller skäl. Med tillstånd avses en passersedel som beviljats för en enda gång och som normalt överlämnas av direktören för förvaringslokalen eller den tjänsteman direktören förordnat. Ett tillstånd kan också vara ett tillstånd som beviljats för en längre tid för uträttande av ärenden i förvaringslokalen.

Ett uttryckligt tillstånd ska inte i alla situationer krävas för tillträde till en förvaringslokal. Exempelvis nationella myndigheter som övervakar polisens verksamhet, såsom riksdagens justitiombudsman, och internationella tillsynsorgan, såsom kommittén mot tortyr (CPT), är berättigade att anlända till en förvaringslokal utan uttryckligt tillstånd. Orsaken till ankomsten kan vara en granskning som utförs av tillsynsmyndigheten.

I 2 mom. anges de tilläggsvillkor som kan ställas för tillträde till en förvaringslokal. Som villkor kan det ställas att personen ska legitimera sig och att medförda varor ska lämnas i förvar på det sätt som myndigheten bestämmer. Det bör emellertid påpekas att aspekter i anslutning till trygghet av exempelvis rättegångsombuds eller rättegångsbiträdens verksamhetsförutsättningar ska beaktas och exempelvis i fråga om anordningar som lämpar sig för kommunikation ska grunden för frihetsberövandet och grunderna för begränsning av kontakterna bedömas i varje enskilt fall (se t.ex. EOAK Dnr 567/4/09, 8.4.2010)

I momentet avses med andra villkor till exempel att någon förpliktas att röra sig endast på ett bestämt område av förvaringslokalen. Enligt 8 kap. 3 § 2 mom. ska dessutom polisinrättningens arbetsordning, ordningsstadga eller motsvarande styrinstrument innehålla bestämmelser för personalen om de utrymmen i förvaringslokalen som är reserverade särskilt för förundersökningsåtgärder, om förfarandet vid hämtning av frihetsberövade från förvaringslokalen och om begränsningar för andra än tjänstemän i bevakningsuppgifter att röra sig i förvaringslokalen.

Bestämmelserna i 3 mom. gäller situationer där tillträde till en förvaringslokal kan förvägras helt och hållet för en enda gång. Tillträde ska kunna förvägras om personen saknar behörigt tillstånd eller skäl att anlända till förvaringslokalen eller om han eller hon på grund av berusning, hotfullt beteende eller av någon annan orsak äventyrar säkerheten, inte kan legitimera sig eller inte samtycker till att lämna medförda varor till förvar hos polisen. Momentet innehåller en hänvisning till 7 kap. 4 §, enligt vars 3 mom. besöket kan ordnas under särskilda övervakade förhållanden i stället för att förvägras när besökande inte kan legitimera sig.

Av de särskilda säkerhetskrav som ska iakttas i en förvaringslokal följer att berusade personer eller personer som i övrigt äventyrar ordningen i förvaringslokalen inte ska beviljas tillträde. Till exempel personer som uppträder hotfullt ska inte beviljas tillträde.

2 §. Säkerhetskontroll på förvaringslokalens område. I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen om säkerhetskontroll som gäller andra personer än frihetsberövade och som äger rum i förvaringslokalen eller på dess område. Bestämmelserna i 1 och 2 mom. motsvarar bestämmelsen om säkerhetskontroll av frihetsberövade, bortsett från att transport inte nämns i paragrafen.

Med annan granskning av varor avses t.ex. att personens väska öppnas och innehållet undersöks. Bestämmelsen berättigar till en ytlig granskning av personens kläder. En sådan ytlig granskning, eventuellt genom att känna på personen, avviker från kroppsvisitation så, att den inte ger befogenheter att till exempel klä av personen.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om andra slag av granskningar av varor än den granskning som avses i 2 mom. Med andra slag av granskningar av varor avses att en person förpliktas att

överlämna den medförda egendomen till granskning, om granskningen inte kan utföras på det sätt som avses i 2 mom.

Det ska inte vara obligatoriskt att samtycka till säkerhetskontroll, men den som vägrar underkasta sig kontrollen kan med stöd av 1 § förvägras tillträde till förvaringslokalen. I samband med säkerhetskontroll får inte heller den rätt till förtroliga kontakter med ett ombud som de frihetsberövade tillförsäkras enligt 6 och 7 kap. 1 § kränkas. I samband med säkerhetskontroll enligt den föreslagna paragrafen är det således inte tillåtet att till exempel läsa sådana handlingar gällande den frihetsberövades sak som den frihetsberövades ombud innehar.

3 §. Kroppsvisitation av besökare. I paragrafen föreslås bestämmelser om kroppsvisitation av besökare hos frihetsberövade som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen. Det ställs som villkor för kroppsvisitation att det finns grundad anledning att misstänka att otillåtna ämnen eller föremål kommer att överlämnas. Missbruk är i praktiken uttryckligen försök att införa otillåtna varor eller föremål. En grundad anledning till misstanke om missbruk kan uppkomma till exempel på basis av iakttagelser eller säkerhetskontroll. En misstanke kan också grunda sig på information som mottagits på förhand och som anses tillförlitlig.

I 2 mom. bestäms om följderna av vägran att underkasta sig kroppsvisitation. Det ska vara frivilligt att underkasta sig kroppsvisitation. Om en besökare vägrar underkasta sig kroppsvisitation, ska besök kunna förvägras med stöd av 7 kap. 4 §. Enligt 3 mom. omfattar kroppsvisitation undersökning av vad besökaren har i sina kläder eller annars på sig, till exempel mellan kläderna och huden.

4 §. Rätt att frånta personer föremål och ämnen. Bestämmelsen motsvarar i stor utsträckning den gällande regleringen. Paragrafens 1 mom. ger de anställda vid förvaringslokalen rätt att frånta en person föremål eller ämnen som avses i 2 § 2 mom. Exempelvis skjutvapen, imitationer av sådana, tillhyggen, sprängämnen, eggvapen, arbetsredskap, narkotika eller läkemedel som klassificeras som sådana, dopningsmedel och redskap som hänför sig till narkotikabruk, till exempel sprutor, ska kunna fråntas en person.

Enligt 2 mom. ska fråntagna föremål tas om hand av polisen. Fråntagna föremål ska alternativt kunna återlämnas när personen avlägsnar sig från förvaringslokalen, om det inte finns något hinder för det enligt lag. Exempelvis arbetsredskap eller innehavda tillåtna läkemedelssubstanter kan återlämnas. Momentet preciseras i förhållande till den gällande regleringen genom att nämna att i fråga om behandlingen av föremål och ämnen som tagits om hand av polisen iakttas på motsvarande sätt det som i 2 kap. 15 § i polislagen föreskrivs om hantering av omhändertagen egendom.

5 §. Rätt att avlägsna personer från förvaringslokalens område. I paragrafen föreslås på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen att den som vägrat underkasta sig säkerhetskontroll och den som inte iakttar en uppmaning att avlägsna sig från förvaringslokalens område efter det att han eller hon förvägrats tillträde till förvaringslokalen eller besök hos en frihetsberövad ska kunna avlägsnas från förvaringslokalen eller dess område. I paragrafen föreslås också bli bestämt att den som avlägsnas från förvaringslokalens område ska underrättas om grunden för åtgärden.

6 §. Gripande. I paragrafen föreskrivs att tjänstemän som arbetar i förvaringslokalen har rätt att gripa en person. Den gällande lagen innehåller ingen paragraf om väktares befogenhet att gripa.

I 1 mom. föreslås bestämmelser om rätt för direktören för förvaringslokalen och en tjänsteman i bevakningsuppgifter har rätt att gripa en person som befinner sig i förvaringslokalen eller på

polisstationen eller på dess område, om gripandet är nödvändigt för att avvärja en fara som hotar en person eller egendom eller för att förhindra eller utreda ett brott. Innehållet i det föreslagna momentet motsvarar i stor utsträckning 12 kap. 6 § i häktningslagen.

Att förhindra eller utreda ett brott betyder ett brott som begåtts på det område som nämns i bestämmelsen. Med att utreda ett brott avses till exempel en situation där narkotika eller dopningsmedel hittas på en person vid säkerhetskontroll eller kroppsbesiktning. För att avvärja en fara kan det bli fråga om att gripa en person i vars besittning påträffas till exempel skjutvapen, sprängämnen eller eggvapen. Även i en sådan situation ska gripandet vara nödvändigt. Det kan till exempel inte i alla situationer anses nödvändigt att gripa en sådan person som på begäran legitimerar sig och inte bestrider ursprunget för ämnen eller föremål som påträffas i hans eller hennes besittning.

Gripande kan vara nödvändigt också i situationer där man av en persons hotfulla beteende kan sluta sig till att det inte räcker med att avlägsna honom eller henne från förvaringslokalens område för att upprätthålla säkerheten.

En tjänsteman i bevakningsuppgifter har rätt att gripa en efterlyst person eller en person som anträffas på bar gärning med stöd av den allmänna rätten att gripa enligt 2 kap. 2 § i tvångsmedelslagen. För efterlystas del gäller bestämmelsen i fråga dock endast personer som är efterlysta på grund av anhållande eller häktning. Tjänstemän i bevakningsuppgifter påträffar i sina uppdrag även personer som berörs av efterlysningar på olika grunder beträffande vilka polisen är skyldig att agera.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse enligt vilken en tjänsteman i bevakningsuppgifter har i förvaringslokalen eller på polisstationen eller på dess område eller i samband med en transport i anslutning till bevakningsuppgiften rätt att gripa en efterlyst person som enligt en behörig myndighets efterlysning ska häktas eller tas i förvar. På motsvarande sätt som 2 kap. 3 § i polislagen har tagande i förvar omfattande betydelse så att det gäller också efterlysningar som inte hänför sig till en straffprocess. Den befogenhet som avses i momentet utvidgar ändå inte befogenheterna för till exempel en väktare eller överväktare i bevakningsuppgifter till att utreda identiteten på personer som tjänstemannen påträffar under ett transportuppdrag. Utvidgningen gäller väktare i tjänsteförhållande. Den föreslagna regleringen har ingen inverkan på de befogenheter och skyldigheter som en polisman i bevakningsuppgifter har med stöd av någon annan lag.

En tjänsteman i bevakningsuppgifter ska enligt 3 mom. överlämna en gripen person till en polisman för bedömning av fortsatta åtgärder och beslutsfattande. Den person som blivit föremål för åtgärden ska underrättas om grunden för gripandet på ett sätt som motsvarar 1 kap. 7 § i polislagen. Gripandet ska också registreras i polisens informationssystem.

7 §. Förfarande vid säkerhetskontroll och kroppsvisitation. I paragrafen föreslås bestämmelser om förfarandet vid säkerhetskontroll och kroppsvisitation som motsvarar den gällande regleringen. I 1 mom. uttrycks principen om minsta olägenhet, enligt vilken så liten olägenhet som möjligt får orsakas den som är föremål för granskning. Av denna princip följer också att en granskning inte heller får orsaka den granskade obefogat tidsmässigt dröjsmål.

Av finkänslighetsprincipen följer att granskningarna ska utföras utan att onödig uppmärksamhet väcks. Av finkänslighetsprincipen följer också att om granskningen eller kroppsvisitationen kräver att den granskade klär av sig, ska den som utför kroppsvisitation och vittnet vid en kroppsvisitation vara av samma kön som den visiterade. I 2 mom. föreslås en separat bestämmelse om detta. Skyldigheten att meddela grunden för granskning följer av kravet på god förvaltning, men

för tydlighetens skull föreslås en separat bestämmelse om saken i lagen. Vid kroppsvisitation ska ett vittne vara närvarande. Enligt 3 mom. ska det föras protokoll över kroppsvisitationer.

8 §. Beslutanderätt. I paragrafen föreskrivs det om förvägran av tillträde till förvaringslokalen, om avlägsnande från förvaringslokalen och om beslutanderätt i fråga om granskningar på ett sätt som skiljer sig från den gällande regleringen så att chefen för förvaringslokalen beslutar om kroppsvisitation av besökare, om säkerhetskontroll av besökare på förvaringslokalens område, om förvägran av besökares tillträde till förvaringslokalen och om avlägsnande av besökare från förvaringslokalens område. I brådskande fall får också en tjänsteman i bevakningsuppgifter fatta beslutet.

9 §. Närmare bestämmelser och föreskrifter. Närmare bestämmelser om protokoll över kroppsvisitation, antecknande av beslut om avlägsnande från förvaringslokalens område och antecknande om gripande utfärdas genom förordning av statsrådet.

10 kap. Säkerhetsåtgärder och användning av maktmedel

1 §. Säkerhetsåtgärder. I 1 mom. föreslås en allmän bestämmelse om de åtgärder som riktas mot frihetsberövade och som kan anses vara säkerhetsåtgärder. Sådana åtgärder är användning av fängsel, intensifierad övervakning, observation och observation i isolering. Bestämmelser om dessa säkerhetsåtgärder föreslås i 2—5 §. Gemensamt för säkerhetsåtgärderna är att de primärt syftar till att på förhand förhindra att ordningen i förvaringslokalen eller en frihetsberövad eller någon annans säkerhet äventyras eller att nya brott eller andra gärningar som orsakar fara ska äga rum.

I den gällande regleringen nämns i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen som säkerhetsåtgärd också begränsning av kontakter. Begränsning av kontakter är ändå inte en säkerhetsåtgärd enligt lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, trots att beslut om begränsning av kontakter verkställs i förvaringslokalmiljö. Bestämmelser om förutsättningarna för och innehållet i begränsning av kontakter under förundersökning, åtalsprövning och rättegång ingår i 4 kap. i tvångsmedelslagen. För tydlighetens skull och för att betona principen om separat förvaringsansvar och utredningsansvar ska begränsning av kontakter inte längre nämnas som en säkerhetsåtgärd enligt den föreslagna lagen. På motsvarande sätt som den nuvarande regleringen innehåller 3 mom. ändå en informativ hänvisning till tvångsmedelslagens bestämmelser om begränsning av kontakter. På motsvarande sätt som den gällande regleringen innehåller 2 mom. en uttrycklig bestämmelse om vidtagande av säkerhetsåtgärder som en sista åtgärd.

2 §. Användning av fängsel. I paragrafen föreskrivs om användning av fängsel på ett sätt som delvis motsvarar den gällande regleringen, dock så att regleringen preciseras till vissa delar. Enligt 1 mom. får fängsel användas för att förhindra rymning, tygla våldsamt uppträdande och avvärja överhängande risk för våld. En målperson som uppträder lugnt ska således inte beläggas med medel som begränsar rörelse- eller handlingsfriheten utan vägande skäl. Huruvida det är nödvändigt att använda fängsel ska bedömas i varje enskilt fall och varje enskild situation. Enligt den gällande bestämmelsen får rörelse- och handlingsfriheten begränsas med handbojor, knippförband av plast eller andra motsvarande medel, om det är nödvändigt med tanke på de syften som avses i bestämmelsen.

Det föreslås att 1 mom. preciseras så att rörelse- och handlingsfriheten får begränsas även med skydd som hindrar en person från att spotta utöver de medel som nämns i den gällande bestämmelsen. Härmed avses ett sådant av Polisstyrelsen för polisanvändning godkänt medel som uttryckligen tillverkats för det ändamål som nämns i bestämmelsen och således är

användningssäkert. Användningen av sådant fängsel kommer på fråga till exempel i en situation i samband med transport där den frihetsberövade försöker spotta mot tjänstemän eller andra personer. Också prövningen av om det är nödvändigt att använda skydd som hindrar en person från att spotta ska basera sig på personens uppträdande och situationsfaktorerna i varje enskilt fall. Motsvarande preciseringar föreslås i 2 kap. i polislagen i lagförslag nr 11.

I 1 mom. ändras uttryckssättet så att rörelse- och handlingsfriheten även får begränsas med andra motsvarande medel utöver de medel som nämns i bestämmelsen. I bestämmelsen avsedd begränsning av handlingsfriheten med andra motsvarande medel innefattar nödvändig begränsning av rörelse- och handlingsfrihet som riktar sig mot extremiteterna eller kroppen i övrigt med andra medel avsedda att användas som fängsel som motsvarar de föremål som nämns i bestämmelsen. I bestämmelsen avsedd begränsning av handlingsfriheten med andra motsvarande medel innefattar inte att en person binds vid konstruktioner, möbler eller föremål i förvaringslokalen eller vid ett fordon i rörelse under transport. Kommittén mot tortyr har på det sätt som konstateras i avsnitt 2 förutsatt bland annat att man upphör med att binda personer vid sängarna i polisrättningarna. Riksdagens biträdande justitieombudsman har i sitt avgörande om användningen av så kallade nerlugnande bäddar i polisfängelser (Dnro 2236/2016, 20.6.2017) ansett att den legislativa grunden för att använda sådana bäddar för närvarande är bristfällig, och användningen är inte oproblematisk även om det skulle finnas behöriga bestämmelser om saken. Bestämmelser om isolering och fastspännande av en patient med bälte eller på något annat motsvarande sätt samt om beslutanderätten gällande detta finns i mentalvårdslagens 4 a kap., som gäller begränsning av patientens grundläggande fri- och rättigheter medan vård och undersökning oberoende av patientens vilja pågår, och det är inte motiverat att ta in bestämmelser av motsvarande typ i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen.

Enligt 2 mom. ska användningen av fängsel inte få fortgå längre än nödvändigt. I praktiken är det ovanligt att någon beläggs med fängsel för en längre tid än några timmar, om tiden för transport inte beaktas. Momentet preciseras jämfört med nuläget så att där konstateras särskilt att begränsningen av rörelse- eller handlingsfriheten får inte orsaka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödig smärta. Till denna del motsvarar regleringen 2 kap. 20 § 2 mom. i polislagen. På samma sätt som polislagens reglering betyder förbudet mot att orsaka fara bland annat att den frihetsberövade får inte bindas vid konstruktionerna i ett fordon i rörelse. Förbudet mot onödig smärta betyder bland annat att som fängsel ska användas de tillgängliga medel som orsakar minst smärta, och fängslens verkningar ska följas medan de används.

Det föreslås också att bestämmelsen om att en läkare ska höras när fängsel används för att tygla våldsamt uppträdande ska stå kvar i lagen. Eftersom användning av fängsel i syfte att avvärja våldsamhet utan undantag kräver att åtgärden vidtas utan dröjsmål, måste läkaren i praktiken höras i efterhand, dvs. efter att fängsel använts.

Fängslen ska alltjämt i regel avlägsnas i en domstol. Rättens ordförande ska dock av särskilda skäl ha rätt att besluta annorlunda. Med särskilda skäl avses till exempel en frihetsberövads våldsamhet. På motsvarande sätt som den nuvarande regleringen nämns i momentet att fängslen ska också avlägsnas om de hindrar en medicinsk åtgärd.

3 §. Intensifierad övervakning. I paragrafen föreskrivs det om en ny säkerhetsåtgärd jämfört med den gällande lagen. Vid intensifierad övervakning placeras en frihetsberövad i ett sådant rum i förvaringslokalen där han eller hon enligt behov kan observeras kontinuerligt eller tidvis med hjälp av sådan teknisk övervakning som avses i 8 kap. 5 §. Enligt 1 mom. kan en person som berövats friheten med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen placeras i ett sådant rum. Vid sådana frihetsberövanden är det ofta motiverat av orsaker som direkt hänför sig till grunden för frihetsberövandet att använda teknisk övervakning kontinuerligt eller tillfälligt som stöd för

den personliga övervakningen för att säkerställa personens säkerhet under förvaringen och iakttä hans eller hennes hälsotillstånd. Det är fråga om en säkerhetsåtgärdsliknande grund för frihetsberövande med stöd av polislagen. Exempelvis vid frihetsberövande på grund av berusning eller aggressivitet är intensivare övervakning ofta motiverad och personen är i behov av kontinuerlig eller stickprovslignande övervakning. En sjukdom som kommit till myndighetens kännedom kan naturligtvis också vara en grund för intensivare övervakning.

Det finns dock fallspecifika skillnader i behovet av övervakning, så det är inte motiverat att förutsätta att alla som berövats friheten på dessa grunder automatiskt ska placeras under intensifierad övervakning. Vid alla ingrepp i frihetsberövades rättigheter måste man beakta regleringen i 1 kap. 3 §. Vid ingrepp i integriteten måste fallspecifik prövning iakttas. Man måste också beakta att teknisk övervakning kan förhindras i lokalerna till exempel att de lokaler som lämpar sig för teknisk övervakning är fulla, varvid man måste kunna använda även andra förvaringslokaler för förvaring. En frihetsberövad kan vid behov placeras under kontinuerlig övervakning under hela frihetsberövandet. Inom ramen för den gällande regleringen har man tillämpat en sådan praxis att personer som gripits på en grund enligt polislagen nästan alltid placeras under teknisk övervakning, men detta behöver inte göras, om man bedömer att det inte finns något behov av intensiv övervakning. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar denna praxis. När bestämmelsen tillämpas bör man beakta att frihetsberövande med stöd av 2 kap. 2 § i polisen vid behov kan vara längre än ett dygn i exceptionella fall.

I 2 mom. föreskrivs om intensifierad övervakning i början av frihetsberövandet för andra frihetsberövade än de som nämns i 1 mom. Enligt 12 kap. 1 § i den gällande lagen kan teknisk övervakning användas för att övervaka anhållna och gripna. På det sätt som konstateras i avsnitt 2 är förändringar i en frihetsberövads hälsotillstånd eller uppträdande ofta svåra att förutsäga särskilt i den inledande fasen av frihetsberövandet. Då är det synnerligen viktigt med intensiv övervakning. Av denna orsak föreslås det i 2 mom. att en frihetsberövad, oberoende av grunden för frihetsberövandet, får placeras under teknisk övervakning i högst 24 timmar från frihetsberövandets början, om det behövs för att iakttä hälsotillståndet hos eller trygga säkerheten för den frihetsberövade.

Med frihetsberövandets början avses till exempel tidpunkten för gripandet eller en annan åtgärd riktad mot den personliga friheten. För att möjliggöra övervakning får den frihetsberövade placeras i en lokal där det finns utrustning avsedd för teknisk övervakning. I momentet avses en situation där den frihetsberövade till exempel på grund av berusning eller våldsamt eller oförsägbart beteende behöver övervakas intensifierat med tanke på en eventuell plötslig förändring i personens tillstånd eller annars för att trygga hans eller hennes säkerhet, men det nödvändighetskriterium som hör till villkoren för observation ändå inte anses vara uppfyllt. I 4 och 5 § föreslås separata bestämmelser om observation och observation i isolering.

4 §. Observation. I lagen föreslås bestämmelser om villkoren för att ställa frihetsberövade under observation som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen. Med observation avses ett rum eller en cell i vilken en frihetsberövad kan hållas under uppsikt dygnet runt genom teknisk övervakning eller på något annat sätt.

En frihetsberövad som är berusad eller lider av abstinenssymtom behöver ofta för sin egen säkerhet observation dygnet runt. I praktiken placeras sådana frihetsberövade vanligen i celler med kameraövervakning där den frihetsberövade och hans eller hennes hälsotillstånd kan iakttas med hjälp av teknisk övervakning dygnet runt. Personalen besöker också med regelbundna intervaller sådana frihetsberövade. Även frihetsberövade som överväger självmord eller uppför sig självdestruktivt behöver liknande övervakning dygnet runt.

I praktiken har man konstaterat att det finns behov av att placera en frihetsberövad i ett separat rum eller en separat cell som är ändamålsenligt ordnad också i en sådan situation där man inte kan upptäcka någon risk som är förknippad med hälsan, våldsamt eller självdestruktivt beteende, men där den frihetsberövade med avsikt orsakar störning i förvaringslokalen till exempel genom att föra oljud så att det störande beteende orsakar olägenhet eller skada för andra frihetsberövade som finns i förvaringslokalen. När en sådan situation drar ut på tiden kan den frihetsberövade behöva förflyttas till en sådan del av förvaringslokalen där störningen medför så liten olägenhet som möjligt för andra frihetsberövade, men där den frihetsberövade ändå kan observeras med tanke på hans eller hennes egen säkerhet.

Enligt 1 mom. ska en frihetsberövad kunna ställas under observation endast om det är nödvändigt att iakttä hälsotillståndet hos den frihetsberövade som är berusad eller lider av abstinenssymtom och för att trygga hans eller hennes säkerhet, för att förhindra självdestruktivt beteende eller för att tygla våldsamt uppträdande som inte kan förhindras på något annat sätt och som kan äventyra den frihetsberövades eller någon annans säkerhet eller orsaka betydande skada på egendom.

Vid ställande under observation är det således även i fortsättningen fråga om en nödvändig säkerhetsåtgärd som vidtas med tanke på en redan konstaterad risk som hänför sig till hälsan, självdestruktivt beteende eller våldsamt uppträdande. Den förutsättning som avses i 1 mom. 2 punkten kan orsakas till exempel av att den frihetsberövade har försökt begå självmord eller annars skadat sig eller av att det i övrigt kan förmodas av den frihetsberövades beteende att han eller hon utgör en fara för sig själv.

Ändringen jämfört med nuläget innebär att en frihetsberövad enligt 1 mom. 4 punkten får ställas under observation även för att hindra honom eller henne från att orsaka fortsatt betydande störning, om störningen orsakar skada eller olägenhet för andra frihetsberövade. Betydande störning kan vara en fortsatt störning som orsakas genom att till exempel ropa eller föra oljud på något annat sätt i syfte att störa, när den orsakar skada eller olägenhet för andra frihetsberövade som finns i förvaringslokalen. Skada eller olägenhet kan vara till exempel att man hindras från att sova. Behovet av bestämmelsen har delvis att göra med att det inte heller i fortsättningen föreslås ingå disciplinära bestämmelser i den föreslagna lagen. En person som orsakar störning kan placeras i ett sådant rum i förvaringslokalen där störningen orsakar mindre olägenhet för andra frihetsberövade i förvaringslokalen. I en sådan situation behövs teknisk övervakning för att säkerställa att eventuella förändringar i hälsotillståndet hos den person som orsakar störning eller uppträdande som äventyrar säkerheten kan upptäckas så snabbt som möjligt.

I 2 mom. bestäms om innehållet i ställandet under observation. Eftersom en frihetsberövad som ställs under observation ofta lider av psykiska problem, ska hälsovårdspersonal genast underlättas om ställandet under observation. Anmälan ska vanligen göras till en läkare som är verksam inom den hälso- och sjukvård som avses i 5 kap. 4 § eller till någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som är verksam där. I vilket fall som helst ska anmälan alltid göras till en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, och en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska alltid undersöka den frihetsberövades hälsotillstånd. I momentet föreskrivs på ett sätt som motsvarar den nuvarande regleringen att en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska så snart som möjligt undersöka den frihetsberövades hälsotillstånd. Tidpunkten för undersökningen påverkas naturligtvis av resurssituationen inom hälso- och sjukvården. I samband med anmälan till hälsovårdspersonalen ska man i vilket fall som helst samtidigt informera om att lagen förutsätter att hälsotillståndet undersöks. Det är fråga om ett grundläggande arrangemang för ordnandet av hälso- och sjukvård för frihetsberövade, och polisinsättningen ska komma överens om det förfarande som ska iakttas

i samarbete med det välfärdsområde som ansvarar för ordnandet av hälso- och sjukvård i enlighet med de bestämmelser som föreslås i 5 kap.

Enligt ordalydelsen i de nuvarande bestämmelserna ska anmälan göras till en tjänsteman som hör till hälsovårdspersonalen. Bestämmelsernas nuvarande ordalydelse tillåter inte att anmälan görs till en utomstående yrkesutbildade person inom hälso- och sjukvården och inte att en sådan person undersöker en frihetsberövades hälsotillstånd. Detta är inte ändamålsenligt. I fortsättningen ska en i paragrafen avsedd anmälan om att en frihetsberövad ställs under observation kunna göras även till en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården än en tjänsteman som hör till hälsovårdspersonalen. En sådan person ska också kunna undersöka den frihetsberövades hälsotillstånd. Det kan till exempel vara fråga om en enhet för prehospital akut-sjukvård, som vid behov konsulterar en läkare.

Ställande under observation ska alltid vara en temporär och möjligast kortvarig säkerhetsåtgärd. En frihetsberövades problem ska i mån av möjlighet skötas genom konsultation hos en läkare eller hälsovårdspersonalen och på andra sätt. Den frihetsberövade, hans eller hennes hälsotillstånd och välbefinnande ska noggrant iaktas under vistelsen i observationscell. Vid ställande under observation med stöd av 1 mom. 4 punkten är det inte fråga om en risk för hälsan, våldsamhet eller självdestruktivt beteende och därför behöver ställande under observation inte anmälas till en läkare eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården enbart på denna grund. Om det också finns grunder enligt 1—3 punkten för ställande under observation ska anmälan göras till en läkare eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om varaktigheten av observationen, som inte ska få vara längre än nödvändigt och inte överskrida sju dygn. Det kan dock hända att en frihetsberövad som avses i 1 mom. behöver observeras längre tid för att hans eller hennes egen säkerhet ska tryggas. Därför ska isoleringen få fortgå om det är nödvändigt. Eftersom det handlar om en åtgärd som avses vara så kortvarig som möjligt, föreslås i 3 mom. även i fortsättningen en bestämmelse om omprövning av beslutet. Ett beslut om fortsatt observation ska omprövas med högst sju dygns intervaller.

I 4 mom. föreslås en bestämmelse enligt vilken den i 1 mom. 4 punkten avsedda observationen inte får fortgå längre än 24 timmar. Det är viktigt att observation med stöd av den aktuella punkten är kortvarig bland annat därför att grunden inte förutsätter anmälan till läkare eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

5 §. Observation i isolering. Bestämmelserna om observation i isolering uppdateras så att de börjar motsvara fängelselagens och häktningens lagens reglering. I 1 mom. föreskrivs det att en frihetsberövad får ställas under observation i isolering, om det finns anledning att misstänka att han eller hon under vistelsen i förvaringslokalen eller vid ankomsten dit har berusningsmedel eller andra förbjudna ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 eller 2 mom. i sin kropp. Det föreslås att bestämmelsen ändras och preciseras så att vid observation i isolering kan man också kräva att den frihetsberövade använder särskild observationsklädsel som hindrar att ämnen som eventuellt transporterats i kroppen förstörs eller göms undan. Med sådan klädsel avses i praktiken observationsoverall. Bestämmelsen utökas dessutom med ordet övervaka, som bättre än nu beskriver att det inte är fråga om enbart teknisk observation. Det föreslås att 1 mom. utökas med en klarläggande bestämmelse om att en frihetsberövad som använder observationsklädsel ska på begäran utan dröjsmål ges tillträde till toalett.

De maximala tiderna för observation i isolering ska beräknas på motsvarande sätt som i fängelselagen och häktningens lag. Observation i isolering får i regel fortgå i högst sex dygn i stället för nuvarande sju dygn. Efter det får observationen i isolering på de villkor som nämns i

bestämmelsen fortgå högst tre dygn, i stället för nuvarande sju dygn. En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska alltid utan dröjsmål underrättas om att en frihetsberövad har ställts under observation i isolering. Om de förbjudna föremålen eller ämnena inte lämnar den frihetsberövades kropp, ska man vid behov överväga att tillfälligt förflytta den frihetsberövade till sjukhusförhållanden utanför förvaringslokalen i enlighet med 5 kap. 2 §.

Till skillnad från häktningslagen innehåller lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen inga separata bestämmelser om kroppsbesiktning. För tydlighetens skull hänvisas det i momentet till bestämmelserna om kroppsbesiktning i 8 kap. i tvångsmedelslagen liksom till motsvarande bestämmelse i häktningslagen och fängelselagen. I exceptionella situationer är det möjligt att kroppsbesiktning enligt häktningslagens eller fängelselagens bestämmelser riktas till en frihetsberövad innan han eller hon förflyttas till en förvaringslokal som administreras av polisen, varvid det kan finnas behov av att fortsätta observationen i isolering i polisens förvaringslokal.

Paragrafens 3 mom. innehåller bestämmelser som motsvarar 4 § 2 mom. om anmälan till en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, undersökning av hälsotillstånd och övervakning av den frihetsberövade.

6 §. Användning av maktmedel. I paragrafen föreskrivs om rätt att använda maktmedel för en tjänsteman i bevakningsuppgifter. I 15 kap. i den gällande lagen föreskrivs om det område där och mot vilka personer väktare och överväktare i tjänsteförhållande som är anställda hos polis-inrättningen har rätt använda maktmedel och hur rätten bestäms i sak. Bestämmelser om användning av maktmedel föreslås ingå i samma kapitel som säkerhetsåtgärder. Motsvarande lösning har tillämpats i häktningslagen och fängelselagen.

I 1 mom. anges i vilka situationer och i vilket syfte en tjänsteman i bevakningsuppgifter får använda maktmedel. Det föreslås att rätten för tjänstemän i bevakningsuppgifter att använda maktmedel begränsas med hänsyn till området, så att maktmedel endast får användas i förvaringslokalen, på dess område och i dess omedelbara närhet. Till denna del motsvarar regleringen ordalydelsen hos de nuvarande lagbestämmelserna. Med omedelbar närhet avses närområden som kan anses utgöra skyddsområden och som gränsar till förvaringslokalens område. I förvaringslokaler som är belägna i stadskvarter kan också närområden som gränsar till förvaringslokalens ytterväggar, stängslen eller fastighetsgränsen och som inte hör till förvaringslokalens område anses vara sådana områden. Om förvaringslokalen finns i anslutning till en polisstation, ska även polisstationens lokaler omfattas av regleringen. Vad som är omedelbar närhet kan inte definieras exakt vad avståndet beträffar, eftersom särdragen hos förvaringslokalens omgivning måste beaktas vid bedömningen (se RP 90/2005 rd, s. 110).

En tjänsteman i bevakningsuppgifter får också använda maktmedel under transport av frihetsberövade samt vid andra övervakade besök utanför förvaringslokalen. Med transport av frihetsberövade avses ledsagade och övervakade förflyttningar och transporter av frihetsberövade.

Bestämmelserna omfattar dessutom andra övervakade besök utanför förvaringslokalen, vilket på ett heltäckande sätt omfattar samtliga gånger en frihetsberövad lämnar förvaringslokalen under övervakning av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. Momentet skiljer sig från den gällande regleringen så att där inte längre nämns verksamhet som övervakas av polisen. Med verksamhet som övervakas av polisen har enligt motiveringen till den gällande bestämmelsen avsetts till exempel arbetsplatser eller verksamhetsställen där de frihetsberövade arbetar eller deltar i verksamhet utanför förvaringslokalen under handledning eller övervakning av förvaringslokalens personal. Polisen ordnar inte i dag dylik verksamhet utanför förvaringslokalen. I fortsättningen, när ändringarna i häktningslagen genomförs, förkortas förvaringstiderna i polisens

förvaringslokaler ytterligare. Den ordalydelse som föreslås i bestämmelsen omfattar vid behov också arbetsplatser och verksamhetsställen.

Enligt 1 mom. ska användningen av maktmedel hänföra sig till utförandet av tjänsteuppdrag. Det här betyder till exempel att en väktare i tjänsteförhållande inte har rätt att använda maktmedel på sin fritid, om tjänstemannen inte med stöd av 3 mom. handlar på begäran av en annan tjänsteman. Användningen av maktmedel är inte en självständig befogenhet utan ska alltid hänföra sig till utförandet av tjänsteuppdrag, när andra befogenheter som anges i lag utövas. Maktmedel ska endast kunna användas i de situationer som nämns i 1 mom. 1—3 punkten.

De åtgärder som avses i 1 mom. 1 punkten ska i första hand rikta sig mot frihetsberövade, och de åtgärder som avses i 2 punkten ska främst rikta sig mot utomstående som avses i 9 kap.

Maktmedel ska kunna riktas mot frihetsberövade för vidtagande av diverse övervaknings- och granskningsåtgärder och för förhindrande av att en frihetsberövad rymmer eller avlägsnar sig utan tillstånd. Övervaknings- och granskningsverksamhet innefattar här att man omhändertar föremål och ämnen. Maktmedel som riktas mot utomstående ska kunna användas för utförande av de tjänsteuppdrag som avses i 9 kap. Sådana tjänsteuppdrag är att förhindra tillträde för någon till en förvaringslokals område, att frånta någon varor eller föremål, att avlägsna någon från området samt som en ny sak även att gripa någon med stöd av förslaget till 9 kap. 6 § eller 2 kap. 1 § i tvångsmedelslagen. Eftersom det alltid är frivilligt för utomstående att genomgå säkerhetskontroll och för besökare hos frihetsberövade att underkasta sig kroppsvisitation, får sådan granskning inte utföras med maktmedel.

Att maktmedel ska användas som en sista utväg medför att användningen av maktmedel i allmänhet förutsätter motstånd. Med motstånd avses någons fysiska, aktiva eller passiva beteende med vilket en tjänsteman i bevakningsuppgifter förhindras att utföra ett tjänsteuppdrag. Sådant motstånd är till exempel att en frihetsberövad ställer sig i en dörröppning så att dörren inte kan stängas eller gör motstånd när han eller hon ska granskas. Enbart ett verbalt angrepp är inte motstånd, men hot om våld kan däremot i vissa situationer betraktas som sådant.

Enligt 1 mom. 3 punkten ska en tjänsteman i bevakningsuppgifter också få använda maktmedel i syfte att förhindra tillträde, avlägsna ett hinder eller stoppa ett fortskaffningsmedel när det finns fara för brott mot liv eller hälsa eller en gärning eller händelse som hotar någon annan frihetsberövades eller någon annans hälsa. Dylika situationer kan grunda sig på skyldigheten att övervaka de frihetsberövade och de lokaler som står till de frihetsberövades förfogande enligt 8 kap. 1 § samt skyldigheten att inte bevilja någon som saknar behörigt tillstånd eller tillbörlig anledning tillträde till förvaringslokalen enligt 9 kap. 1 §.

Bestämmelsen kompletterar befogenheterna för tjänstemän i bevakningsuppgifter vid förebyggandet av händelser som stör ordningen, farliga situationer och brott. Med stöd av bestämmelsen ska det vara möjligt för tjänstemän i bevakningsuppgifter att med maktmedel förhindra tillträdet för utomstående som med våld eller hot försöker tränga in i förvaringslokalen. Bestämmelsen ger också tjänstemän i bevakningsuppgifter rätt att på förvaringslokalens område eller i dess omedelbara närhet stoppa till exempel en flyktbil som används vid rymning. Bestämmelsen ger däremot inte någon rätt att följa en sådan bil.

Hinder som ska avlägsnas är vanligen föremål som hindrar en tjänsteman i bevakningsuppgifter från att komma till den plats där uppdraget ska utföras eller som hindrar tjänstemannen från att utföra tjänsteuppdraget. Som typiska exempel kan nämnas en låst dörr eller ett fordon eller ett djur som utgör hinder.

När maktmedel används ska de allmänna principerna för utövandet av befogenheter. Centrala principer som styr användningen av maktmedel är proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet. Enligt 1 kap. 5 § 2 mom. ska en tjänsteman i bevakningsuppgifter i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla förvaringssäkerheten, ordningen och säkerheten i förvaringslokalen samt säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden. I 1 § 3 mom. uttrycks principen om minsta olägenhet.

För att styra användningen av maktmedel föreslås i 2 mom. en separat bestämmelse om att maktmedlen ska vara behövliga och försvarbara. Med kravet på behövlighet avses att maktmedel inte får användas för säkerhets skull utan först om andra medel saknar verkan. Kravet innebär också att användningen av maktmedel omedelbart ska avslutas när motståndet upphör eller situationen annars kan kontrolleras.

Proportionalitetsprincipen förutsätter att maktmedlen ska vara försvarbara med hänsyn till omständigheterna. Maktmedlen ska stå i rimlig och förnuftig proportion till det mål som ska uppnås genom tjänsteuppdraget. För att det ska vara nödvändigt att använda maktmedel ska de få användas bara i den utsträckning och så länge som de är nödvändiga för att utföra ett lagstadgat tjänsteuppdrag. För bedömningen av försvarbarheten föreslås i paragrafen en bestämmelse om de omständigheter som ska beaktas när försvarbarheten bedöms. Till denna del motsvarar bestämmelsen 2 kap. 17 § 1 mom. polislagen. När försvarbarheten bedöms, ska hänsyn tas till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de tillgängliga resurserna samt andra omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen beaktas.

Bedömningen av maktmedlens försvarbarhet kräver en övergripande prövning i varje enskild situation, varvid uppdragets brådskande karaktär och vikt, de maktmedel som behövs för utförandet av uppdraget och de tillgängliga resurserna ska utvärderas. Om det till exempel nattetid finns få anställda närvarande i förvaringslokalen och ett tjänsteuppdrag, till exempel granskningen av en våldsam frihetsberövad, av denna orsak endast kan utföras med stränga maktmedel, kan det vara ändamålsenligt att i mån av möjlighet senarelägga åtgärden tills den frihetsberövade lugnat sig eller tills det finns flera anställda tillgängliga.

I 2 mom. bestäms också om användning av maktmedelsredskap, som det bestäms om i 15 kap. 2 § 3 mom. i den gällande lagen. För användning av maktmedelsredskap förutsätts alltid att tjänstemännen i bevakningsuppgifter har fått behörig utbildning. Som precisering nämns att också bärande av maktmedelsredskap, varmed avses innehav av maktmedelsredskap under tjänsteuppdrag, förutsätter behörig utbildning. Med behörig utbildning avses både utbildning i att använda maktmedelsredskap och utbildning för att underhålla redskapen. Polisen ska sörja för att de tjänstemän i bevakningsuppgifter som behöver maktmedelsredskap i sitt arbete får behövlig utbildning i att bära och använda redskapen.

I 3 mom. bestäms om rätt till nödvärn för tjänstemän i bevakningsuppgifter på ett sätt som innehållsmässigt överensstämmer med 2 kap. 17 § 2 mom. i polislagen, 4 kap. 22 § 3 mom. i tullagen samt 35 § 4 mom. i gränsbevakningslagen. Enligt momentet har en tjänsteman i bevakningsuppgifter i tjänsteuppdrag dessutom rätt till nödvärn i enlighet med 4 kap. 4 § i strafflagen. En tjänsteman i tjänsteuppdrag handlar alltid under tjänsteansvar, så detta behöver inte nämnas särskilt i bestämmelserna. Vid bedömningen av om nödvärn är försvarbart måste man beakta de krav som ställs på tjänstemän i bevakningsuppgifter utifrån deras utbildning och erfarenhet. Polisinsrättningarnas väktare i tjänsteförhållande ges utbildning i användning av maktmedel som personalutbildning. Motsvarande praxis tillämpas till exempel inom tullen.

En tjänsteman i bevakningsuppgifter är under tjänstetid i tjänsteutövning oberoende av om tjänstemannen som bäst utför ett visst tjänsteuppdrag eller inte. Bestämmelsen innebär att en

tjänsteman i bevakningsuppgifter bedöms som en tjänsteman i nödvärnssituationer. Tjänstansvaret hänför sig till att på en polisman, såsom konstateras i högsta domstolens avgörande HD 2004:75, vid bedömningen av rätten att använda maktmedel i en nödvärnssituation med fog kan ställas högre krav än på en vanlig medborgare. På det sätt som konstateras i motiveringen i regeringens proposition RP 224/2010 rd om polislagen understryker bestämmelsen det allmännas ansvar i situationer där en tjänsteman handlar i nödvärn.

Med beaktande den utbildning samt träning i användning av maktmedel som ges tjänstemän i bevakningsuppgifter kan en tjänsteman i bevakningsuppgifter anses vara jämställd med en polisman vid bedömningen av användning av maktmedel. Sålunda står en tjänsteman i bevakningsuppgifter, på samma sätt som en polisman, under laglighetskontroll i nödvärnssituationer. I praktiken har framför allt sådana situationer visat sig vara problematiska där en grund som ger rätt att använda maktmedel ligger så nära den straffrättsliga rätten att handla i nödvärn att det är svårt att påvisa vilkendera situationen det är fråga om. Situationerna bör enligt den föreslagna lösningen bedömas som en enhetlig helhet. I och med att nödvärn sammankopplas med tjänsteansvar förbättras rättsskyddet för skadelidande, eftersom regleringen förtydligar och betonar statens skadeståndsansvar.

Hänvisningen i 3 mom. till strafflagens 4 kap. 4 § innebär att i nödvärnssituationer ska tillämpas också bestämmelsen i slutet av den nämnda paragrafens 1 mom., enligt vilken handlingen får inte uppenbart överskrida det som utifrån en helhetsbedömning ska anses försvarligt när vid bedömningen beaktas angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter. Med uppenbart avses enligt strafflagens förarbeten att handlingen obestriddligen överskrider försvarlighetsnivån. Vidare tillämpas bestämmelsen om excess i nödvärn i den nämnda paragrafens 2 mom. I nödvärnssituationer ska sålunda inte tillämpas den sista meningen i den föreslagna paragrafens 1 mom. om grunderna för bedömningen av om maktmedlen kan försvaras och inte heller bestämmelserna i strafflagens 4 kap 6 § 3 mom. om befrielse från straffansvar i sådana fall där de gränser som föreskrivs i 6 § 2 mom. har överskridits vid användningen av maktmedel. I nödvärnssituationer för tjänstemän i bevakningsuppgifter ska emellertid beaktas momentets tredje mening enligt vilken utgångspunkten är den att på en tjänstemans handlande i nödvärn kan ställas högre krav än på en vanlig medborgares. Detta gäller både försvarshandlingar och dimensioneringen av sådana.

I 4 mom. anges befogenheterna för den som bistår tjänstemän i bevakningsuppgifter. Bestämmelsen motsvarar i sak 2 kap. 17 § 3 mom. polislagen. Också den som bistår ska använda maktmedel på ett sätt som är nödvändigt och försvarbart i förhållande till omständigheterna. Den som bistår en tjänsteman i bevakningsuppgifter har rätt att vidta sådana åtgärder som anvisas av tjänstemannen och som tjänstemannen själv har rätt till med stöd av sina befogenheter.

I 5 mom. intas en ny hänvisning som motsvarar 2 kap. 17 § 5 mom. i polislagen och som avser strafflagens 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 §, där det bestäms om excess vid användning av maktmedel, samt strafflagens 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 §, där det bestäms om excess i nödvärn.

I polislagen finns bestämmelser om rätt för en polisman och den som bistår en polisman att använda maktmedel. I den allmänna bestämmelsen om användning av maktmedel i 2 kap. 17 § i polislagen bestäms bland annat om polismäns rätt att använda maktmedel för att förhindra ett överhängande brott. En polisman och den som bistår polismannen har sådan rätt som avses i 2 kap. 17 § i polislagen att använda maktmedel också i uppdrag enligt den föreslagna lagen. Av denna orsak föreslås i 6 mom. en informativ hänvisning till polislagens bestämmelser om användning av maktmedel. Bestämmelser om polismäns rätt att använda maktmedel samt till nödvärn, beredskap för och varning om användning av maktmedel, användning av skjutvapen samt fängsel finns i 2 kap. 17—20 § i polislagen och om rätt att använda maktmedel för skingrande

av folksamling samt om användning av maktmedel vid säkerhetskontroll i 2 kap. 9 § och 3 kap. 4 § i polislagen.

7 §. Beredskap för och varning om användning av maktmedel. I paragrafen föreskrivs om beredskap för och varning om användning av maktmedel. Den gällande lagen innehåller inga bestämmelser om detta. Paragrafen motsvarar 2 kap. 18 § i polislagen. En motsvarande bestämmelse finns också i 35 b § i gränsbevakningslagen och i 23 § i tullagen. I motiveringen till polislagens bestämmelse konstateras att regleringen har sådana konsekvenser för individens rättigheter och skyldigheter att de i enlighet med grundlagens 80 § 1 mom. måste utfärdas genom lag (RP 224/2010 rd, s. 84). Tidigare har det föreskrivits om saken på förordningsnivå.

Befogenheten att använda maktmedel hänför sig till uppdragen och andra befogenheter för tjänstemän i bevakningsuppgifter, till exempel de nya befogenheterna enligt den föreslagna lagen och tvångsmedelslagen, som är rätt att gripa en person för att avvärja en fara eller för att förhindra eller utreda ett brott eller med stöd av en efterlysning eller ett beslut om anhållande eller häktning. Med avseende på den paragraf som är föremål för granskning har de principer som nämns i 1 kap. i den föreslagna lagen en särskild betydelse. Maktmedel innebär ingrepp i grundlagsfästa grundläggande rättigheter, i synnerhet i den personliga integriteten. Enligt den föreslagna lagens 1 kap. 5 § ska en tjänsteman i bevakningsuppgifter i sin verksamhet vara saklig, opartisk och främja ett jämlikt bemötande och försonlighet. Tjänstemannen ska i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla förvaringssäkerheten, ordningen och säkerheten i förvaringslokalen samt säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden. En tjänsteman i bevakningsuppgifter ska utföra sina tjänsteuppgifter utan att i större utsträckning ingripa i någons rättigheter och vålla större olägenhet än vad som är nödvändigt och försvarbart för att uppdraget ska kunna utföras.

De viktigaste principerna som styr användningen av maktmedel är proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet, som det föreskrivs om i den föreslagna lagens 1 kap. 3 och 5 §. I 1 mom. i den föreslagna paragrafen bestäms att den som utför ett tjänsteuppgift och har anledning att befara motstånd eller ett obehörigt angrepp enligt 4 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen ska på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt bereda sig på användning av maktmedel. Beredskapsskyldigheten gäller framför allt nödvärnssituationer eftersom det i sådana fall kan bli nödvändigt att använda kraftiga maktmedel. I sådana situationer är det i synnerhet med beaktande av att deras brådskande natur skäl att i mån av möjligheter ombesörja planering, ledning och övervakning av maktmedlen. I fråga om nödvärn kan tillämpningsområdet för bestämmelsen emellertid bli relativt smalt eftersom det typiska för nödvärnssituationer att de uppkommer plötsligt och oförutsett.

Enligt 2 mom. ska en person som är föremål för ett tjänsteuppgift varnas för risken att bli utsatt för maktmedel, om det är möjligt och ändamålsenligt att varna denne. Varningen ska ges på ett för ändamålet lämpligt och begripligt sätt. Varningen ges vanligtvis muntligt. Högsta domstolen har i sitt avgörande HD 2020:13 behandlat bland annat vikten av varning om användning av maktmedel vid bedömningen av om användningen av maktmedel varit nödvändig och försvarlig.

8 §. Användning av skjutvapen. I paragrafen bestäms om användning av skjutvapen på ett sätt som i stora drag motsvarar 2 kap. 19 § i polislagen. Bestämmelser av motsvarande typ finns också i 25 § i tullagen och i 35 c § i gränsbevakningslagen.

Enligt 1 mom. får skjutvapen användas endast när det är fråga om att stoppa en persons verksamhet som orsakar direkt och allvarlig fara för någon annans liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att stoppa verksamheten. Det i momentet använda ordet ”annans” avser

någon annan person än den vars verksamhet det är fråga om att stoppa. Det kan också vara fråga om en fara som hotar den som använder skjutvapen. Skjutvapen får dessutom användas i bråds-kande och viktiga uppdrag för att avlägsna föremål, djur eller motsvarande hinder.

Användning av skjutvapen ska alltid vara det medel som kommer i sista hand. Det kan vara berättigat att använda skjutvapen till exempel om målpersonen är beväpnad och omedelbart hotar en annan persons liv, och det inte är möjlighet att stoppa verksamheten på något annat sätt än genom att använda skjutvapen.

Europadomstolen har i flera mål tagit ställning till frågan om användning av skjutvapen. De omständigheter som Europadomstolen lyft fram i sina avgöranden har betydelse när man beslutar om användningen av skjutvapen. Europadomstolen har i sin avgörandepraxis i anslutning till artikel 2 (rätten till liv) i Europakonventionen bland annat konstaterat att användning av skjutvapen i samband med att en person anhålls inte kan anses vara berättigad då man vet att personen i fråga och dennes uppträdande inte utgör någon fara för liv eller hälsa och det inte finns någon anledning att misstänka att personen gjort sig skyldig till våldsbrott (Tzekov mot Bulgarien, Europadomstolen 23.2.2006). I ett avgörande av Europadomstolen som berör Finland (Huohvainen mot Finland, Europadomstolen 13.3.2007) framgår det att användning av maktmedel i sådana fall som avses i artikel 2.2 i Europakonventionen (exempelvis för att försvara någon mot olaglig våldsgärning) kunde vara berättigad då den är baserad på en uppriktig uppfattning som på goda grunder kan anses vara korrekt vid händelsestidpunkten, trots att den senare visar sig vara felaktig. Enligt avgörandet är relevanta omständigheter framför allt förhållandena under händelseförloppet, situationens utveckling samt planeringen och övervakningen av polisoperationen på ett sådant sätt att myndigheterna visat tillräcklig omsorg för att försäkra sig om att alla risker för livsfara hade minimerats och att myndigheterna inte varit vårdslösa. Vid bedömningen av om polisen handlat korrekt i samband med användningen av vapen ska man beakta om polisen uppmanat personen i fråga att ge sig och varnat för vapen användning samt om polisen först har utsatts för beskjutning (Kasa mot Turkiet, Europadomstolen 20.5.2008).

I 2 mom. definieras användning av skjutvapen. Med användning av skjutvapen avses varning för användning av skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen, hot om användning av skjutvapen och avlossande av skott. Det betraktas inte som användning av skjutvapen att ta fram ett skjutvapen och göra det skjutklart. Behovet av bestämmelsen inom polisverksamheten har att göra med att definitionen av begreppet användning av skjutvapen avviker från vad som i allmänhet förstås med användning av skjutvapen (RP 224/2010 rd, s. 85).

Paragrafens 3 mom. gäller beslutsnivån. Beslut om vapenhot och avlossande av skott ska fattas av en polisman som hör till befälet, om detta är möjligt med beaktande av hur bråds-kande situationen är. Bestämmelserna om beslutsnivå sammanhänger å ena sidan med allvarlighetsgraden av dessa sätt att använda vapen och å andra sidan med att situationer som gäller användning av maktmedel i praktiken uppkommer snabbt och det inte tillnärmelsevis alltid är möjligt att få ett beslut av en polisman som hör till befälet. Det är nödvändigt att bestämmelserna om beslut om användning av skjutvapen är enhetliga i fråga om hela den tjänstemannakår som hör till polisorganisationen.

Uppgifterna för polisinsättningar och övervaktare i tjänsteförhållande avviker väsentligt från uppgifterna för polismän i operativ fältverksamhet, och vaktare och övervaktare får inte användas för att sköta polisuppdrag som förutsätter polisinsättningar. Till följd av uppgifterna och arbetsmiljön är också de maktmedelsredskap som bär i uppdragen olika. Det är emellertid möjligt att en vaktare eller övervaktare i förvaringslokalen eller under ett tjänsteuppdrag i anslutning till transport av en frihetsberövad hamnar i en situation, där han eller hon behöver hjälp eller stöd av polispatruller för att utföra uppdraget. Då kan det i samma situation

finnas både en väktare som bär skjutvapen och en polisman som bär skjutvapen på plats. I en sådan situation lyder väktaren eller överväktaren vid behov under den på området verksamma polisens fältledning och allmänna ledning. I statsrådets förordning om polisen (1080/2013) bestäms det om polisens funktionella ledningsförhållanden. Enligt förordningens 4 § 1 mom. finns vid den lokala polisens läges- eller ledningscentral en allmän ledare som ansvarar för ledningen av den operativa fältverksamheten. Enligt 2 mom. är den allmänna ledaren förman för de som arbetar i operativ fältverksamhet inom verksamhetsområdet under deras tjänstgöringspass. Den allmänna ledaren kan för skötseln av brådskande polisuppgifter ge order som gäller hela polispersonalen inom hans eller hennes verksamhetsområde. I situationer enligt momentet får den allmänna ledaren också ge order till polispersonal i andra tjänster än tjänst som polisman.

I praktiken sammanhänger beslut av en polisman som hör till befälet om användning och hot om användning av skjutvapen ofta med en polisinsats som redan har pågått en tid, exempelvis en belägringssituation. Såsom konstateras ovan anses användning av skjutvapen innefatta också hot om användning av skjutvapen. Redan med stöd av 7 § 2 mom. är det den väktare eller överväktare som använder skjutvapen som är skyldig att varna och därför är det inte möjligt att till denna del hänskjuta beslutsfattandet till en tjänsteman som hör till befälet.

9 §. Bestämmelser om förfarandet vid säkerhetsåtgärder. I 1 mom. föreskrivs det på ett sätt som motsvarar den nuvarande regleringen om det förfarande som ska iakttas vid säkerhetsåtgärder. Enligt 1 mom. ska ett beslut om att ställa en frihetsberövad under observation och observation i isolering vara skriftligt. Beslutet jämte anvisningar om begäran om omprövning ska delges den som beslutet gäller. Behovet av detta har att göra med ändringssökande enligt 13 kap. Andra säkerhetsåtgärder är av sådan karaktär att besluten inte behöver vara skriftliga. Också i fråga om dem gäller dock att orsaken till och varaktigheten av åtgärden ska antecknas. Detta gäller också intensifierad övervakning enligt 10 kap. 3 § 2 mom., där beslutet enligt 13 kap. 2 § omfattas av förbud mot att söka ändring. I fråga om i 10 kap. 3 § 1 mom. avsedda personer som gripits med stöd av polislagen behöver orsaken till och varaktigheten av åtgärden inte antecknas separat, eftersom intensifierad övervakning av dessa personer vid behov kan fortgå under hela det kortvariga frihetsberövandet. Det räcker med att det föreskrivs i 8 kap. 6 § om användningsändamålet för upptagning och radering av dem vid övervakning som avses i 1 mom.

10 §. Beslutanderätt i samband med säkerhetsåtgärder. I paragrafen samlas bestämmelser om beslutanderätt. Användning av fängsel, ställande under observation och observation i isolering är åtgärder som starkt inskränker den frihetsberövades rättigheter. Detsamma gäller intensifierad övervakning, där det är fråga om ett kortvarigt ingrepp i en persons integritet. Chefen för förvaringslokalen har de bästa förutsättningarna att bedöma om åtgärderna är nödvändiga och villkoren är uppfyllda när det gäller användning av fängsel, ställande under intensifierad övervakning och observation, och denne fattar enligt 1 mom. beslut om åtgärderna.

Av åtgärdernas karaktär följer att behovet att vidta dem kan uppkomma så snabbt att det inte går att vänta på beslut av chefen för förvaringslokalen. En brådskande åtgärd hör ofta samman med våldsamt uppträdande hos den som åtgärden gäller och som riktar sig mot andra frihetsberövade, polispersonalen eller den frihetsberövade själv. En brådskande situation kan också uppkomma till exempel under transport av en frihetsberövad. Enligt 1 mom. ska i brådskande fall beslut om en åtgärd också kunna fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. I sådana fall ska chefen för förvaringslokalen med det snaraste informeras om åtgärden.

Enligt 1 kap. 6 § i den föreslagna lagen använder anställda som tillhör förvaringslokalorganisationen beslutanderätt i anslutning till bevakningsuppgifter i en förvaringslokal. För tydlighetens skull nämns separat i 1 mom. att beslutanderätt som gäller fängsel gäller användning av fängsel på frihetsberövade som intagits i en förvaringslokal. Beslutanderätten enligt momentet

gäller användning av fängsel på en frihetsberövad som har förts till förvaringslokalen för att placeras där eller som redan är placerad i förvaringslokalen. Med en frihetsberövad som intagits i en förvaringslokal avses också en frihetsberövad som transporteras från förvaringslokalen. Bestämmelser om polisens rätt att använda fängsel finns i 2 kap. 20 § i polislagen. Paragrafens tillämpningsområde är brett, så att det förutom frihetsberövade gäller även andra personer som är föremål för tjänsteuppdrag. Den föreslagna lagens bestämmelser begränsar inte polisens rätt att besluta om användning av fängsel med stöd av polislagen till exempel under gripande och därpå följande transport.

I 2 mom. föreskrivs för tydlighetens skull att beslut om sådan intensifierad övervakning som avses i 3 § 1 mom., och som gäller personer som berövats friheten med stöd av polislagen, fattas av en tjänsteman i bevakningsuppdrag.

Enligt 3 mom. fattas beslut om ställande under observation i isolering för att övervaka förbjudna föremål eller ämnen som lämnar en misstänkts kropp fattas av direktören för förvaringslokalen. Också ett beslut om observation i isolering kan vara brådskande och då får beslutet fattas av chefen för förvaringslokalen. Också i en sådan situation ska direktören för förvaringslokalen med det snaraste informeras om åtgärden och bekräfta den.

11 §. Närmare bestämmelser. Närmare bestämmelser om verkställighet av observation och observation i isolering, om fängslen, om maktmedelsredskap och om antecknande av i 9 § avsedda beslut om användning av fängsel, observation, observation i isolering och intensifierad övervakning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. utfärdas närmare bestämmelser om definitioner av användningen av maktmedel, utbildning i användning av maktmedel, träning i och uppföljning av användningen av maktmedel, rätt att bära maktmedel, förvaring av maktmedelsredskap och övervakning av användningen av maktmedel genom förordning av inrikesministeriet. Bemyndigandet att utfärda förordning om användningen av maktmedel ändras så att det börjar motsvara polislagens bemyndigande att utfärda förordning för att säkerställa att bestämmelserna på förordningsnivå om rätten att använda maktmedel för tjänstemän i bevakningsuppdrag är heltäckande och beaktar bevakningsuppdragens särdrag. Vid bedömningen av uppdragens särdrag är det motiverat att beakta bland annat rekommendationen från kommittén mot tortyr (CPT) om att elchockvapen inte bör ingå i den utrustning som normalt bärs av dem som arbetar på sådana ställen där frihetsberövade hålls i förvar.

11 kap. Transport av frihetsberövade

Kapitlets bestämmelser gäller transporter från polisens förvaringslokal och annan sådan transport av frihetsberövade som polisorganisationen ansvarar för. Sålunda är bestämmelserna också tillämpliga bland annat när frihetsberövade transporteras från den plats där de gripits till polisens förvaringslokal eller eventuellt transporteras från förvaringslokalen för förundersökningsåtgärder av någon annan än en tjänsteman i bevakningsuppdrag. Vid bedömningen av befogenheterna för andra än tjänstemän i bevakningsuppdrag bör man beakta att det också föreskrivs om kontroller och sökningar som riktas mot en frihetsberövad till exempel i 2 kap. 12 § i polislagen och 8 kap. i tvångsmedelslagen. Det bör dessutom påpekas att de flesta av de frihetsberövades rättigheter som regleras i den föreslagna lagen i praktiken kan tillgodoses först när den frihetsberövade har tagits in i polisens förvaringslokal efter ankomstgranskningen.

1 §. Transportmedel. I paragrafen bestäms om transportmedel. Enligt 1 mom. ska transportmedlen vara lämpliga för ändamålet och utrustade med behövliga säkerhetsanordningar. För transport av frihetsberövade används främst personbil, buss, tåg och flygplan. I transportmedlen och

vid transport ska man beakta bland annat betydelsen av de försiktighetsåtgärder som accentuerats i riksdagens justitieombudsmans avgörande om dödsfall i häkten när den frihetsberövade som transporterats är berusad. Personens tillstånd ska följas med till exempel tekniska anordningar och genom att vid behov placera en tjänsteman i samma utrymme som den person som transporterats så att transportsäkerheten kan tryggas (se EOAK 4103/2016, 31.7.2019). Parkeerade transportmedel ska inte användas för förvaring av frihetsberövade annat än tillfälligt och även då så att en tjänsteman är närvarande.

Det föreslås att till 2 mom. flyttas den gällande lagens 14 kap. 4 § 3 mom. om transport av frihetsberövade, enligt vilket de frihetsberövade ska utan omotiverat dröjsmål kunna kontakta den myndighet som övervakar transporten. Det är fråga om ett säkerhetskrav som hänför sig till transportmedlets egenskaper.

2 §. Tiden för transport. I 1 mom. ingår en allmän bestämmelse som motsvarar den nuvarande regleringen och enligt vilken transporter ska genomföras utan omotiverat dröjsmål. I 2 mom. bestäms om tiden för transport, som inte som helhet betraktad får bli oskäligt lång. När transporttidens skälighet bedöms ska hänsyn tas till orsaken till frihetsberövandet och transporten, transportens längd och den transporterades hälsotillstånd. Om transporttiden blir oskäligt lång, ska arrangemang som gör transporten snabbare vidtas. Med arrangemang som gör transporten snabbare avses att en frihetsberövad transporterats längs någon annan än den vanliga transportvägen eller med något annat än det vanliga transportmedlet. En ändring jämfört med den nuvarande regleringen är att enligt momentets ordalydelse gäller regleringen transporttiden som helhet. På det sätt som motsvarar häktningens bestämmelser (RP 45/2014 rd, s. 71) anses även tillfällig förvaring i polisens förvaringslokal eller annan inkvartering ingå i transporten och transporttiden.

3 §. Avskildhet vid transport. I 1 mom. föreskrivs på ett sätt som motsvarar den nuvarande regleringen att den frihetsberövade ska om möjligt hållas avskild från andra passagerare, om ett allmänt fortskaffningsmedel används vid transport. Skyldigheten att hålla frihetsberövade som inte fyllt 18 år avskilda från vuxna ska iakttas även under transport. Momentet skiljer sig från den nuvarande regleringen på så sätt att där nämns särskilt skyldigheten att under transport hålla frihetsberövade som avtjänar fängelsestraff avskilda från personer som berövats friheten på andra grunder. Artikel 10 i konventionen om medborgerliga rättigheter och politiska rättigheter förutsätter att åtalade personer ska hållas åtskilda från dömda personer. Också Förenta nationernas minimiregler om behandling av fångar förutsätter att olika grupper av fångar hålls åtskilda.

Paragrafen skiljer sig från den gällande regleringen så till vida att i 2 mom. nämns särskilt att en frihetsberövad ska hållas avskild under transport, om den frihetsberövades eller någon annan säkerhet, brottsutredningen eller andra motsvarande skäl kräver det. På det sätt som konstateras i motiveringen till 1 kap. 1 § börjar den föreslagna lagen tillämpas från och med det att den frihetsberövade har tagits i förvar hos eller börjat transporteras av polisen. Tagande i förvar hos polisen börjar när en polisman eller någon annan behörig tjänsteman anställd hos polisförvaltningen har vidtagit en åtgärd som riktas mot den personliga friheten, till exempel gripande. När flera frihetsberövade transporterats är det av denna orsak viktigt att tjänstemännen på behörigt sätt försäkras om att transport i samma transportmedel eller transportutrymme kan genomföras tryggt och med hänsyn till syftet med den frihetsberövande åtgärden. Exempelvis riksdagens biträdande justitieombudsman har betonat vikten av övervakning och av att klarlägga grunderna för frihetsberövandet i sitt avgörande som gällde gripande och placering i transport av frihetsberövade EOAK/6321/2016, 28.2.2017.

Enligt 3 kap. 1 § 2 mom. i den föreslagna lagen ska män och kvinnor hållas i separata celler. Detta är förenat med bland annat säkerhetsaspekter. Även under transport är utgångspunkten att frihetsberövade av olika kön ska hållas avskilda. Det finns emellertid inte nödvändigtvis något behov av avskildhet under transport om de frihetsberövade känner varandra och det inte finns någon grund för avskildhet med hänsyn till personernas säkerhet, brottsutredningen eller andra motsvarande skäl. Behörig övervakning ska i vilket fall som helst tryggas även under transport.

4 §. Behandlingen av de frihetsberövade under transport. Polisen transporterar med stöd av lag personer som berövats friheten på många olika grunder. Under tiden för transport måste några av de frihetsberövades rättigheter av praktiska skäl inskränkas. I 1 mom. föreslås en bestämmelse som i stor utsträckning motsvarar den nuvarande regleringen och som anger sådana inskränkningar med vissa preciseringar. Momentets uttryck ”under transport” betyder både den egentliga transporten och tillfällig förvaring och inkvartering i anslutning till transporten under en transport som polisen ansvarar för. Om det är särskilt svårt att tillgodose rättigheterna under transporten, inklusive att ordna den övervakning som saken förutsätter, ska inskränkningar vara möjliga oberoende av vilka lagbestämmelser som ligger till grund för frihetsberövandet.

För tydlighetens skull föreslås det alltså att 1 mom. utökas med ett omnämnande av att rättigheterna får begränsas oavsett grunden för frihetsberövandet. Syftet med tillägget är att tydligare föra fram till exempel att Brottspåföljdsmyndighetens personal inte har befogenhet att bevilja fångar som är placerade i Brottspåföljdsmyndighetens fängelser tillfälle till besök under den tid som de är placerade i en förvaringslokal som administreras av polisen eller som de annars övervakas av polisen på grund av en transport. Serviceprincipen och myndigheternas samarbete hör till de lagstadgade grunderna för god förvaltning. Exempel kan på Brottspåföljdsmyndighetens initiativ ordnas besök även för fångar i polisens förvaringslokal under transport, men detta förutsätter ett positivt beslut av polisens förvaringslokalorganisation som sköter transporten och förvaringen under den. Exempelvis i riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande Dnr 4334/4/09, 5.10.2010 har det konstaterats att det råder legislativ oklarhet beträffande befogenheten att beslut om besök hos en häktad som är placerad i Brottspåföljdsmyndighetens fängelse när denne hålls i polisens förvaringslokal i samband med transport. Det var fråga om ett ungefär liknande ärende i riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande Dnr 4840/4/15, 17.3.2016. Bland annat för att bedöma möjligheterna till tillräcklig övervakning och andra resurser behöver man inom polisorganisationen i sista hand kunna besluta om till exempel en frihetsberövads möjlighet till besök när personen i fråga transporteras eller förvaras av polisorganisationen. Frågan hänför sig till den föreslagna preciseringen av 1 kap. 1 §, som gäller lagens tillämpningsområde. Oberoende av vad som någon annanstans i lag föreskrivs om behandlingen av frihetsberövade ska den föreslagna lagen tillämpas i den mån det är nödvändigt med beaktande av ordningen och säkerheten i polisens förvaringslokal eller under en transport som polisen ansvarar för.

Med termen ”egendom” i 1 mom. avses i vid bemärkelse olika föremål och ämnen, också till exempel olika anordningar som lämpar sig för kontakt. Exempelvis om en frihetsberövad tillfälligt måste placeras i polisens förvaringslokal under transport, kan saken oavsett grunden för frihetsberövandet påverka vilken egendom den frihetsberövade får inneha och använda. I fråga om innehav av egendom iakttas 4 kap. 1 §, som också förutsätter fallspecifik prövning och att till exempel förvaringslokalens beläggningsgrad beaktas.

Enligt 14 kap. 4 § 1 mom. i den gällande lagen ska bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar gälla vid behandlingen av de frihetsberövade under transport. Tillämpningsanvisningen är inexakt och behöver därför förtydligas. I det föreslagna momentet sägs att utöver vad som föreskrivs någon annanstans i den föreslagna lagen får de frihetsberövades rätt till vistelse utomhus, innehav och användning av egendom samt rätt till besök och användning av telefon begränsas

under transporten oavsett grunden för frihetsberövandet, om det är särskilt svårt att tillgodose dessa rättigheter under transporten. Det bör påpekas att enligt 1 kap. 1 § börjar en frihetsberövad också omfattas av lagens tillämpningsområde genast efter det att en polisman eller någon annan behörig tjänsteman anställd hos polisförvaltningen har vidtagit en åtgärd som riktas mot den personliga friheten, till exempel gripande. Bestämmelsen innebär att till exempel innehav av egendom kan begränsas på de grunder som nämns i 4 kap. 1 § redan innan den frihetsberövade tas in i förvaringslokalen liksom vid annan transport. Vid transport från förvaringslokalen ska man å andra sidan när den personal som sköter transporten utses, beroende på transportens syfte, också beakta det särskiljande av utredningsansvaret och förvaringsansvaret som nämns särskilt i 8 kap. 3 §. Separationsprincipen gäller också transporter av frihetsberövade (se t.ex. EOAK/6092/2019, 17.2.2021).

Innehav av egendom får dessutom begränsas av skäl som har att göra med transporten. Under en transport behöver den frihetsberövades egendom ofta tas i förvar av polisen särskilt därför att det är svårt att genomföra övervakningen under transport. Det meddelas inget separat beslut om den i momentet avsedda begränsningen under transport.

I 2 mom. bestäms på motsvarande sätt som i den gällande lagen att transporten ska om möjligt ordnas så att den inte väcker uppmärksamhet.

I 3 mom. föreslås på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar 14 kap. 4 § 2 mom. i häktninglagen att den frihetsberövade får inte under transporten ta emot pengar, ämnen eller föremål av utomstående personer. Bestämmelsen behövs bland annat därför att under transport kan egendom eller lagligheten av det som ges den frihetsberövade i allmänhet inte granskas på behörigt sätt. Av särskilda skäl kan penning-, ämnes- eller varuförsändelser tas emot för förvaring av den tjänsteman som ansvarar för transporten. Då kan egendomen granskas till exempel på den plats där den frihetsberövade placeras efter transporten. Att en tjänsteman tar emot varor för förvaring är exceptionellt och förutsätter att det av någon orsak är problematiskt att skicka egendomen till exempel med posten eller transportera den i samband med ett besök. Dessutom måste egendomen kunna kontrolleras tillräckligt i samband med att den tas emot, och den får inte vara förenad med till exempel några ansvarsproblem om den eventuellt går sönder under transporten.

12 kap. Anmälningar och lämnande av upplysningar

1 §. *Anmälan om en frihetsberövades hälsotillstånd och om att den frihetsberövade avlidit.* I paragrafen föreskrivs om anmälan om en frihetsberövades hälsotillstånd och om att den frihetsberövade avlidit på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen. Enligt 1 mom. ska anmälningar om frihetsberövades hälsotillstånd göras i enlighet med lagen om patientens ställning och rättigheter. I 2 mom. sägs att om en frihetsberövad avlider, ska anmälan lämnas till behöriga myndigheter samt till nära anhöriga, andra närstående eller den som den frihetsberövade utsett. Även andra än de anhöriga eller andra närstående personer kan således underrättas.

2 §. *Anmälan om att en frihetsberövad frigetts eller avlägsnat sig från förvaringslokalen.* I paragrafen föreskrivs om anmälan om att en frihetsberövad frigetts eller avlägsnat sig från förvaringslokalen till målsäganden eller någon annan på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen. Det är fråga om reglering som särskilt förutsätts av direktiv 2012/29/EU om brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem.

Paragrafens 1 mom. gäller även i fortsättningen anmälan om frigivning oavsett grunden för frihetsberövandet. Bestämmelsen är beroende av prövning och gäller anmälningar även till andra personer än målsäganden. Med stöd av bestämmelsen kan till exempel en sådan målsägande som inte har begärt att underrättas om frigivningen på förhand även i fortsättningen underrättas

om att den frihetsberövade frigetts, om sådant hot som avses i momentet riktas mot målsäganden. Anmälan kan också göras till en person beträffande vilken den frihetsberövade har meddelats besöksförbud enligt lagen om besöksförbud (898/1998) eller en skyddsåtgärd som anmälts till informationssystemet för polisärenden med stöd av 4 § i lagen om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning om ömsesidigt erkännande av skyddsåtgärder i civilrättsliga frågor (227/2015).

I 2 mom. föreskrivs på ett sätt som motsvarar den gällande regleringen om skyldighet för polisen att anmäla att en häktad har frigetts eller rymt till en målsägande som har meddelat att han eller hon vill få en sådan anmälan. Enligt momentet ska anmälan om frigivning och rymning göras om den häktade har häktats på grund av ett sådant brott mot liv, hälsa, frihet eller frid eller sexualbrott som avses i momentet. Anmälan om att en häktad som har häktats på grund av de brott som uppräknas i momentet har frigetts eller rymt ska utan ogrundat dröjsmål göras till en målsägande som på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att han eller hon vill få en sådan anmälan.

Enligt momentet är en förutsättning för anmälan ändå att den inte bedöms äventyra den häktades liv eller hälsa. Bestämmelsen motsvarar artikel 6.6 i direktivet, där sådana situationer har undantagits från anmälningsskyldigheten där det finns konstaterad risk för skada för förövaren till följd av underrättelsen.

Enligt 3 mom. ska anmälan enligt paragrafen göras finkänsligt. Målsäganden eller någon annan som hotas och som avses i paragrafen får inte underrättas mot deras uttryckliga vilja. För anmälningar som avses i 2 mom. betyder detta att en målsägande som begärt att få anmälan om frigivning på förhand kan meddela förundersökningsmyndigheten att han eller hon inte längre vill få sådan anmälan.

3 §. *Lämnande av uppgifter till den enhet som utför sinnesundersökning.* I paragrafen föreslås på motsvarande sätt som i den gällande regleringen en bestämmelse om polisens rätt att lämna uppgifter för genomförande av sinnesundersökning utan särskild begäran. Polisen kan ha behov av att på eget initiativ lämna uppgifter i anslutning till verkställande av en sinnesundersökning till den enhet som utför undersökningen. Det behövs även i fortsättningen en uttrycklig bestämmelse om polisens rätt att lämna ut uppgifter för att säkerställa att sinnesundersökningar kan genomföras utan störningar samt för att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden och tryggheten av säkerheten.

4 §. *Anmälan om och förfarande vid person- och egendomsskada.* I paragrafen föreskrivs det om anmälan om och förfarandet vid person- och egendomsskador som uppkommit vid utförandet av tjänsteuppdrag på ett sätt som innehållsmässigt motsvarar 15 kap. 3 § i den gällande lagen. En tjänsteman i bevakningsuppdrag ska utan dröjsmål underrätta sin chef om person- eller egendomsskador som uppkommit vid utförandet av tjänsteuppdrag. Denna skyldighet gäller dock inte om skadan är ringa. Innehållet i den föreslagna bestämmelsen motsvarar den anmälningsskyldighet som föreskrivs för polismän i 8 kap. 6 § 1 mom. polislagen.

Eftersom 8 kap. 6 § i polislagen enligt ordalydelsen lämpar sig endast för person- och egendomsskador som uppkommer när polismän utför sina uppdrag, föreslås även i fortsättningen en hänvisning till 8 kap. 6 § i polislagen i den föreslagna lagen. Enligt hänvisningen ska vid behandlingen av person- eller egendomsskador som uppkommit i samband med att en tjänsteman i bevakningsuppdrag utfört sitt uppdrag samma principer följas som i fråga om person- och egendomsskador som uppkommit i samband med en polismans uppdrag. Polislagens specialbestämmelser om ordnandet av samt kostnaderna för utförande av undersökning, vård, läkarhjälp och läkarkontroll blir därmed tillämpliga också när det gäller väktare.

5 §. Beslutanderätt. Eftersom de anmälningar och upplysningar som avses i 1—3 § lämnas till andra myndigheter och personer utanför polisen ska undersökningsledaren ha rätt att besluta om dem. Det är naturligt att de informationskyldigheter som avses i bestämmelserna ankommer på undersökningsledaren eftersom denne på grund av sina uppgifter att bäst möjligheter att lämna den information som avses i bestämmelserna. Exempelvis i fråga om uppgifter som gäller 3 § kan undersökningslokalpersonalen lämna undersökningsledaren behövliga uppgifter i enlighet med 7 kap. 2 § i polislagen.

13 kap. Ändringssökande

1 §. Beslut i vilka ändring får sökas. I paragrafen föreskrivs om de beslut enligt den föreslagna lagen i vilka ändring får sökas och som lämpar sig för omprövningsförfarandet. Förteckningen fungerar ändå inte som ett indirekt förbud mot att söka ändring (inverkan som indirekt förbud mot att söka ändring har betraktats som förkastlig i grundlagsutskottets praxis, se t.ex. GrUU 28/2018 rd, GrUU 32/2018 rd, GrUU 20/2005 rd och GrUU 21/2006 rd), utan det föreskrivs särskilt i 2 § om beslut som omfattas av förbud mot att söka ändring.

De beslut som avses i 1 § får i princip inte överklagas direkt hos förvaltningsdomstol, utan den frihetsberövade får begära omprövning av beslutet. Det beslut som meddelats med anledning av begäran om omprövning får överklagas hos förvaltningsdomstol. Den centrala målsättningen vid ett sådant förfarande för att söka ändring är att ett eventuellt fel i myndighetens förfarande ska upptäckas på omprövningsnivå, då det antagligen kan rättas till snabbare än om behandlingen redan i det första steget sker i domstol. Förvaringstiden i polisens förvaringslokal är i regel kortvarig, så ett klart och fungerande omprövningsförfarande är särskilt viktigt med tanke på den frihetsberövades rättsskydd.

På samma sätt som konstaterats i häktninglagen och fängelselagen i fråga om fängelsemiljö (RP 45/2014 rd, s. 15) är också många av befogenheterna i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen trots de exakta bestämmelserna om beslutanderätt faktisk förvaltningsverksamhet. Exempelvis föreskrivs det exakt om beslutanderätten i fråga om granskningar som föreslås i 8 kap. eller om ställande under intensifierad övervakning i 10 kap. 3 §, men i sak är det fråga om faktisk förvaltningsverksamhet. Dessutom finns det i den föreslagna lagen sådana myndighetsbefogenheter som främst är faktisk utövning av offentlig makt, men som i de fall där åtgärden drar ut på tiden kan utgöra grund för förvaltningsrättsligt ändringssökande med stöd av 21 § i grundlagen.

På det sätt som konstateras i avsnitt 2 avviker den föreslagna lagen från häktninglagen och fängelselagen särskilt på så vis att lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen tillämpas i huvudsak på kortvariga frihetsberövanden. Separata beslut som fattas genast efter det att frihetsberövandet börjar och i anslutning till kortvariga frihetsberövanden och som påverkar den frihetsberövades rättigheter och skyldigheter kan ofta bedömas som faktisk förvaltningsverksamhet bland annat därför att i början av ett frihetsberövande har säkerhetsaspekter en accentuerad betydelse i beslutsfattandet. I den inledande fasen begränsas beslutsprövningen också av de praktiska möjligheterna och resurserna. I en sådan situation kan åtgärder i anslutning till förvaringen till sin rättsliga karaktär med fog jämföras med till exempel sådana hälso- och sjukvårdsåtgärder som inte har några särskilda konsekvenser för personens rättsliga ställning.

Behov av möjlighet till förvaltningsrättsligt ändringssökande kan anses uppstå i fråga om många beslut enligt den föreslagna lagen först när frihetsberövandet och förfarandet enligt beslutet drar ut på tiden. Om frihetsberövandet varar en begränsad och så kort tid att begäran om omprövning i regel inte ens hinner behandlas på behörigt sätt hos myndigheten innan frihetsberövandet upphör, saknar bestämmelserna om ändringssökande praktisk betydelse. Så är fallet

till exempel i fråga om sådana personer som har berövats friheten enbart med stöd av bestämmelser i 2 kap. i polislagen för att skydda personen själv eller mot brott och störande beteende. I en sådan situation finns det å andra sidan inte heller något behov av möjlighet till förvaltningsrättsligt ändringsökande. Rättsskyddet tillgodoses dock genom möjligheten att väcka talan för tjänstefel eller skadeståndstalan eller anföra klagomål hos laglighetsövervakningsmyndigheterna. Å andra sidan förutsätter till exempel internationella rekommendationer att frihetsberövade har omfattande möjligheter att framställa interna begäranden och klagomål i förvaringslokalen samt till rättsskydd i form av besvär.

På det sätt som konstateras i avsnitt 2 har det i den praktiska verksamheten betraktats som problematiskt med den gällande regleringen bland annat att bestämma i vilka situationer och i vilken form överklagbara beslut ska delges.

I samband med att frihetsberövade placeras i förvaringslokaler blir man regelbundet tvungen att ingripa i deras rätt att inneha egendom med stöd av 4 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Särskilt den specificering av egendomen i egendom som den frihetsberövade får inneha och egendom som tas i förvar som görs i samband med ankomstgranskningen när frihetsberövandet börjar hör till de rutinåtgärder i anslutning till ordningsstadgan i förvaringslokalen som i princip kan hänföras till den faktiska förvaltningsverksamheten trots att förvägran att inneha egendom och specificeringen av egendom i sig bygger på 4 kap. 1 §. I fråga om en sådan åtgärd behöver det inte delges något särskilt överklagbart beslut. På det sätt som konstateras i avsnitt 2 är utgångspunkten i förvaltningsverksamhet att myndigheten ska meddela ett överklagbart förvaltningsbeslut i skriftlig form utan särskild begäran, om det inte uttryckligen föreskrivs om undantag från förfarandet.

För att förtydliga förfarandet och möjliggöra praktisk tillämpning av bestämmelserna behöver den föreslagna lagen av de orsaker som nämns ovan utökas med specialbestämmelser om delgivning av beslut. Den föreslagna regleringen är betydelsefull särskilt för att förtydliga bestämmelserna om förfarandet för att söka ändring. I fråga om vissa överklagbara beslut meddelas i fortsättningen ett överklagbart beslut endast på särskild begäran på det sätt som konstateras i samband med de aktuella bestämmelserna. Begäran kan vara skriftlig eller muntlig. Till dessa beslut räknas sådana som trots grundrättskoppling och särskilda bestämmelser om beslutanderätt i princip kan betraktas som förfaranden som ska jämföras med faktisk förvaltningsverksamhet. Det ska inte förutsättas att rutinbeslut i anslutning till förvaringen meddelas i skriftlig form, om det inte finns särskilt behov av det. Å andra sidan föreslås det i propositionen också exakta bestämmelser om de överklagbara beslut som alltid meddelas skriftligt utan särskild begäran.

Enligt 1 mom. 1 punkten i den föreslagna paragrafen ska en frihetsberövad få begära omprövning av eller anföra besvär över ett beslut som gäller användning av egna kläder enligt 3 kap. 2 § eller avvikelser från den normala kosten enligt 3 kap. 4 §. Dessa beslut över överklagbara också i häktninglagen. Trots grundrättskopplingen meddelas enligt bestämmelserna i 3 kap. inget separat skriftligt beslut om dessa saker, om inte den frihetsberövade begär det särskilt. Chefen för förvaringslokalen fattar beslutet på begäran.

Enligt 1 mom. 2 punkten är förvägran av innehav av egendom i förvaringslokalen enligt 4 kap. 1 § samt användning av pengar och andra betalningsmedel enligt 4 kap. 4 § också sådana beslut beträffande vilka omprövning kan begäras. Också dessa beslut jämföras i polisens förvaringslokal med faktisk förvaltningsverksamhet och de baserar sig i stor utsträckning på ordningsstadgan i förvaringslokalen och de disponibla resurserna i förvaringslokalen. Av denna orsak meddelas inget skriftligt beslut om dessa saker utan särskild begäran. För tydlighetens skull nämns i punkten att möjligheten till omprövning gäller endast förvägran av innehav av egendom enligt

4 kap. 1 § 1—3 mom., alltså inte den begränsning som avses i paragrafens 4 mom., där det är fråga om rutinverksamhet och specificering av egendom, som baserar sig direkt på grunden för frihetsberövandet i fråga om personer som gripits med stöd av polislagen.

Enligt 1 mom. 3 punkten räknas temporär vård utanför förvaringslokalen enligt 5 kap. 2 § till de överklagbara besluten. Regleringen motsvarar således häktningslagen. Bestämmelserna om beslutsfattande i 5 kap. preciseras så att det också ska meddelas ett skriftligt beslut om förvägran av saken.

Enligt 1 mom. 4 punkten ska kvarhållande av brev eller postförsändelser enligt 6 kap. 6 § vara ett överklagbart beslut. Bestämmelsen motsvarar den gällande regleringen. I 6 § 2 mom. föreskrivs om meddelande av skriftliga beslut.

Enligt 1 mom. 5 punkten ska ett beslut som gäller besöksförbud enligt 7 kap. 6 § och tillstånd att avlägsna sig av synnerligen viktigt skäl enligt 7 kap. 9 § 1 mom. kunna överklagas. Bestämmelsen motsvarar den gällande regleringen. Bestämmelser om skriftliga beslut om besöksförbud finns i 6 § 3 mom. och om beslut om tillstånd att avlägsna sig i 9 § 3 mom.

I 1 mom. 6 punkten föreskrivs om överklagbara beslut om observation enligt 10 kap. 4 § och om observation i isolering enligt 5 §. Dessa beslut är överklagbara i häktningslagen. Bestämmelserna i den föreslagna lagen skiljer sig från häktningslagen och fängelselagen på så vis att placering under observation är enligt förslaget till 10 kap. 4 § 1 mom. 4 punkten möjlig även för att hindra den frihetsberövade från att orsaka fortsatt betydande störning, om störningen orsakar skada eller olägenhet för andra frihetsberövade. Placering under observation på denna grund får inte pågå längre än 24 timmar. Placering under observation på denna grund är ett kortvarigt förfarande som kan jämföras med faktisk förvaltningsverksamhet, och beträffande vilken omprövning inte får begäras och besvär inte anföras enligt 13 kap. 2 §. Enligt bestämmelserna om observation ska orsaken till åtgärden och dess längd antecknas även i fråga om sådan placering under observation.

Enligt 1 mom. 7 punkten ska även andra beslut som avses i 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) och som fattats med stöd av den föreslagna lagen vara överklagbara, om inte ändringssökande förbjudits med stöd av 2 § i detta kapitel. Innehållet i regleringen motsvarar 15 kap. 1 § 1 mom. 8 punkten i häktningslagen. Bestämmelsen gäller andra beslut som fattats med stöd av den föreslagna lagen och som är överklagbara med stöd av 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Ett undantag från detta utgör förbuden mot att söka ändring i 2 §. Överklagbara beslut kan vara till exempel sådana beslut som begränsar de frihetsberövades rättigheter och som vanligen utgör faktisk förvaltningsverksamhet, men som om åtgärden fortgår längre innebär ett sådant ingrepp i den frihetsberövades rättigheter att det måste gå att söka ändring i beslutet. Ett sådant beslut kan vara till exempel förvägran av vistelse utomhus, om det fortgår en längre tidsperiod.

I 2 mom. föreskrivs om andra personers rätt att söka ändring. Beslut som gäller en frihetsberövads besök hänför sig också till besökarens rättigheter, så besökaren ska ha samma rätt att söka ändring som den frihetsberövade. Likaså ska avsändaren och mottagaren av ett brev ha rätt att begära omprövning av ett beslut om kvarhållande av brevet. Häktningslagen innehåller bestämmelser med motsvarande innehåll.

2 §. Förbud mot att söka ändring. I paragrafen föreskrivs det om sådana beslut enligt den föreslagna lagen beträffande vilka ändring inte får sökas genom begäran om omprövning eller besvär hos förvaltningsdomstol. De beslut som nämns i bestämmelsen motsvarar i huvudsak de beslut som omfattas av förbud mot att söka ändring i förteckningen i 15 kap. 2 § i

häktninglagen. Det är fråga om beslut där myndigheten har omfattande prövningsrätt och beslutsfattandet framför allt baserar sig på ändamålsenlighetsfrågor, resurserna och säkerhetsfaktorer. I 5 punkten förbjuds särskilt sökande av ändring även i beslut om intensifierad övervakning enligt 10 kap. 3 § och om kortvarig placering under observation enligt 10 kap. 4 § 1 mom. 4 punkten. Det kan anses att övervaknings- eller observationsåtgärder som pågår högst ett dygn inte förutsätter möjlighet att söka ändring, eftersom det är fråga om kortvariga åtgärder som hänför sig till övervakningen, där prövningen baserar sig på förvaringslokalens utrymmes- och säkerhetsfrågor.

3 §. Begäran om omprövning. I paragrafen föreskrivs det om begäran om omprövning, om behandlingen av den och om beslutanderätten på ett sätt som delvis motsvarar 17 kap. 2 och 3 § i den gällande lagen. Begäran om omprövning ska även i fortsättningen vara ett obligatoriskt förstadium till sökande av ändring i överklagbara beslut. Begäran om omprövning ska enligt 1 mom. framställas skriftligt inom en vecka från det att beslutet har delgetts den frihetsberövade. Begäran om omprövning ska lämnas till den myndighet som fattat beslutet.

Begäran om omprövning förutsätter ett skriftligt beslut om besväransvisning. För att den frihetsberövade ska kunna utnyttja sin rätt att söka ändring, måste han eller hon känna till den samt på vilket sätt han eller hon ska gå till väga för att få ett överklagbart beslut. I praktiken betyder detta att i de beslut enligt den föreslagna lagen som gäller frihetsberövade och där det inte automatiskt med stöd av lagen förutsätts att ett skriftligt beslut meddelas, men där ändring får sökas, ska den frihetsberövade anvisas att, om han eller hon så vill, framställa en begäran i anslutning till saken på grund av vilken han eller hon ska meddelas ett skriftligt beslut tillsammans med anvisningar om hur man begär omprövning. Man bör gå till väga på detta sätt till exempel om den frihetsberövade inte ges egendom som han eller hon begärt muntligen med stöd av 4 kap. 1 § 1—3 mom.

Enligt 2 mom. avgör polischefen vid polisinrättningen begäran om omprövning. Detta betyder den polischef vid polisinrättningen under vilket det beslut som är föremål för begäran om omprövning har fattats. Om beslutet har fattats i en sådan förvaringslokal som inte administrativt lyder under någon polisinrättning, avgörs begäran om omprövning av polischefen vid den polisinrättning på vars geografiska verksamhetsområde beslutet har fattats.

Paragrafens 3 mom. innehåller en hänvisning till förvaltningslagen vad gäller behandlingen av begäran om omprövning. Exempelvis enligt 49 e § i den lagen ska en begäran om omprövning behandlas skyndsamt, så någon bestämmelse om detta behöver inte tas in i den föreslagna lagen.

4 §. Anförande och behandling av besvär. I paragrafen föreskrivs det om besvär över omprövningsbeslut och om behandling av besvär. Den gällande lagen innehåller separata bestämmelser om dessa saker. Det kan fortfarande betraktas som behövt att besvär över omprövningsbeslut anförs tillräckligt snabbt efter att beslutet delgivits. I övrigt innehåller 1 mom. en hänvisning till lagen om rättegång i förvaltningsärenden när det gäller anförande av besvär, eftersom den lagen är en allmän lag om saken. Exempelvis den förvaltningsdomstol som ska behandla saken bestäms enligt den allmänna lagen på samma grunder som för närvarande anges i den separata lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Det kan fortfarande anses behövas en separat bestämmelse om att förvaltningsdomstolen är domför med en ledamot. Det bestäms om saken i 2 mom. I 3 mom. sägs att ett besvärssärende ska behandlas skyndsamt. En ny sak är att i bestämmelsen nämns för tydlighetens skull särskilt att ärendet behöver behandlas skyndsamt, om det gäller ett beslut där frihetsberövandet redan har upphört. I en sådan situation har grunden för att behandla ärendet skyndsamt upphört. I fråga

om behandlingen av ärenden i övrigt hänvisas det i momentet till lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

Förvaltningsutskottet har i sitt betänkande av ändring av 13 kap. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (FvUB 51/2014 rd) ansett att det inte är ändamålsenligt att föreskriva om rätt att överklaga hos förvaltningsdomstolen därför att häktade i regel hålls endast en kort tid i polisens förvaringslokal. Utskottet påpekade emellertid att resonemanget kring ändringssökande ytterligare talar för vikten av en total översyn av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Den tid en häktad kan hållas i förvar i polisens förvaringslokal har ytterligare förkortats avsevärt genom lag 103/2018 så att en häktad inte ens när de lagstadgade förutsättningarna är uppfyllda får hållas längre tid än sju dygn i polisens förvaringslokal, om det inte finns exceptionellt vägande skäl till det som nämns särskilt i lagen.

Enligt det projekt som pågår vid justitieministeriet (OM017:00/2020) är målet att helt och hållet upphöra att förvara häktade i polisens förvaringslokaler. När förvaringstiderna förkortas kommer behandlingen av besvär redan i förvaltningsdomstolen vanligen att ske i efterhand i förhållande till frihetsberövandet. Man kan också anta att förfarandet med sökande av ändring endast sällan fortsätter efter begäran om omprövning. Å andra sidan är besvärmöjlighet till högsta förvaltningsdomstolen också motiverad eftersom den vid behov möjliggör prejudikat som styr praxisen också i fråga om den lag som nu behandlas. Det bör påpekas att behandlingen av ett ärende förfaller i förvaltningsdomstolen bara om det står klart att det inte längre finns något behov av rättsskydd. När behandlingen av ett ärende förfaller är det fråga om en situation där förutsättningarna för rättegång har upphört under rättegången. Exempelvis i avgörandet HFD 2017:151 hade lämnandet av utlåtande förlorat sin verkan, men högsta förvaltningsdomstolen ansåg ändå att det behövdes ett motiverat avgörande där man tog ställning till lagligheten av myndighetens och förvaltningsdomstolens beslut.

Av ovannämnda orsaker begränsas inte besvär över förvaltningsdomstolens beslut i bestämmelserna, utan på besvär över förvaltningsdomstolens beslut tillämpas de allmänna bestämmelserna i 12 kap. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Enligt 107 § får ett beslut som en regional förvaltningsdomstol har fattat i ett förvaltningsprocessuellt ärende överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Till denna del motsvarar regleringen alltså 20 kap. i fängelselagen.

5 §. *Hur begäran om omprövning och besvär påverkar verkställigheten.* I paragrafen föreskrivs på ett sätt som motsvarar 20 kap. 7 § i fängelselagen om hur begäran om omprövning och besvär påverkar verkställigheten av beslut. Enligt 1 mom. hindrar inte sökande av ändring verkställigheten av beslut, om inte den behöriga myndighet som behandlar ändringssökandet beslutar något annat.

På motsvarande sätt som fängelselagens reglering innehåller 2 mom. en bestämmelse som säger att i förvaltningsdomstolens beslut som gäller avbrytande av verkställigheten får ändring inte sökas särskilt genom besvär.

6 §. *Rättshjälp.* I paragrafen föreskrivs om möjlighet till rättshjälp i omprövnings- och besvärärenden enligt den föreslagna lagen. Rättshjälp beviljas under de förutsättningar som föreskrivs i rättshjälpslagen, men den frihetsberövade behöver inte lägga fram någon utredning om sin ekonomiska förhållanden. Rättshjälpsbyrån fattar beslut om beviljandet av rättshjälp utom om ärendet är under behandling vid förvaltningsdomstol. Då beslutar domstolen om beviljandet av rättshjälp.

Riksdagens lagutskott har vid behandlingen av behovet att rättshjälp när fångar söker ändring ansett att när mindre disciplinära straff (varning eller enrum) överklagas behöver personen som regel inte något biträde (LaUB 22/2001 rd). På samma sätt som konstateras i motiveringen till den gällande lagen (RP 90/2005 rd, s. 56) är de ärenden som enligt den föreslagna lagen ska behandlas i förvaltningsdomstolarna i regel av ännu ringare betydelse än de nämnda disciplinärendena, vilket bör beaktas när behovet av biträde i enskilda ärenden bedöms.

7 §. Närmare bestämmelser. I paragrafen föreskrivs det om möjlighet att utfärda närmare bestämmelser om behandling av en omprövningsbegäran genom förordning av statsrådet.

14 kap. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1 §. Ikraftträdande. Genom lagen upphävs lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och lagen om behandling av berusade.

8.1.2 Tvångsmedelslagen

2 kap. Gripande, anhållande och häktning

1 §. Polismans och tjänstemans i bevakningsuppgifters rätt att gripa. Det föreslås att rubriken för paragrafen och 2 mom. ändras så att den befogenhet att gripa som föreskrivs för polismän i momentet också ska gälla tjänstemän i bevakningsuppgifter enligt 1 kap. 2 § i lagförslag nr 1 när de utför tjänsteuppdrag. Enligt det gällande momentet får en polisman gripa den som är misstänkt för brott och som enligt beslut ska anhållas eller häktas. En polisman får dessutom under tiden för huvudförhandling eller beslutsprövning i domstol gripa en svarande vars häktning begärts i samband med dom, om det behövs för att förhindra att svaranden avlägsnar sig. Den senare meningen i momentet har motiverats med att i verkligheten uppstår det ibland situationer där en svarande, som yrkats bli häktad, i samband med domstolsförhandlingen avlägsnar sig från rätten under tiden som domstolen överväger beslutet. För att hindra en svarande från att avlägsna sig har det förutsatts att det föreskrivs särskilt om rätten att gripa i bestämmelserna om polismans rätt att gripa (RP 222/2010 rd, s. 74). På samma grunder och för att spara resurser bör det föreskrivs om motsvarande rätt att gripa för en tjänsteman i bevakningsuppgifter som avses i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, bland annat därför att tjänstemän i bevakningsuppgifter arbetar med transportuppdrag i anslutning till domstolsbehandlingar av ärenden som berör frihetsberövade. Utvidgningen gäller således väktare i tjänsteförhållande. Den föreslagna regleringen påverkar inte de befogenheter och skyldigheter för polismän i bevakningsuppgifter som föreskrivs i andra lagar.

På motsvarande grunder ska en tjänsteman i bevakningsuppgifter som utför tjänsteuppdrag också ha befogenhet att gripa den som är misstänkt för brott och som enligt beslut ska anhållas eller häktas. I en sådan situation ska tjänstemannen i bevakningsuppgifter utan dröjsmål överlämna den som gripits på grund av ett förordnande om anhållande eller häktning, om beslutet om fortsatta åtgärder förutsätter det. Om förordnandet till exempel endast förutsätter att en person förs till ett visst fängelse, kan tjänstemän i bevakningsuppgifter vid behov och om resurserna möjliggör det transportera personen till platsen enligt förordnandet utan att den gripne överlämnas särskilt till en polisman. Den föreslagna regleringen utvidgar ändå inte befogenheterna för en väktare i tjänsteförhållande till exempelvis utredning av identiteten.

4 §. Underrättelse om gripande. Det föreslås att 2 mom. ändras så att där hänvisas till den föreslagna lagens bestämmelser om underrättelse om frihetsberövande i stället för den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.3 Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet

2 kap. Behandling av personuppgifter

6 §. Innehållet i personuppgifter som behandlas i undersöknings- och övervakningsuppgifter. Det föreslås att paragrafen utökas med en ny 5 punkt, enligt vilken polisen får behandla uppgifter enligt 8 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen som behandlas i samband med övervakningen i förvaringslokalerna. I 8 kap. 1 § i den nämnda lagen föreslås att de frihetsberövade och förvaringslokalerna ska övervakas och övervakningen registreras så som syftet med de frihetsberövande åtgärderna, ordningen i förvaringslokalen, förvaringssäkerheten, de frihetsberövades och andras säkerhet, den frihetsberövades grad av berusning och iakttagandet av den frihetsberövades hälsotillstånd samt förhindrandet av brott kräver. I 8 kap. 2 § ingår en uttömmande förteckning över de kategorier av personuppgifter som ska behandlas vid övervakningen av förvaringslokalen.

Polisen får behandla de uppgifter som avses i 5 punkten i fråga om personer som avses i 5 § i polisens personuppgiftslag. Med stöd av 1 mom. 3 punkten i den paragrafen får polisen behandla uppgifter om personer som är föremål för förundersökning, polisundersökning eller en åtgärd av polisen. Personer som hålls i förvar hos polisen är föremål för en frihetsberövande åtgärd som polisen vidtagit. Dessutom får polisen med stöd av 1 mom. 7 punkten i paragrafen behandla uppgifter om personer som direkt anknyter till polisens fältuppgifter eller i lag särskilt föreskrivna övervakningsuppgifter. Till denna personkategori hör frihetsberövades besökare, vilkas personuppgifter behandlas för utförandet av polisens lagstadgade övervakningsuppgifter på samma sätt som uppgifter om frihetsberövade. Övervakning av besök förutsätts i 7 kap. 2 och 3 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Enligt 8 kap. 2 § 4 punkten i den lagen får i samband med övervakningen och på det sätt som övervakningen förutsätter behandlas uppgifter som hänför sig till besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen.

På behandlingen av personuppgifter som avses i förslaget till 5 punkten tillämpas bestämmelserna i 2 kap. i polisens personuppgiftslag. Polisen får således behandla uppgifterna för andra ändamål med behandlingen än det ursprungliga med iakttagande av lagens 13 och 14 §. Upptagningar från teknisk övervakning får dock användas endast för de ändamål som föreskrivs i 8 kap. 6 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Vid behandlingen av uppgifter som tillhör särskilda kategorier av personuppgifter ska hänsyn tas till begränsningen i 15 § i polisens personuppgiftslag enligt vilken uppgifter ska behandlas endast om det är nödvändigt för ändamålet med behandlingen. På utlämnande av uppgifter tillämpas på motsvarande sätt lagens 4 kap. och på radering av uppgifter 34 § om radering av andra personuppgifter som behandlas i undersöknings- och övervakningsuppgifter.

På behandlingen av personuppgifter tillämpas i enlighet med ändamålet med behandlingen data-skyddslagen för brottmål som allmän lag. Den innehåller detaljerade bestämmelser om bland annat allmänna principer för behandling av personuppgifter, den personuppgiftsansvariges skyldigheter och den registrerades rättigheter, informationssäkerhet och övervakning av behandlingen av personuppgifter samt påföljder av lagstridig behandling av personuppgifter. I 6 kap. i polisens personuppgiftslag finns dessutom kompletterande bestämmelser om tillgodoseende av den registrerades rättigheter. Polisstyrelsen ska i egenskap av personuppgiftsansvarig se till att behandlingen av personuppgifter är lagenlig, saklig och genomskådlig i enlighet med data-skyddslagstiftningens krav.

8.1.4 Rättegångsbalken

17 kap. Om bevisning

63 §. Det föreslås att paragrafens 4 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.5 Lagen om utredande av dödsorsak

7 §. Det föreslås att paragrafens 3 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.6 Territorialövervakningslagen

27 §. Utredning av identiteten och gripande av en person. Det föreslås att paragrafens 4 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.7 Lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter

1 §. Lagens syfte. Det föreslås att paragrafens 3 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.8 Gränsbevakningslagen

35 d §. Användning av fängsel. Det föreslås att paragrafens 3 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

61 §. Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet. Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att i hänvisningen som gäller personal som arbetar i förvaringslokaler beaktas de ändringar enligt 1 kap. 6 och 7 § i lagförslag nr 1 som gäller polispersonal i förvaringslokaler och fastställande av behörigheten i förvaringslokaler. På grund av det mindre antal personer som hålls i förvar behöver det inte föreskrivas om en förvaringslokalorganisation i tre steg i gränsbevakningslagen.

Det föreslås att 3 mom. ändras så att hänvisningarna avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen när det gäller bestämmelserna om ordningsstadgan för en förvaringslokal, övervakning och låsning av lokalerna, beslut om omprövningsbegäran och utseende av chef för förvaringslokalen.

I 4 mom. stryks hänvisningen till lagen om behandling av berusade. Den lagen upphävs enligt lagförslag nr 1.

8.1.9 Lagen om försvarsmakten

22 b §. Befogenheter vid skyddande av immuniteten vid transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar. Det föreslås att paragrafens 4 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.10 Förundersökningslagen

4 kap. Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

11 §. *En misstänkts rätt att hålla kontakt med sitt biträde.* Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

19 §. *Underrättelse om rätten att få anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad.* Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att hänvisningen avser bestämmelserna om rätten att få en anmälan om att en frihetsberövad har frigetts eller annars avlägsnat sig från förvaringslokalen i 12 kap. 2 § 2 mom. i den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.11 Polislagen

2 kap. Allmänna befogenheter

2 §. *Gripande av en person för att skydda denne.* Det föreslås att 3 mom. ändras så att hänvisningen avser bestämmelserna om placering av en gripen som är berusad i 3 kap. 11 § i den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. I paragrafen hänvisas inte längre till lagen om behandling av berusade eftersom den lagen upphävs enligt lagförslag nr 1.

20 §. *Användning av fängsel.* I 1 mom. företas en precisering som motsvarar 10 kap. 2 § i lagförslag nr 1 om att rörelse- och handlingsfriheten får begränsas även med skydd som hindrar en person från att spotta utöver de medel som nämns i den gällande bestämmelsen. Härmed avses ett sådant av Polisstyrelsen för polisanvändning godkänt medel som uttryckligen tillverkats för det ändamål som nämns i bestämmelsen och således är användningssäkert. Också prövningen av om det är nödvändigt att använda skydd som hindrar en person från att spotta ska basera sig på personens uppträdande och situationsfaktorerna i varje enskilt fall.

8.1.12 Lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten

18 §. *Förvaring och bemötande av gripna, anhållna eller häktade personer.* Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Det föreslås att 3 mom. 3 punkten ändras så att i hänvisningen beaktas de ändringar enligt 1 kap. 6 och 7 § i lagförslag nr 1 som gäller polispersonal i förvaringslokaler och fastställande av behörigheten i förvaringslokaler. På grund av det mindre antal personer som hålls i förvar behöver det inte föreskrivas om en förvaringslokalorganisation i tre steg för försvarsmaktens del.

8.1.13 Teckenspråkslagen

4 §. *Språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk.* Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.14 Lagen om brottsbekämpning inom Tullen

2 kap. Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning

12 §. Bemötande av personer som berövats sin frihet. Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Det föreslås att 2 mom. ändras så att i hänvisningen beaktas de ändringar enligt 1 kap. 6 och 7 § i lagförslag nr 1 som gäller polispersonal i förvaringslokaler och fastställande av behörigheten i förvaringslokaler. På grund av det mindre antal personer som hålls i förvar behöver det inte föreskrivas om en förvaringslokalorganisation i tre steg för Tullens del.

8.1.15 Lagen om privata säkerhetstjänster

44 §. Bemötande av personer som hålls i förvar och förfarandet vid hållande i förvar. Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.16 Tullagen

42 §. Bemötande av gripna. Det föreslås att paragrafen ändras så att hänvisningen avser den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

8.1.17 Lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet

2 kap. Verkställighet i Finland av en påföljd som har bestämts i en annan medlemsstat

5 §. Temporärt tagande i förvar. Det föreslås att paragrafens 3 mom. ändras så att tvångsmedslagens lagnummer i hänvisningen korrigeras så att det börjar avse den gällande lagen. Dessutom ändras hänvisningen i momentet så att den börjar avse den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

9 Bestämmelser på lägre nivå än lag

När den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen upphävs blir också de förordningar som utfärdats med stöd av den upphävda. På motsvarande sätt som i den gällande lagstiftningen föreslås det att det i slutet av respektive kapitel i lagen föreskrivs om de närmare bestämmelser och föreskrifter som behövs för tillämpningen av den nya lagen och som utfärdas genom förordningar av inrikesministeriet. Det är fråga om reglering där de centrala bestämmelser som påverkar individens rättsliga ställning utfärdas genom lag på det sätt som förutsätts i 80 § i grundlagen och där den som utfärdar förordningen bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om mindre detaljer som hänför sig till individens rättigheter och skyldigheter. På samma sätt som enligt den gällande lagen utfärdar statsrådet förordningar om vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt om sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. I ärenden av mindre betydelse samt i ärenden som är av teknisk karaktär och som gäller verkställighet utfärdas förordningar till behövliga delar av inrikesministeriet.

Genom förordning av statsrådet och förordning av inrikesministeriet utfärdas bestämmelser i stor utsträckning om samma saker som det föreskrivs om i den gällande lagen, med vissa preciseringsåtgärder. I synnerhet bemyndigandena att utfärda förordning i anslutning till användningen av maktmedel förenhetligas i förhållande till polislagen.

I ärenden som är av teknisk karaktär och som gäller verkställighet föreslås att centralmyndigheten meddelar administrativa föreskrifter i stället för att det föreskrivs om sakerna genom förordning. Utöver centrala bestämmelser på lagnivå och noggrannare bestämmelser på förordningsnivå har det för att säkerställa enhetlig behandling och enhetliga förfaranden i fråga om personer i förvar hos polisen ansetts behövt att anvisa Polisstyrelsen, som är centralt ämbetsverk inom förvaltningsområdet, befogenhet att meddela administrativa föreskrifter. Vid tillämpningen av den gällande lagen har man upptäckt skillnader mellan olika polisinställningar och förvaringslokaler. Av denna orsak har det ansetts att korrekt verksamhet och enhetliga förfaranden inom förvaltningen förutsätter att mera exakta bemyndiganden än centrala ämbetsverks sedvanliga styrbefogenheter utfärdas i lag, för att det ska kunna säkerställas bättre än nu att klienterna behandlas jämnt i hela landet.

Korrekt och enhetlig behandling i förvaringslokalerna förutsätter detaljerade föreskrifter som det förfarande som ska iakttas vid behandlingen av frihetsberövade och förfarandet ska också kunna ändras på ett smidigt sätt när man upptäcker att det behöver utvecklas. Det är fråga om förvaltningens så kallade interna föreskrifter som i princip är förpliktade endast för myndigheterna och inte hör till området för den lagstiftande makten utan den verkställande makten. Det behöver föreskrivas genom lag om ett centralt ämbetsverks befogenhet (GrUU 42/2006 rd, s. 7).

Polisstyrelsen ska meddela närmare föreskrifter om det förfarande som ska iakttas vid ankomstgranskning enligt 2 kap., om förflyttning av en frihetsberövad, om en frihetsberövads mathållning och basvård samt om inkvartering av en frihetsberövad enligt 3 kap., om behandling av egendom samt om uppteckning i anslutning därtill enligt 4 kap., om ordnandet av övervakningen av besök, om de tekniska och konstruktionsmässiga övervakningsarrangemangen i besöksrum samt om hur besök ska ordnas enligt 7 kap. och om förfarandet vid övervakning av frihetsberövade och registrering av personuppgifter samt om innehållet i ordningsstadgan för en förvaringslokal enligt 8 kap. Det är i stor utsträckning fråga om samma slags ärenden som Brottsförvaltningsmyndighetens centralförvaltningsenhet kan meddela föreskrifter om enligt fängelselagen.

Administrativa föreskrifter förutsätts likaså av 8 kap. 3 §, där det föreskrivs om innehållet i ordningsstadgan för en förvaringslokal på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar den gällande regleringen. Paragrafens 2 mom. förutsätter också särskilt att en polisinställning har detaljerade bestämmelser för polispersonalen om verksamheten i förvaringslokalen för att säkerställa att utredningsansvaret hålls separat från förvaringsansvaret, vilket har att göra med garantierna för en rättvis rättegång.

10 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Tidpunkten för ikraftträdandet påverkas av bland annat de ändringar i förvaringslokalernas egenskaper och utrustning som lagförslag nr 1 förutsätter, av den personalutbildning och rekrytering som hänför sig till ändringarna i myndigheternas verksamhet samt av uppdateringen av informationssystem och handlingar.

Lagförslaget förutsätter omfattande förordningsberedning samt heltäckande beredning av administrativa föreskrifter för att säkerställa att förfarandena och rutinerna inom myndigheternas verksamhet förenhetligas. De förslag till bestämmelser som hänför sig till hälso- och sjukvård för frihetsberövade samt som gäller ansvaret för att ordna tillnyktringsvård baserar sig på reformen av hälso- och sjukvårdstjänsterna samt räddningsväsendet (RP 241/2020 rd). Avsikten är att de lagar som gäller den också ska träda i kraft vid ingången av 2023.

11 Verkställighet och uppföljning

För verkställigheten av de ändringar som föreslås i propositionen och på det sätt som konstateras i avsnittet om ikraftträdande ansvarar framför allt polisinsrättningarna och Polisstyrelsen. Vid sidan av andra sedvanliga tillsynsmekanismer spelar Polisstyrelsen en central roll också vid uppföljningen av genomförandet av de föreslagna ändringarna.

De välfärdsområden som avses i social- och hälsovårdsreformen ansvarar i fortsättningen för att det ordnas hälso- och sjukvård för frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. Polisinsrättningarna och välfärdsområdena ska i enlighet med bestämmelserna i samarbete komma överens om sådana arrangemang som förutsätts för hälso- och sjukvård som motsvarar de frihetsberövades medicinska behov.

Välfärdsområdena ansvarar också i enlighet med förslaget för verkställigheten i anslutning till ordnandet av tillnyktringsvård inom sina respektive områden. Trots att det inte längre föreslås att Polisstyrelsen ska ansvara för granskning och godkännande av den plats där tillnyktringsvård ordnas, kan Polisstyrelsen och polisinsrättningarna i praktiken antas spela en central roll när man väljer sättet att ordna tillnyktringsvård och följer hur servicen ordnas.

Andra myndigheter som tillämpar lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen svarar för verkställigheten och uppföljningen av den föreslagna lagen för egen del.

12 Förhållande till andra propositioner

12.1 Samband med andra propositioner

Bestämmelserna om ordnande av hälso- och sjukvård för frihetsberövade i 5 kap. 4 § i lagförslag nr 1 samt bestämmelserna om ansvar för att ordna tillnyktringsvård i 3 kap. 11 § överensstämmer med bestämmelserna om ansvar för att ordna service enligt den riksomfattande reformen av social- och hälsovården samt räddningsväsendet.

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet samt till lämnande av underrättelse enligt artiklarna 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse (241/2020 rd) har överlämnats till riksdagen för behandling. Enligt den propositionen ska det i Finland bildas 21 välfärdsområden till vilka de uppgifter inom social- och hälsovården och räddningsväsendet som kommunerna för närvarande ansvarar för överförs. I Nyland avviker ansvaret för organiseringen av social- och hälsovården och räddningsväsendet från lösningen för det övriga landet så att Helsingfors stad dock fortfarande har ansvaret för att ordna tjänsterna. I Nyland ansvarar också fyra välfärdsområden för ordnandet av tjänsterna och inom hälso- och sjukvården dessutom HUS-sammanslutningen. Ansvaret för att ordna hälso- och sjukvård ska fördelas mellan välfärdsområdena, Helsingfors och HUS-sammanslutningen på det sätt som fastställs i lag och i avtalet om ordnande av social- och hälsovården.

Enligt 5 kap. 5 § i den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ordnas hälso- och sjukvård för frihetsberövade av den kommun eller den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt vid vars verksamhetsenhet det är ändamålsenligt att ordna vården. I samband med social- och hälsovårdsreformen försvinner dessa uppgifter från kommunsektorn, så bestämmelserna om ansvaret för att ordna hälso- och sjukvård bör uppdateras så att de motsvarar den reglering som föreslås i reformen. På det sätt som konstaterats i olika sammanhang ovan berörs bestämmelserna om ansvaret för att ordna tillnyktringsvård av motsvarande preciseringsbehov.

12.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

13 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Utgångspunkter för granskningen

På det sätt som konstateras i inledningen till bedömningen av nuläget ska enligt 7 § 3 mom. i grundlagen rättigheterna för den som har berövats sin frihet tryggas genom lag. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna är det fråga om ett grundlagsenligt uppdrag, som förutsätter att de rättigheter som tillkommer frihetsberövade tryggas genom lag bland annat på det sätt som anges i internationella människorättskonventioner (RP 309/1993 rd, s. 49/I). I samband med grundrättsreformen frånsade man sig tydligt en sådan uppfattning att frihetsberövade personers grundläggande fri- och rättigheter kan begränsas direkt med stöd av särskilt subordinationsförhållande och anstaltsmakt. I den regeringspropositionen ansågs således till exempel en begränsning av fångars grundläggande fri- och rättigheter förutsätta en särskild lag, vars lagstiftningsordning beror på innehållet i och graden av begränsning (RP 309/1993 rd, s. 25/I och 49/II, GrUU 12/1998 rd, s. 2/I, GrUU 34/2001 rd, s. 2/I). Ett frihetsberövande utgör således inte i sig någon grund för en begränsning av den ifrågavarande personens övriga grundläggande fri- och rättigheter. Om det visar sig vara nödvändigt att begränsa också andra grundläggande fri- och rättigheter än den personliga friheten i samband med ett frihetsberövande, ska det föreskrivas om begränsningarna genom lag och de ska kunna rättfärdigas skilt i varje enskilt fall och för varje fri- och rättighet (RP 309/1993 rd, s. 25/I). Den lagstiftning som föreslås i propositionen genomför uppdraget i den sista meningen i 7 § 3 mom. i grundlagen i fråga om frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen.

Grundlagsutskottet har förutsatt (GrUB 25/1994 rd) att inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna uppfyller vissa krav. Inskränkningarna ska vara på lagnivå och exakta, de ska vara acceptabla, de ska vara proportionella och kärnan i en grundläggande fri- och rättighet ska lämnas orörd. Inskränkningar kräver dessutom ett adekvat rättsskydd och inskränkningarna får inte stå i strid med Finlands internationella förpliktelser vad gäller de mänskliga rättigheterna.

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Utgångspunkten är att den som utövar offentlig makt alltid ska ha en behörighetsgrund som i sista hand återgår på en av riksdagen stiftad lag (RP 1/1998 rd, s. 74/II). Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 12/1998 rd, s. 6/II) ansett att en reglering som gäller användning av grundläggande fri- och rättigheter bör vara så noggrant avgränsad att det av lagbestämmelserna klart framgår bland annat vem som kan vara behörig i frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. Lagen måste åtminstone ange den lägsta tjänstemannanivå till vilken beslutanderätt kan delegeras. Grundlagens 2 § 3 mom. har genomgående påverkat propositionens innehåll. I propositionen har eftersträvat heltäckande och exakta bestämmelser om myndigheternas befogenheter.

Rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra rättsskyddsgarantier, som garanteras i 21 § i grundlagen, har varit centrala frågor vid bedömningen av behoven att ändra den gällande regleringen. I propositionen föreslås det att bestämmelserna om beslutsfattande och ändringssökande preciseras. Även i de föreslagna bestämmelserna om beslutanderätt samt om användningen av och ordningen i förvaringslokalerna (8 kap. 3 § i lagförslag nr 1) förutsätts att utredningsansvaret och förvaringsansvaret särskiljs administrativt och

faktiskt på ett tydligare sätt än i den nuvarande regleringen, vilket bidrar till att trygga en behandling som överensstämmer med oskuldspresumtionen, en opartisk tjänsteutövning och andra rättsskyddsgarantier för en rättvis rättegång och god förvaltning enligt 21 § 2 mom. i grundlagen.

I propositionen föreslås en separat bestämmelse som påpekar grunderna för god förvaltning direkt i 1 kap. 1 §, som gäller den nya lagens förvaltningsområde, för att betona att förvaltningslagen tillämpas på andra åtgärder som vidtas av myndigheter som förvarar frihetsberövade med stöd av den nya lagen än sådana som hänförs till förundersökning och polisundersökning, om inte något annat bestäms i lag (se GrUU 21/2006 rd).

Vid bedömningen av propositionens grundlagsenlighet bör man lägga märke till att största delen av de bestämmelser som föreslås i propositionen och som är betydelsefulla med tanke på grundlagen redan ingår i den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och har tillkommit med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 21/2006 rd). I förslaget är det i många avseenden fråga om bestämmelser som inskränker de grundläggande fri- och rättigheterna på motsvarande sätt som den nuvarande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, och som är betydelsefulla för den personliga friheten och integriteten som tryggas i 7 § 1 mom. i grundlagen, skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § 1 mom. i grundlagen och hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden som tryggas i 2 mom. i den paragrafen, och även egendomsskyddet som föreskrivs i 15 § i grundlagen.

Bestämmelser som är betydelsefulla för de grundläggande fri- och rättigheterna är i synnerhet bestämmelserna om besök samt hemligheten i fråga om brev, telefonsamtal och andra förtroliga meddelanden, beträffande vilka det har föreskrivits om nödvändiga inskränkningar under frihetsberövandet i enlighet med 10 § 4 mom. i grundlagen. I den nya lagen föreslås bestämmelser som motsvarar de nuvarande och som är betydelsefulla för den personliga integriteten och skyddet för privatlivet, som tryggas i 7 § 1 mom. och 10 § 1 mom. i grundlagen liksom bestämmelser om granskning av frihetsberövades celler.

På samma sätt som i den gällande lagen är syftet med inskränkningar i frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter att trygga syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen och personers säkerhet. Det finns fortfarande en godtagbar grund för inskränkningarna med avseende på grundrättssystemet och de rör inte vid kärnan i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Dessutom innehåller propositionen många förslag till bestämmelser som till väsentliga delar motsvarar motsvarande reviderade bestämmelser i polislagen, häktningslagen och fängelselagen som tillkommit med grundlagsutskottets medverkan.

Mest betydelsefulla med tanke på grundlagen är sådana bestämmelser i propositionen genom vilka myndigheterna ges nya befogenheter som riktar sig till individen eller som inskränker individens rättigheter eller genom vilka befogenheter som de redan har utvidgas eller genom vilka individens rättigheter eller handlingsfrihet begränsas på något annat sätt. Betydelsefulla är också de bestämmelser med vilka strävan är att tillgodose individens rättigheter bättre än nu.

Upphörande av ensambevakning i polisens förvaringslokaler

Enligt 7 § 3 mom. i grundlagen ska rättigheterna för den som har berövats sin frihet tryggas genom lag. Det är fråga om ett grundlagsenligt uppdrag, dvs. lagstiftarens positiva handlingsförpliktelser. Grundlagsutskottet har påpekat att de konstitutionella uppdragen måste vägas in

också när budgetmakten utövas (RP 309/1993 rd, s. 75, GrUB 25/1994 rd, s. 6, GrUU 44/2014 rd, s. 3).

Det är klart att tillräckliga personalresurser i förvaringslokalen är en nödvändig förutsättning för att frihetsberövades rättigheter ska kunna tryggas också i praktiken under förvaringen. I 8 kap. 1 § i lagförslag nr 1 i propositionen föreslås det att så kallad ensambevakning ska upphöra genom att förutsätta att om frihetsberövade har placerats i förvaringslokalen, ska minst två personer arbeta i bevakningsuppgifter. Ensambevakning är ägnad att äventyra tillgodoseendet av de frihetsberövades rättigheter och är problematisk också med tanke på rättsskyddet och arbetarskyddet för tjänstemannen i bevakningsuppgifter.

Personlig bevakning kan inte heller helt och hållet ersättas genom att utnyttja tekniska hjälpmedel i situationer där det är fråga om till exempel en våldsam klient, en sjukdomsattack, en eldsvåda eller någon annan farlig situation. I sig är det motiverat att som stöd för övervakningen i samband med sådan intensifierad övervakning som föreslås i propositionen (10 kap. 3 §) och inom ramen för de möjligheter som den tekniska utvecklingen och resurserna erbjuder utnyttja till exempel anordningar som följer den frihetsberövades rörelser samt andning. Riksdagens justitieombudsman har fäst uppmärksamhet vid de ringa personalresurserna i polisens förvaringslokaler till exempel i sitt avgörande om dödsfall i häkten (EOAK 4103/2016, 31.7.2019). Också kommittén mot tortyr CPT har bland annat i sina preliminära iakttagelser från det sjätte återkommande besöket i Finland (CPT/inf (2020) 30) påpekat att övervakningspersonalen är otillräcklig och förutsatt att de finska myndigheterna vidtar åtgärder för att rätta till situationen.

Upphävande av lagen om behandling av berusade och ansvaret för att ordna tillnyktringsvård

Åtminstone grundlagens 1, 6, 7, 19 och 22 § har kopplingar till behandling och vård av berusade. Grundlagens 1 § tryggar människovärdets okränkbarhet och den enskilda människans frihet och rättigheter samt främjar rättvisa i samhället. Med stöd av grundlagens 6 § är alla lika inför lagen. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av till exempel hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt grundlagens 19 § har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv i sista hand subjektiv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg.

I 6 § i den gällande lagen om behandling av berusade ingår bestämmelser som avviker från annan lagstiftning om patientens rättigheter när det gäller sådana gripna som avses i lagen. I enlighet med vad som konstateras i avsnitt 2.3.2 är regleringen föråldrad och omotiverad bland annat med avseende på jämlikhetskravet i grundlagen. Dessutom innehåller lagens 10 § ogrundade hänvisningar till lagstiftning om inrättande och upprätthållande av tillnyktringsstationer. Upphävandet av lagen och överföringen av de centrala bestämmelserna om saken till den föreslagna nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen främjar en människovärdig och jämlik behandling av berusade.

Enligt 7 § i grundlagen har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Europadomstolen har karakteriserat rätten till liv enligt artikel 2 i Europakonventionen som en av de allra mest grundläggande konventionsbestämmelserna. I propositionen föreslås en exakt bestämmelse på lagnivå om ansvar för att ordna tillnyktringsvård. Den gällande lagstiftningen innehåller inte någon tvingande bestämmelse om ansvar för att ordna tillnyktringsvård. Av denna orsak har tillgången till service varierat mycket i olika delar av landet. I sig råder det ingen oklarhet om att det hör till social- och hälsovårdens verksamhetsområde att ordna tillnyktringsvård och således är det för närvarande fortfarande kommunsektorn som bär ansvaret för den.

Inom laglighetskontrollen och i rapporterna från övervakningsorgan för de mänskliga rättigheterna har det ansetts som klart att de arrangemang som tillämpas i polisens förvaringslokaler är otillräckliga för att förhindra dödsfall hos berusade i förvaringslokalerna (se t.ex. EOAK 4103/2016, 31.7.2019, CPT/Inf (2015) 25 och CPT/Inf (2020) 30). En separat förpliktande bestämmelse om regionalt ansvar för att ordna tillnyktringsvård och den regionala förbättring av tillgången till service som den för med sig är centrala metoder att trygga rättigheterna enligt 7 § i grundlagen och artikel 2 i Europakonventionen i enlighet med 22 i grundlagen när en berusad som inte är förmögen att ta hand om sig själv blir föremål för myndighetsåtgärder.

Användning av maktmedel

Användning av maktmedel mot en person innebär alltid ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten, som tryggas i 7 § 1 mom. i grundlagen. Makt och medel som behövs får inte användas utan stöd av lagen. Det måste således finnas tillräckligt exakta bestämmelser i lag om rätten att använda maktmedel och maktmedelsredskap (se t.ex. GrUU 45/2014 rd, s. 6—7, GrUU 10/2006 rd, s. 4, GrUU 70/2002 rd, s. 5, GrUU 54/2001 rd, s. 5, GrUU 28/2001 rd, s. 3—4). I propositionen ändras bestämmelserna om användning av maktmedel och nödvärn för tjänstemän i bevakningsuppgifter så att de till centrala delar börjar motsvara polislagens bestämmelser om polismän. Bestämmelser med motsvarande innehåll har godkänts i polislagen med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 67/2010 rd). Exempelvis tullagens och gränsbevakningslagens bestämmelser har uppdaterats med samma innehåll under det senaste decenniet. I fråga om Brottspåföljdsmyndighetens tjänstemäns användning av maktmedel har det föreslagits bestämmelser som till centrala delar ser likadana ut i proposition RP 246/2020 rd.

I propositionen föreslås det att bestämmelserna om användningsändamålet för maktmedel som används av tjänstemän i bevakningsuppgifter utökas med användning av maktmedel för att gripa en person. Detta är nödvändigt därför att det i propositionen föreslås att tjänstemän i bevakningsuppgifter ges befogenheter att i vissa situationer gripa en person som befinner sig i förvaringslokalen eller på polisstationen eller på dess område samt under ett transportuppdrag.

Befogenheter som gäller gripande

Propositionens bestämmelser om rätt att gripa är betydelsefulla med tanke på 7 § i grundlagen. I 9 kap. 6 § 1 mom. i lagförslag nr 1 i propositionen föreslås bestämmelser om rätt att gripa för direktören för förvaringslokalen och en tjänsteman i bevakningsuppgifter på förvaringslokalens och polisstationens område. Det har föreskrivits om samma innehåll med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 20/2005 rd) för Brottspåföljdsmyndighetens personals del i 17 kap. 6 § i fängelselagen. På motsvarande grunder måste rätten betraktas som nödvändig även för personal som arbetar i bevakningsuppgifter i polisens förvaringslokaler.

I 9 kap. 6 § 2 mom. i lagförslaget föreslås det en bestämmelse om befogenhet för en tjänsteman i bevakningsuppgifter att i förvaringslokalen eller på polisstationen eller på dess område eller i samband med en transport i anslutning till bevakningsuppgiften gripa en efterlyst person. En bestämmelse med till centrala delar samma innehåll har tillkommit med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 67/2010 rd) om polismans rätt att gripa i 2 kap. 3 § i polislagen. Bland annat med tanke på en ekonomisk användning av myndighetsresurserna är det nödvändigt att också en tjänsteman i bevakningsuppgifter kan gripa en efterlyst person, om personen till exempel kommer till förvaringslokalens eller polisstationens område för ett besök eller av någon motsvarande orsak, varvid tjänstemannen i bevakningsuppgifter blir medveten om efterlysningen när personens identitet kontrolleras. Tjänstemannen i bevakningsuppgifter ska utan dröjsmål överlämna den gripne till en polisman.

I lagförslag nr 2 i propositionen föreslås en bestämmelse i 2 kap. 1 § i tvångsmedelslagen om rätt för en i 1 kap. 2 § i lagförslag nr 1 avsedd tjänsteman i bevakningsuppgifter som utför tjänsteuppdrag att gripa en misstänkt som enligt beslut ska anhållas eller häktas. En tjänsteman i bevakningsuppgifter får dessutom under tiden för huvudförhandling eller beslutsprövning i domstol gripa en svarande vars häktning begärts i samband med dom, om det behövs för att förhindra att svaranden avlägsnar sig. Regleringen motsvarar bestämmelserna om polismans rätt att gripa i 2 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen, som har godkänts med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 66/2010 rd).

På grund av det praktiska behovet i samband med transportuppgifter och för att möjliggöra en ekonomisk användning av myndighetsresurserna är det nödvändigt att även en tjänsteman i bevakningsuppgifter som arbetar i polisens förvaringslokal har motsvarande rätt att gripa. På så vis kan man förhindra att en svarande avlägsnar sig i samband med en domstolsbehandling om domstolens beslut förutsätter det.

Befogenheterna att gripa är exakt avgränsade i lagförslagen till polisstationens och förvaringslokalens område samt till transportuppdrag i anslutning till bevakningsuppgiften. Regleringen utvidgar inte heller befogenheterna för tjänstemän i bevakningsuppgifter i övrigt, till exempelvis utredning av identiteten.

Teknisk övervakning

I lagförslag nr 1 i propositionen föreslås mer exakta bestämmelser än nu om teknisk övervakning i förvaringslokalerna. Förslaget är betydelsefullt med tanke på skyddet för privatlivet, som tryggas i 10 § i grundlagen. Den gällande lagens 12 kap. 1 § innehåller bestämmelser om tillämpningsområdet för och innehållet i teknisk övervakning, som måste betraktas som mycket inexakta.

I 8 kap. 5 § 1 mom. i den föreslagna lagen föreskrivs om de allmänna kraven på teknisk övervakning. Det ska alltid på tillbörligt sätt underrättas om den tekniska övervakningen skriftligt, muntligt och med behövliga skyltar i utrymmena. I den föreslagna regleringen som gäller Brottspåföljdsmyndighetens fängelser undantogs bostadsceller och toaletter helt och hållet från den tekniska övervakningen (RP 6/2020 rd). I polisens förvaringslokaler är teknisk övervakning nödvändig för att garantera förvaringssäkerheten också i fråga om den egentliga förvaringsrummen när det är fråga om intensifierad övervakning, observation och observation i isolering.

Den föreslagna formuleringen enligt 8 kap. 5 § 1 mom., som gäller polisens förvaringslokaler, är motiverad därför att i polisens förvaringslokaler finns inte alltid separata toaletter, utan de finns ofta i anslutning till cellen eller ett annat utrymme avsett för inkvartering. Konstruktionerna i polisens förvaringslokaler skiljer sig bland annat i detta avseende från Brottspåföljdsmyndighetens fängelser. Frihetsberövades integritet ska dock tryggas på det sätt som bestämmelserna förutsätter, till exempel genom att rikta kameran eller på något annat motsvarande sätt så att den tekniska övervakningen inte riktas till toaletter eller tvätttrum. Motsvarande gäller också utrymmen som används för sådan genomsökning av en person som förutsätter att personen klär av sig.

Enligt 8 kap. 5 § 2 mom. kan förvaringslokalens område och allmänna utrymmen övervakas med inspelande kameraövervakning. Sådan har använts redan för närvarande med stöd av 12 kap. 1 och 2 § i den gällande lagen och det har föreskrivits om övervakningen och om användningen av upptagningarna från övervakningen med grundlagsutskottets medverkan (se GrUU 21/2006 rd).

I 8 kap. 5 § 2 mom. föreskrivs det också om innehållet i teknisk övervakning vid elektronisk kommunikation, intensifierad övervakning, observation och observation i isolering. I samtliga dessa situationer är det nödvändigt att kunna genomföra teknisk övervakning genom iakttagande och avlyssning med hjälp av en teknisk anordning eller med hjälp av något annat behövt tekniskt hjälpmedel. Exempelvis vid intensifierad övervakning och observation kan förvarings säkerheten vid behov i möjligaste mån främjas med hjälp av anordningar som följer den frihetsberövades rörelser och andning. I fängelselagstiftningen har det införts bestämmelser om teknisk övervakning av användningen av e-post och internet med samma innehåll som i denna proposition med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 34/2014 rd).

För fängelselagstiftningens del har grundlagsutskottet ansett att regleringen om teknisk övervakning bör kompletteras med en bestämmelse om användningsändamål för upptagningarna och den tid upptagningen bedöms vara nödvändig (GrUU 36/2020 rd). I 8 kap. 6 § i den föreslagna lagen ingår bestämmelser som i stor utsträckning motsvarar den gällande lagen om användningsändamålet för upptagningar teknisk övervakning. Redan den gällande regleringen betonas att utredningsansvaret i anslutning till grunden för frihetsberövandet ska hållas separat från förvaringsansvaret vid användningen av upptagningar från teknisk övervakning i förvaringslokalen. De föreslagna bestämmelserna innehåller i fortsättningen en kort tidsfrist, efter vilken upptagningarna senast ska raderas, om det inte är nödvändigt att bevara dem i ett förfarande enligt bestämmelserna om användningsändamål. Både upptagningarnas användningsändamål och bevarande är således noggrant avgränsade.

Syftet med teknisk övervakning är att stödja en saklig och tillräcklig övervakning enligt 8 kap. 1 § i den föreslagna lagen. Målet är särskilt att främja säkerheten för alla personer som befinner sig i förvaringslokalen och i synnerhet frihetsberövade. Med hjälp av teknisk övervakning är det möjligt att upptäcka hotfaktorer som hänför sig till frihetsberövades eller andra personers uppträdande samt förändringar i en persons hälsotillstånd. Med hjälp av teknisk övervakning tryggas dessutom saklig behandling av frihetsberövade och är det möjligt att granska händelser i efterhand. Det är nödvändigt att upptagningar från teknisk övervakning kan bevaras en kort tid så att man kan bedöma om de behöver användas för ett angivet ändamål.

Vid teknisk övervakning är det nödvändigt och står i proportion till de uppställda målen att ingripa i skyddet för privatlivet på det sätt som föreslås i propositionen. Separata och exakt avgränsade bestämmelser om användningsändamålet för upptagningar från teknisk övervakning ingår också i 8 kap. 6 §, liksom om radering av upptagningar. Med stöd av vad som konstaterats ovan kan förslaget betraktas som oproblematiskt för skyddet för privatlivet, som tryggas i 10 § i grundlagen.

Intensifierad övervakning

I 10 kap. 3 § i lagförslag nr 1 i propositionen föreslås bestämmelser om intensifierad övervakning, så att en frihetsberövad i början av frihetsberövandet får placeras i ett rum där han eller hon kan observeras fortlöpande eller tillfälligt med hjälp av teknisk övervakning enligt 8 kap. 5 § för att iaktta hälsotillståndet eller trygga säkerheten. Det är framför allt fråga om att precisera bestämmelserna om teknisk övervakning jämfört med den nuvarande regleringen. Förslaget är betydelsefullt för skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen, eftersom användning av teknisk övervakning innebär ett ingrepp i skyddet för privatlivet.

I den gällande lagen om behandling av personer i förvar hos polisen har det föreskrivits om teknisk övervakning och observation med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 21/2006 rd). Bestämmelserna om teknisk övervakning tillämpas enligt lagens ordalydelse endast på anhållna och gripna. Bestämmelserna om observation gäller alla frihetsberövade.

Intensifierad övervakning som innefattar sådan teknisk övervakning som föreslås i propositionen har redan genomförts vid övervakningen av gripna och anhålla med stöd av 12 kap. 1 § i den gällande lagen. I propositionen utvidgas således inte de nuvarande befogenheterna att använda teknisk övervakning i fråga om förslaget till 10 kap. 3 § 1 mom. Regleringen innebär endast att användningsändamålet för teknisk övervakning preciseras vid övervakningen av frihetsberövade som gripits med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 i polislagen för att skydda dem själva samt i syfte att skydda mot brott och störande beteende.

På samma sätt som annan teknisk övervakning ska också teknisk övervakning som genomförs i syfte att utföra intensifierad övervakning betraktas som nödvändig för att upprätthålla säkerheten i förvaringslokalen. På det sätt som konstateras i specialmotiveringen kan förändringar i den frihetsberövades uppträdande och hälsotillstånd vara mycket svåra att förutsäga särskilt i den inledande fasen av frihetsberövandet till exempel om personen har använt berusningsmedel eller läkemedelssubstanser. Om det framkommit att personen lider av en sjukdom kan också det förutsätta intensivare övervakning. I en sådan situation är intensivare övervakning nödvändig i den inledande fasen av frihetsberövandet oberoende av med stöd av vilken lag den frihetsberövade har placerats i polisens förvaringslokal. En bestämmelse om saken föreslås i 10 kap. 3 § 2 mom. Strävan med de föreslagna begränsningarna som ingriper i integritetsskyddet är framför allt att skydda säkerheten för frihetsberövade i enlighet med 7 § i grundlagen och i sista hand deras rätt till liv.

Bestämmelsen behövs också därför att det av ovannämnda orsaker kan vara svårt att bedöma den nödvändighet som observation enligt 11 kap. 3 § i den gällande lagen förutsätter och till exempel behovet av att kontrollera hälsotillståndet. Av denna orsak ska teknisk övervakning vid behov kunna användas i början av frihetsberövandet som stöd för personlig övervakning för att kunna genomföra intensivare övervakning i sådana fall där det är oklart om förutsättningarna för observation uppfylls men situationen behöver följas. Även vid placering under intensifierad övervakning bör man naturligtvis beakta bestämmelserna i 1 kap. 3 § om inskränkning i frihetsberövades rättigheter.

Ingrepp i integriteten definieras exakt i lagen så att intensifierad övervakning är möjlig under en kort tid i början av ett frihetsberövande. På det sätt som konstaterats kan teknisk övervakning i enlighet med förslaget till 10 kap. 3 § 1 mom. i fråga om personer som berövats friheten med stöd av polislagen redan nu genomföras med stöd av 12 kap. i den gällande lagen.

I 10 kap. 9 och 10 § föreskrivs det exakt om förfarandet och beslutanderätten vid intensifierad övervakning. Bestämmelserna om tryggnad av integriteten i 8 kap. 5 § 1 mom. samt bestämmelserna om användningsändamålet för och radering av upptagningar i 6 § gäller också teknisk övervakning i samband med intensifierad övervakning.

Med stöd av det som konstateras ovan kan bestämmelserna om intensifierad övervakning betraktas som oproblematiska med tanke på skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen.

Skydd för personuppgifter

Förslaget är betydelsefullt för skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § i grundlagen. Enligt paragrafens 1 mom. är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Enligt lagförbehållet i den andra meningen i momentet utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Grundlagsutskottets tolkningspraxis har varit att lagstiftarens handlingsutrymme dessutom begränsas av att skyddet för personuppgifter delvis ingår i samma moment som skyddet för privatlivet. Om man ser till skyddet för personuppgifter har

grundlagsutskottet ansett det viktigt att reglera åtminstone syftet med registreringen av uppgifterna, uppgifternas innehåll, det tillåtna användningsändamålet inklusive rätten att överlåta registrerade uppgifter, den tid uppgifterna finns kvar i registret och den registrerades rättsskydd (t.ex. GrUU 31/2017 rd, GrUU 13/2016 rd).

Grundlagsutskottet har betonat att skyddet för privatlivet och personuppgifter måste sättas i relation till andra grundläggande och mänskliga rättigheter samt andra vägande samhälleliga intressen, såsom den allmänna säkerheten, som i extrema fall handlar om att trygga den personliga säkerheten (GrUU 5/1999 rd). Lagstiftaren bör trygga skyddet för privatlivet och personuppgifter på ett sätt som kan betraktas som acceptabelt inom grundrättssystemet som helhet. Utskottet har understrukt att skyddet för privatlivet och personuppgifter inte har företräde framför andra grundläggande fri- och rättigheter. Analysen går ut på att samordna och avväga två eller flera bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna (se t.ex. GrUU 14/2018 rd, GrUU 26/2018, GrUU 54/2014 rd och GrUU 10/2014 rd).

Grundlagsutskottet har justerat sin ståndpunkt till kravet på bestämmelser i lag om skyddet för personuppgifter inom tillämpningsområdet för EU:s dataskyddsförordning. Enligt utskottets åsikt bör skyddet för personuppgifter härefter i första hand tillgodoses med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella allmänna lagstiftningen (GrUU 14/2018 rd). Till skillnad från den direkt tillämpliga dataskyddsförordningen innehåller dataskyddsdirektivet för brottmål inte några detaljerade bestämmelser som skulle utgöra en tillräcklig rättslig grund för skyddet av privatlivet och personuppgifter i 10 § i grundlagen. Grundlagsutskottet menar att bestämmelserna om behandling av personuppgifter fortfarande bör analyseras utifrån utskottets tidigare praxis med fokus på exakta och heltäckande bestämmelser på lagnivå i en regleringskontext som den här, där det finns ett känsligt samband med de grundläggande fri- och rättigheterna. Relevant i detta avseende är att dataskyddslagen för brottmål är en lag som blir tillämplig som allmän lag på sitt tillämpningsområde, och som ska kompletteras med speciallagstiftning för olika förvaltningsområden. Kraven på räckvidd för, exakthet hos och noggrann avgränsning av bestämmelser om skyddet för personuppgifter kan dock till vissa delar uppfyllas genom en allmän nationell lag utanför tillämpningsområdet för dataskyddsförordningen (GrUU 14/2018 rd, GrUU 26/2018 rd, GrUU 51/2018 rd).

Grundlagsutskottet har bedömt behandlingen av känsliga uppgifter och då påpekat att inskränkningar i skyddet för privatlivet måste bedömas utifrån de allmänna villkoren för inskränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 14/2018 samt GrUU 42/2016 rd, s. 2—3 och de utlåtanden som nämns där). Utskottet har därför ansett att särskilt tillåtande av behandling av känsliga uppgifter berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter (GrUU 37/2013 rd, s. 2), vilket inneburit att inrättandet av register med sådana uppgifter måste bedömas mot villkoren för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna, särskilt lagstiftningens acceptabilitet och proportionalitet (GrUU 14/2018 rd, GrUU 29/ 2016 rd och t.ex. GrUU 21/2012 rd, GrUU 47/2010 rd och GrUU 14/2009 rd).

Vid sådan behandling av personuppgifter som avses i lagförslaget är det fråga om behandling av personuppgifter som hör till tillämpningsområdet för dataskyddslagen för brottmål. Dataskyddslagen för brottmål innehåller lämpliga och detaljerade bestämmelser om de allmänna förutsättningarna och principerna för behandling av personuppgifter, om den registrerades rättigheter, övervakning och till exempel informationssäkerhet (GrUU 51/2018 rd, GrUU 26/2018 rd). Bestämmelser om behandlingen av personuppgifter som behövs för att utföra polisens lagstadgade uppgifter finns i polisens personuppgiftslag om kompletterar den allmänna dataskyddslagstiftningen. Vid behandlingen av personuppgifter ska enligt den nämnda lagen bestämmelserna i 1 kap. i polislagen om respekt för de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, proportionalitetsprincipen, principen om minsta olägenhet och principen om

ändamålsbundenhet iakttas. Lagen innehåller också en bestämmelse om ett allmänt diskrimineringsförbud. Behandlingen av särskilda kategorier av personuppgifter har genom en allmän bestämmelse i lagen begränsats till endast det som är nödvändigt genom en allmän bestämmelse i lagen.

De specialbestämmelser om behandlingen av personuppgifter som föreslås i propositionen har bedömts som nödvändiga med beaktande av regleringskontexten. Bestämmelserna gäller känsliga uppgifter som behandlas inom tillämpningsområdet för dataskyddsdirektivet för brottmål, och vilkas behandling förutsätter exakta och noggrant avgränsade bestämmelser. I lagen bör det således föreskrivas om bland annat innehållet i de personuppgifter som behandlas på ett sätt som kompletterar den allmänna lagstiftningen. Bestämmelser om de personuppgifter som ska registreras för att övervaka förvaringslokalen föreslås i form av en detaljerad förteckning i 8 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personuppgifter. Dessa uppgifter hör till de uppgifter som avses i 5 och 6 § i polisens personuppgiftslag och som polisen behandlar för att utföra sin lagstadgade övervakningsuppgift. På de tillåtna behandlingsändamålen för personuppgifter, utlämnandet av personuppgifter och tiden för bevarande av personuppgifter tillämpas bestämmelserna i polisens personuppgiftslag med undantag av upptagningar från teknisk övervakning, beträffande vilka det föreskrivs särskilt om ett mera begränsat användningsändamål och kortare bevarandetid. Den registrerades grundläggande rättigheter och intressen skyddas dessutom av bestämmelser i dataskyddslagen för brottmål, som tillämpas som allmän lag på behandlingen, om bland annat den registrerades rättigheter, dataskydd och övervakning av behandlingen av personuppgifter. I polisens personuppgiftslag föreskrivs det dessutom på ett sätt som kompletterar den allmänna lagstiftningen om den registrerades kontrollrätt och nödvändiga begränsningar av kontrollrätten.

Förslagets syfte är framför allt att se till att frihetsberövades och andra personers rättigheter tillgodoses. Kommittén mot tortyr CPT har redan i sina tidiga rekommendationer ansett att det är motiverat att polisen har ett heltäckande register över varje frihetsberövad, i vilket alla omständigheter och vidtagna åtgärder i anslutning till frihetsberövandet kan antecknas, för att säkerställa grundläggande rättsskyddsgarantier för frihetsberövande (CPT/Inf (92) 3). Under sina besök på senare tid har CPT också ansett att de olika förvaringsregistreringar som görs både i elektronisk form och på papper i polisinsättningarna i Finland har i allmänt varit väl skötta i polisens förvaringslokaler och CPT har uppmanat alla att iakttå sådan praxis att registreringarna upptar noggranna uppgifter om händelserna under förvaringen (se CPT/Inf (2015) 25).

Med hjälp av de registreringar som görs under övervakningen i förvaringslokalen kan man också vid behov i efterhand bedöma hur en persons rättigheter tillgodosetts och om behandlingen varit saklig. Propositionen bidrar också till att uppfylla kraven på rättsskydd i 7 § 3 mom. och 21 § i grundlagen.

Under beredningen av propositionen har man bedömt att de föreslagna bestämmelserna om behandling av personuppgifter inte innebär någon större inskränkning i de grundläggande rättigheterna än vad som är motiverat med hänsyn till de tungt vägande målsättningarna bakom förslagen i förhållande till den grundläggande rättighet som inskränks. Behandlingen av uppgifter som tillhör särskilda kategorier av personuppgifter och andra uppgifter som ska betraktas som känsliga har begränsats till endast vad som är nödvändigt i de föreslagna bestämmelserna. Den föreslagna regleringen har bedömts utgöra en nödvändig och proportionell åtgärd för att nå målen för propositionen.

Bestämmelser om rökning

I 3 kap. 6 § i lagförslag nr 1 i propositionen föreslås att möjlighet till rökning ska ordnas på det sätt som tobakslagen förutsätter samt om det dagliga minimiantalet gånger som möjlighet till rökning ska ordnas. Möjlighet till rökning bör alltså i praktiken ordnas antingen utomhus eller separat i utrymmen avsedda för rökning.

Enligt grundlagsutskottets utlåtandepraxis (GrUU 40/2020 rd) ska frihetsberövades rätt till nikotinersättningsprodukter, läkemedelsbehandling och annat stöd tryggas genom en bestämmelse när möjligheter till rökning begränsas i slutna anstalter. Enligt 3 kap. 6 § i den föreslagna lagen ska möjlighet till rökning ordnas minst en gång om dagen och vård för symtom på tobaksabstinens ska vara en del av den hälso- och sjukvård som avses i 5 kap. 1 §.

Den föreslagna begränsningen av möjligheterna till rökning är betydelsefull för personens självbestämmanderätt och därigenom för den personliga friheten som skyddas i 7 § 1 mom. i grundlagen liksom för skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § 1 mom. i den lagen. Syftet med propositionen är att förhindra att fångars rökning orsakar olägenheter för hälsan hos icke-rökande frihetsberövade, personal och andra personer som utträtt är ärenden i förvaringslokalen. Regleringen kan anses fullgöra den uppgift som ålagts det allmänna i 19 § 3 mom. i grundlagen att främja befolkningens hälsa. Utifrån de avgöranden av Europadomstolen som det hänvisas till ovan har domstolen för fångelsernas del betonat icke-rökares rätt till rökfri luft och motsvarande rättigheter gäller för frihetsberövade i förvar hos polisen och förvaringslokalpersonalen.

Det är nödvändigt att begränsa möjligheterna till rökning genom bestämmelser på lagnivå med tanke på målen för propositionen. Den gällande lagen innehåller inga bestämmelser om rökning. Även utan särskild reglering kan inomhusutrymmena i polisens förvaringslokaler i princip anses omfattas av det allmänna rökförbudet enligt 74 § 1 mom. 1 punkten i tobakslagen (549/2016) på grund av användningen av utrymmena. Grundlagsutskottet har bedömt fångelsers och öppna fångelsers inomhusutrymmen på motsvarande sätt (GrUU 40/2020 rd).

Det föreslagna minimiantalet gånger per dag som det ska ordnas möjlighet till rökning kan betraktas som motiverat och begränsningen kan betraktas som proportionell till följd av särdragen hos den förvaring av frihetsberövade som polisen administrerar. Förvaringen är i regel kortvarig och särskilt i den inledande fasen av frihetsberövandet är det ofta svårt att ordna möjligheter till rökning på grund av den strikta tidtabellen för åtgärder och förfaranden i anslutning till frihetsberövandet. I den inledande fasen av frihetsberövandet behöver man ofta begränsa personens möjligheter att röra sig på förvaringslokalens område samt att inneha föremål med tanke på personens säkerhet till följd av personens berusningstillstånd eller personens tillstånd i övrigt. Det är inte motiverat att förutsätta på lagnivå att möjlighet till rökning ska ordnas oftare i förvaringslokalen än vad som föreslås i propositionen. På det sätt som konstateras i specialmotiveringen kan möjlighet till rökning naturligtvis ordnas oftare än minimiantalet gånger, om det är möjligt inom ramen för resurserna. Bestämmelserna förutsätter i vilket fall som helst att det ordnas vård för symtom på tobaksabstinens. I förvaringslokalen utövas beslutanderätt som gäller förvägran av rökning av direktören för förvaringslokalen i enlighet med principerna om särskiljande av utredningsansvaret och förvaringsansvaret.

Enligt 3 kap. 6 § 2 mom. i den föreslagna lagen behöver möjlighet till rökning inte ordnas för personer som berövats sin frihet med stöd av bestämmelser i 2 kap. i polislagen för att skydda dem själva eller i syfte att skydda mot brott, störande beteende eller fara. Vid sådana frihetsberövanden är det i regel nödvändigt att begränsa personens möjligheter att röra sig på förvaringslokalens område och innehav av egendom av orsaker som har att göra med grunderna för frihetsberövandet på grund av personens egen säkerhet och upprätthållandet av ordningen och

säkerheten i förvaringslokalen. De nämnda frihetsberövandena är alltid korta och frihetsberövandet ska upphöra genast när grunderna för frihetsberövandet har upphört, så vid sådana frihetsberövanden är det inte motiverat att förutsätta att det ordnas möjlighet till rökning.

Bestämmelser om personer som berövats sin frihet med stöd av polislagen

Lagförslag nr 1 i propositionen innehåller flera förslag till bestämmelser som gäller personer som berövats sin frihet med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen. Bestämmelserna om vistelse utomhus och rökning i 3 kap. 5 och 6 § i den föreslagna lagen gäller inte personer som berövats friheten på dessa grunder. Enligt 4 kap. 1 § 4 mom. och 5 § får en sådan frihetsberövad person inneha endast nödvändig personlig egendom. Den frihetsberövade får vid behov placeras under intensifierad övervakning enligt 10 kap. 3 § för iakttagande av hälsotillståndet och tryggnad av personens säkerhet. Syftet med den föreslagna regleringen är att säkerställa de frihetsberövades och andras personliga säkerhet, ordningen i förvaringslokalen och enhetliga förfaranden.

Den föreslagna regleringen kan i princip anses vara betydelsefull med tanke på den personliga friheten som skyddas i 7 § 1 mom. i grundlagen liksom skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § 1 mom. i den lagen samt egendomsskyddet. Det är emellertid fråga om reglering där motsvarande praxis redan iakttas med stöd av de gällande bestämmelserna om vistelse utomhus, teknisk övervakning och innehav av egendom. Eftersom det är fråga om sådana grunder för frihetsberövande som utgör en stor del av den förvaring av frihetsberövade som polisen administrerar, kan det anses behövas separata exakta bestämmelser om dessa saker på grund av förvaltningens lagbundenhetsprincip och för att säkerställa enhetliga förfaranden.

Det är fråga om frihetsberövanden där en kortvarig frihetsberövande åtgärd baserar sig på skydd mot brott, störande beteende eller fara eller skyddande av personen, så att det i regel är nödvändigt att begränsa personernas möjligheter att röra sig i förvaringslokalen, deras kontakter utanför förvaringslokalen samt innehav av egendom direkt på grund av syftet med den frihetsberövande åtgärden för att trygga deras säkerhet, trygga ordningen i förvaringslokalen och även skydda de frihetsberövades egendom. På det sätt som konstateras i motiveringen till lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen är det vid dessa frihetsberövanden enligt 2 kap. i polislagen fråga om frihetsberövande åtgärder med karaktären av en säkerhetsåtgärd (RP 90/2005 rd, s. 63).

Exempelvis i fråga om personer som berövats friheten i syfte att skydda mot brott, störande beteende och fara behöver det säkerställas att den frihetsberövade inte fortsätter med motsvarande verksamhet från förvaringslokalen till exempel med anordningar som personen innehar och som lämpar sig för kommunikation. I anslutning till detta bör det påpekas att till exempel Europadomstolen har betraktat det som en proportionell åtgärd att beslagta en sådan persons mobiltelefon som har tagits in i skyddshäkte för att hindra brott och störande av ordningen i enlighet med artikel 5.1 b i Europakonventionen (Ostendorf mot Tyskland, Europadomstolen 7.3.2013).

Enligt de nämnda bestämmelserna i 2 kap. i polislagen är avlägsnande av en person från en plats, förflyttning eller någon annan i bestämmelserna nämnd åtgärd polisens medel som kommer i första hand för att sköta en uppgift. Ingrepp i den personliga friheten så att polisen griper en person är det medel som kommer i sista hand för att sköta en uppgift. Ett frihetsberövande ska dessutom upphöra genast när behovet av gripande har upphört. Det kan anses att när en persons rätt att inneha egendom i förvaringslokalen eller personens rörelser där inte längre behövs begränsas har också grunderna för att gripa personen upphört och han eller hon bör tillåtas avlägsnas sig från förvaringslokalen. Också Europadomstolen har i sin praxis vid bedömningen

av vad som är en proportionell åtgärd betonat att frihetsberövandet ska vara nödvändigt och att personen i fråga inte har hållits onödigt längre i förvar (se Ostendorf mot Tyskland, Europadomstolen 7.3.2013, se också Foka mot Turkiet, Europadomstolen 24.6.2008). Av dessa orsaker föreslås det att också bestämmelserna om rätten att besluta när hållandet i förvar upphör preciseras i 3 kap. 12 § så att de tydligare än nu gör det möjligt att ta hänsyn till de frihetsberövades subjektiva rättigheter och möjliggör en grundrättspositiv lagtolkning när beslut fattas om rätt att avlägsna sig från förvaringslokalen i praktiken och minskar risken för godtyckligt ingrepp i den personliga friheten när bestämmelserna tillämpas.

På grund av den frihetsberövades tillstånd behövs i regel också intensivare övervakning för att trygga den frihetsberövades personliga frihet samt på grund av eventuellt snabba oförutsägbara förändringar i både personens eget uppträdande och hans eller hennes hälsotillstånd. I artikel 8 i Europakonventionen tryggas bland annat rätt till privatliv, och denna rätt gäller också frihetsberövade. Tillämpliga inskränkningar i rättigheterna ska kunna motiveras av en orsak som nämns i stycke 2 i artikeln och även när det gäller frihetsberövade ska inskränkningarna vara proportionella. Integriteten skyddas i 10 § i grundlagen. Strävan med de inskränkningar i integriteten som hänför sig till intensifierad övervakning är framför allt att i enlighet med 7 § i grundlagen trygga frihetsberövades säkerhet och i sista hand rätt till liv genom att förhindra dödsfall i häkten även i fråga om person som berövats friheten med stöd av bestämmelser i 2 kap. i polislagen. Det är fråga om situationer där den frihetsberövade kan utgöra en fara för sig själv eller orsaka en säkerhetsrisk för andra som befinner sig i förvaringslokalen eller det råder misstanke om att den frihetsberövades hälsotillstånd eller berusningstillstånd kan äventyra hans eller hennes personliga säkerhet. På ovannämnda grunder kan bestämmelsernas inskränkningar i rättigheterna betraktas som nödvändiga och proportionella med tanke på målen för förslaget.

Procedurbestämmelser och bestämmelser om ändringssökande

Lagförslag nr 1 i propositionen innehåller ett stort antal bestämmelser som innebär att beslutsfattandet eller förfarandena förtydligas. Särskilt bestämmelserna om särskiljande av förvaringsansvaret och utredningsansvaret förutsätter att dessa funktioner separeras administrativt och i praktiken. Ändringarna kan anses främja både de frihetsberövades och tjänstemännens rättskydd.

I de rättsskyddsgarantier som föreskrivs i 21 § i grundlagen ingår ett krav på att beslut ska motiveras samt rätt att söka ändring. I fråga om centrala beslut som lämpar sig för omprövningsförfarandet föreslås i lagen bestämmelser om meddelande av beslut som avviker från förvaltningslagen. Enligt bestämmelserna ska ett separat beslut tillsammans med anvisningar om hur man begär omprövning delges den frihetsberövade om han eller hon begär det särskilt. Chefen för förvaringslokalen avgör begäran.

Bestämmelserna i fråga har att göra med användning av egna kläder och avvikelser från den normala kosten (3 kap. 12 §), förvägran av innehav av pengar och begränsning av rätten att använda pengar eller andra betalningsmedel samt försändelse av pengar eller andra betalningsmedel till någon utanför förvaringslokalen eller till en annan frihetsberövad (4 kap. 7 §). Sådana beslut ligger till sin karaktär nära faktisk förvaltningsverksamhet, beträffande vilken behövliga registreringar görs i handlingarna om förvaringen. Det är inte nödvändigt och inte heller ändamålsenligt med tanke på den praktiska verksamheten eller ens praktiskt möjligt att fatta separata skriftliga beslut som åtföljs av anvisningar om omprövningsbegäran i fråga om varje åtgärd. På det sätt som konstateras ovan i propositionen har man upptäckt betydande oklarheter och varierande rutiner i förfarandena i anslutning till beslut inom ramen för den gällande lagstiftningen. Av denna orsak främjar exakta bestämmelser om i vilken situation ett separat förvaltningsbeslut

tillsammans med separata anvisningar om hur man begär omprövning ska meddelas både de frihetsberövades och tjänstemännens rättsskydd.

I den gällande lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen har det av praktiska skäl och för att göra det lättare att tolka bestämmelserna och göra skillnad mellan överklagbara beslut och verklig förvaltningsverksamhet tagits in en förteckning över sådana myndighetsbeslut i vilka ändring får sökas. Motsvarande lösning har tillämpats i fängeslagens och häktningsslagens bestämmelser om ändringssökande och bestämmelserna har godkänts med grundlagsutskottets medverkan. En förteckning över överklagbara beslut kan enligt grundlagsutskottets etablerade ståndpunkt ändå inte fungera som indirekt besvärshänsyn, utan av lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) och i sista hand 21 § 1 mom. i grundlagen följer huruvida det i respektive beslut är fråga om ett överklagbart avgörande. Avsikten är inte att den reglering som föreslås i propositionen ska fungera som indirekt besvärshänsyn utan att klargöra regleringen i fråga om de beslut som klart lämpar sig för omprövningsförfarandet.

Fängeslagens och häktningsslagens bestämmelser om besvärshänsyn har också tillkommit med grundlagsutskottets medverkan (se GrUU 34/2014 rd, se också t.ex. GrUU 15/2012 rd, s. 3). För häktades del innehåller också gällande 13 kap. 6 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen bestämmelser om förbud mot att söka ändring. I propositionen föreslås bestämmelser om ändringssökande och behövliga förbud mot att söka ändring för alla frihetsberövades del i 13 kap. Preciseringsdelen av bestämmelserna har också till denna del effekter som främjar rättsskyddet.

De förteckningar över besvärshänsyn som föreslås i propositionen uppfyller kravet på lagnivå och exakta avgränsningar. Strävan har varit att förteckningarna över överklagbara beslut och beslut som berörs av besvärshänsyn ska vara heltäckande, så att det uppstår få oklara situationer och ändringssökande direkt med stöd av grundlagen ska således vara exceptionellt. De beslut som föreslås omfattas av besvärshänsyn ska till centrala delar basera sig på myndighetens ändamålsenlighetsprövning och utrymmes- och säkerhetsfrågor i förvaringslokalen. I dessa frågor ska det således inte uppkomma någon sådan rätt för den frihetsberövade som ska kunna anses förutsätta rätt att söka ändring.

Bestämmelser om begränsningar av innehav av egendom

I propositionen föreslås det att de bestämmelser som begränsar innehavet av egendom ändras så att de lämpar sig bättre än nu för sådan förvaring av frihetsberövade som polisen administrerar. Det bör påpekas att lagens bestämmelser ska på samma sätt som den nuvarande regleringen tillämpas från början av frihetsberövandet, alltså redan innan en person placeras i en förvaringslokal. Detta bör också tydligare än nu beaktas i bestämmelserna om innehav av egendom.

Bestämmelserna är betydelsefulla med tanke på de frihetsberövades frihet och det är också fråga om begränsningar av ägarens rätt att använda sin egendom som har samband med egendoms-skyddet i 15 § i grundlagen. I polisens förvaringslokaler hålls personer i förvar på olika grunder och de frihetsberövades rättsliga ställning varierar. Förvaringen är i huvudsak kortvarig och särskilt i början av frihetsberövandet accentueras tryggheten av personernas säkerhet också i det beslutsfattande som gäller innehav av egendom. De frihetsberövade är mycket ofta berusade när de tas in i förvaringslokalen. För att trygga ordningen i förvaringslokalen och övervakningen av förvaringslokalen är det också nödvändigt att den rättsliga ställningen för personerna i förvaringslokalen och i synnerhet verkställigheten av begränsningar av kontakter som beslut fattats om med stöd av tvångsmedelslagen kan beaktas också när beslut fattas om vilken egendom frihetsberövade får inneha i förvaringslokalen. Naturligtvis bör man även då iaktta ett

grundrättspositivt tolkningssätt så att man försöker undvika begränsningar om det är möjligt med hjälp av praktiska arrangemang.

Under de förutsättningar som nämns i 4 kap. 1 § i den föreslagna nya lagen kan det betraktas som nödvändigt att begränsa innehavet av egendom med tanke på personernas säkerhet och ordningen i förvaringslokalen samt övervakningen av förvaring och transport. Likaså kan det betraktas som nödvändigt att den nämnda paragrafen kan tillämpas i fråga personer som berövat sin frihet på samtliga olika grunder på det sätt som föreslås i 1 kap. 1 § 2 mom.

Anlitande av väktare som är anställda hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen

Bestämmelserna om anlitande av anställda hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen har tillkommit med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 22/2014 rd). Det som föreskrivs i 1 kap. 10 § 2 mom. i lagförslag nr 1 i propositionen betyder att i fortsättningen kan en privatanställd väktare sköta bevakningsuppgifter i en förvaringslokal endast under direkt styrning och övervakning av en person som står i tjänsteförhållande till polisinsättningen. Privatanställda väktares roll blir då endast att bistå och komplettera myndigheten, så regleringen kan bedömas som mindre problematisk med avseende på 124 § i grundlagen än den nuvarande regleringen.

Observationsklädsel vid observation i isolering

I 10 kap. 5 § i lagförslag nr 1 i propositionen föreslås att bestämmelserna om observation i isolering preciseras jämfört med nuläget så att det kan krävas att de frihetsberövade använder särskild observationsklädsel. En bestämmelse med samma innehåll har tillkommit med grundlagsutskottets medverkan i fråga om Brottspåföljdsmyndighetens fängelser t.ex. i 13 kap. 4 § i häktningsslagen (GrUU 34/2014 rd). På motsvarande grunder behövs bestämmelser också vid sådan förvaring av frihetsberövade som administreras av polisen.

Bemyndiganden att utfärda förordning och meddela föreskrifter

I propositionen preciseras till vissa delar bemyndigandena att utfärda förordning i förhållande till den gällande lagstiftningen. I propositionen föreslås dessutom att Polisstyrelsen får befogenhet att utfärda närmare administrativa föreskrifter om de viktigaste tekniska omständigheterna i anslutning till förvaring för att säkerställa enhetliga förfaranden. Propositionen främjar uppfyllandet av kravet på jämlikhet i 6 § i grundlagen. När det gäller föreskrifterna är det i stor utsträckning fråga om samma slags ärenden som Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet kan meddela föreskrifter om enligt fängelselagen. Den lagstiftningen har godkänts med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 34/2014 rd).

Bemyndigandena att utfärda förordning och meddela föreskrifter är exakt avgränsade i lagen så att de gäller vissa detaljer i regleringen som preciserar det som föreskrivits i lagen. Bemyndigandena är således som sig bör med avseende på 80 § i grundlagen.

Den reglering som föreslås i denna proposition är förenlig med Finlands bindande internationella förpliktelser när det gäller mänskliga rättigheter. De föreslagna ändringarna kan också anses uppfylla allmänna och särskilda villkor för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Enligt regeringens uppfattning kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Eftersom ett stort antal bestämmelser som är betydelsefulla med avseende på grundlagen hänför

sig till helheten och saken därför kan anses lämna ett visst rum för tolkning, anser regeringen det önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande om lagstiftningsordningen.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om behandlingen av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på behandlingen av frihetsberövade som med stöd av lag hålls i förvar hos och transporteras av polisen.

Trots vad som föreskrivs om behandlingen av frihetsberövade i någon annan lag, tillämpas denna lag till den del det är nödvändigt med beaktande av ordningen och säkerheten i polisens förvaringslokal eller för en transport som polisen ansvarar för.

Bestämmelser om grunderna för god förvaltning vid behandlingen av frihetsberövade och om förfarandet i förvaltningsärenden finns utöver i denna lag i förvaltningslagen (434/2003).

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *häktad* den som häktats enligt 1 kap. 2 § i häktningslagen (768/2005),
- 2) *anhållen* den som anhållits i enlighet med 2 kap. 5 § i tvångsmedelslagen (806/2011),
- 3) *gripen* den som gripits på en grund som anges i polislagen (872/2011), tvångsmedelslagen, förundersökningslagen (805/2011) eller i någon annan lag och som inte är häktad eller anhållen,
- 4) *frihetsberövad* en häktad, anhållen, gripen eller annan person, som med stöd av lag berövats sin personliga frihet,
- 5) *förvaringslokal* en lokal som administreras av polisen och som används för förvaring av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen,
- 6) *tjänsteman i bevakningsuppgifter* väktare och överväktare som är anställda i tjänsteförhållande vid en polisnärättning samt polisman som förordnats till i 8 § avsedda uppgifter i en förvaringslokal.

3 §

Inskränkning i frihetsberövades rättigheter

Med stöd av denna lag får inte den frihetsberövades rättigheter inskränkas mer än vad som nödvändigtvis krävs med tanke på syftet med den frihetsberövande åtgärden,

förvaringssäkerheten, upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen samt säkerheten för frihetsberövade och andra personer.

4 §

Behandlingen av frihetsberövade

Frihetsberövade ska behandlas rättvist och med aktning för människovärdet.

Frihetsberövade får inte utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, facklig verksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller av någon annan orsak som gäller den frihetsberövades person.

Vid behandlingen av frihetsberövade som inte fyllt 21 år ska de behov som följer av den frihetsberövades ålder och utvecklingsnivå särskilt beaktas.

5 §

Allmänna principer för utövande av befogenheter

En tjänsteman i bevakningsuppgifter ska i sin verksamhet vara saklig, opartisk och främja ett jämlikt bemötande och försonlighet.

En tjänsteman i bevakningsuppgifter ska i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla förvaringssäkerheten, ordningen och säkerheten i förvaringslokalen samt säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden.

En tjänsteman i bevakningsuppgifter ska utföra sina tjänsteuppdrag utan att i större utsträckning ingripa i någons rättigheter och vålla större olägenhet än vad som är nödvändigt och försvårbart för att uppdraget ska kunna utföras.

6 §

Behörigheten

I denna lag avsedd beslutanderätt i anslutning till bevakningsuppgifter i en förvaringslokal använder

- 1) direktören för förvaringslokalen,
- 2) chefen för förvaringslokalen,
- 3) tjänstemän i bevakningsuppgifter.

Direktören för förvaringslokalen har i enskilda fall rätt att överta avgörandet av ett ärende som enligt denna lag ska avgöras av chefen för förvaringslokalen eller en tjänsteman i bevakningsuppgifter.

Chefen för förvaringslokalen har i enskilda fall rätt att överta avgörandet av ett ärende som enligt denna lag ska avgöras av en tjänsteman i bevakningsuppgifter.

7 §

Direktören för förvaringslokalen och chefen för förvaringslokalen

Direktör för förvaringslokalen är en sådan anhållningsberättigad tjänsteman som avses i 2 kap. 9 § i tvångsmedelslagen.

Chef för förvaringslokalen är en tjänsteman i bevakningsuppgifter som hör till personalen vid den polisinsättning som administrerar förvaringslokalen.

8 §

Bevakningsuppgifter

I denna lag avsedda uppgifter som en tjänsteman i bevakningsuppgifter ska sköta är övervaknings-, styrnings-, underhålls- och transportuppgifter i anslutning till frihetsberövade som hålls i förvar hos och transporteras av polisen samt sådana andra uppgifter i anslutning till förvaring av personer som enligt lag ska skötas av tjänstemannen eller som ålagts tjänstemannen.

9 §

Avtal om bistånd i bevakningsuppgifter

En polisinspektion kan avtala om bistånd i bevakningsuppgifter enligt denna lag med en sådan innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen som avses i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) och som har ekonomiska och verksamhetsmässiga förutsättningar att utföra de uppdrag som avses i 10 § 1 mom.

Om innehavaren av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen bryter mot sina skyldigheter enligt avtalet eller om förutsättningarna för avtalet upphör, får polisinspektionen häva avtalet.

10 §

Förordnande av en person som är anställd hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen till en bevakningsuppgift

En polisinspektion kan i enlighet med ett avtal enligt 9 § förordna en väktare som är anställd hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen att tillfälligt sköta en bevakningsuppgift enligt denna lag i en förvaringslokal, om det på grund av förvaringslokalsläge eller av ett tillfälligt stort antal personer som hålls i förvar inte är ändamålsenligt att sköta uppgiften på något annat sätt. Den som är anställd hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen får anlitas för bevakningsuppgiften bara så länge det är nödvändigt för att bevakningsuppgiften ska kunna skötas på behörigt sätt.

I de fall som avses i 1 mom. ska en tjänsteman i bevakningsuppgifter som är anställd i tjänsteförhållande vid polisinspektionen vara närvarande i förvaringslokalen.

Till bevakningsuppgiften kan endast den förordnas

- 1) vars godkännande som väktare enligt lagen om privata säkerhetstjänster är i kraft,
- 2) som med godkänt resultat har genomgått den utbildning som krävs för uppgiften (*specialutbildning för förvaringslokaler*),
- 3) som enligt det register över säkerhetsutredningar som avses i 48 § i säkerhetsutredningslagen (726/2014) har en giltig säkerhetsutredning eller ett giltigt intyg över säkerhetsutredning, och

- 4) som även i övrigt kan anses lämplig för uppgiften.

Om den som förordnats till uppgiften inte längre uppfyller kraven i 3 mom. eller i sin uppgift i väsentlig grad har handlat lagstridigt, ska polisinspektionen återta förordnandet.

11 §

Ställningen för en väktare som är anställd hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen

När en person som är anställd hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen utför bevakningsuppgifter enligt denna lag, bistår personen polisen och arbetar under dess

direkta tillsyn och ledning och är skyldig att följa de order som en polisman och en tjänsteman i bevakningsuppgifter ger inom ramen för sina befogenheter.

När en person utför bevakningsuppgifter som avses i denna lag eller använder sina befogenheter enligt denna lag, betraktas han eller hon som en sådan person enligt 40 kap. 11 § 5 punkten i strafflagen (39/1889) som utövar offentlig makt.

På tystnadsplikt för en i denna paragraf avsedd person som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen tillämpas bestämmelserna i 23 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Vad som i denna lag föreskrivs om tjänsteuppdrag, befogenheter och bärande av maktmedelsredskap för en tjänsteman i bevakningsuppgifter gäller även uppgifterna för en i denna paragraf avsedd person som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen.

En i denna paragraf avsedd person som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen har inte användarrättigheter till de av polisens personregister på vilka tillämpas lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019), och inte heller till andra register eller informationssystem som har upprättats för myndighetsändamål.

12 §

Närmare bestämmelser

Bestämmelser om utbildningen och dräkten för en i 10 § avsedd väktare som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 kap.

Intagning i förvaringslokal

1 §

Förvaringslokal

Polisstyrelsen godkänner att polisens förvaringslokaler och särskilt de lokaler som frihetsberövade förfogar över är lämpliga för förvaring av frihetsberövade.

2 §

Underrättelse om frihetsberövande

Häktade ska ges tillfälle att underrätta en närstående eller någon annan person om frihetsberövandet.

En polisman ska utan obefogat dröjsmål på den anhållnes eller gripnes begäran underrätta någon av den anhållnes eller gripnes närstående eller någon annan person som denne angett om frihetsberövandet, om inte den frihetsberövade själv kan underrätta dem om frihetsberövandet. Om det är nödvändigt för att förhindra att utredningen av brottet äventyras avsevärt, kan underrättelsen om anhållande skjutas upp högst två dygn från gripandet genom beslut av en polisman som hör till befälet och underrättelsen om gripande skjutas upp eller lämnas ogjord.

På yrkande av den anhållne eller gripne ska domstolen pröva om det har funnits förutsättningar enligt 2 mom. att skjuta upp en underrättelse eller lämna den ogjord. Yrkandet ska framställas inom 30 dagar från det att den anhållne eller gripne har informerats om att underrättelsen skjuts upp eller lämnas ogjord. På behörig domstol och behandling av yrkandet tillämpas 8 kap. 18 § 2 och 3 mom. i tvångsmedelslagen.

Om den frihetsberövade är under 18 år ska vårdnadshavaren, om detta inte strider mot barnets bästa, och socialmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrättas om frihetsberövandet. I fråga om en sådan underrättelse till vårdnadshavaren som skjuts upp eller lämnas ogjord tillämpas dessutom vad som föreskrivs i 2 och 3 mom.

En underrättelse om frihetsberövande får lämnas mot den frihetsberövades vilja, om det behövs på grund av den frihetsberövades omyndighet, sjukdom eller av någon annan orsak.

En polisman beslutar om sådan underrättelse som avses i 4 och 5 mom.

3 §

Information om bestämmelser samt om förhållandena i förvaringslokalen

En frihetsberövad ska utan obefogat dröjsmål efter ankomsten till en förvaringslokal informeras om förhållandena i förvaringslokalen samt om hans eller hennes rättigheter och skyldigheter. Informationen ska vara tillgänglig på de mest använda språken enligt behoven hos de frihetsberövade som befinner sig i förvaringslokalen.

Utländska frihetsberövade ska informeras om möjligheten enligt 7 kap. 7 § att stå i kontakt med hemlandets beskickning. Utländska frihetsberövade ska få tolkhjälp i möjligaste mån. Frihetsberövade som använder teckenspråk eller som behöver tolkhjälp på grund av funktionsnedsättning ska ges behövlig hjälp med tolkning och översättning.

En samling bestämmelser som gäller frihetsberövade ska hållas tillgänglig för de frihetsberövade.

En frihetsberövad har rätt att under hela frihetsberövandet inneha den skriftliga underrättelse om sina rättigheter som han eller hon har fått i enlighet med 4 kap. 17 § i förundersökningslagen.

En frihetsberövad som inte fyllt 18 år ska ges den information som avses i 1 mom. skriftligen på sitt eget språk, om det är finska eller svenska, och i annat fall på ett språk som han eller hon förstår. Bestämmelser om användningen av samiska ingår i samiska språklagen (1086/2003).

De frihetsberövade ska ha tillgång till en förteckning över de myndigheter som utövar tillsyn över förvaringslokalens eller dess personals verksamhet samt de organ som utövar tillsyn över iakttagandet av de mänskliga rättigheterna och hos vilka de frihetsberövade enligt internationella konventioner har besvär- eller klagorätt.

4 §

Uppskjutande av underrättelse och informering till följd av den frihetsberövades tillstånd

Om en frihetsberövad på grund av berusning eller av någon annan motsvarande orsak saknar förmåga att förstå betydelsen av en underrättelse om frihetsberövande enligt 2 § 2 mom. eller av ett informering enligt 3 § 1–3 mom., kan underrättelsen och informeringarna skjutas upp till dess att den frihetsberövade förstår sakens betydelse.

5 §

Ankomstgranskning och registrering av uppgifter

En frihetsberövad som anlät till en förvaringslokal ska granskas i närvaro av ett vittne (*ankomstgranskning*). Ankomstgranskningen omfattar kontroll och registrering av personuppgifter som behövs med tanke på förvaringen, granskning och katalogisering av den egendom som den frihetsberövade medför samt vid behov klädbyte.

Vid ankomstgranskningen görs en i 8 kap. 9 § 2 mom. avsedd kroppsvisitation av den frihetsberövade. Bestämmelser om egendomsförteckning finns i 4 kap. 3 §. Bestämmelser om säkerhetskontroll av frihetsberövade finns i 8 kap. 8 §.

6 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om utförande av och protokollföring vid ankomstgranskning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare föreskrifter om det förfarande som ska iakttas vid ankomstgranskningen meddelas av Polisstyrelsen.

3 kap.

Placering i förvaringslokalen, basvård och förflyttning

1 §

Placering i förvaringslokalen

En frihetsberövad som är under 18 år ska hållas avskild från andra frihetsberövade, om inte hans eller hennes intresse kräver något annat.

Män och kvinnor ska hållas i separata celler.

En frihetsberövad ska i möjligaste mån placeras i en enpersonscell. En frihetsberövad får inte placeras i samma cell som en annan frihetsberövad, om detta äventyrar hans eller hennes eller någon annan frihetsberövads säkerhet, syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen.

2 §

Klädsel

De frihetsberövade får använda egna kläder. Användningen av egna kläder och överlämnande av egna kläder till en frihetsberövads förfogande kan förvägras, om kläderna äventyrar ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller syftet med den frihetsberövande åtgärden. Överlämnandet av egna kläder till den frihetsberövades förfogande förutsätter dessutom att kläderna är i gott skick och att de kan granskas på ett tillförlitligt sätt utan att skadas. Antalet klädesplagg som överlämnas till den frihetsberövades förfogande kan begränsas av skäl som hänför sig till möjligheterna att granska förvaringslokalen, brandsäkerheten och de begränsade förvaringsutrymmena.

Förvaringslokalen ska vid behov ge de frihetsberövade möjlighet att tvätta sina kläder eller att få dem tvättade.

Frihetsberövade som saknar ändamålsenliga egna kläder ska ges lämplig klädsel för användning i förvaringslokalen samt för domstolsbesök eller andra besök utanför förvaringslokalen.

3 §

De frihetsberövades förvaringsrum

De frihetsberövade ska till sitt förfogande ha förvarings- och tvättrum som är ändamålsenliga till skick och utrustning. De frihetsberövade ska ha tillgång till toaletter vid alla tider på dygnet. När förvaringslokaler byggs och i möjligaste mån också när de ändras och renoveras ska de egentliga förvaringsrummen utrustas så att de uppfyller de krav som ställs på bostäder i den allmänna bygglagstiftningen.

I de slutna lokalerna där de frihetsberövade hålls i förvar ska det finnas en larmanordning med vilken omedelbar kontakt med de anställda kan nås.

De frihetsberövade ska sköta om sin renlighet och cellens snygghet.

4 §

Mathållning

Mathållningen för de frihetsberövade ska ordnas så att de får en hälsosam, mångsidig och tillräcklig föda.

Den frihetsberövade ska omfattas av förvaringslokalens regelbundna mathållning, om detta inte är uppenbart obehövt på grund av att frihetsberövandet varar en kort tid eller av någon annan motsvarande orsak. För den frihetsberövade ska det också annars vid behov ordnas kost med beaktande av den frihetsberövades hälsotillstånd, tidpunkten för frihetsberövandet och dess längd.

Avvikelser från den normala kosten görs, om det är motiverat på grund av den frihetsberövades hälsa eller religiösa övertygelse eller övriga välgrundade övertygelse.

5 §

Vistelse utomhus

En frihetsberövad ska ges möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om inte den frihetsberövades hälsotillstånd eller ett särskilt vägande skäl som hänför sig till ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen utgör ett hinder för detta.

Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller inte personer som berövats sin frihet med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen.

6 §

Rökning

En frihetsberövad ska ges möjlighet till i 73 § i tobakslagen (549/2016) avsedd rökning, på egen bekostnad och med beaktande av de rökförbud och rökrestriktioner som föreskrivs i tobakslagen, minst en gång om dagen om inte den frihetsberövades hälsotillstånd eller ett särskilt vägande skäl som hänför sig till ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen utgör ett hinder för detta. En frihetsberövad har rätt till vård för symtom på tobaksabstinens som en del av den hälso- och sjukvård som avses i 5 kap. 1 §.

Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller inte personer som berövats sin frihet med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen.

Tobaksprodukter och rökutrustning överlämnas till den frihetsberövade endast i samband med rökning enligt 1 mom.

7 §

Frihetsberövades rätt till litteratur och massmedier

De frihetsberövade ska i möjligaste mån ges tillfälle att följa televisions- och radioprogram och läsa tidningar, om inte något annat följer av att den frihetsberövades rätt till kontakter har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen.

De frihetsberövade ska ha tillgång till litteratur och tidningar, om inte något annat följer av att den frihetsberövades rätt till kontakter har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen. Bestämmelserna i 4 kap. 1 § i denna lag ska tillämpas på innehav av tidningar och litteratur.

Vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. gäller inte en förvaringslokal eller en del av den som endast används för kortvarig förvaring av frihetsberövade så att personen placeras i lokalen för mindre än 36 timmar.

8 §

Förflyttning av frihetsberövade

En frihetsberövad kan förflyttas till en annan förvaringslokal, om den frihetsberövande åtgärdens syfte, den frihetsberövades eller någon annans säkerhet, brottsutredningen eller andra motsvarande skäl kräver det.

En frihetsberövad kan för en kort tid förflyttas till en annan förvaringslokal om det är motiverat för anordnandet av ett i 7 kap. 9 § avsett tillstånd.

9 §

Underrättelse om förflyttning

Enligt anvisningar av den frihetsberövade ska någon av dennes nära anhöriga eller någon annan närstående samt den frihetsberövades advokat eller i 15 kap. 2 § 1 eller 5 mom. i rättegångsbalken avsedda rättegångsombud eller rättegångsbiträde utan dröjsmål underrättas om en i 8 § 1 mom. avsedd förflyttning när den frihetsberövade har anlänt till en annan förvaringslokal. Om det är nödvändigt för att förhindra att utredningen av brottet äventyras avsevärt, kan underrättelsen om förflyttning till nära anhöriga eller andra närstående skjutas upp högst två dygn från gripandet genom beslut av en polisman som hör till befälet och underrättelsen om förflyttning skjutas upp eller lämnas ogjord.

En underrättelse om förflyttning får lämnas mot den frihetsberövades vilja, om det behövs på grund av den frihetsberövades omyndighet, sjukdom eller av någon annan orsak.

10 §

Närvaro vid domstol och andra myndigheter

En frihetsberövad ska på kallelse sändas till en domstol på det sätt som föreskrivs särskilt.

Om en frihetsberövad som befinner sig i förvaringslokalen kallas för att personligen höras hos någon annan myndighet än en domstol, kan den frihetsberövade för detta ändamål tillåtas avlägsna sig från förvaringslokalen för den tid som hörandet kräver.

Behövlig övervakning ska ordnas för en frihetsberövad som befinner sig utanför förvaringslokalen av den orsak som avses i denna paragraf.

11 §

Placering av den som gripits på grund av berusning och tillnyktringsvård

Den som på grund av berusning gripits i det syfte som nämns i 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen och som inte genom sitt beteende äventyrar andras säkerhet ska av polisen i möjligaste mån föras till en tillnyktringsstation för berusade eller till någon annan vårdplats, om den berusade inte kan tas om hand på annat sätt.

Den som är frihetsberövad av skäl som avses i 1 mom. och som inte på grund av sin våldsamhet eller av någon annan orsak inte kan föras till en tillnyktringsstation eller till någon annan vårdplats ska tas in i polisens förvaringslokal. Personen ska frigges så snart behovet av omhändertagande har upphört, dock senast 12 timmar efter gripandet. En person som inte har frigetts före klockan 20 får dock hållas kvar till klockan 8 nästa morgon, om detta är särskilt angeläget för att skydda personens liv eller hälsa och denne saknar bostad eller nattlogi eller om det är särskilt angeläget av någon annan motsvarande orsak. Personen ska vid behov hänvisas till tjänster inom missbrukarvården.

Beslut om tagande av en i 1 och 2 mom. avsedd person i förvar på en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats fattas av den person som är ansvarig för dess verksamhet, och om tagande i förvar i polisens förvaringslokal av en polisman.

De välfärdsområden som avses i 8 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård (/) ansvarar för att ordna tillnyktringsvård inom sina respektive områden.

12 §

Beslutanderätt

En tjänsteman i bevakningsuppgifter beslutar om en frihetsberövads klädsel. Beslut om avvikelser från den normala kosten fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter. Beslut om att förvägra en frihetsberövad vistelse utomhus och beslut om att förvägra en frihetsberövad möjlighet att röka dagligen fattas av direktören för förvaringslokalen.

Beslut om avvikelse från den frihetsberövades klädsel eller den normala kosten meddelas på den frihetsberövades separata begäran. På begäran fattas beslutet av chefen för förvaringslokalen.

Beslut om en i 8 § 1 mom. avsedd förflyttning av en frihetsberövad och om informering om den fattas av direktören för förvaringslokalen. Innan ett beslut om förflyttning fattas ska i saken höras direktören för den mottagande förvaringslokalen.

Beslut om kortvarig förflyttning enligt 8 § 2 mom. av en frihetsberövad till en annan förvaringslokal fattas av direktören för förvaringslokalen. Innan ett beslut om förflyttning fattas ska i saken höras undersökningsledaren eller någon annan tjänsteman som har fattat beslut om frihetsbegränsande åtgärder och direktören för den mottagande förvaringslokalen.

Chefen för förvaringslokalen fattar beslut om en frihetsberövad ska tillåtas avlägsna sig från förvaringslokalen enligt 10 §.

Beslut om att en person som gripits med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen ska få avlägsna sig från polisens förvaringslokal till följd av att behovet av omhändertagande har upphört fattas av en polisman. Beslut om att avlägsna sig från förvaringslokalen kan även fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter, om inte något annat följer av annan lagstiftning.

13 §

Närmare föreskrifter

Närmare föreskrifter om förflyttning av en frihetsberövad, om en frihetsberövads mathållning och basvård samt om inkvartering av en frihetsberövad meddelas av Polisstyrelsen.

4 kap.

De frihetsberövades egendom

1 §

Förutsättningar för begränsning av innehav av egendom

En frihetsberövad kan fråntas sådana föremål och ämnen som kan äventyra någons säkerhet, förvaringssäkerheten eller syftet med den frihetsberövande åtgärden eller som avsevärt stör övervakningen. Innehav av ett föremål eller ämne kan förvägras också, om

- 1) föremålet eller ämnet särskilt lämpar sig för skadegörelse på egendom,
- 2) innehavet av föremålet eller ämnet med beaktande av förhållandena i förvaringslokalen och graden av övervakning vållar olägenhet för ordningen i förvaringslokalen,
- 3) föremålet eller ämnet inte kan granskas utan oskäligt besvär eller utan att det skadas,
- 4) föremålet eller ämnet används eller det finns grundad anledning att misstänka att det kommer att användas som hjälpmedel vid brott,
- 5) myndigheten har ställt motsvarande föremål till de frihetsberövades förfogande.

De frihetsberövade har inte rätt att inneha alkohol, andra berusningsmedel, sådana dopningsmedel som avses i 44 kap. 16 § i strafflagen (39/1889), föremål avsedda för narkotikabruk eller andra läkemedelssubstanser än sådana som förskrivits av en läkare inom den hälso- och sjukvård som avses i 5 kap. 4 §. I en förvaringslokal får en frihetsberövad inte inneha egendom som han eller hon utan tillstånd av en tjänsteman i bevakningsuppgifter fått av någon annan frihetsberövad.

Frihetsberövade får i förvaringslokalen inneha en liten mängd personlig egendom, om inte något annat följer av 1 eller 2 mom.

Med avvikelse från 1–3 mom. får personer som berövats sin frihet med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen inneha endast nödvändig personlig egendom.

2 §

Förvaring och annan behandling av egendom

Egendom som den frihetsberövade medför vid ankomsten till förvaringslokalen eller som han eller hon får under tiden för frihetsberövandet kan tas i förvar tills den frihetsberövade frigets från förvaringslokalen, om det är möjligt med avseende på de utrymmen som är tillgängliga för förvar av sådan egendom.

Om egendomen inte kan förvaras, ska den returneras eller på den frihetsberövades bekostnad sändas till det ställe som den frihetsberövade anvisar. Förskämd egendom kan förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelser om förstöring av narkotika finns i 44 § i narkotikalagen (373/2008). Bestämmelser om fråntagande, omhändertagande, återlämnande och förstöring av alkoholhaltiga ämnen finns i 86 § i alkohollagen (1102/2017).

På gods som saknar ägare tillämpas hittegodslagen (778/1988).

3 §

Egendomsförteckning

En egendomsförteckning ska göras upp över de frihetsberövades egendom som tagits emot i förvaringslokaler. I förteckningen upptecknas inte egendom av ringa värde, om inte den häktade särskilt begär det. Den frihetsberövade ska underteckna egendomsförteckningen. Om den frihetsberövade inte undertecknar förteckningen, ska två personer intyga riktigheten av förteckningen.

Den egendom som upptecknats i egendomsförteckningen och som överlämnats till den frihetsberövade ska antecknas i egendomsförteckningen. En kopia av egendomsförteckningen ska lämnas till den frihetsberövade på dennes begäran.

En frihetsberövad kan fråntas sådan egendom som denne utan tillstånd av en tjänsteman i bevakningsuppgifter tagit emot och som antecknats i egendomsförteckningen för en annan frihetsberövad.

4 §

Innehav av pengar och andra betalningsmedel

De frihetsberövade har inte rätt att inneha pengar eller andra betalningsmedel som avses i 37 kap. 12 § i strafflagen. Pengar och andra betalningsmedel som innehas av en frihetsberövad ska tas i förvar av polisen eller sättas in på den frihetsberövades bankkonto på hans eller hennes bekostnad.

De frihetsberövade kan ges tillstånd att inneha en liten summa pengar som bestäms i ordningsstadgan för förvaringslokalen.

5 §

Användning av pengar och andra betalningsmedel samt mottagning och granskning av varor

Förvaringslokalen ska ge en frihetsberövad möjlighet att i förvaringslokalen eller utanför den på egen bekostnad skaffa en liten mängd livsmedel och andra varor som lämpar sig för personligt bruk.

En frihetsberövad får ta emot en liten mängd sådana bruksföremål och förnödenheter som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen och som det med stöd av 1 § är tillåtet att inneha i förvaringslokalen. Närmare föreskrifter om mängden och arten av egendom som får tas emot meddelas i förvaringslokalens ordningsstadga, om vilken föreskrivs i 8 kap. 3 §. Egendom som tas emot och som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen ska granskas innan den överläts till den frihetsberövade.

Vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. gäller inte personer som berövats sin frihet med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen.

En frihetsberövads rätt att använda pengar och andra betalningsmedel som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen kan begränsas, om det är nödvändigt för att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. En frihetsberövad får av grundad anledning genom förmedling av polisen sända pengar och andra betalningsmedel till någon utanför förvaringslokalen eller till en annan frihetsberövad.

6 §

Återlämnande av egendom

När den frihetsberövade frigges från förvaringslokalen, ska hans eller hennes pengar, andra betalningsmedel och annan egendom lämnas tillbaka till honom eller henne mot en underskrift i egendomsförteckningen. Den frihetsberövades penningmedel kan också sättas in på det konto som den frihetsberövade uppgett eller sändas till den frihetsberövade som postanvisning på hans eller hennes bekostnad. Om den frihetsberövade inte undertecknar egendomsförteckningen, ska två personer intyga riktigheten av förteckningen över återlämnad egendom.

Om en frihetsberövad befinner sig utanför förvaringslokalen när frihetsberövandet upphör, kan den frihetsberövade med sitt samtycke transporteras till förvaringslokalen för att hämta sin egendom.

Egendom som blivit kvar i förvaringslokalen sänds till den frigivne på hans eller hennes bekostnad. Om den frigivne inte avhämtar sin egendom, får egendomen förstöras tre månader efter

det att den har sänts tillbaka till förvaringslokalen. Om den frigivne inte kan nås, får egendomen förstöras tre månader efter frigivningen.

7 §

Beslutanderätt

Chefen för förvaringslokalen beslutar om i 5 § 4 mom. avsedd begränsning av användning av pengar eller betalningsmedel och försändelse av pengar eller andra betalningsmedel till någon utanför förvaringslokalen eller till en annan frihetsberövad. En tjänsteman i bevakningsuppgifter beslutar om innehav av annan egendom i förvaringslokalen.

Beslut om förvägran av innehav av egendom i förvaringslokalen med stöd av 1 § 1–3 mom. och om ett i 1 mom. i denna paragraf avsett ärende som gäller pengar eller betalningsmedel meddelas på den frihetsberövades särskilda begäran. På begäran fattas beslutet av chefen för förvaringslokalen.

8 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om egendom som innehas av frihetsberövade samt om användning av pengar och betalningsmedel utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare föreskrifter om förvaring, sändande och förstöring av egendom, om egendomsförteckningen och om vilken egendom som ska upptecknas i den meddelas av Polisstyrelsen.

5 kap.

Hälso- och sjukvård

1 §

Hälso- och sjukvård

En frihetsberövad har rätt till hälso- och sjukvård som motsvarar hans eller hennes medicinska behov. Polisen ska se till att den frihetsberövade har tillgång till sådan vård.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. ska en frihetsberövad som inte fyllt 18 år på begäran bli undersökt av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i syfte att utreda hälsotillståndet utan obefogat dröjsmål, om det inte är uppenbart onödigt att göra en undersökning.

Bestämmelserna i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), mentalvårdslagen (1116/1990) och lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) ska iakttas när hälso- och sjukvård ordnas för frihetsberövade.

2 §

Temporär vård och undersökning utanför förvaringslokalen

Om en frihetsberövad är sjuk eller skadad och inte på ett lämpligt sätt kan vårdas eller undersökas i förvaringslokalen, ska han eller hon under behövlig bevakning temporärt sändas för vård eller undersökning utanför förvaringslokalen.

3 §

Psykologisk rådgivning, stöd och vård

Frihetsberövade ska i möjligaste mån ges tillfälle till rådgivning, stöd och vård av en psykolog eller annan motsvarande rådgivning, stöd och vård.

4 §

Ordnande av och kostnader för hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvård för frihetsberövade ordnas av ett i 8 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård avsett välfärdsområde vid vars verksamhetsenhet det är ändamålsenligt att ordna vården. Polisinspektionen och anordnaren av hälso- och sjukvård ska samarbeta kring ordnandet av de hälso- och sjukvårdarrangemang som behövs.

Kostnaderna för hälso- och sjukvård som under tiden för frihetsberövandet konstaterats vara nödvändig och tillhandahållits den frihetsberövade inom den hälso- och sjukvård som avses i 1 mom. täcks med statlig finansiering enligt lagen om välfärdsområdenas finansiering (/).

5 §

Hälso- och sjukvård på egen bekostnad

En frihetsberövad har rätt att på egen bekostnad med tillstånd av en läkare som är verksam inom den i 4 § avsedda hälso- och sjukvården få mediciner, undersökning och annan hälso- och sjukvård i förvaringslokalen, om detta inte äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden.

6 §

Underrättelse om sjukdom

En frihetsberövad ska ges möjlighet att underrätta en nära anhörig eller någon annan närstående om att han eller hon blivit allvarligt sjuk eller skadad, om inte den frihetsberövades rätt till kontakter har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen.

7 §

Förlossning

En frihetsberövad som är gravid ska i tillräckligt god tid under behövlig bevakning sändas för förlossning till ett sjukhus eller någon annan sådan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som är utanför förvaringslokalen.

8 §

Dödsfall

Stoftet efter en frihetsberövad som har avlidit ska på statens bekostnad sändas till den ort i Finland som de anhöriga önskar. En avliden som inte kan överlämnas till de anhöriga ska begravas på statens bekostnad.

9 §

Beslutanderätt

Beslut om medicinering, innehav av mediciner, vård, undersökning och annan hälso- och sjukvård som gäller frihetsberövade fattas av en läkare inom den i 4 § avsedda hälso- och sjukvården.

Direktören för förvaringslokalen beslutar, efter att i möjligaste mån ha hört en läkare, om att sända en frihetsberövad till vård eller undersökning som avses i 2 §. Om ett brådskande vårdbehov kräver det, kan beslutet också fattas av en polisman eller en tjänsteman i bevakningsuppgifter. Beslut om förvägran av vård utanför förvaringslokalen ska meddelas skriftligen.

6 kap.

Brevväxling, telefonsamtal och elektronisk kommunikation

1 §

Brevväxling och granskning av postförsändelser

De frihetsberövade har rätt till korrespondens per post, om inte denna rätt har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen.

Ett slutet brev till eller från en frihetsberövad eller någon annan postförsändelse som anlänt till en frihetsberövad eller som denne vill sända får granskas med genomlysning eller på något annat motsvarande sätt utan att försändelsen öppnas för undersökning av om den innehåller förbjudna ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom.

Brev eller andra postförsändelser till en frihetsberövad får öppnas och dess innehåll granskas utan att ett eventuellt meddelande i försändelsen läses för undersökning av om den innehåller i 2 mom. avsedda förbjudna ämnen eller föremål. Brev eller andra postförsändelser från en frihetsberövad får öppnas och dess innehåll granskas utan att ett eventuellt meddelande i försändelsen läses, om formen eller storleken på försändelsen är sådan att man kan sluta sig till att den också innehåller någonting annat än ett förtroligt meddelande eller om det annars finns grundad anledning att misstänka att den innehåller nämnda ämnen eller föremål.

Om ämnen eller föremål som den frihetsberövade med stöd av 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. inte har tillstånd att inneha i förvaringslokalen påträffas vid granskningen, ska de tas i förvar av polisen.

2 §

Läsning av meddelanden

Ett brev, någon annan postförsändelse eller ett meddelande till eller från en frihetsberövad får läsas, om det av någon grundad anledning som har samband med den frihetsberövades brottsliga bakgrund, med den frihetsberövades uppförande under frihetsberövandet eller med försändelsen eller dess avsändare eller mottagare behövs för att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden, förhindra ett brott, avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen eller trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Ett beslut som berättigar till läsning får dock fattas för högst två veckor åt gången.

Den frihetsberövade ska anteckna sitt namn på brev, postförsändelser och meddelanden som den frihetsberövade sänder till någon annan än en sådan tillsynsmyndighet som avses i 4 §, om inte den frihetsberövade personligen överlämnar dem direkt till förvaringslokalens personal. Ett brev, en postförsändelse eller något annat meddelande som sänds av en frihetsberövad får

öppnas för att ta reda på vem som är dess avsändare, om inte avsändaren kan utredas utan att brevet, postförsändelsen eller meddelandet öppnas. Då får brevet eller meddelandet inte läsas i större utsträckning än vad som behövs för att ta reda på vem som är dess avsändare.

3 §

Underrättelse om läsning

Om ett brev, en postförsändelse eller ett meddelande till eller från en frihetsberövad läses, ska den frihetsberövade utan dröjsmål underrättas om läsningen samt om grunden för läsningen. Underrättelsen om läsningen får uppskjutas om det behövs för att förhindra brott, avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen eller trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Den frihetsberövade ska dock underrättas om läsningen och dess grund senast inom två veckor från läsningen eller, om den frihetsberövade frigets tidigare än detta, senast då den frihetsberövade frigets, om inte något annat följer av annan lagstiftning. Om ett brev efter läsningen kvarhålls på en sådan grund som avses i 6 §, iaktas det som föreskrivs i 6 § i fråga om underrättelsen.

4 §

Brevväxling med tillsynsmyndigheter

Brevväxling mellan en frihetsberövad och en myndighet som utövar tillsyn över polisens eller polispersonalens verksamhet eller mellan en frihetsberövad och ett sådant organ som utövar tillsyn över iakttagandet av de mänskliga rättigheterna hos vilket den frihetsberövade enligt internationella konventioner har besvärs- eller klagorätt får inte granskas eller läsas.

Bestämmelser om kontakter mellan utländska frihetsberövade och hemlandets diplomatiska beskickningar och konsulat finns i 7 kap. 7 §.

5 §

Brevväxling med ombud

Ett brev eller någon annan postförsändelse som en frihetsberövad adresserat till sin advokat eller något annat rättegångsombud eller rättegångsbiträde som avses i 15 kap. 2 § 1 eller 5 mom. i rättegångsbalken får inte granskas eller läsas.

Ett brev eller någon annan postförsändelse som anlänt till en frihetsberövad och av vars avsändaruppgifter det framgår att avsändaren är det ombud som avses i 1 mom. får i den frihetsberövades närvaro öppnas och dess innehåll granskas utan att ett eventuellt meddelande i försändelsen läses, om det finns anledning att misstänka att brevet innehåller ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. Vid granskningen iaktas i övrigt bestämmelserna i 1 § 4 mom.

6 §

Kvarhållande av brev eller postförsändelser.

Ett brev, en annan postförsändelse eller ett meddelande till eller från en frihetsberövad får kvarhållas, om vidarebefordrandet äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden eller om kvarhållandet är nödvändigt för att förhindra brott eller avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

Mottagaren eller avsändaren ska utan dröjsmål delges ett beslut om kvarhållande av ett brev, någon annan postförsändelse eller ett meddelande och om orsaken till kvarhållandet, om inte något annat följer av en orsak som nämns i 1 mom. Ett brev, en annan postförsändelse eller ett meddelande som av en orsak som avses i 1 mom. inte frambefordras ska returneras till avsändaren eller lämnas till den frihetsberövade vid frigivningen.

7 §

Användning av telefon

En frihetsberövad ska ges tillfälle att på egen bekostnad stå i telefonkontakt med personer utanför förvaringslokalen, om inte denna rätt har begränsats enligt 4 kap. i tvångsmedelslagen. I ordningsstadgan för en förvaringslokal kan meddelas de föreskrifter om tider för användning av telefon som är nödvändiga med hänsyn till verksamheten och ordningen i förvaringslokalen.

En frihetsberövad ska dessutom ges tillfälle att stå i telefonkontakt med sitt i 5 § avsedda ombud samt i övrigt med personer utanför förvaringslokalen för att sköta ärenden som inte kan utträttas per brev eller genom besök.

För användningen av telefon kan ställas som villkor att den frihetsberövade uppger med vem han eller hon har för avsikt att stå i kontakt. Ett telefonsamtal kan avbrytas eller förvägras, om det är nödvändigt för att förhindra brott eller upprätthålla ordningen i förvaringslokalen eller om samtalet äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden eller om den frihetsberövade är berusad.

Kostnadsfri användning av telefon kan tillåtas för skötseln av nödvändiga ärenden eller av andra särskilda skäl.

8 §

Avlyssning och inspelning av telefonsamtal

En frihetsberövades telefonsamtal får avlyssnas och spelas in, om det av någon grundad anledning som har samband med den frihetsberövades brottsliga bakgrund, med den frihetsberövades uppförande under frihetsberövandet eller med samtalets mottagare behövs för att förhindra brott, avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen, säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden eller trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

Den frihetsberövade och den som han eller hon står i telefonkontakt med ska underrättas om avlyssningen och inspelningen av samtalet innan åtgärden inleds.

Telefonsamtal mellan den frihetsberövade och de tillsynsmyndigheter som avses i 4 § eller ett ombud som avses i 5 § får inte avlyssnas. Om det vid avlyssningen av ett telefonsamtal framgår att det gäller en kontakt mellan den frihetsberövade och en ovan avsedd person, ska avlyssningen avbrytas och inspelningen förstöras.

9 §

Användning av e-post och internet

En frihetsberövad som har hållits i förvar hos polisen längre än 24 timmar utan avbrott kan ges tillstånd att med en anordning som myndigheten tillhandahåller sända och ta emot e-postmeddelanden eller använda internet av någon nödvändig orsak som hänför sig till försörjning eller skötsel av arbets- eller utbildningsärenden, rättsliga angelägenheter, social- eller bostadsärenden, om inte den frihetsberövades rätt till kontakter har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen.

En förutsättning för beviljande av tillstånd att använda e-post och internet är att användningen inte äventyrar syftet med frihetsberövandet, ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Användningen av e-post förutsätter att man vid behov i tillräcklig utsträckning kan försäkra sig om meddelandets avsändare och mottagare. Användningen av internet förutsätter att tillgången till andra webbsidor än sådana som är förenliga med tillståndet har hindrats på tillbörligt sätt.

Tillståndet kan återkallas, om förutsättningarna för beviljande av tillstånd till användning av e-post och internet inte längre uppfylls efter det att beslutet fattats eller om den frihetsberövade bryter mot tillståndsvillkoren.

10 §

Övervakning av elektronisk kommunikation

Utöver vad som föreskrivs i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) har en tjänsteman i bevakningsuppgifter vid behov rätt att hämta avsändar- och mottagaruppgifter för meddelanden och samtal ur den anordning som den frihetsberövade lovligen eller olovligen använt för kommunikationen eller ur de anordningar eller system som förvaringslokalen tillhandahåller för förmedling och behandling av kommunikationen.

Vid övervakningen av meddelanden som en frihetsberövad tagit emot och sänt tillämpas bestämmelserna i 2–6 §.

En frihetsberövad som sänder e-postmeddelanden eller använder internet får övervakas på teknisk väg och så att en tjänsteman i bevakningsuppgifter är närvarande.

11 §

Beslutanderätt och beslutsförfarande

Beslut om granskning av brev och andra postförsändelser med stöd av 1 § 2 mom. och om öppnande av en sådan försändelse samt granskning av dess innehåll med stöd av 1 § 3 mom. och 5 § 2 mom. fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter.

Beslut om läsning av brev, andra postförsändelser eller meddelanden med stöd av 2 § 1 mom., om utredning av avsändaren med stöd av 2 § 2 mom., om att underrätta den frihetsberövade om läsning enligt 3 § samt om kvarhållande av försändelser eller meddelanden enligt 6 § fattas av direktören för förvaringslokalen eller av en anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt förordnats för sådana uppgifter. Beslut om avlyssning och inspelning av telefonsamtal fattas av direktören för förvaringslokalen. Chefen för förvaringslokalen beslutar om tillstånd till användning av e-post och internet.

Beslut om läsning och kvarhållande av brev, andra postförsändelser eller meddelanden eller e-postmeddelanden samt om avlyssning och inspelning av telefonsamtal ska vara skriftliga.

12 §

Tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande

En tjänsteman som sköter uppdrag enligt detta kapitel får inte obehörigen röja sådant som genom innehållet i ett meddelande från eller till en frihetsberövad kommit till tjänstemannens kännedom i uppdraget, och inte heller identifieringsuppgifter om ett sådant meddelande. Tjänstemannen får inte heller använda sådana uppgifter för att skaffa sig själv eller någon annan fördel eller för att skada någon annan. Uppgifterna får inte heller röjas eller användas på nämnda sätt efter det att uppdraget har avslutats.

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag får uppgifter som avses i 1 mom. emellertid lämnas ut också till en tjänsteman som nödvändigt behöver dem med hänsyn till syftet med åtgärder som vidtas med stöd av detta kapitel eller för att sköta sina uppgifter enligt denna lag.

13 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om förfarandet vid granskning, läsning, kopiering och kvarhållande av brev, om användningen och övervakningen av elektronisk kommunikation samt om förfarandet vid avlyssning och inspelning av telefonsamtal utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 kap.

Besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen

1 §

Besök

De frihetsberövade har rätt att under behövlig övervakning ta emot besökare vid tidpunkter som reserverats för besök så ofta som det är möjligt utan att ordningen, säkerheten och verksamheten i förvaringslokalen störs, om inte denna rätt har begränsats enligt 4 kap. i tvångsmedslagen. Besök kan tillåtas även vid andra tillfällen än vid de tidpunkter som reserverats för besök, om det behövs med hänsyn till den frihetsberövades kontakter eller av något annat särskilt skäl. En frihetsberövad har dock alltid rätt att utan ogrundat dröjsmål ta emot besök av sitt i 6 kap. 5 § i denna lag avsedda ombud utan att någon annan är närvarande. Bestämmelser om granskning av besökare finns i 9 kap.

I förvaringslokalen ska det finnas lämpliga rum för besök. Förvaringslokalen kan dessutom ha lämpliga rum för kontakt via videolänk.

2 §

Övervakning av besök

Besöken ska övervakas på behövligt sätt. I ett besöksrum kan det mellan den frihetsberövade och besökaren finnas konstruktionsmässiga hinder för att ordningen och säkerheten i förvaringslokalen ska upprätthållas och införsel av förbjudna ämnen och föremål i förvaringslokalen förhindras. Besöken får övervakas genom teknisk övervakning och så att en tjänsteman i bevakningsuppgifter är närvarande. Teknisk övervakning omfattar iakttagande och upptagning av bild med en teknisk anordning. Den frihetsberövade och besökaren ska på tillbörligt sätt underrättas om övervakning som sker med hjälp av en teknisk anordning. Besök kan tillåtas utan övervakning, om det är motiverat med hänsyn till bevarandet av den frihetsberövades kontakter eller av någon annan motsvarande orsak och om besöket inte stör ordningen eller verksamheten i förvaringslokalen eller den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

Samtal mellan en frihetsberövad och en besökare får avlyssnas och upptas med hjälp av en teknisk anordning, om det av någon grundad anledning som har samband med den frihetsberövades brottsliga bakgrund, med den frihetsberövades uppförande under frihetsberövandet eller med besökaren behövs för att förhindra brott, avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen, säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden eller trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Den frihetsberövade och besökaren ska underrättas om avlyssningen och upptagningen av samtalet innan åtgärden inleds.

3 §

Besök av ombud

En frihetsberövad har rätt att utan ogrundat dröjsmål ta emot besök av ett i 6 kap. 5 § avsett ombud utan att någon annan är närvarande vid besöket.

Besöket får övervakas om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller om den frihetsberövade eller ombudet uttryckligen begär det. Övervakningen utförs genom synkontakt eller med hjälp av en teknisk anordning, utan att samtalet mellan den frihetsberövade och ombudet avlyssnas eller upptas. Besöket kan vid behov också ordnas i ett rum där det finns konstruktionsmässiga hinder mellan den frihetsberövade och ombudet. Den frihetsberövade och ombudet ska underrättas om övervakningen av besöket innan övervakningen inleds.

Bestämmelser om anordnandet av besök med hjälp av en videolänk finns i 5 §.

4 §

Återkallande, avbrytande och förvägran av besök

Ett tillstånd till besök kan återkallas om förutsättningarna för beviljande av besöket inte längre uppfylls efter det att beslutet fattats. Ett besök får avbrytas om det behövs för att förhindra ett brott eller för att upprätthålla ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen.

Ett besök kan förvägras, om

- 1) besökaren inte kan legitimera sig på ett tillförlitligt sätt,
- 2) besökaren vägrar att underkasta sig säkerhetskontroll enligt 9 kap. 2 § eller kroppsvisitation enligt 9 kap 3 §,
- 3) det är uppenbart att besökaren är berusad,
- 4) det finns grundad anledning att misstänka att besöket medför fara för ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

I de fall som avses i 2 mom. 1 punkten kan besöket ordnas under sådan övervakning att besöket inte äventyrar ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen.

5 §

Kontakter via videolänk

En frihetsberövad kan i möjligaste mån ges tillfälle att stå i kontakt med en nära anhörig eller någon annan närstående via videolänk eller med hjälp av en annan lämplig teknisk metod där deltagarna kan se och höra varandra. För bevarandet av den frihetsberövades kontakter eller av något annat viktigt skäl kan kontakt ordnas också med någon annan person som är viktig för den frihetsberövade. En förutsättning för detta är att den frihetsberövades rätt till kontakter inte har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen.

I fråga om övervakning och avbrytande av kontakter samt återkallande av tillstånd till kontakter tillämpas vad som föreskrivs i 2 och 4 §.

Också besök av ett ombud kan på den frihetsberövades eller ombudets begäran ordnas via videolänk. I fråga om övervakning av besöket tillämpas vad som föreskrivs i 3 §.

6 §

Besöksförbud

Om en besökare har konstaterats medföra eller försöka medföra narkotika eller sådana förbjudna ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. till förvaringslokalen eller äventyra säkerheten eller allvarligt störa ordningen i förvaringslokalen, kan besökaren meddelas ett med hänsyn till omständigheterna skäligt, högst sex månaders förbud att besöka förvaringslokalen (*besöksförbud*). Besöksförbud kan också meddelas, om förutsättningar för meddelande av besöksförbud i förvaringslokalen föreligger enligt 13 kap. 10 § 1 mom. i fängselagen eller 9 kap. 8 § 1 mom. i häktninglagen. Ett besöksförbud kan förlängas om det fortfarande behövs för att förhindra den verksamhet som ligger till grund för förbudet. Ett besöksförbud kan omfatta ett förbud att träffa en viss frihetsberövad eller vissa frihetsberövade eller ett förbud mot tillträde till en viss förvaringslokal eller vissa förvaringslokaler.

Besöksförbud får inte meddelas nära anhöriga, andra närstående eller den frihetsberövades i 6 kap. 5 § avsedda ombud.

Beslut om besöksförbud ska meddelas skriftligen. Innan ett besöksförbud meddelas ska besökaren och den frihetsberövade i möjligaste mån höras.

7 §

Kontakter med en beskickning

Utländska frihetsberövade har rätt att stå i kontakt med en diplomatisk beskickning eller ett konsulat som företräder hemlandet, om inte kontakterna har begränsats enligt 4 kap. i tvångsmedelslagen.

Försändelser som en frihetsberövad adresserat till en diplomatisk beskickning eller ett konsulat ska vidarebefordras utan dröjsmål.

8 §

Privata samtal

De frihetsberövade ska i möjligaste mån ges tillfälle till privata samtal om personliga frågor med en företrädare för en församling, en medborgarorganisation som bedriver fängelsearbete eller någon annan motsvarande institution.

9 §

Permission av synnerligen viktigt skäl och permission under ledsagning

En frihetsberövad kan beviljas tillstånd att under behövlig bevakning för en kort tid avlägsna sig från förvaringslokalen för att på finskt territorium besöka en svårt sjuk nära anhörig eller annan närstående eller för att närvara vid en nära anhörigs eller annan närståendes begravning eller av något annat motsvarande synnerligen viktigt skäl.

En frihetsberövad kan också beviljas tillstånd att under behövlig bevakning för en kort tid avlägsna sig från förvaringslokalen för att sköta ett brådskande och tvingande ärende.

Beslut om i 1 och 2 mom. avsedd permission ska meddelas skriftligen.

10 §

Beslutanderätt

Direktören för förvaringslokalen beslutar om avlyssning av ett övervakat besök med en teknisk anordning och upptagning vid ett övervakat besök enligt 2 § 2 mom., om besöksförbud samt om tillstånd att avlägsna sig enligt 9 §. Innan ett beslut om tillstånd att avlägsna sig fattas

ska i saken höras undersökningsledaren eller någon annan tjänsteman som har fattat beslut om frihetsbegränsande åtgärder.

Chefen för förvaringslokalen beslutar om i 2 § 1 mom. avsedda oövervakade besök, om kontakter via videolänk samt om återkallande av tillstånd till dessa. Beslut om övervakning av besök av ombud fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter.

Chefen för förvaringslokalen eller, om saken inte tål uppskov, en tjänsteman i bevakningsuppgifter beslutar om förvägran och avbrytande av besök.

11 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om permission och besöksförbud samt innehållet i det utfärdas genom förordning av statsrådet.

Polisstyrelsen meddelar närmare föreskrifter om ordnandet av övervakningen av besök, om de tekniska och konstruktionsmässiga övervakningsarrangemangen i besöksrum samt om hur besök ska ordnas.

8 kap.

Övervakningen och ordningen i förvaringslokaler samt granskning av förvaringslokaler och frihetsberövade

1 §

Övervakningen i förvaringslokalerna

De frihetsberövade och förvaringslokalerna ska övervakas och övervakningen registreras så som syftet med de frihetsberövande åtgärderna, ordningen i förvaringslokalen, förvaringssäkerheten, de frihetsberövades och andras säkerhet, den frihetsberövades grad av berusning och iakttagandet av den frihetsberövades hälsotillstånd samt förhindrandet av brott kräver.

I en förvaringslokal ska det finnas sådana larmsystem och andra tekniska säkerhetssystem som säkerheten kräver.

Om frihetsberövade har placerats i förvaringslokalen, ska minst två personer arbeta i bevakningsuppgifter.

2 §

Behandling av personuppgifter i samband med övervakningen i förvaringslokalerna

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag kan i samband med den övervakning som avses i 1 § och på det sätt som övervakningen förutsätter registreras uppgifter som hänför sig till

- 1) intagning i förvaringslokalen och avlägsnande från förvaringslokalen,
- 2) innehav och användning av egendom,
- 3) nödvändiga anteckningar om hälso- och sjukvård,
- 4) besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen,
- 5) säkerhetsåtgärder och användning av maktmedel,
- 6) teknisk övervakning,
- 7) basvård och annan daglig verksamhet och andra dagliga företeelser i förvaringslokalen.

Bestämmelser om behandling av personuppgifter i samband med förvaring av frihetsberövade finns i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.

3 §

Ordningsstadgan för en förvaringslokal samt åtskiljande av undersökningar

En förvaringslokal ska ha en ordningsstadga som innehåller närmare bestämmelser som kompletterar denna lag och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den och som gäller förvaringslokalens område och vistelse inom det, låsning av lokalerna, avdelningar, hur besök, telefonkontakter och andra kontaktformer, fritidsverksamhet och möjlighet att röka ska ordnas, innehav av egendom samt andra motsvarande enskilda omständigheter som hänför sig till upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen och ordnandet av sysselsättningen.

En polisinrättning ska ha bestämmelser för personalen om de utrymmen i förvaringslokalen som är reserverade särskilt för förundersökningsåtgärder, om förfarandet vid hämtning av frihetsberövade från förvaringslokalen och om begränsningar för andra än tjänstemän i bevakningsuppgifter att röra sig i förvaringslokalen samt andra motsvarande bestämmelser som behövs för att säkerställa att ansvaret för förundersökningen hålls separat från ansvaret att förvara frihetsberövade.

4 §

De frihetsberövades uppförande

En frihetsberövad ska iaktta förvaringslokalens ordningsstadga samt personalens uppmaningar och befallningar. En frihetsberövad ska uppträda sakligt mot personalen i förvaringslokalen samt mot övriga frihetsberövade och andra personer.

5 §

Teknisk övervakning i förvaringslokalerna

Teknisk övervakning kan användas för sådan övervakning på förvaringslokalens område och i dess lokaler som avses i 1 §. Det ska på tillbörligt sätt underrättas om den tekniska övervakningen. Vid genomförandet av övervakningen ska det säkerställas att integriteten hos den som övervakas blir respekterad särskilt i toaletter och tvätttrum samt i lokaler som används för sådan genomsökning av personer som kräver att personen ska klä av sig.

Teknisk övervakning på förvaringslokalens område och i dess allmänna utrymmen omfattar iakttagande och upptagning av bild med en teknisk anordning. Vid elektronisk kommunikation, intensifierad övervakning, observation och observation i isolering kan den tekniska övervakningen omfatta iakttagande och avlyssning med hjälp av en teknisk anordning och annan övervakning i förvaringslokalen med hjälp av teknisk utrustning samt upptagning av bild, ljud och annan information som produceras med hjälp av teknisk utrustning.

I 6 kap. finns bestämmelser om teknisk övervakning vid elektronisk kommunikation. I 7 kap. finns bestämmelser om teknisk övervakning i besöksrum. I 10 kap. finns bestämmelser om teknisk övervakning vid intensifierad övervakning, observation och observation i isolering. I 16 och 17 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) finns bestämmelser om kameraövervakning av arbetstagare.

6 §

Användningsändamålet för upptagningar från teknisk övervakning och radering av dem ur registret

Upptagningar från teknisk övervakning får användas som stöd vid individuell övervakning, för kontroll av att frihetsberövade behandlas och övervakas på ett sakligt sätt samt för utredning av brott som misstänks ha begåtts i en förvaringslokal.

Upptagningar från teknisk övervakning ska raderas senast en månad efter det att upptagningarna upphörde, om det inte är nödvändigt att bevara dem för ett ändamål som anges i 1 mom.

7 §

Granskning av celler och egendom

De frihetsberövades celler och egendom som de innehar och som finns på förvaringslokalens område kan granskas för upprätthållande av ordningen och säkerheten i förvaringslokalen. Bestämmelser om innehav av bruksföremål, pengar och andra betalningsmedel samt annan egendom finns i 4 kap.

8 §

Säkerhetskontroll av frihetsberövade

En frihetsberövad får i förvaringslokalen, på förvaringslokalens område och under transport granskas för att tillgodose säkerheten, trygga ordningen eller skydda egendom (*säkerhetskontroll av frihetsberövade*).

En frihetsberövad kan vid en säkerhetskontroll granskas med hjälp av en metalldetektor, någon annan teknisk anordning, en tränad hund, ytlig undersökning av kläderna eller på något annat motsvarande sätt för att det ska kunna säkerställas att den frihetsberövade inte medför föremål eller ämnen

- 1) med vilka någons säkerhet eller ordningen i förvaringslokalen kan äventyras,
- 2) som särskilt lämpar sig för att skada egendom,
- 3) vars innehav har förbjudits i lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av lag.

I det syfte som nämns i 1 mom. kan en frihetsberövad åläggas att byta kläder i närvaro av anställda.

9 §

Kroppsvisitation

En frihetsberövad kan kroppsvisiteras, om

1) han eller hon misstänks för innehav av sådana otillåtna föremål eller ämnen som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom., eller

2) kroppsvisitationen är behövlig för att förebygga rymning eller olovligt avvikande från förvaringslokalen, för att avvärja en fara som hotar ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen, på grund av återkomst till förvaringslokalen eller i samband med oövervakade besök.

Kroppsvisitation omfattar undersökning av vad den frihetsberövade har i sina kläder eller annars bär på sig. Kroppsvisitation omfattar även undersökning av den frihetsberövades mun.

10 §

Specialgranskning

I en förvaringslokal, på en avdelning eller i något annat utrymme i en förvaringslokal kan specialgranskning utföras, om det behövs för att avvärja en allvarlig fara som hotar ordningen

eller säkerheten eller för att hitta sådana otillåtna föremål eller ämnen som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom.

När en specialgranskning utförs på en avdelning eller i något annat utrymme i förvaringslokalen, får samtliga frihetsberövade som placerats i förvaringslokalen eller som vistas i det undersökta utrymmet kroppsvisiteras.

11 §

Förfarande och protokoll

Kroppsvisitation ska utföras i närvaro av ett vittne. Om kroppsvisitationen kräver att personen ska klä av sig, ska den som utför visitationen och den som är vittne vara av samma kön som den visiterade. När en frihetsberövad befinner sig utanför förvaringslokalen under direkt bevakning av en tjänsteman i bevakningsuppgifter, får kroppsvisitation dock utföras utan närvaro av ett vittne, om saken inte tål uppskov.

Ett beslut om specialgranskning ska vara skriftligt. Den frihetsberövade ska underrättas om grunden för åtgärden.

Protokoll ska föras över kroppsvisitation och specialgranskning. Genomförande av säkerhetskontroll under transport ska antecknas.

12 §

Beslutanderätt

Polischefen vid polisinrättningen fastställer ordningsstadgan för en förvaringslokal. Beslut om övervakning och låsning av lokalerna fattas av polischefen vid polisinrättningen eller, om saken inte tål uppskov, av direktören för förvaringslokalen eller chefen för förvaringslokalen.

Beslut om specialgranskning fattas av direktören för förvaringslokalen.

Chefen för förvaringslokalen eller, om saken inte tål uppskov, en tjänsteman i bevakningsuppgifter beslutar om kroppsvisitation av en frihetsberövad enligt 9 §.

En tjänsteman i bevakningsuppgifter beslutar om en frihetsberövads klädsel.

13 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om protokoll över kroppsvisitation och specialgranskning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare föreskrifter om förfarandet vid övervakningen av frihetsberövade och registrering av de uppgifter som avses i 1 och 2 § samt om innehållet i ordningsstadgan för en förvaringslokal meddelas av Polisstyrelsen.

9 kap.

Granskning av andra personer

1 §

Tillträde till en förvaringslokal

Ingen får ges tillträde till en förvaringslokal utan behörigt tillstånd eller skäl.

För tillträde till en förvaringslokal kan ställas som villkor att ytterkläder och medförda föremål ska lämnas i förvar hos polisen på det sätt som polisen bestämmer. För att någon ska få tillträde till förvaringslokalen och få röra sig på förvaringslokalens område kan också ställas som villkor att personen i fråga legitimerar sig. För att någon ska få röra sig på området kan också ställas andra villkor som behövs för upprätthållandet av ordningen eller säkerheten.

Tillträde till förvaringslokalen kan förvägras eller vistelse på förvaringslokalens område förbjudas den som inte iakttar ett åläggande eller villkor som meddelats honom eller henne enligt 2 mom. eller vägrar att genomgå den säkerhetskontroll som avses i 2 §. Den som på grund av berusning, hotfullt beteende eller av någon annan motsvarande anledning kan äventyra ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen får inte heller beviljas tillträde till förvaringslokalen. När det gäller förvägran av tillträde för besökare ska dessutom bestämmelserna i 7 kap. 4 § iakttas.

2 §

Säkerhetskontroll på förvaringslokalens område

En person kan i förvaringslokalen eller på förvaringslokalens område granskas för att upprätthålla säkerheten, trygga ordningen eller skydda egendom (*säkerhetskontroll*).

Vid en säkerhetskontroll kan den som anländer till en förvaringslokal eller befinner sig i förvaringslokalen eller på förvaringslokalens område, de föremål som han eller hon medför och det fortskaffningsmedel som han eller hon använder och som befinner sig på förvaringslokalens område granskas med hjälp av en metalldetektor, någon annan teknisk anordning eller en tränad hund, ytlig undersökning av kläderna eller på något annat motsvarande sätt för att det ska kunna säkerställas att personen inte medför föremål eller ämnen

- 1) med vilka någons säkerhet eller ordningen i förvaringslokalen kan äventyras,
- 2) som särskilt lämpar sig för att skada egendom,
- 3) vars innehav har förbjudits i lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av lag.

I det syfte som nämns i 1 mom. kan personen i fråga åläggas att överlämna den medförda egendomen för granskning, om granskningen inte kan utföras på det sätt som avses i 2 mom.

3 §

Kroppsvsitation av besökare

Om det finns grundad anledning till misstanke om försök att överlämna ämnen eller föremål som avses i 2 § 2 mom. vid ett besök hos en frihetsberövad, kan som villkor för besöket ställas att besökaren underkastar sig kroppsvsitation.

Om besökaren vägrar underkasta sig kroppsvsitation, ska bestämmelserna i 7 kap. 4 § iakttas.

Kroppsvsitationen omfattar undersökning av vad besökaren har i sina kläder eller annars på sig.

4 §

Rätt att frånta personer föremål och ämnen

En tjänsteman som utför säkerhetskontroll eller kroppsvsitation har rätt att frånta en person föremål eller ämnen som avses i 2 § 2 mom. och som påträffats vid granskning eller annars.

Föremål och ämnen som fråntagits någon ska tas om hand av polisen eller, om det inte finns något hinder för det enligt lag, återlämnas till den granskade när han eller hon lämnar förvaringslokalen. I fråga om behandlingen av föremål och ämnen som tagits om hand av polisen

iakttas på motsvarande sätt det som i 2 kap. 15 § i polislagen föreskrivs om hantering av omhändertagen egendom.

5 §

Rätt att avlägsna personer från förvaringslokalens område

Den som vägrar underkasta sig säkerhetskontroll eller inte iakttar en uppmaning att lämna förvaringslokalen enligt 1 § 3 mom. eller 7 kap. 4 § kan avlägsnas från förvaringslokalen eller förvaringslokalens område. Den som avlägsnas ska underrättas om grunden för åtgärden.

6 §

Gripande

Direktören för förvaringslokalen och en tjänsteman i bevakningsuppgifter har rätt att gripa en person som befinner sig i förvaringslokalen eller på polisstationen eller på dess område, om gripandet är nödvändigt för att avvärja en fara som hotar en person eller egendom eller för att förhindra eller utreda ett brott.

En tjänsteman i bevakningsuppgifter har i förvaringslokalen eller på polisstationen eller på dess område eller i samband med en transport i anslutning till bevakningsuppgiften rätt att gripa en efterlyst person som enligt en behörig myndighets efterlysning ska häktas eller tas i förvar.

Den som grips ska underrättas om grunden för åtgärden. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen. Gripandet ska protokollföras.

7 §

Förfarandet vid säkerhetskontroll och kroppsvisitation

Säkerhetskontroll och kroppsvisitation ska utföras finkänsligt. Granskningen får inte orsaka onödig olägenhet för den som granskas eller skada på egendom.

Den granskade ska underrättas om grunden för säkerhetskontrollen eller kroppsvisitationen. Vid kroppsvisitation ska ett vittne vara närvarande. Om kroppsvisitationen kräver att personen ska klä av sig, ska den utföras i ett särskilt utrymme och den som utför visitationen och den som är vittne ska vara av samma kön som den visiterade.

Protokoll ska föras över kroppsvisitation.

8 §

Beslutanderätt

Chefen för förvaringslokalen eller, om saken inte tål uppskov, en tjänsteman i bevakningsuppgifter beslutar om kroppsvisitation av besökare, om säkerhetskontroll av besökare på förvaringslokalens område, om förvägran av besökares tillträde till förvaringslokalen och om avlägsnande av besökare från förvaringslokalens område.

9 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om protokoll över kroppsvisitation, antecknande av beslut om avlägsnande från förvaringslokalens område och antecknande om gripande utfärdas genom förordning av statsrådet.

10 kap.

Säkerhetsåtgärder och användning av maktmedel

1 §

Säkerhetsåtgärder

Säkerhetsåtgärder är i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel användning av fängsel, intensifierad övervakning, observation samt observation i isolering.

I stället för säkerhetsåtgärder ska i första hand andra medel än sådana som begränsar friheten användas för att lugna den frihetsberövade eller för att förhindra ett brott eller en händelse som orsakar fara.

Bestämmelser om begränsning av frihetsberövades kontakter finns i 4 kap. i tvångsmedelslagen.

2 §

Användning av fängsel

Rörelse- och handlingsfriheten för en frihetsberövad får begränsas med handbojor, knippförband av plast, skydd som hindrar en person från att spotta eller andra motsvarande medel, om det är nödvändigt för att

- 1) förhindra rymning under transport,
- 2) tygla sådant våldsamt uppträdande som inte kan förhindras på något annat sätt och som kan äventyra den frihetsberövades eller någon annans säkerhet eller orsaka betydande skada på egendom, eller
- 3) avvärja överhängande risk för våld.

En begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte orsaka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödig smärta. Om fängsel används med stöd av 1 mom. 2 punkten, ska i möjligaste mån en läkare höras. När den frihetsberövade ska höras inför domstol, ska fängslens avlägsnande, om inte rättens ordförande på grund av den frihetsberövades våldsamma uppträdande eller någon annan motsvarande orsak bestämmer annorlunda. Fängslens ska också avlägsnande om det är nödvändigt för att en medicinsk åtgärd ska kunna vidtas.

3 §

Intensifierad övervakning

För iakttagande av hälsotillståndet hos och tryggande av säkerheten för en person som berövat sin frihet med stöd av 2 kap. 2, 5, 9 eller 10 § i polislagen kan personen placeras i en lokal där han eller hon kan observeras kontinuerligt eller tidvis med hjälp av sådan teknisk övervakning som avses i 8 kap. 5 §.

Andra frihetsberövade än sådana frihetsberövade som avses i 1 mom. får i högst 24 timmar från frihetsberövandets början placeras i en lokal där han eller hon kan observeras kontinuerligt eller tidvis med hjälp av teknisk övervakning, om det är nödvändigt för att iaktta hälsotillståndet hos eller trygga säkerheten för den frihetsberövade.

4 §

Observation

En frihetsberövad får placeras i ett rum eller en cell där han eller hon kan observeras dygnet runt med hjälp av teknisk utrustning eller på något annat sätt, om det är nödvändigt för att

1) iaktta hälsotillståndet hos och trygga säkerheten för den frihetsberövade på grund av berusning eller abstinenssymtom efter användning av berusningsmedel,

2) förhindra självmord eller självdestruktivt beteende,

3) tygla sådant våldsamt uppträdande som inte kan förhindras på något annat sätt och som kan äventyra den frihetsberövades eller någon annans säkerhet eller orsaka betydande skada på egendom,

4) hindra den frihetsberövade från att orsaka fortsatt betydande störning, om störningen orsakar skada eller olägenhet för andra frihetsberövade.

En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska utan dröjsmål underrättas om att en frihetsberövad har ställts under observation, om detta har gjorts av någon annan orsak än enbart enligt 1 mom. 4 punkten. En läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska så snart som möjligt undersöka den frihetsberövades hälsotillstånd. Den frihetsberövade ska noggrant iakttas genom teknisk övervakning och på annat sätt.

Observationen får inte fortgå längre än nödvändigt och inte överskrida sju dygn. Observationen får dock fortgå, om det är nödvändigt av skäl som avses i 1 mom. Observationen ska omprövas minst var sjunde dag.

Den i 1 mom. 4 punkten avsedda observationen får inte fortgå längre än 24 timmar.

5 §

Observation i isolering

Om det finns grundad anledning att misstänka att en frihetsberövad under vistelsen i förvaringslokalen eller vid ankomsten till förvaringslokalen har förbjudna ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. i sin kropp, får den frihetsberövade placeras i ett rum eller en cell där det med hjälp av teknisk utrustning eller på något annat sätt dygnet runt är möjligt att observera och övervaka den frihetsberövade och hur de förbjudna ämnena eller föremålen lämnar hans eller hennes kropp. Då kan man också kräva att den frihetsberövade använder särskild observationsklädsel. En frihetsberövad som använder observationsklädsel ska på begäran utan dröjsmål ges tillträde till toalett.

Observation i isolering får fortgå tills de förbjudna ämnena eller föremålen har lämnat den frihetsberövades kropp eller tills det inte längre finns någon annan orsak till isoleringen. Observation i isolering får dock inte fortgå längre än sex dygn. Observationen i isolering ska avbrytas, om den äventyrar den frihetsberövades hälsa. Om det vid en i 8 kap. i tvångsmedelslagen, 18 kap. i fängelselagen eller 11 kap. i häktningsslagen avsedd kroppsbesiktning har upptäckts att den frihetsberövade har ämnen eller föremål som avses i 1 mom. i kroppen, får tiden för observation i isolering förlängas också efter den maximala tiden på sex dygn, dock med ytterligare högst tre dygn.

En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska utan dröjsmål underrättas om att en frihetsberövad har ställts under observation i isolering. En läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska så snart som möjligt undersöka hälsotillståndet hos den frihetsberövade som ställts under observation i isolering. Den frihetsberövade ska noggrant iakttas genom teknisk övervakning och på annat sätt.

6 §

Användning av maktmedel

En tjänsteman i bevakningsuppgifter har vid utförande av tjänsteuppdrag rätt att i en förvaringslokal, på dess område och i dess omedelbara närhet, under transport av frihetsberövade samt vid andra övervakade besök utanför förvaringslokalen använda maktmedel för att

1) förhindra att en frihetsberövad rymmer eller avlägsnar sig olovligt, för att bryta motstånd och för att vidta de övervaknings-, gransknings- och säkerhetsåtgärder som avses i 8 och 10 kap.,

2) förhindra tillträde till förvaringslokalen, omhändertaga föremål och varor samt avlägsna någon från förvaringslokalen eller dess område samt för att gripa personer enligt 9 kap.,

3) förhindra olovligt tillträde, avlägsna ett hinder eller stoppa ett fortskaffningsmedel, när det finns fara för ett brott mot liv eller hälsa eller någon annan gärning eller händelse som kan äventyra någons hälsa.

Maktmedlen ska vara behövliga och försvarbara med hänsyn till omständigheterna. När försvarbarheten bedöms, ska hänsyn tas till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de tillgängliga resurserna samt andra omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Maktmedelsredskap får bäras och användas endast av tjänstemän som fått behörig utbildning.

En tjänsteman i bevakningsuppgifter har i tjänsteuppdrag dessutom rätt till nödvärn i enlighet med 4 kap. 4 § i strafflagen. Vid bedömningen av om nödvärn kan försvaras ska de krav beaktas som kan ställas på tjänstemannen i bevakningsuppgifter med beaktande av dennes utbildning och erfarenhet.

Den som på begäran eller med samtycke av den tjänsteman som avses i 1 mom. tillfälligt bistår denne i en situation där det är nödvändigt att anlita utomstående för att använda maktmedel för att utföra ett synnerligen viktigt och brådskande tjänsteuppdrag som avses i denna paragraf har rätt att under tjänstemannens uppsikt använda de nödvändiga maktmedel som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarbara.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen samt om excess i nödvärn i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen.

Bestämmelser om en polismans rätt att använda maktmedel finns dessutom i polislagen.

7 §

Beredskap för och varning om användning av maktmedel

Den som utför ett tjänsteuppdrag och har anledning att befara motstånd eller ett obehörigt angrepp enligt 4 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen ska på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt bereda sig på användning av maktmedel.

En person som är föremål för ett tjänsteuppdrag ska varnas för risken att bli utsatt för maktmedel, om det är möjligt och ändamålsenligt att varna denne. Varningen ska ges på ett för ändamålet lämpligt och begripligt sätt.

8 §

Användning av skjutvapen

Skjutvapen får användas endast när det är fråga om att stoppa en persons verksamhet som orsakar direkt och allvarlig fara för någon annans liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att stoppa verksamheten. Skjutvapen får dessutom användas i brådskande och viktiga uppdrag för att avlägsna föremål, djur eller motsvarande hinder.

Med användning av skjutvapen avses varning för användning av ett skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998), hot om användning av skjutvapen och avlossande av skott. Det betraktas inte som användning av skjutvapen att ta fram ett skjutvapen och göra det skjutklart.

Beslut om vapenhot och avlossande av skott ska fattas av en polisman som hör till befälet, om detta är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är.

9 §

Bestämmelser om förfarandet vid säkerhetsåtgärder

Ett beslut om att ställa en frihetsberövad under observation och observation i isolering ska meddelas skriftligen. Den frihetsberövade ska underrättas om grunderna för åtgärden.

När beslut om användning av fängsel enligt 2 § 1 mom. 2 eller 3 punkten, om ställande under intensifierad övervakning enligt 3 § 2 mom., om ställande under observation enligt 4 § eller om ställande under observation i isolering enligt 5 § fattas, ska orsaken till och varaktigheten av åtgärden antecknas.

10 §

Beslutanderätt i samband med säkerhetsåtgärder

Beslut om ställande under observation, om ställande under intensifierad övervakning enligt 3 § 2 mom. och om användning av fängsel på frihetsberövade som intagits i en förvaringslokal fattas av chefen för förvaringslokalen eller, om saken inte tål uppskov, av en tjänsteman i bevakningsuppgifter.

Beslut om sådan intensifierad övervakning som avses i 3 § 1 mom. fattas av en tjänsteman i bevakningsuppgifter.

Beslut om ställande under observation i isolering fattas av direktören för förvaringslokalen eller, om saken inte tål uppskov, av chefen för förvaringslokalen.

11 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställighet av observation och observation i isolering, om fängslan, om maktmedelsredskap och om antecknande av beslut som avses i 9 § utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om definitioner av användningen av maktmedel, utbildning i användningen av maktmedel, träning i och uppföljning av användningen av maktmedel, rätt att bära maktmedelsredskap, förvaring av maktmedelsredskap och övervakning av användningen av maktmedel utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

11 kap.

Transport av frihetsberövade

1 §

Transportmedel

Transportmedel som är lämpliga för ändamålet och utrustade med behövliga säkerhetsanordningar ska användas vid transport.

De frihetsberövade ska utan omotiverat dröjsmål kunna kontakta den myndighet som övervakar transporten.

2 §

Tiden för transport

Transport av frihetsberövade ska skötas utan omotiverat dröjsmål.
Transporten ska ordnas så att transporttiden som helhet betraktad inte blir oskäligt lång med beaktande av orsaken till transporten, transportsträckan och den transporterades hälsotillstånd.

3 §

Avskildhet vid transport

Om ett allmänt fortskaffningsmedel används vid transport, ska den som transporteras om möjligt hållas avskild från andra passagerare. En frihetsberövad som inte fyllt 18 år ska hållas avskild från vuxna frihetsberövade, om det inte står i hans eller hennes intresse att man handlar annorlunda. En frihetsberövad som avtjänar ett fängelsestraff ska hållas avskild från andra frihetsberövade.

En frihetsberövad ska också hållas avskild från andra frihetsberövade, om den frihetsberövades eller någon annans säkerhet, brottsutredningen eller andra motsvarande skäl kräver det.

4 §

Behandlingen av de frihetsberövade under transport

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i denna lag får de frihetsberövades rätt till vistelse utomhus, innehav och användning av egendom samt rätt till besök och användning av telefon begränsas under transporten oavsett grunden för frihetsberövandet, om det är särskilt svårt att tillgodose dessa rättigheter under transporten.

Transporten ska om möjligt ordnas så att den inte väcker uppmärksamhet.

Den frihetsberövade får inte under transporten ta emot pengar, ämnen eller föremål av utomstående personer. Försändelser med pengar, ämnen eller varor som riktats till den frihetsberövade kan tas för förvaring av den tjänsteman som svarar för transporten, om det med tanke på egenskaperna hos egendomen och annars av särskilda skäl är motiverat.

12 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

1 §

Anmälan om en frihetsberövads hälsotillstånd och om att den frihetsberövade avlidit

Anmälningar om frihetsberövades hälsotillstånd ska göras i enlighet med lagen om patientens ställning och rättigheter.

Om en frihetsberövad avlider, ska anmälan lämnas till behöriga myndigheter samt till nära anhöriga, andra närstående eller den som den frihetsberövade utsett.

2 §

Anmälan om att en frihetsberövad frigetts eller avlägsnat sig från förvaringslokalen

Anmälan om att en frihetsberövad frigetts eller avlägsnat sig från förvaringslokalen får lämnas till målsäganden eller någon annan person, om det på grund av den frihetsberövades beteende eller av denne framförda hotelser finns grundad anledning att misstänka att den frihetsberövade gör sig skyldig till ett brott som riktar sig mot någondera av de ovannämndas liv, hälsa eller frihet eller mot en sådan persons liv, hälsa eller frihet som står någondera av dem nära. Om den frihetsberövade har meddelats besöksförbud enligt lagen om besöksförbud (898/1998) eller en skyddsåtgärd som anmälts till informationssystemet för polisärenden med stöd av 4 § i lagen om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning om ömsesidigt erkännande av skyddsåtgärder i civilrättsliga frågor (227/2015), kan anmälan också göras till den som förbudet eller åtgärden avses skydda.

En målsägande som på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att han eller hon vill få en anmälan om att en häktad som har häktats på grund av våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigetts eller rymt ska utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan. För att anmälan ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra den häktades liv eller hälsa.

Anmälan enligt denna paragraf ska göras finkänsligt. Målsäganden eller någon annan som hotas och som avses i denna paragraf får inte underrättas mot deras uttryckliga vilja.

3 §

Lämnande av uppgifter till den enhet som utför sinnesundersökning

Polisen har rätt att till den enhet som utför sinnesundersökning lämna sådana uppgifter om frihetsberövade som är nödvändiga för genomförandet av undersökningen.

4 §

Anmälan om och förfarande vid person- och egendomsskada

En tjänsteman i bevakningsuppgifter ska utan dröjsmål underrätta sin förman om person- eller egendomsskador som uppkommit vid utförandet av tjänsteuppdrag, om skadorna inte är att anses såsom ringa. I fråga om person- och egendomsskador ska förfaras enligt 8 kap. 6 § i polislagen.

5 §

Beslutanderätt

Beslut om anmälningar och lämnande av upplysningar enligt 1–3 mom. fattas av en undersökningsledare.

13 kap.

Ändringssökande

1 §

Beslut i vilka ändring får sökas

En frihetsberövad får begära omprövning av eller anföra besvär över ett beslut som gäller

- 1) användning av egna kläder enligt 3 kap. 2 § eller avvikelser från den normala kosten enligt 3 kap. 4 §,
- 2) förvägran av innehav av egendom i förvaringslokalen enligt 4 kap. 1 § 1–3 mom. samt användning av pengar och andra betalningsmedel enligt 4 kap. 4 §,
- 3) förvägran av överföring för temporär vård utanför förvaringslokalen enligt 5 kap. 2 §,
- 4) kvarhållande av brev eller postförsändelser enligt 6 kap. 6 §,
- 5) besöksförbud enligt 7 kap. 6 § och tillstånd att avlägsna sig av synnerligen viktigt skäl enligt 7 kap. 9 § 1 mom.,
- 6) placering under observation enligt 10 kap. 4 § 1 mom. 1–3 punkten eller observation i isolering enligt 10 kap. 5 §,
- 7) andra beslut som avses i 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) och som fattats med stöd av denna lag, om inte sökande av ändring har förbjudits med stöd av 2 § i detta kapitel.

Besökaren till en frihetsberövad får begära omprövning av och anföra besvär över ett beslut om besöksförbud enligt 7 kap. 6 §. Den som sänder ett brev till en frihetsberövad eller är mottagare av ett brev från en frihetsberövad får begära omprövning av och anföra besvär över ett beslut om kvarhållande av brevet eller postförsändelsen enligt 6 kap. 6 §.

2 §

Förbud mot att söka ändring

En frihetsberövad får inte begära omprövning av eller anföra besvär över ett beslut som gäller

- 1) placering i förvaringslokalen enligt 3 kap. 1 §, förflyttning till en annan förvaringslokal enligt 3 kap. 8 § eller tillåtelse för en frihetsberövad att avlägsna sig från förvaringslokalen för att höras hos någon annan myndighet än en domstol enligt 3 kap. 10 § 2 mom.,
- 2) mottagning av varor som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen enligt 4 kap. 5 §,
- 3) läsning av brev, andra postförsändelser eller meddelanden enligt 6 kap. 2 §, avlyssning och inspelning av telefonsamtal enligt 6 kap. 8 § eller tillstånd till användning av e-post eller av internet enligt 6 kap. 9 §,
- 4) besök utan övervakning enligt 7 kap. 2 §, kontakter enligt 7 kap. 5 § och tillstånd att avlägsna sig enligt 7 kap. 9 § 2 mom.,
- 5) intensifierad övervakning enligt 10 kap. 3 § eller placering under observation enligt 10 kap. 4 § 1 mom. 4 punkten.

3 §

Begäran om omprövning

Begäran om omprövning av ett beslut ska framställas skriftligen inom en vecka från det att beslutet tillsammans med anvisningar om hur man begär omprövning har delgetts den frihetsberövade. Begäran om omprövning ska lämnas till den myndighet som fattat beslutet.

Polischefen vid polisinrättningen avgör begäran om omprövning.

Bestämmelserna i förvaltningslagen gäller i övrigt vid behandlingen av begäran om omprövning.

4 §

Anförande och behandling av besvär

Besvär över ett omprövningsbeslut ska anföras inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. I fråga om anförande av besvär gäller i övrigt vad som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

Vid behandlingen av besvär är förvaltningsdomstolen domför med en ledamot.

Ett besvärssärende ska behandlas skyndsamt, om det inte gäller ett beslut enligt 1 § i fråga om vilket frihetsberövandet har upphört. I fråga om behandlingen av ärenden gäller i övrigt vad som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

5 §

Hur begäran om omprövning och besvär påverkar verkställigheten

Begäran om omprövning eller anförande av besvär avbryter inte verkställigheten av beslut enligt 1 §, om inte polischefen vid den polisinrättning som behandlar begäran om omprövning eller den förvaltningsdomstol som behandlar besvärerna beslutar något annat.

I förvaltningsdomstolens beslut i ett ärende som gäller förbud mot eller avbrytande av verkställighet får ändring inte sökas särskilt genom besvär.

6 §

Rättshjälp

Vid behandling av ärenden som avses i 1 § kan den frihetsberövade beviljas rättshjälp så som föreskrivs i rättshjälpslagen (257/2002). Den frihetsberövade behöver inte lägga fram en sådan utredning om sina ekonomiska förhållanden som avses i 10 § 1 mom. i rättshjälpslagen. Om ärendet är under behandling vid domstol, fattar domstolen beslut om beviljandet av rättshjälp.

7 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om framställning och behandling av en omprövningsbegäran får utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den xx xxxx 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) och lagen om behandling av berusade (461/1973).

2.

Lag

om ändring av 2 kap. 1 och 4 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 2 kap. 1 och 4 § som följer:

2 kap.

Gripande, anhållande och häktning

1 §

Polismans och tjänsteman i bevakningsuppgifters rätt att gripa

En polisman får för utredning av ett brott gripa den som är misstänkt för brottet, om denne anträffas på bar gärning eller flyende fot.

En polisman får också gripa den som är misstänkt för brott och som enligt beslut ska anhållas eller häktas. En polisman får dessutom under tiden för huvudförhandling eller beslutsprövning i domstol gripa en svarande vars häktning begärts i samband med dom, om det behövs för att förhindra att svaranden avlägsnar sig. Vad som i detta moment föreskrivs om en polismans rätt att gripa gäller även sådana i 1 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) avsedda tjänstemän i bevakningsuppgifter som utför tjänsteuppdrag.

Finns det förutsättningar för anhållande, får en polisman gripa den misstänkte även utan ett förordnande om detta, om anhållandet annars kan äventyras. Polismannen ska utan dröjsmål anmäla gripandet till en anhållningsberättigad tjänsteman. Denne ska inom 24 timmar efter gripandet besluta om den gripne ska frigges eller anhållas. Om gripandet varar i mer än 12 timmar måste det finnas förutsättningar för anhållande.

4 §

Underrättelse om gripande

Den som har gripits ska utan dröjsmål informeras om orsaken till gripandet.

Bestämmelser om underrättelse om gripandet till den gripnes närstående eller någon annan finns i 2 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019) 6 § som följer:

6 §

Innehållet i personuppgifter som behandlas i undersöknings- och övervakningsuppgifter

Polisen får i fråga om personer som avses i 5 § utöver de grundläggande personuppgifter som avses i 4 § behandla följande personuppgifter:

- 1) specificeringar, beskrivningar och klassificeringar i anknytning till polisens uppgifter, åtgärder och händelser,
- 2) signalementsuppgifter för fastställande av identiteten, inklusive finger-, hand- och fotavtryck, handstils-, röst- och luktprov, DNA-profil, ansiktsbild och andra biometriska uppgifter; för att personer som anmälts försvunna ska kunna hittas och för att okända avlidna ska kunna identifieras får uppgifter om nära släktingar behandlas endast med samtycke från den som uppgifterna gäller,
- 3) uppgifter för att trygga säkerheten för en person som är föremål för en åtgärd eller en myndighets säkerhet i arbetet om en persons hälsotillstånd och hur hälsotillståndet följs eller om personens vård, om ett övervakningsobjekts eller en persons farlighet eller oberäknelighet samt uppgifter som beskriver eller är avsedda att beskriva en brottslig gärning, ett straff eller någon annan påföljd för brott,
- 4) identifieringsuppgift om avgörande av åklagare eller domstol och uppgift om någon har dömts till straff, om det fattats beslut om åtalseftergift eller domseftergift, om ett åtal förkastats, lämnats utan prövning eller avskrivits samt uppgift om ett avgörandes laga kraft,
- 5) uppgifter enligt 8 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) som behandlas i samband med övervakningen i förvaringslokalerna.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 17 kap. 63 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken (4/1734) 17 kap. 63 §, sådan den lyder i lag 732/2015, som följer:

17 kap.

Om bevisning

63 §

Om ett vittne obehörigen vägrar avge vittnesmål, ska domstolen vid vite förelägga vittnet att fullgöra sin skyldighet. Om vittnet vägrar iaktta domstolens föreläggande, ska domstolen döma ut vitet. Om vittnet fortfarande vägrar iaktta förelägget, kan domstolen med beaktande av ärendets natur, vittnesberättelsens betydelse för avgörandet av målet, vittnets personliga förhållanden och övriga omständigheter genom påtryckningshäktning ålägga vittnet att fullgöra sin skyldighet.

Vittnet får inte hållas i påtryckningshäkte längre än vad som är nödvändigt för att fullgöra skyldigheten att vittna och inte mer än högst sex månader. Påtryckningshäktningen får dock inte vara längre än den tid som målet är anhängigt i domstolen i fråga. Om vittnet samtycker till att vittna, ska handläggningen av målet fortsätta så snart som möjligt.

Domstolen ska minst varannan vecka på nytt behandla frågan om påtryckningshäktningen ska fortsätta. Den som berövats sin frihet ska höras personligen om huruvida han eller hon samtycker till att vittna. Vid handläggningen av ärendet iakttas i övrigt i tillämpliga delar 3 kap. i tvångsmedelslagen.

På ett vittne som är föremål för påtryckningshäktning tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) med beaktande av grunden för frihetsberövandet.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 7 § i lagen om utredande av dödsorsak

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utredande av dödsorsak (459/1973) 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 832/2011, som följer:

7 §

För utredande av dödsorsak ska polisen verkställa undersökning,

1) då det inte är känt att döden förorsakats av sjukdom, eller då den avlidne inte under sin sista sjukdom behandlats av läkare,

2) då döden förorsakats av brott, olycksfall, självmord, förgiftning, yrkessjukdom eller vård-åtgärd eller då det finns anledning att befara att döden föranletts av någon sådan orsak, eller

3) då dödsfallet annars inträffat överraskande.

Vid undersökningen ska läkares bistånd vid behov anlitas.

Polisen ska underrätta åklagaren om ett dödsfall som har inträffat när en person har befunnit sig i en förvaringslokal som avses i 1 kap. 2 § 5 punkten i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) eller annars frihetsberövad under polisens tillsyn.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

6.

Lag

om ändring av 27 § i territorialövervakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i territorialövervakningslagen (755/2000) 27 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 846/2006 och 842/2011, som följer:

27 §

Utredning av identiteten och gripande av en person

Territorialövervakningsmyndigheten har när den utför en i denna lag avsedd enskild uppgift rätt att av var och en få uppgifter om namn, personbeteckning eller, om sådan saknas, födelse-datum och medborgarskap samt om den plats där personen i fråga är anträffbar.

En i 23 § 1 mom. avsedd territorialövervakningsmyndighet har rätt att gripa den

1) som vägrar att lämna uppgifter som avses i 1 mom. eller lämnar uppgifter som sannolikt är oriktiga, eller

2) vars gripande är nödvändigt i syfte att förhindra eller utreda fortsatt territoriekränkning.

Den som gripits ska omedelbart frigges när de behövliga uppgifterna enligt 2 mom. 1 punkten har erhållits eller syftet enligt 2 mom. 2 punkten uppnåtts. Den som gripits ska dock frigges senast 24 timmar efter gripandet, om den gripne inte anhålls så som anges i tvångsmedelslagen (806/2011).

Den gripne ska genast underrättas om orsaken till gripandet. I fråga om behandlingen av personer som gripits med stöd av denna lag iakttas vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

7.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) 1 §, sådan den lyder i lag 814/2015, som följer:

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att ordna bemötandet av utlänningar som tagits i förvar med stöd av 121 och 122 § i utlänningslagen (301/2004) i förvarsenheter som reserverats särskilt för detta ändamål.

På förvarsenheternas verksamhet tillämpas lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011).

På utlänningar som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler tillämpas i första hand denna lag. Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) tillämpas dock till den del det är nödvändigt med beaktande av ordningen och säkerheten i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 35 d och 61 § i gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 35 d och 61 §, sådana de lyder, 35 d § i lag 749/2014 och 61 § i lagarna 843/2006, 1150/2010 och 749/2014, som följer:

35 d §

Användning av fängsel

Rörelse- och handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, plastfängsel eller på något annat motsvarande sätt, om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, tygla våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld.

Begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte orsaka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödigt smärta.

På användningen av fängsel på gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet tillämpas 10 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

61 §

Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet

På behandlingen av personer som berövats sin frihet tillämpas inom gränsbevakningsväsendet, om inte något annat föreskrivs nedan, bestämmelserna i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Bestämmelserna om polisen i den lag som nämns i 1 mom. gäller gränsbevakningsväsendet i fråga om personer som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet. Vad som i nämnda lag föreskrivs om polismän eller väktare gäller gränsbevakningsmän vid gränsbevakningsväsendet. Vad som i lagen i fråga föreskrivs om direktören för en förvaringslokal eller en av direktören förordnad anhållningsberättigad tjänsteman eller chefen för en förvaringslokal gäller chefen för en förvaringslokal vid gränsbevakningsväsendet.

Med undantag av vad som föreskrivs i

1) 8 kap. 12 § i den lag som nämns i 1 mom. ska den behöriga förvaltningsenheten fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av gränsbevakningsväsendet samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

2) 13 kap. 3 § 2 mom. i den lag som nämns i 1 mom. ska chefen för en förvaltningsenhet eller en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen förordnats att sköta uppdraget fatta beslut om omprövningsbegäran,

3) 1 kap. 7 § i den lag som nämns i 1 mom. ska en anhållningsberättigad tjänsteman vid den berörda förvaltningsenheten utses till chef för förvaringslokalen.

Vid behandlingen av utlänningar som tagits i förvar ska iaktas vad som föreskrivs i 123 § i utlänningslagen (301/2004). Bestämmelser om gripande som hänför sig till militär disciplin och om verkställighet av straff finns i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____
_____

9.

Lag

om ändring av 22 b § i lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 22 b §, sådan den lyder i lag 197/2017, som följer:

22 b §

Befogenheter vid skyddande av immuniteten vid transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar

En säkerhetsman har rätt att i den omedelbara närheten av en transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar spärra av, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att skydda de särskilda tillgångarnas immunitet, såvida inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar den rätten.

Vid utförande av säkerhetsuppgifter som gäller transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar har säkerhetsmannen rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef har rätt att begränsa de befogenheter som avses i detta moment.

En person kan gripas om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Gripandet ska omedelbart meddelas till en polisman som hör till befälet eller till polisens fältchef och den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

På behandlingen av personer som gripits med stöd av 3 mom. tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

10.

Lag

om ändring av 4 kap. 11 och 19 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 4 kap. 11 och 19 §, av dem 19 § sådan den lyder
i lag 10/2016, som följer:

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

11 §

En misstänkts rätt att hålla kontakt med sitt biträde

Den som har gripits, anhållits eller häktats som misstänkt för brott har rätt att hålla kontakt med sitt biträde genom besök, brev och telefonsamtal så som anges närmare i häktningslagen (768/2005) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Förundersökningsmyndigheten ska se till att kontakterna mellan den misstänkte och biträdet kan skötas konfidentiellt.

19 §

Underrättelse om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuell utnyttjande, sexuell utnyttjande av barn, grovt sexuell utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängeslagen (767/2005), 16 kap. 1 § 2 mom. i häktningslagen och 12 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigetts eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

Om målsäganden vill få en anmälan enligt 1 mom., ska målsäganden underrätta förundersökningsmyndigheten eller åklagaren om detta. Målsäganden ska uppge behövliga kontaktuppgifter för att anmälan ska kunna lämnas. Förundersökningsmyndigheten eller åklagaren ska underrätta domstolen om målsägandens begäran.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 2 kap. 2 och 20 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 2 kap. 2 och 20 § som följer:

2 kap.

Allmänna befogenheter

2 §

Gripande av en person för att skydda denne

En polisman har rätt att gripa en person för att skydda denne för en allvarlig fara som utgör en överhängande risk för personens liv, fysiska integritet, säkerhet eller hälsa, om personen är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avvärjas eller personen omhändertas på annat sätt.

Om den som har gripits enligt 1 mom. är under 18 år ska denne utan dröjsmål överlämnas till sin vårdnadshavare eller, om detta inte är möjligt, till en barnskyddsmyndighet. Andra gripna ska frigges så snart behovet av omhändertagande har upphört, dock senast 24 timmar efter gripandet. En person som inte har frigetts före klockan 20 får dock hållas kvar till klockan 8 nästa morgon, om detta är särskilt angeläget för att skydda personens liv eller hälsa och denne saknar bostad eller nattlogi eller om det är särskilt angeläget av någon annan motsvarande orsak.

I 3 kap. 11 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) föreskrivs det om placering av berusade. I mentalvårdslagen (1116/1990) föreskrivs det om hur personer som befinner sig i ett uppenbart förvirrat sinnestillstånd ska föras till vård och om annan handräckning i ärenden som gäller sådana personer.

20 §

Användning av fängsel

Rörelse- och handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, plastfängsel, skydd som hindrar en person från att spotta eller på något annat motsvarande sätt, om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, tygla våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld.

En begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte orsaka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödig smärta.

I 10 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs det om användning av fängsel på frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 18 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014)
18 § som följer:

18 §

Förvaring och bemötande av gripna, anhållna eller häktade personer

Gripna, anhållna eller häktade personer förvaras i högvakt eller annars under en militärmyndighets uppsikt eller i ett allmänt fängelse eller någon annan förvaringslokal.

I fråga om anhållna och gripna personer iakttas vad som föreskrivs om bemötandet av dem i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om

1) polisen gäller en militärmyndighet i fråga om de personer som hålls i förvar hos militärmyndigheten,

2) polismän eller väktare gäller i 16 § i denna lag avsedda personer som har rätt att verkställa gripande och i 36 § 1 mom. 2 punkten avsedda tjänstemän,

3) direktören för en förvaringslokal eller chefen för en förvaringslokal gäller den tjänsteman som förordnats till chef för högvakten eller för någon annan övervakad lokal, och

4) den som ska avgöra rättelseyrkanden gäller den berörda kommandören för ett truppförband.

På bemötandet av häktade personer som står under en militärmyndighets uppsikt tillämpas vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om bemötandet av häktade personer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag

om ändring av 4 § i teckenspråkslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i teckenspråkslagen (359/2015) 4 § som följer:

4 §

Språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk

Bestämmelser om rätten för dem som använder teckenspråk att få undervisning på sitt eget språk och i teckenspråk som läroämne finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (629/1998), lagen om yrkesutbildning (531/2017) och i övrig lagstiftning som gäller undervisning. I fråga om utbildning, forskning och språkvård gäller vad som föreskrivs särskilt.

Bestämmelser om rätten att använda teckenspråk eller om tolkning och översättning som ordnas av myndigheterna finns i förvaltningslagen (434/2003), lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019), förundersökningslagen (805/2011), lagen om rättegång i brottmål (689/1997), lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), utsökningsbalken (705/2007), fängelselagen (767/2005), häktningenslagen (768/2005), lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) och i annan lagstiftning som gäller olika förvaltningsområden.

Vid ordnandet av tolkning för den som använder teckenspråk iakttas lagen om tolkningstjänst för handikappade personer (133/2010), om den som använder teckenspråk inte får tillräcklig och lämplig tolkning med stöd av någon annan lag.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

14.

Lag

om ändring av 2 kap. 12 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) 2 kap. 12 § som följer:

2 kap.

Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning

12 §

Bemötande av personer som berövats sin frihet

I fråga om bemötandet av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen iakttas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) och häktningslagen (768/2005).

Bestämmelserna om polisen, polismän och väktare i de lagar som nämns i 1 mom. gäller, med de undantag som föreskrivs i 3 mom., på motsvarande vis Tullen och tullmän i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen. Vad som i nämnda lagar föreskrivs om direktören för en förvaringslokal, en av direktören förordnad anhållningsberättigad tjänsteman eller chefen för en förvaringslokal gäller chefen för en förvaringslokal vid Tullen.

Med undantag av vad som föreskrivs i de lagar som nämns i 1 mom.

- 1) ska Tullens bevakningsavdelning godkänna en förvaringslokal som administreras av Tullen,
- 2) ska Tullens bevakningsavdelning fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av Tullen samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,
- 3) ska chefen för Tullens tullkontorsavdelning fatta beslut om begäran om omprövning i ärenden som hör till Tullens verksamhetsområde,
- 4) ska en anhållningsberättigad tullman utses till chef för en förvaringslokal som administreras av Tullen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

15.

Lag

om ändring av 44 § i lagen om privata säkerhetstjänster

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) 44 § som följer:

44 §

Bemötandet av personer som hålls i förvar och förfarandet vid hållande i förvar

På bemötandet av personer som hålls i förvar med stöd av denna lag tillämpas 1 kap. 3 och 4 §, 2 kap. 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom., 3 kap. 1 §, 5 kap. 1 och 2 § samt 8 kap. 5 § 1 mom. och 6 § 1 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Den som en ordningsvakt tagit i förvar får endast placeras i en förvaringslokal som ordningsvakten kontrollerar och som polisinrättningen har granskat och godkänt innan förvaringslokalen togs i bruk. Ordningvakten ska för varje person som hålls i förvar upprätta en anmälan om förvar, som ska undertecknas. När tillställningen är slut eller fartyget anlöper hamn ska ordningvakten utan dröjsmål lämna in anmälan om förvar till polisinrättningen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

16.

Lag

om ändring av 42 § i tullagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tullagen (304/2016) 42 § som följer:

42 §

Bemötande av gripna

På bemötandet av personer som gripits av Tullen med stöd av denna lag tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) samt det som föreskrivs om tillämpningen av den lagen i 2 kap. 12 § 2 och 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen och förvaringslokaler vid Tullen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

17.

Lag

om ändring av 2 kap. 5 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet (1169/2011) 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 39/2019, som följer:

5 §

Temporärt tagande i förvar

I de fall som avses i artikel 14 i rambeslutet får en anhållningsberättigad tjänsteman ta den dömda i förvar för att säkerställa verkställigheten, om den utfärdande staten begär det. Begäran får framställas direkt hos den anhållningsberättigade tjänstemannen. Den tingsrätt inom vars domkrets den ort där den dömda hålls i förvar finns, distriktsåklagaren eller specialiståklagaren inom domkretsen och Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet ska utan dröjsmål underrättas om att den dömda har tagits i förvar.

Efter att tingsrätten har underrättats om att någon har tagits i förvar, ska den skyndsamt ta ärendet till behandling på det sätt som föreskrivs om handläggning av häktningsyrkanden och besluta om huruvida åtgärden ska förbli i kraft. Tingsrätten ska genast underrätta Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet om sitt beslut.

Bestämmelserna om häktning i tvångsmedelslagen (806/2011), häktningslagen (768/2005) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) ska i tillämpliga delar gälla i fråga om tagande och hållande i förvar.

Om Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet anser att det finns hinder för att verkställa en påföljd, ska enheten bestämma att den som har tagits i förvar genast ska frigges. Den som har tagits i förvar ska frigges också om ingen framställning om verkställighet med bifogade handlingar har kommit in till Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet inom 40 dagar från det att personen togs i förvar. Den som har tagits i förvar ska frigges senast när den sammanräknade tiden för frihetsberövandet i Finland och i den utfärdande staten motsvarar den tid som den dömda skulle ha varit berövad sin frihet om påföljden hade verkställts i den utfärdande staten.

Den tid som motsvarar frihetsberövandet ska i enlighet med 6 kap. 13 § i strafflagen (39/1889) avräknas från den påföljd som ska verkställas.

Den dömda kan meddelas reseförbud i stället för att tas i förvar. I fråga om reseförbudet gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om reseförbud i tvångsmedelslagen och bestämmelserna om tagande i förvar i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Sanna Marin

Inrikesminister Maria Ohisalo

2.

Lag

om ändring av 2 kap. 1 och 4 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 2 kap. 1 och 4 § som följer:
I enlighet med riksdagens beslut:

Gällande lydelse

2 kap

Gripande, anhållande, häktning och häktningssarrest

1 §

Polismans rätt att gripa

En polisman får för utredning av ett brott gripa den som är misstänkt för brottet, om denne anträffas på bar gärning eller flyende fot.

En polisman får också gripa den som är misstänkt för brott och som enligt beslut ska anhållas eller häktas. En polisman får dessutom under tiden för huvudförhandling eller beslutsprövning i domstol gripa en svarande vars häktning begärts i samband med dom, om det behövs för att förhindra att svaranden avlägsnar sig.

Finns det förutsättningar för anhållande, får en polisman gripa den misstänkte även utan ett förordnande om detta, om anhållandet annars kan äventyras. Polismannen ska utan dröjsmål anmäla gripandet till en anhållningsberättigad tjänsteman. Denne ska inom 24 timmar efter gripandet besluta om den gripne ska frigges eller anhållas. Om gripandet varar i

Föreslagen lydelse

2 kap.

Gripande, anhållande och häktning

1 §

Polismans och tjänsteman i bevakningsuppgifters rätt att gripa

En polisman får för utredning av ett brott gripa den som är misstänkt för brottet, om denne anträffas på bar gärning eller flyende fot.

En polisman får också gripa den som är misstänkt för brott och som enligt beslut ska anhållas eller häktas. En polisman får dessutom under tiden för huvudförhandling eller beslutsprövning i domstol gripa en svarande vars häktning begärts i samband med dom, om det behövs för att förhindra att svaranden avlägsnar sig. *Vad som i detta moment föreskrivs om en polismans rätt att gripa gäller även sådana i 1 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) avsedda tjänstemän i bevakningsuppgifter som utför tjänsteuppdrag.*

Finns det förutsättningar för anhållande, får en polisman gripa den misstänkte även utan ett förordnande om detta, om anhållandet annars kan äventyras. Polismannen ska utan dröjsmål anmäla gripandet till en anhållningsberättigad tjänsteman. Denne ska inom 24 timmar efter gripandet besluta om den gripne ska frigges eller anhållas. Om gripandet varar i

Gällande lydelse

mer än 12 timmar måste det finnas förutsättningar för anhållande.

4 §

Underrättelse om gripande

Den som har gripits ska utan dröjsmål informeras om orsaken till gripandet.

Bestämmelser om underrättelse om gripandet till den gripnes närstående eller någon annan finns i 2 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Föreslagen lydelse

mer än 12 timmar måste det finnas förutsättningar för anhållande.

4 §

Underrättelse om gripande

Den som har gripits ska utan dröjsmål informeras om orsaken till gripandet.

Bestämmelser om underrättelse om gripandet till den gripnes närstående eller någon annan finns i 2 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019) 6 § som följer:

Gällande lydelse

6 §

Innehållet i personuppgifter som behandlas i undersöknings- och övervakningsuppgifter

Polisen får i fråga om personer som avses i 5 § utöver de grundläggande personuppgifter som avses i 4 § behandla följande personuppgifter:

1) specificeringar, beskrivningar och klassificeringar i anknytning till polisens uppgifter, åtgärder och händelser,

2) signalementsuppgifter för fastställande av identiteten, inklusive finger-, hand- och fotavtryck, handstils-, röst- och luktprov, DNA-profil, ansiktsbild och andra biometriskt uppgifter; för att personer som anmäls försvunna ska kunna hittas och för att okända avlidna ska kunna identifieras får uppgifter om nära släktingar behandlas endast med samtycke från den som uppgifterna gäller,

3) uppgifter för att trygga säkerheten för en person som är föremål för en åtgärd eller en myndighets säkerhet i arbetet om en persons hälsotillstånd och hur hälsotillståndet följs eller om personens vård, om ett övervakningsobjekts eller en persons farlighet eller oberäknelighet samt uppgifter som beskriver eller är avsedda att beskriva en brottslig gärning, ett straff eller någon annan påföljd för brott,

4) identifieringsuppgift om avgörande av åklagare eller domstol och uppgift om någon har dömts till straff, om det fattats beslut om åtal eftergift eller domseftergift, om ett åtal förkastats, lämnats utan prövning eller avskrivits samt uppgift om ett avgörandes laga kraft.

Föreslagen lydelse

6 §

Innehållet i personuppgifter som behandlas i undersöknings- och övervakningsuppgifter

Polisen får i fråga om personer som avses i 5 § utöver de grundläggande personuppgifter som avses i 4 § behandla följande personuppgifter:

1) specificeringar, beskrivningar och klassificeringar i anknytning till polisens uppgifter, åtgärder och händelser,

2) signalementsuppgifter för fastställande av identiteten, inklusive finger-, hand- och fotavtryck, handstils-, röst- och luktprov, DNA-profil, ansiktsbild och andra biometriskt uppgifter; för att personer som anmäls försvunna ska kunna hittas och för att okända avlidna ska kunna identifieras får uppgifter om nära släktingar behandlas endast med samtycke från den som uppgifterna gäller,

3) uppgifter för att trygga säkerheten för en person som är föremål för en åtgärd eller en myndighets säkerhet i arbetet om en persons hälsotillstånd och hur hälsotillståndet följs eller om personens vård, om ett övervakningsobjekts eller en persons farlighet eller oberäknelighet samt uppgifter som beskriver eller är avsedda att beskriva en brottslig gärning, ett straff eller någon annan påföljd för brott,

4) identifieringsuppgift om avgörande av åklagare eller domstol och uppgift om någon har dömts till straff, om det fattats beslut om åtal eftergift eller domseftergift, om ett åtal förkastats, lämnats utan prövning eller avskrivits samt uppgift om ett avgörandes laga kraft,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5) uppgifter enligt 8 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) som behandlas i samband med övervakningen i förvaringslokalerna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 17 kap. 63 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken (4/1734) 17 kap. 63 §, sådan den lyder i lag 732/2015, som följer:
I enlighet med riksdagens beslut:

Gällande lydelse

17 kap.

Om bevisning

63 §

Om ett vittne obehörigen vägrar avge vittnesmål, ska domstolen vid vite förelägga vittnet att fullgöra sin skyldighet. Om vittnet vägrar iaktta domstolens föreläggande, ska domstolen döma ut vitet. Om vittnet fortfarande vägrar iaktta föreläggandet, kan domstolen med beaktande av ärendets natur, vittnesberättelsens betydelse för avgörandet av målet, vittnets personliga förhållanden och övriga omständigheter genom påtryckningshäktning ålägga vittnet att fullgöra sin skyldighet.

Vittnet får inte hållas i påtryckningshäkte längre än vad som är nödvändigt för att fullgöra skyldigheten att vittna och inte mer än högst sex månader. Påtryckningshäktningen får dock inte vara längre än den tid som målet är anhängigt i domstolen i fråga. Om vittnet samtycker till att vittna, ska handläggningen av målet fortsätta så snart som möjligt.

Domstolen ska minst varannan vecka på nytt behandla frågan om påtryckningshäktningen ska fortsätta. Den som berövats sin frihet ska höras personligen om huruvida han eller hon samtycker till att vittna. Vid handläggningen av ärendet iakttas i övrigt i tillämpliga delar 3 kap. i tvångsmedelslagen.

På ett vittne som är föremål för påtryckningshäktning tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) med beaktande av grunden för frihetsberövandet.

Föreslagen lydelse

17 kap.

Om bevisning

63 §

Om ett vittne obehörigen vägrar avge vittnesmål, ska domstolen vid vite förelägga vittnet att fullgöra sin skyldighet. Om vittnet vägrar iaktta domstolens föreläggande, ska domstolen döma ut vitet. Om vittnet fortfarande vägrar iaktta föreläggandet, kan domstolen med beaktande av ärendets natur, vittnesberättelsens betydelse för avgörandet av målet, vittnets personliga förhållanden och övriga omständigheter genom påtryckningshäktning ålägga vittnet att fullgöra sin skyldighet.

Vittnet får inte hållas i påtryckningshäkte längre än vad som är nödvändigt för att fullgöra skyldigheten att vittna och inte mer än högst sex månader. Påtryckningshäktningen får dock inte vara längre än den tid som målet är anhängigt i domstolen i fråga. Om vittnet samtycker till att vittna, ska handläggningen av målet fortsätta så snart som möjligt.

Domstolen ska minst varannan vecka på nytt behandla frågan om påtryckningshäktningen ska fortsätta. Den som berövats sin frihet ska höras personligen om huruvida han eller hon samtycker till att vittna. Vid handläggningen av ärendet iakttas i övrigt i tillämpliga delar 3 kap. i tvångsmedelslagen.

På ett vittne som är föremål för påtryckningshäktning tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) med beaktande av grunden för frihetsberövandet.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 7 § i lagen om utredande av dödsorsak

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utredande av dödsorsak (459/1973) 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 832/2011, som följer:

I enlighet med riksdagens beslut:

Gällande lydelse

7 §

För utredande av dödsorsak skall polisen verkställa undersökning,

1) då det icke är känt, att döden förorsakats av sjukdom, eller då den avlidne icke under sin sista sjukdom behandlats av läkare;

2) då döden förorsakats av brott, olycksfall, självmord, förgiftning, yrkessjukdom eller vårdåtgärd eller då det är anledning att befara, att döden föranletts av någon sådan orsak; eller

3) då dödsfall eljest inträffat överraskande.

Vid undersökningen skall läkares bistånd vid behov anlitas.

Polisen ska underrätta åklagaren om ett dödsfall som har inträffat när en person har befunnit sig i en förvaringslokal som avses i 2 § 6 punkten i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) eller annars frihetsberövad under polisens tillsyn.

Föreslagen lydelse

7 §

För utredande av dödsorsak ska polisen verkställa undersökning,

1) då det inte är känt att döden förorsakats av sjukdom, eller då den avlidne inte under sin sista sjukdom behandlats av läkare,

2) då döden förorsakats av brott, olycksfall, självmord, förgiftning, yrkessjukdom eller vårdåtgärd eller då det *finns* anledning att befara att döden föranletts av någon sådan orsak, eller

3) då dödsfallet *annars* inträffat överraskande.

Vid undersökningen ska läkares bistånd vid behov anlitas.

Polisen ska underrätta åklagaren om ett dödsfall som har inträffat när en person har befunnit sig i en förvaringslokal som avses i 1 kap. 2 § 5 punkten i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) eller annars frihetsberövad under polisens tillsyn.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 27 § i territorialövervakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i territorialövervakningslagen (755/2000) 27 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 846/2006 och 842/2011, som följer:

Gällande lydelse

27 §

Utredning av identiteten och gripande av en person

Territorialövervakningsmyndigheten har när den utför en i denna lag avsedd enskild uppgift rätt att av var och en få uppgifter om namn, personbeteckning eller, om sådan saknas, födelsedatum och medborgarskap samt om den plats där personen i fråga är anträffbar.

En i 23 § 1 mom. avsedd territorialövervakningsmyndighet har rätt att gripa den

1) som vägrar att lämna uppgifter som avses i 1 mom. eller lämnar uppgifter som sannolikt är oriktiga, eller

2) vars gripande är nödvändigt i syfte att förhindra eller utreda fortsatt territoriekränkning.

Den som gripits ska omedelbart frigges när de behövliga uppgifterna enligt 2 mom. 1 punkten har erhållits eller syftet enligt 2 mom. 2 punkten uppnåtts. Den som gripits ska dock frigges senast 24 timmar efter gripandet, om den gripne inte anhålls så som anges i tvångsmedelslagen (806/2011).

Den gripne skall genast underrättas om orsaken till gripandet. I fråga om behandlingen av personer som gripits med stöd av denna lag iakttas vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Föreslagen lydelse

27 §

Utredning av identiteten och gripande av en person

Territorialövervakningsmyndigheten har när den utför en i denna lag avsedd enskild uppgift rätt att av var och en få uppgifter om namn, personbeteckning eller, om sådan saknas, födelsedatum och medborgarskap samt om den plats där personen i fråga är anträffbar.

En i 23 § 1 mom. avsedd territorialövervakningsmyndighet har rätt att gripa den

1) som vägrar att lämna uppgifter som avses i 1 mom. eller lämnar uppgifter som sannolikt är oriktiga, eller

2) vars gripande är nödvändigt i syfte att förhindra eller utreda fortsatt territoriekränkning.

Den som gripits ska omedelbart frigges när de behövliga uppgifterna enligt 2 mom. 1 punkten har erhållits eller syftet enligt 2 mom. 2 punkten uppnåtts. Den som gripits ska dock frigges senast 24 timmar efter gripandet, om den gripne inte anhålls så som anges i tvångsmedelslagen (806/2011).

Den gripne ska genast underrättas om orsaken till gripandet. I fråga om behandlingen av personer som gripits med stöd av denna lag iakttas vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) 1 §, sådan den lyder i lag 814/2015, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att ordna bemötandet av utlänningar som tagits i förvar med stöd av 121 och 122 § i utlänningslagen (301/2004) i förvarsenheter som reserverats särskilt för detta ändamål.

På förvarsenheternas verksamhet tillämpas lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011).

På utlänningar som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler tillämpas i första hand denna lag. Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) tillämpas dock till den del det är nödvändigt med beaktande av ordningen och säkerheten i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler.

Föreslagen lydelse

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att ordna bemötandet av utlänningar som tagits i förvar med stöd av 121 och 122 § i utlänningslagen (301/2004) i förvarsenheter som reserverats särskilt för detta ändamål.

På förvarsenheternas verksamhet tillämpas lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011).

På utlänningar som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler tillämpas i första hand denna lag. Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) tillämpas dock till den del det är nödvändigt med beaktande av ordningen och säkerheten i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 35 d och 61 § i gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i gränsbevakningslagen (578/2005) 35 d och 61 §, sådana de lyder, 35 d § i lag 749/2014 och 61 § i lagarna 843/2006, 1150/2010 och 749/2014, som följer:

Gällande lydelse

35 d §

Användning av fängsel

Rörelse- och handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, plastfängsel eller på något annat motsvarande sätt, om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, betvinga våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld.

Begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte åsamka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödig smärta.

I 11 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) föreskrivs om användning av fängsel på gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet.

61 §

Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet

På behandlingen av personer som berövats sin frihet tillämpas inom gränsbevakningsväsendet, om inte något annat föreskrivs nedan, bestämmelserna i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Bestämmelserna om polisen i den lag som nämns i 1 mom. gäller gränsbevakningsväsendet i fråga om personer som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet. Vad som i nämnda

Föreslagen lydelse

35 d §

Användning av fängsel

Rörelse- och handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, plastfängsel eller på något annat motsvarande sätt, om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, *tygla* våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld.

Begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte *orsaka* den person som är föremål för åtgärden fara eller onödig smärta.

På användningen av fängsel på gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet tillämpas 10 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

61 §

Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet

På behandlingen av personer som berövats sin frihet tillämpas inom gränsbevakningsväsendet, om inte något annat föreskrivs nedan, bestämmelserna i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Bestämmelserna om polisen i den lag som nämns i 1 mom. gäller gränsbevakningsväsendet i fråga om personer som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet. Vad som i nämnda

Gällande lydelse

lag bestäms om polismän eller väktare gäller gränsbevakningsmän vid gränsbevakningsväsendet. Vad som i lagen i fråga bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller chefen för en förvaringslokal vid gränsbevakningsväsendet.

Med undantag av vad som föreskrivs i

1) 8 kap. 3 § i den lag som nämns i 1 mom. skall den behöriga förvaltningsenheten fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av gränsbevakningsväsendet samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

2) 17 kap. 3 § 1 mom. i den lag som nämns i 1 mom. ska chefen för en förvaltningsenhet eller en gränsbevakningsman med minst kapten eller kaptenlöjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen förordnats att handha uppdraget fatta beslut om rättelseyrkanden,

3) 18 kap. 1 § i den lag som nämns i 1 mom. skall en anhållningsberättigad tjänsteman vid den berörda förvaltningsenheten utses till chef för förvaringslokalen.

Vid behandlingen av utlänningar som tagits i förvar skall iakttas vad som föreskrivs i 123 § i utlänningslagen (301/2004) *samt vid behandlingen av berusade vad som föreskrivs i lagen om behandling av berusade (461/1973)*. Bestämmelser om gripande som hänför sig till militär disciplin och om verkställighet av straff finns i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014).

Föreslagen lydelse

lag föreskrivs om polismän eller väktare gäller gränsbevakningsmän vid gränsbevakningsväsendet. Vad som i lagen i fråga föreskrivs om *direktören* för en förvaringslokal eller en av direktören förordnad anhållningsberättigad tjänsteman *eller chefen för en förvaringslokal* gäller chefen för en förvaringslokal vid gränsbevakningsväsendet.

Med undantag av vad som föreskrivs i

1) 8 kap. 12 § i den lag som nämns i 1 mom. ska den behöriga förvaltningsenheten fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av gränsbevakningsväsendet samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

2) 13 kap. 3 § 2 mom. i den lag som nämns i 1 mom. ska chefen för en förvaltningsenhet eller en gränsbevakningsman med minst kapten eller kaptenlöjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen förordnats att sköta uppdraget fatta beslut om omprövningsbegäran,

3) 1 kap. 7 § i den lag som nämns i 1 mom. ska en anhållningsberättigad tjänsteman vid den berörda förvaltningsenheten utses till chef för förvaringslokalen.

Vid behandlingen av utlänningar som tagits i förvar ska iakttas vad som föreskrivs i 123 § i utlänningslagen (301/2004). Bestämmelser om gripande som hänför sig till militär disciplin och om verkställighet av straff finns i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014).

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 22 b § i lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 22 b §, sådan den lyder i lag 197/2017, som följer:

Gällande lydelse

22 b §

Befogenheter vid skyddande av immuniteten vid transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar

En säkerhetsman har rätt att i den omedelbara närheten av en transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar spärra av, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att skydda de särskilda tillgångarnas immunitet, såvida inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar den rätten.

Vid utförande av säkerhetsuppgifter som gäller transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar har säkerhetsmannen rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar. En polis som hör till befälet eller polisens fältchef har rätt att begränsa de befogenheter som avses i detta moment.

En person kan gripas om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Gripandet ska omedelbart meddelas till en polisman som hör till befälet eller

Föreslagen lydelse

22 b §

Befogenheter vid skyddande av immuniteten vid transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar

En säkerhetsman har rätt att i den omedelbara närheten av en transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar spärra av, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att skydda de särskilda tillgångarnas immunitet, såvida inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar den rätten.

Vid utförande av säkerhetsuppgifter som gäller transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar har säkerhetsmannen rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef har rätt att begränsa de befogenheter som avses i detta moment.

En person kan gripas om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Gripandet ska omedelbart meddelas till en polisman som hör till befälet eller

Gällande lydelse

till polisens fältchef och den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

På behandlingen av personer som gripits med stöd av 3 mom. tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Föreslagen lydelse

till polisens fältchef och den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

På behandlingen av personer som gripits med stöd av 3 mom. tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

_____

Denna lag träder i kraft den 20 .

_____

10.

Lag

om ändring av 4 kap. 11 och 19 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 4 kap. 11 och 19 §, av dem 19 § sådan den lyder
i lag 10/2016, som följer:

Gällande lydelse

4 kap

Förundersökningsprinciperna och rättig- heterna för dem som deltar i förundersök- ning

11 §

*En misstänkts rätt att hålla kontakt med sitt
biträde*

Den som har gripits, anhållits eller häktats som misstänkt för brott har rätt att hålla kontakt med sitt biträde genom besök, brev och telefonsamtal så som anges närmare i häktningenslagen (768/2005) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Förundersökningsmyndigheten ska se till att kontakterna mellan den misstänkte och biträdet kan skötas konfidentiellt.

19 §

*Underrättelse om rätten att få en anmälan
om frigivning av en fånge eller en häktad*

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av

Föreslagen lydelse

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättig- heterna för dem som deltar i förundersök- ning

11 §

*En misstänkts rätt att hålla kontakt med sitt
biträde*

Den som har gripits, anhållits eller häktats som misstänkt för brott har rätt att hålla kontakt med sitt biträde genom besök, brev och telefonsamtal så som anges närmare i häktningenslagen (768/2005) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Förundersökningsmyndigheten ska se till att kontakterna mellan den misstänkte och biträdet kan skötas konfidentiellt.

19 §

*Underrättelse om rätten att få en anmälan
om frigivning av en fånge eller en häktad*

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av

Gällande lydelse

gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen (767/2005), 16 kap. 1 § 2 mom. i häktninglagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

Om målsäganden vill få en anmälan enligt 1 mom., ska målsäganden underrätta förundersökningsmyndigheten eller åklagaren om detta. Målsäganden ska uppge behövliga kontaktuppgifter för att anmälan ska kunna lämnas. Förundersökningsmyndigheten eller åklagaren ska underrätta domstolen om målsägandens begäran.

Föreslagen lydelse

gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen (767/2005), 16 kap. 1 § 2 mom. i häktninglagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigetts eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

Om målsäganden vill få en anmälan enligt 1 mom., ska målsäganden underrätta förundersökningsmyndigheten eller åklagaren om detta. Målsäganden ska uppge behövliga kontaktuppgifter för att anmälan ska kunna lämnas. Förundersökningsmyndigheten eller åklagaren ska underrätta domstolen om målsägandens begäran.

_____

Denna lag träder i kraft den 20 .

_____

11.

Lag

om ändring av 2 kap. 2 och 20 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 2 kap. 2 och 20 § som följer:

Gällande lydelse

2 kap

Allmänna befogenheter

2 §

Gripande av en person för att skydda denne

En polisman har rätt att gripa en person för att skydda denne för en allvarlig fara som utgör en överhängande risk för personens liv, fysiska integritet, säkerhet eller hälsa, om personen är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avvärras eller personen omhändertas på annat sätt.

Om den som har gripits enligt 1 mom. är under 18 år ska denne utan dröjsmål överlämnas till sin vårdnadshavare eller, om detta inte är möjligt, till en barnskyddsmyndighet. Andra gripna ska friges så snart behovet av omhändertagande har upphört, dock senast 24 timmar efter gripandet. En person som inte har frigetts före klockan 20 får dock hållas kvar till klockan 8 nästa morgon, om detta är särskilt angeläget för att skydda personens liv eller hälsa och denne saknar bostad eller nattlogi eller om det är särskilt angeläget av någon annan motsvarande orsak.

I lagen om behandling av berusade (461/1973) föreskrivs om förvaring av berusade. I mentalvårdslagen (1116/1990) föreskrivs om hur personer som befinner sig i ett uppenbart förvirrat sinnestillstånd ska föras till vård och om annan handräckning i ärenden som gäller sådana personer.

Föreslagen lydelse

2 kap.

Allmänna befogenheter

2 §

Gripande av en person för att skydda denne

En polisman har rätt att gripa en person för att skydda denne för en allvarlig fara som utgör en överhängande risk för personens liv, fysiska integritet, säkerhet eller hälsa, om personen är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avvärras eller personen omhändertas på annat sätt.

Om den som har gripits enligt 1 mom. är under 18 år ska denne utan dröjsmål överlämnas till sin vårdnadshavare eller, om detta inte är möjligt, till en barnskyddsmyndighet. Andra gripna ska friges så snart behovet av omhändertagande har upphört, dock senast 24 timmar efter gripandet. En person som inte har frigetts före klockan 20 får dock hållas kvar till klockan 8 nästa morgon, om detta är särskilt angeläget för att skydda personens liv eller hälsa och denne saknar bostad eller nattlogi eller om det är särskilt angeläget av någon annan motsvarande orsak.

I 3 kap. 11 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) föreskrivs det om placering av berusade. I mentalvårdslagen (1116/1990) föreskrivs det om hur personer som befinner sig i ett uppenbart förvirrat sinnestillstånd ska föras till vård och om annan handräckning i ärenden som gäller sådana personer.

Gällande lydelse

20 §

Användning av fängsel

Rörelse- och handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, plastfängsel eller på något annat motsvarande sätt, om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, betvinga våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld.

Begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte åsamka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödig smärta.

I 11 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) och i 13 kap. 2 § i häktninglagen (768/2005) föreskrivs om användning av fängsel på gripna som hålls i förvar hos polisen och på häktade.

Föreslagen lydelse

20 §

Användning av fängsel

Rörelse- och handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, plastfängsel, *skydd som hindrar en person från att spotta* eller på något annat motsvarande sätt, om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, tygla våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld.

En begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte orsaka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödig smärta.

I 10 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs det om användning av fängsel *på frihetsberövade* som hålls i förvar hos polisen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 18 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014)
18 § som följer:

Gällande lydelse

18 §

Förvaring och bemötande av gripna, an- hållna eller häktade personer

Gripna, anhållna eller häktade personer förvaras i högvakt eller annars under en militärmyndighets uppsikt eller i ett allmänt fängelse eller någon annan förvaringslokal.

I fråga om anhållna och gripna personer iaktas vad som föreskrivs om bemötandet av dem i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen bestäms om

1) polisen gäller en militärmyndighet i fråga om de personer som hålls i förvar hos militärmyndigheten,

2) polismän eller väktare gäller i 16 § i denna lag avsedda personer som har rätt att verkställa gripande och i 36 § 1 mom. 2 punkten avsedda tjänstemän,

3) chefen för en förvaringslokal gäller den tjänsteman som förordnats till chef för högvakten eller för någon annan övervakad lokal, och

4) den som ska avgöra rättelseyrkanden gäller den berörda kommandören för ett truppförband.

På bemötandet av häktade personer som står under en militärmyndighets uppsikt tillämpas vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om bemötandet av häktade personer.

Föreslagen lydelse

18 §

Förvaring och bemötande av gripna, an- hållna eller häktade personer

Gripna, anhållna eller häktade personer förvaras i högvakt eller annars under en militärmyndighets uppsikt eller i ett allmänt fängelse eller någon annan förvaringslokal.

I fråga om anhållna och gripna personer iaktas vad som föreskrivs om bemötandet av dem i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om

1) polisen gäller en militärmyndighet i fråga om de personer som hålls i förvar hos militärmyndigheten,

2) polismän eller väktare gäller i 16 § i denna lag avsedda personer som har rätt att verkställa gripande och i 36 § 1 mom. 2 punkten avsedda tjänstemän,

3) *direktören* för en förvaringslokal *eller* chefen för en förvaringslokal gäller den tjänsteman som förordnats till chef för högvakten eller för någon annan övervakad lokal, och

4) den som ska avgöra rättelseyrkanden gäller den berörda kommandören för ett truppförband.

På bemötandet av häktade personer som står under en militärmyndighets uppsikt tillämpas vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om bemötandet av häktade personer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

13.

Lag

om ändring av 4 § i teckenspråkslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i teckenspråkslagen (359/2015) 4 § som följer:

Gällande lydelse

4 §

Språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk

Bestämmelser om rätten för dem som använder teckenspråk att få undervisning på sitt eget språk och i teckenspråk som läroämne finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (629/1998), lagen om yrkesutbildning (630/1998) och i övrig lagstiftning som gäller undervisning. I fråga om utbildning, forskning och språkvård gäller vad som föreskrivs särskilt.

Bestämmelser om rätten att använda teckenspråk eller om tolkning och översättning som ordnas av myndigheterna finns i förvaltningslagen (434/2003), lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019), förundersökningslagen (805/2011), lagen om rättegång i brottmål (689/1997), lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), utsökningsbalken (705/2007), fängelselagen (767/2005), häktningenslagen (768/2005), lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) och i annan lagstiftning som gäller olika förvaltningsområden.

Vid ordnandet av tolkning för den som använder teckenspråk iakttas lagen om tolkningstjänst för handikappade personer (133/2010), om den som använder teckenspråk inte får tillräcklig och lämplig tolkning med stöd av någon annan lag.

Föreslagen lydelse

4 §

Språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk

Bestämmelser om rätten för dem som använder teckenspråk att få undervisning på sitt eget språk och i teckenspråk som läroämne finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (629/1998), lagen om yrkesutbildning (531/2017) och i övrig lagstiftning som gäller undervisning. I fråga om utbildning, forskning och språkvård gäller vad som föreskrivs särskilt.

Bestämmelser om rätten att använda teckenspråk eller om tolkning och översättning som ordnas av myndigheterna finns i förvaltningslagen (434/2003), lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019), förundersökningslagen (805/2011), lagen om rättegång i brottmål (689/1997), lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), utsökningsbalken (705/2007), fängelselagen (767/2005), häktningenslagen (768/2005), lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) och i annan lagstiftning som gäller olika förvaltningsområden.

Vid ordnandet av tolkning för den som använder teckenspråk iakttas lagen om tolkningstjänst för handikappade personer (133/2010), om den som använder teckenspråk inte får tillräcklig och lämplig tolkning med stöd av någon annan lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

14.

Lag

om ändring av 2 kap. 12 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) 2 kap. 12 § som följer:

Gällande lydelse

2 kap

Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning

12 §

Bemötande av personer som berövats sin frihet

I fråga om bemötandet av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen iakttas lagen om behandling av personer i förvar hos polisen (841/2006) och häktningslagen (768/2005).

Bestämmelserna om polisen, polismän och väktare i de lagar som nämns i 1 mom. gäller, med de undantag som föreskrivs i 3 mom., på motsvarande vis Tullen och tullmän i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen. Vad som i nämnda lagar bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller chefen för en förvaringslokal vid Tullen.

Med undantag av vad som föreskrivs i de lagar som nämns i 1 mom.

1) ska Tullens bevakningsavdelning godkänna en förvaringslokal som administreras av Tullen,

2) ska Tullens bevakningsavdelning fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av Tullen samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

3) ska chefen för Tullens tullkontorsavdelning fatta beslut om begäran om omprövning

Föreslagen lydelse

2 kap.

Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning

12 §

Bemötande av personer som berövats sin frihet

I fråga om bemötandet av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen iakttas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) och häktningslagen (768/2005).

Bestämmelserna om polisen, polismän och väktare i de lagar som nämns i 1 mom. gäller, med de undantag som föreskrivs i 3 mom., på motsvarande vis Tullen och tullmän i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen. Vad som i nämnda lagar föreskrivs om *direktören* för en förvaringslokal, en av direktören förordnad anhållningsberättigad tjänsteman eller chefen för en förvaringslokal gäller chefen för en förvaringslokal vid Tullen.

Med undantag av vad som föreskrivs i de lagar som nämns i 1 mom.

1) ska Tullens bevakningsavdelning godkänna en förvaringslokal som administreras av Tullen,

2) ska Tullens bevakningsavdelning fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av Tullen samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

3) ska chefen för Tullens tullkontorsavdelning fatta beslut om begäran om omprövning

Gällande lydelse

i ärenden som hör till Tullens verksamhetsområde,

4) ska en anhållningsberättigad tullman utses till chef för en förvaringslokal som administreras av Tullen.

Föreslagen lydelse

i ärenden som hör till Tullens verksamhetsområde,

4) ska en anhållningsberättigad tullman utses till chef för en förvaringslokal som administreras av Tullen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag

om ändring av 44 § i lagen om privata säkerhetstjänster

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) 44 § som följer:

Gällande lydelse

44 §

Bemötandet av personer som hålls i förvar och förfarandet vid hållande i förvar

På bemötandet av personer som hålls i förvar med stöd av denna lag tillämpas 1 kap. 3 och 4 §, 2 kap. 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom., 3 kap. 1 §, 5 kap. 1 och 2 §, 8 kap. 2 §, 9 kap. 1 § samt 12 kap. 1 och 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Den som en ordningsvakt tagit i förvar får endast placeras i en förvaringslokal som ordningsvakten kontrollerar och som polisinsrättningen har granskat och godkänt innan förvaringslokalen togs i bruk. Ordningsvakten ska för varje person som hålls i förvar upprätta en anmälan om förvar, som ska undertecknas. När tillställningen är slut eller fartyget anlöper hamn ska ordningsvakten utan dröjsmål lämna in anmälan om förvar till polisinsrättningen.

Föreslagen lydelse

44 §

Bemötandet av personer som hålls i förvar och förfarandet vid hållande i förvar

På bemötandet av personer som hålls i förvar med stöd av denna lag tillämpas 1 kap. 3 och 4 §, 2 kap. 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom., 3 kap. 1 §, 5 kap. 1 och 2 § samt 8 kap. 5 § 1 mom. och 6 § 1 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Den som en ordningsvakt tagit i förvar får endast placeras i en förvaringslokal som ordningsvakten kontrollerar och som polisinsrättningen har granskat och godkänt innan förvaringslokalen togs i bruk. Ordningsvakten ska för varje person som hålls i förvar upprätta en anmälan om förvar, som ska undertecknas. När tillställningen är slut eller fartyget anlöper hamn ska ordningsvakten utan dröjsmål lämna in anmälan om förvar till polisinsrättningen.

_____

Denna lag träder i kraft den 20 .

_____

16.

Lag

om ändring av 42 § i tullagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tullagen (304/2016) 42 § som följer:

Gällande lydelse

42 §

Bemötande av gripna

På bemötandet av personer som gripits av Tullen med stöd av denna lag tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) samt det som bestäms om tillämpningen av den lagen i 2 kap. 12 § 2 och 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen och förvaringslokaler vid Tullen.

Föreslagen lydelse

42 §

Bemötande av gripna

På bemötandet av personer som gripits av Tullen med stöd av denna lag tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (//) samt det som föreskrivs om tillämpningen av den lagen i 2 kap. 12 § 2 och 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen och förvaringslokaler vid Tullen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag

om ändring av 2 kap. 5 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet (1169/2011) 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 39/2019, som följer:

Gällande lydelse

5 §

Temporärt tagande i förvar

I de fall som avses i artikel 14 i rambeslutet får en anhållningsberättigad tjänsteman ta den dömda i förvar för att säkerställa verkställigheten, om den utfärdande staten begär det. Begäran får framställas direkt hos den anhållningsberättigade tjänstemannen. Den tingsrätt inom vars domkrets den ort där den dömda hålls i förvar finns, distriktsåklagaren eller specialiståklagaren inom domkretsen och Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet ska utan dröjsmål underrättas om att den dömda har tagits i förvar.

Efter att tingsrätten har underrättats om att någon har tagits i förvar, ska den skyndsamt ta ärendet till behandling på det sätt som föreskrivs om handläggning av häktningssyrkanden och besluta om huruvida åtgärden ska förbli i kraft. Tingsrätten ska genast underrätta Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet om sitt beslut.

Bestämmelserna om häktning i tvångsmedelslagen (450/1987), häktningssyrkandelagen (768/2005) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) ska i tillämpliga delar gälla i fråga om tagande och hållande i förvar.

Om Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet anser att det finns hinder för att

Föreslagen lydelse

5 §

Temporärt tagande i förvar

I de fall som avses i artikel 14 i rambeslutet får en anhållningsberättigad tjänsteman ta den dömda i förvar för att säkerställa verkställigheten, om den utfärdande staten begär det. Begäran får framställas direkt hos den anhållningsberättigade tjänstemannen. Den tingsrätt inom vars domkrets den ort där den dömda hålls i förvar finns, distriktsåklagaren eller specialiståklagaren inom domkretsen och Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet ska utan dröjsmål underrättas om att den dömda har tagits i förvar.

Efter att tingsrätten har underrättats om att någon har tagits i förvar, ska den skyndsamt ta ärendet till behandling på det sätt som föreskrivs om handläggning av häktningssyrkanden och besluta om huruvida åtgärden ska förbli i kraft. Tingsrätten ska genast underrätta Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet om sitt beslut.

Bestämmelserna om häktning i tvångsmedelslagen (806/2011), häktningssyrkandelagen (768/2005) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) ska i tillämpliga delar gälla i fråga om tagande och hållande i förvar.

Om Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet anser att det finns hinder för att

Gällande lydelse

verkställa en påföljd, ska enheten bestämma att den som har tagits i förvar genast ska frigges. Den som har tagits i förvar ska frigges också om ingen framställning om verkställighet med bifogade handlingar har kommit in till Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet inom 40 dagar från det att personen togs i förvar. Den som har tagits i förvar ska frigges senast när den sammanräknade tiden för frihetsberövandet i Finland och i den utfärdande staten motsvarar den tid som den dömde skulle ha varit berövad sin frihet om påföljden hade verkställts i den utfärdande staten.

Den tid som motsvarar frihetsberövandet ska i enlighet med 6 kap. 13 § i strafflagen (39/1889) avräknas från den påföljd som ska verkställas.

Den dömde kan meddelas reseförbud i stället för att tas i förvar. I fråga om reseförbudet gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om reseförbud i tvångsmedelslagen och bestämmelserna om tagande i förvar i denna lag.

Föreslagen lydelse

verkställa en påföljd, ska enheten bestämma att den som har tagits i förvar genast ska frigges. Den som har tagits i förvar ska frigges också om ingen framställning om verkställighet med bifogade handlingar har kommit in till Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet inom 40 dagar från det att personen togs i förvar. Den som har tagits i förvar ska frigges senast när den sammanräknade tiden för frihetsberövandet i Finland och i den utfärdande staten motsvarar den tid som den dömde skulle ha varit berövad sin frihet om påföljden hade verkställts i den utfärdande staten.

Den tid som motsvarar frihetsberövandet ska i enlighet med 6 kap. 13 § i strafflagen (39/1889) avräknas från den påföljd som ska verkställas.

Den dömde kan meddelas reseförbud i stället för att tas i förvar. I fråga om reseförbudet gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om reseförbud i tvångsmedelslagen och bestämmelserna om tagande i förvar i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .